

REGIONÁLNÍ UČEBNICE MNICHOVOHRADIŠŤSKO

Iva Štrojsová

Terezie Nohýnková

Michala Mydlářová

MAP IV Mnichovohradištsko 2025

Regionální učebnice Mnichovohradištsko

Iva Štrojsová

Terezie Nohýnková

Michala Mydlářová

Spolufinancováno
Evropskou unií

Publikace vznikla v rámci projektu MAP IV Mnichovohradištsko,
registrační číslo projektu CZ.02.02.XX/00/23_017/0008161.

Realizátorem projektu je město Mnichovo Hradiště.

ISBN: 978-80-907994-4-8

Tento materiál je dostupný pod licencí Creative Commons Attribution 4.0 International
(CC BY 4.0). <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Kdo se podílel na Regionální učebnici Mnichovohradištsko?

Tvorba lekcí (odborná a metodicko-didaktická část)

Iva Štrojsová: lekce 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 58, 59

Terezie Nohýnková: lekce 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56

Michala Mydlářová: lekce: 29, 57

Markéta Tomášová: lekce: 27

Jakub Mertlík: lekce: 57

Ilustrace

Lukáš Umáčený: lekce 5, 7, 13, 14, 19, 28, 33, 34, 47, titulní stránka a piktogramy

Julie Mydlářová: lekce 28, 29

Karolína Nohýnková: lekce 54, 55

Pavel Ševců: lekce 22

Barbora Tomášová: lekce 27

Fotografie

Muzeum města Mnichovo Hradiště: viz přehled na závěr

Terezie Nohýnková: lekce 50, 53

Luboš Dvořáček: lekce 50

Jakub Mertlík: lekce 57

Iva Štrojsová: lekce 23

Editor: Iva Štrojsová

Jazyková korektura: Markéta Tomášová

Grafická úprava titulní stránky: Pavel Ševců

Grafická úprava učebnice: Eduard Wojnar

Komu patří poděkování?

Za pomoc při tvorbě učebnice děkujeme všem, kteří různým způsobem či rozsahem přispěli k tomu, že učebnici držíte ve svých rukou či si jí listujete v elektronické podobě.

Za neutuchající ochotu, snahu a odbornou pomoc při práci s materiály Muzea města Mnichovo Hradiště velmi děkujeme Karlu Hubáčovi.

Za odbornou pomoc s historickými tématy děkujeme Janě Dumkové.

Za cenné metodické a didaktické rady děkujeme Dominiku Rubášovi.

Za pomoc s metodickou stránkou dějepisných lekcí děkujeme Jiřímu Karenovi.

Za odbornou pomoc při tématech souvisejících s krajinou a urbanismem děkujeme Janu Štrojsovi.

Poděkování za čas a energii, kterou rozmluvám o lekcích učebnice i o ní samotné, vyhledávání informací, tvorbě formální stránky učebnice či dalším činnostem věnovali či jinak přispěli ke tvorbě učebnice, náleží i Luboši Dvořáčkovi, Elišce Hájkové, Aleně Kandráčkové, Tadeáši Kieslovi, Janu Marešovi, Danielu Přibíkovi, Petru Rydvalovi, Petře Slámové, Pavlu Sosnovcovi, Lence Sosnovcové, Petře Stejskalové, Pavlu Ševců, Františku Janu Štrojsovi, Zuzaně Tomášové, Lukáši Umáčenému, Kateřině Vítové, aktivním členům pracovní skupiny pro podporu moderních didaktických forem vedoucích k rozvoji klíčových kompetencí projektu MAP IV Mnichovohradištsko a mnoha dalším osobám a podporovatelům.

Děkujeme vám!

Obsah

Proč regionální učebnice Mnichovohradištsko?	8
1. Obec na myšlenkové mapě	11
2. Bedekr naší obce.....	13
3. Pocitová mapa obce.....	17
4. Pocitová mapa a komunita.....	19
5. Mentální mapa okolí školy	24
6. Vnímání domova.....	27
7. Kartograf.....	29
8. Místo všemi smysly.....	32
9. V roli heraldika.....	34
10. Rozházené znaky obcí	37
11. Vznik názvů našich obcí.....	43
12. Kněžmost, nebo Fürstenbruek	50
13. Městečko poblíž kláštera.....	55
14. Zmizelý Klášter	61
15. Město z ptačí perspektivy	66
16. Proměna Dvorců	71
17. Život v Hradišti na sklonku 19. století.....	75
18. Nákup chleba	82
19. Řemesla a povolání v rodině a v obci.....	86
20. Cestička do školy.....	91
21. Školy a školičky	95
22. Rodáci.....	100
23. Bourání a stavění	114
24. Od Ptáčnickova domu k platanům	122
25. Proměněné náměstí.....	126
26. Masaryk, Gottwald a... ..	136
27. Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání.....	141
28. Budovec na náměstí.....	156
29. Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti	165
30. Sgrafito na radnici	170
31. Zeleň na náměstí.....	176
32. Kam pro občanský průkaz	179
33. Obecní/městský úřad a životní situace	181
34. Pojmenování ulic.....	186
35. Porušování práv	190

36.	Komunální volby	194
37.	Účast v komunálních volbách	196
38.	Aktivní občanství	200
39.	Předvolební kampaň	203
40.	Rozkopené náměstí	205
41.	Dopis, deník a demokracie	211
42.	Dění v obci	218
43.	Město v budoucnu	221
44.	Udržitelné místo	224
45.	Bezpečnější město pro chodce a cyklisty	240
46.	Udržitelně do školy	243
47.	Pátračka v okolí školy	246
48.	Pátrání po jaru s alfa boxem	248
49.	Stáří stromů	251
50.	Zelené město	255
51.	Abraka dabra morfologie	269
52.	Biotopový strom	278
53.	Lišejník: fascinující kočkopes	285
54.	Houby v lese	294
55.	Naše houby	303
56.	Nezkrotná Jizera	306
57.	Poklady z Jizery	320
58.	S Otou Pavlem u Jizery	327
59.	Jak vznikla Jizera	330
	Seznam fotografií z fotoarchivu Muzea města Mnichovo Hradiště	334
	Tabulka lekcí a vzdělávacích oborů a oblastí	335

PROČ REGIONÁLNÍ UČEBNICE MNICHOVHRADIŠŤSKO?

Proč jsme se pustili do regionální učebnice?

Místo, kde žijeme či kde trávíme několik let svého života, nás formuje. Zapisuje se do nás a my se zapisujeme různými způsoby do něj. Takové místo je i zdrojem nepřeborného množství inspirace pro učení. A právě proto učebnice vznikla. Při cestách městem, obcemi či okolní krajinou celkově nacházíme možnosti, které se s menší či větší vynalézavostí dají přetavit v dobrodružné pátrání po minulosti, v hledání souvislostí, ve vymýšlení možných řešení aktuálních otázek a problémů. Krajina kolem nás je jedna velká učebnice a my se v ní učíme číst, nacházet odpovědi, odhalovat tajemství přírody i historie, navrhopvat řešení pro aktuální náročné i jednoduché situace, hledat v ní svoje místo, ukotvení i její identitu.

Právě pro to učebnice začala vznikat. Budeme rádi, když zkusíte společně s námi využít to, co místo kolem nás nabízí.

Jak učebnici používat?

Učebnici si můžete vzít celou a vyzkoušet od začátku do konce. Nebo můžete z učebnice vybírat lekce, které vás z různých důvodů nějak osloví. V ideální představě si žák z jednotlivých lekcí skládá svoji vlastní „učebnici“ – vytváří si své regionální portfolio, desky s lekcemi, které vyzkoušel, které si prožil.

Doporučujeme tedy pro práci s lekcemi využít např. rychlovačač, případně šanon, do kterého si žák bude vkládat lekce, tvořit si vlastní učebnici, která mu slouží k tomu, aby četl v krajině obce, v její minulosti, orientoval se v současném dění, navrhoval či realizoval různé aktivity, byl aktivním a vnímavým občanem, pozorovatelem přírody, hledačem souvislostí atd.

Část lekcí je přímo zakotvená materiály v pracovním listě na určité místo (např. náměstí v Mnichově Hradišti), zastoupeny jsou však i lekce, které se dají realizovat na různých místech ORP, jsou přenositelné.

Kde a kdy učebnici používat?

Učebnici můžeme využít ve formálním i neformálním vzdělávání, při práci ve škole, na kroužku i doma s rodinou. Z hlediska toho, jak jsou koncipované jednotlivé lekce, je možné využít některé při jedné vyučovací hodině, nabízí se však učení např. ve dvouhodinových blocích, ideální je pak samozřejmě např. tematicky zaměřený projektový den či celoroční projekt, volitelný předmět nebo integrovaný předmět.

V lekcích se snažíme propojovat vzdělávací obory a oblasti, protože krajina kolem nás a život samotný také existují ve své celistvosti, nejsou rozděleny na geografii, český jazyk či tělesnou výchovu.

Kde končí a kde začíná učebnice?

Učebnice má sice ve svém názvu Mnichovohradištsko, předem však přiznáváme, že velká část lekcí je situována do Mnichova Hradiště, a to nejen proto, že se zde nacházejí základní školy a další vzdělávací organizace. Původním záměrem totiž bylo vyjít prstencově od pomyslného středu a v jednotlivých kapitolách postupovat od administrativního centra obce s rozšířenou působností Mnichovo Hradiště dál do částí ORP. Nakonec se však ukázalo, že materiálu při takovém rozsahu nacházíme ne na jednu, ale na několik učebnic. A proto jsme se rozhodli zaměřit se v tomto díle na regionální identitu a témata, která jsou primárně spjatá s městem Mnichovo

Hradiště, ale mnohdy se dají přenést i do jiných obcí. Některé lekce jsou navrženy tak, že je možné je realizovat kdekoliv. Jiné pracují s konkrétními materiály a jsou vztaženy pro určité místo (např. historické fotografie míst apod.). Zároveň je však možné získané závěry přenést i na jiná místa. Lze tedy pracovat s materiály týkajícími se Mnichova Hradiště a následně si položit otázku, nakolik jsou zjištění platná i pro jinou obec. Či vyrazit např. do místního muzea pátrat po dobových materiálech pro vybranou obec nebo hledat materiály s žáky přímo v terénu.

Z čeho učebnice vychází?

Při práci na lekcích jsme vycházeli z konceptu místně zakotveného učení. Převážná část z lekcí pracuje s modelem E-U-R (Evokace-Uvědomění-Reflexe), využívá metody kritického myšlení (RWCT: Reading and Writing for Critical Thinking). Při tvorbě lekcí byl kladen důraz i na klíčové kompetence. Každá lekce obsahuje přehled klíčových kompetencí, které lze lekcí rozvíjet – záleží pak na konkrétním uchopení (co v lekci akcentují). V úvodní části lekcí je piktogramem označeno, které klíčové kompetence lze lekcí z našeho pohledu rozvíjet. Konkrétní učitel však může najít i jiné klíčové kompetence, daný výčet tedy není konečný. Záleží na konkrétním použití lekce.

Klíčová kompetence komunikační

Klíčová kompetence k učení

Klíčová kompetence k podnikavosti a pracovní

Klíčová kompetence k řešení
problémů

Klíčová kompetence osobnostní a sociální

Klíčová kompetence digitální

Klíčová kompetence k občanství a udržitelnosti

Klíčová kompetence kulturní

V některých lekcích jsou použity i piktogramy upozorňující na to, zda na úkolu žák pracuje:

sám,

ve dvojici,

ve skupině.

Lekce jsou často zaměřeny na práci s textem, s dobovými i současnými fotografiemi, mapovými podklady, ilustracemi, s různorodými pomůckami.

Proč učit pomocí regionální učebnice?

Posilují vztah k místu, který žáci spoluvytvářejí, rozvíjí kritické myšlení, občanskou angažovanost, aktivně zapojují žáky, učím v místě, vedu žáky ke spolupráci s komunitou a s dalšími aktéry v místě, přibližují se reálnému životu, propojují souvislosti, vnímám proměny místa z různých hledisek, možnosti toho, jak ovlivňovat místo a život v něm, **učím pro život a rozvíjím kompetence.**

Jak učebnice vznikala a jak je koncipována?

První myšlenky na učebnici se objevovaly již v počátcích MAPŮ v našem regionu (místní akční plán pro rozvoj vzdělávání). Na pracovní skupině pro rozvoj klíčových kompetencí vznikl velmi rozsáhlý a dosti různorodý seznam možných témat – tím se ukázal velký rozsah toho, co nejbližší okolí (region) nabízí. Nakonec bylo nutné s ohledem na počet těch, kteří lekce připravovali či na nich spolupracovali, zúžit rozsah.

Lekce učebnice se dají rozdělit do částí Regionální identita (především lekce 1–10), Proměny v čase (především 11–30) a Život v současnosti (především 31–59). V učebnici rozdělení uvedeno není, lekce i učebnici spíše chápeme v jejich celistvosti, vnímáme prolínání regionální identity, minulosti a současnosti. Regionální identita pomáhá žákovi zmapovat si svůj vztah k místu i identitu místa. Proměny v čase nabízejí exkurze do minulosti. Vybízejí žáky hledat souvislosti mezi tím, co se stalo, tím, co je, co kdysi nebo dnes mohlo být. Nejde nám jen o lekce z historie, ale o provázání se současností, s hledáním možností či kontrafaktuální dějiny (co by bylo, kdyby...). Život v současnosti chápeme jako část zaměřenou na rozvoj občanské gramotnosti, na aktivní občanství, řešení situací vycházejících z běžného života. Některé z lekcí vybízejí žáky k návrhům řešení rozmanitých situací včetně lokálního pojetí tématu klimatické změny.

Ideálem je, když se lekce odehrávají venku, v místě, na něž je lekce zaměřena. Pobyt venku zintenzivňuje prožitek. Člověk mnohem více vnímá, když věci přímo zažívá, postojí si u sochy, dotkne se lišejníku, dotazuje se místních, vyrazí k řece či se projde cíleně po obci.

Výběr kapitoly a jednotlivé lekce vycházejí především ze zkušeností, zájmu a odbornosti těch, kteří učebnici vytvářeli. Proto jí dominují především témata historická, geografická, občanská spolu s přírodovědnými. A i proto je ve velké části lekcí též důraz na práci s textem. To, že témata z některých vzdělávacích oborů nejsou v učebnici zastoupena, rozhodně neznamená, že by se v krajině Mnichovohradištska nenašla. Jen nejsou v tuto chvíli zpracována. **V krajině kolem nás a v životě ale přítomna jsou.**

Učebnice je rozdělena do jednotlivých lekcí (učebních jednotek), které obsahují vždy úvodní informace o lekci (vazba na nový rámcový vzdělávací program [RVP], vzdělávací cíle, ověřitelný výstup, časové a prostorové podmínky ad.). Následuje samotná lekce pojatá ve většině případů jako pracovní list (PL), který je možné pro žáky nakopírovat/nasdílet, s nímž žáci následně pracují a který si poté vkládají do svého portfolia či sešitu. V textu je použito generativní maskulinum z důvodu úspory místa a zjednodušení textu (umožňuje označit obě pohlaví jedním slovem).

Na co nezapomenout?

Při práci ve škole i v terénu je třeba vždy zvážit aktuální situaci ve skupině: Je vhodné dnes zařadit toto téma? Jak mám lekci uzpůsobit z hlediska potřeb žáků? Co si připravit předem? Je vhodné jít dnes ven? Dostatečně jsem zvážil rizika, která mohou při učení nastat? Co udělat pro to, aby byla práce venku i ve třídě přínosná, podporující učení a zároveň v různých ohledech bezpečná? **Důležité je i to, na co se já jako vzdělavatel (učitel, vedoucí kroužku, rodič) cítím, v čem je mi dobře, co chci, aby žáci v prožili.**

Při pohybu mimo učebnu (školu) je vždy třeba se zaměřit na zvýšenou bezpečnost, seznámit žáky s tím, jak bude lekce venku probíhat, dbát na jejich bezpečnost včetně bezpečnosti silničního provozu apod.

Učebnice ukazuje, jak je možné v místním prostředí uchopit naplňování nového RVP ZV vybraných vzdělávacích oblastí s důrazem na rozvíjení klíčových kompetencí. Více informací k novému RVP ZV lze nalézt na <https://prohlednout.rvp.cz/>. Lekce je možné upravovat dle konkrétních podmínek. Čas uvedený v lekci je orientační, velmi záleží na složení skupiny, jejich zkušenostech a dalších okolnostech.

Při práci doporučujeme využít kritériální hodnocení.

Mnoho naplňujících a podnětných chvil při práci s regionální učebnicí přejí

Iva Štrojsová, Terezie Nohýnková a Michala Mydlářová.

Obec na myšlenkové mapě

1. OBEC NA MYŠLENKOVÉ MAPĚ

Jak vnímáme obec, ve které chodíme do školy? Co se nám v souvislosti s ní vybaví? Vytvořme si myšlenkovou mapu a zmapujme si svoji představu o obci, její vnímání i pocit příslušnosti k ní.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-003-ZV9-013 Orientuje se v místech a regionech různého měřítka prostřednictvím vlastní mentální mapy daného území. CAS-VKO-001-ZV9-001 Charakterizuje společenské role, do kterých se ve svém životě dostává, a posoudí, co pro něj znamená příslušnost k rodině, ke škole, ke kultuře, k náboženství, k genderu, k obci, k národu, ke státu.
Vzdělávací cíl:	Žák vizualizuje svoji představu o místě a diskutuje o své příslušnosti k obci.
Ověřitelný výstup:	Myšlenková mapa obce
Klíčová slova:	Regionální identita, vnímání místa, identita s místem, myšlenková mapa, příslušnost k obci
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, psací potřeby, podložka pro práci venku
Zdroje/inspirace:	
Možné souvislosti:	Obrázková myšlenková mapa

Postup: Žák si vytvoří myšlenkovou mapu obce. Diskutuje se spolužákem navzájem o své a jeho mapě. Dle potřeby si mapy doplňují. Formou tiché galerie si prohlédnou díla celé třídy. Pomocí otázek společně, např. v kruhu, reflektují svoji práci a prostřednictvím toho i svůj vztah a příslušnost k obci.

Obec na myšlenkové mapě

Co k obci patří a čím je významná?

1. Zkus zavřít oči a představit si obec, ve které chodíš do školy.

Co se ti objevuje před očima? Co k obci podle tebe neodmyslitelně patří? Čím je pro tebe obec významná?

2. Oči otevři a vytvoř si svoji myšlenkovou mapu této obce. Vezmi si čistý papír. Doprostřed stránky napiš název obce a postupně dopisuj či dokresluj to, co tě k obci napadne. Informace tříd – vytvářej různé „podnadpisy“, které se ti budou dále větvit. Další pojmy vkládej tak, aby z tvé myšlenkové mapy byla zřejmá souvislost (např. nadřazenost, podřadnost, souřadnost uvedených pojmů). Můžeš využít i různé šipky či jiné symboly pro zachycení vztahů mezi pojmy.

3. Sdílej svoji mapu se spolužákem/spolužačkou. Diskutujte o tom, co a proč jste do mapy umístili. Vzájemně se inspirujte, do mapy si doplňte i to, na co jste si prvně nevzpomněli, ale pokládáte nyní za přínosné.

4. Po vytvoření mapy polož své dílo spolu s díly ostatních do tiché galerie. Zodpověz si otázky.

V čem jsou si mapy podobné? Co se na nich opakuje?

Jak jsi při tvorbě mapy postupoval?

Jak tvoje mapa souvisí s tím, jak místo vnímáš, jaký k němu máš vztah?

Proč bude každá myšlenková mapa jedinečná?
Proč všichni nemáme stejnou?

2. BEDEKR NAŠÍ OBCE

Co tvoří identitu místa? Jeho jedinečnost? Zmapujeme si to pomocí tvorby bedekru (průvodce po naší obci).

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	<p>GEO-GEO-003-ZV9-016 Odůvodní svou identifikaci s určitým místem i regiony různého řádu a komunitou lidí, kteří tam žijí.</p> <p>CAS-VKO-001-ZV9-001 Charakterizuje společenské role, do kterých se ve svém životě dostává, a posoudí, co pro něj znamená příslušnost k rodině, ke škole, ke kultuře, k náboženství, k genderu, k obci, k národu, ke státu.</p> <p>KDI-TDO-000-ZV9-001 Generuje digitální obsah v různých formátech s cílem umocnit výstupy vlastní tvořivé činnosti. (Pokud se pro tvorbu bedekru použije digitální prostředí.)</p>
Vzdělávací cíl:	Žák prostřednictvím listu do bedekru charakterizuje svoje vidění identity místa.
Ověřitelný výstup:	List do obrázkového průvodce obce (bedekru), bedekr za celou třídu
Klíčová slova:	Identita místa, význam místa z pohledu žáků, sounáležitost s místem
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura), Umění a kultura (Výtvarná a filmová tvorba)
Čas:	1–2 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, psací potřeby, pastelky apod., volný bílý papír A4, podložka na psaní (venku), ukázka knihy Václava Šaška, případně promítnutí díla i přístup na internet, PC, dataprojektor (dle zvolené varianty)
Zdroje/inspirace:	Námět na práci s knihou V. Šaška: Kateřina Vítová, Městská knihovna Mnichovo Hradiště, knihy Václava Šaška
Možné souvislosti:	U kroku 4 při tvorbě využít digitální technologie místo klasických pastelek. Po 7. kroku (aktivitě O krok vpřed) dát žákům čas na dopracování děl pomocí pastelek apod. či pomocí digitálních technologií (UAK či INF). Lze též uspořádat výstavu ve veřejném prostoru či nabídnout vytvořenou knihu obci, např. pro infocentrum apod.

Bedekr naší obce

Postup: Žák si pomocí brainstormingu zmapuje ikonická místa obce. Na základě inspirace díly Václava Šaška tvoří vlastní list do bedekru (ilustraci doplní popiskem). Po vytvoření díla vystaví, s libovolně zvoleným či nalosovaným spolužákem si zodpoví zadané otázky. Následně se celá třída postaví do řady a krok vpřed udělá ten, kdo souhlasí s výroky, které říká učitel (viz PL). Nevadí, pokud je některé místo zobrazeno vícekrát. Popiska se bude lišit, případně lze hovořit o tom, proč jsou některá díla téměř totožná. Dalším krokem je společná třídní tvorba konceptu knihy – vymýšlejí, jak listy seřadit a jaký dát knize název. Posledním krokem je hledání využití pro knihu a reflexe práce na bedekru.

Bedekr naší obce

Proč mají přijet právě k nám?

1. Pracuješ v místním informačním centru. Dostal jsi za úkol připravit podklady pro nový propagační materiál o obci, a to bedekr (průvodce) tvým městem. Umožni návštěvníkovi objevit to, co dělá obec obcí, to, co je pro obec typické, významné, ale zároveň pro turistu třeba i nečekané.

Která místa by turista ve tvé obci neměl minout? Uveď minimálně 5 míst.

2. Inspiruj se: Něco podobného už neotřelým způsobem tvořil malíř a ilustrátor Václav Šašek pro města, jako je Řím, Londýn, New York. Václav Šašek na stránku vždy vybral nějakou ikonickou (podstatnou) část města (např. náměstí, hrad, zámek, věže, kostely, řeku, mosty, nádraží, zajímavou uličku...). K obrázku připsal větu či několik vět – popsal, co je na obrázku, čím je místo zajímavé, proč ho při návštěvě neminout. Příklad děl Václava Šaška je třeba tady: <https://www.baobab-books.net/>.

3. Vyber si nyní jedno místo v obci.

4. Nakresli ho / načrtni ho či jinak výtvarně ztvárni.

5. Doplň svoji ilustraci popisem – větou či několika větami, kterými inspiruješ turistu k návštěvě místa, slovy tak ještě podtrhneš význam místa.

6. Svoje dílo si polož na zem či jiné místo tak, aby na ně všichni viděli, a vzájemně si je prohlédněte.

Najdi si spolužáka do dvojice a zodpověz si ve dvojici na otázky, zapiš si své odpovědi.

Opakují se některá místa? Proč?

Podle čeho jsi místo vybíral?

Které místo bychom ještě měli doplnit?

Jak je místo celkově charakterizováno?

Bedekr naší obce

7. Odpovědi sdílejte ve třídě:

Krok vpřed udělá ten, kdo vybíral místo podle toho, že je to místo ikonické (objektivně se považuje za význačné pro obec, typické pro obec).

Proč to považujete za ikonické? Je z oblasti kulturní, sakrální, přírodní?

Proč jste zvolili právě tento popis?

O krok vpřed vystoupí ten, kdo si myslí, že by bylo třeba některé místo doplnit, nějaké místo nám chybí.

Které místo byste doplnili?

Proč by bylo dobré ho doplnit?

O krok vpřed vystoupí ten, kdo si myslí, že se místa opakují.

Proč se opakují?

Pokud se opakují, liší se jejich pojetí a doplňující text?

Proč se liší?

Jak by se dala obec na základě těchto listů charakterizovat? Co je její podstatou?

Která klíčová slova by se k obci hodila?

8. Tvorba kompozice knihy

Společně nyní vytvoříme bedekr. Listy si položte na zem/stůl vedle sebe. Přesouvejte je, uspořádejte je tak, jak by podle vás mohly být poskládané v knize.

Promyslete kompozici díla (jak na sebe budou listy navazovat, jak a podle čeho je seřadíte).

Vymyslete název společné knihy, případně i název kapitol, pokud je bude kniha obsahovat.

Vymyslete, jak by se dílo dalo využít.

Moje návrhy: Jak nazvat knihu? Co s dílem dál udělat?

9. Reflexe

Co pro mě bylo při práci na bedekru náročné?

Co se mi povedlo?

3. POCITOVÁ MAPA OBCE

Jaký vztah máme k určitým místům v obci? Kterým místům se v obci vyhýbáme? Na co jsme v obci hrdí? Využijeme pocitových map k vyjádření toho, jak vnímáme geografický prostor, a navrhne jejich využití.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-003-ZV9-016 Odůvodní svou identifikaci s určitým místem i regiony různého řádu a komunitou lidí, kteří tam žijí. KOB-PCP-000-ZV9-001 Účelně uplatňuje přímou činností svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých. KDI-TDO-000-ZV9-001 Generuje digitální obsah v různých formátech s cílem umocnit výstupy vlastní tvořivé činnosti. (Při použití digitálních nástrojů, např. mapotic.com.) CAS-VKO-001-ZV9-004 Zhodnotí, co nebo kdo má vliv na něj a na jeho rozhodování ve fyzickém a v digitálním prostředí.
Vzdělávací cíl:	1. Žák při skupinové práci vizualizuje svoje pocity vztahující se k místu. 2. Zreflektuje si vliv pocitů z místa na jeho pohyb po obci. 3. Navrhne, jak zaznamenané pocity využít k rozvoji obce.
Ověřitelný výstup:	Skupinová pocitová mapa, návrh jejího využití
Klíčová slova:	Pocitová mapa, vnímání místa, participativní mapování, vliv, aktivní občanství
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobností a sociální výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, analogová verze: červená a zelená pastelka, plán obce, digitální verze: přístup na internet (mapotic.com...), PC/notebook pro skupinu, možnost promítání (projektor...)
Zdroje/inspirace:	Pomůcky ze Střediska ekologické výchovy SEVER: místně zakotvené karty a desky s kartami aktivit MZU (místně zakotvené učení)
Možné souvislosti:	Místem mapování může být blízké okolí školy. Další tipy na práci: pocitovemapy.cz

Postup: Žáci si odpovědí na otázky týkající se pocitů ze zvoleného místa (obec, okolí školy...). Získaná data využijí pro tvorbu pocitové mapy. Rozlosují se do skupin po max. 4 osobách. Ve skupině diskutují o tom, v čem jsou si podobná tvrzení z tabulky (spodní a vrchní část otázek, negativní a pozitivní vnímání místa). Do analogové mapy / mapového pole místa zaznamenávají body (červeně ty s negativní konotací, zeleně s pozitivní). Případně pracují v digitálním prostředí (např. mapotic.com). Následuje společné nasdílení děl. Pokud pracujeme s analogovými mapami, využijeme tichou galerii. Po zhlédnutí děl žáci reflektují zjištěné pomocí otázek s důrazem na to, jak pocity ovlivňují náš pohyb v obci, jaký vliv na nás místo má a jak pocitovou mapu využít. V závěru žáci navrhnou, komu ze státní správy či samosprávy by mapy/odkaz na mapy zaslali.

Pocitová mapa obce

Na co jsem hrdý a čemu se vyhýbám?

Naše obec. Místo, které znáš. Jak ho vnímáš? A jak ho vnímají moji spolužáci? Odpověz si na následující otázky.

Na kterém místě bys byl rád častěji? (Cítíš se tam dobře.)

Na co (na které místo) jsi v obci hrdý?

Kterým místům se vyhýbáš?

Kam tě rodiče nechtějí pouštět?

Diskutuj se spolužáky ve skupině. V čem jsou si podobné otázky v horní části tabulky? V čem otázky z dolní části?

Zanes body do společné skupinové mapy. Využij místa, která jsi zmínil výše. Zeleně označ místa, která vnímáte pozitivně, červeně negativně (pokud se neshodnete, místa označte oběma barvami).

Mapu sdílejte s ostatními. Prohlédni si mapy ostatních skupin.

Vnímáme pocitově všichni obec totožně? Proč se v rámci třídy naše pocity liší?

Jak ovlivňují pocity z místa tvůj pohyb po obci?

Proč je dobré zmapovat si pocity spojené s místem?

K čemu by se daly odpovědi využít?

Na webu obce zjisti, komu ze státní správy či samosprávy by bylo vhodné odkaz na mapu poslat.

Osoba, které bys napsal:E-mailová adresa:.....

Text e-mailu:

4. POCITOVÁ MAPA A KOMUNITA

Jak se cítím v našem městě já? A jak se v něm cítí ostatní? Proč je dobré uvědomit si, že místo vnímá každý jinak? Pomocí dotazníkového šetření zjistíme data, která následně analyzujeme.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání světa. CSP-OSV-002-ZV9-006 Reflektuje různé formy mezilidských vztahů, společné znaky a odlišnosti u sebe a druhých. CAS-VKO-002-ZV9-012 Vytváří návrh společensky prospěšné akce a do některé se aktivně zapojuje.
Vzdělávací cíl:	Žák zmapuje odlišnost vnímání místa různými sociálními skupinami, dá do souvislostí výsledky mapování a život v komunitě a navrhne, jak data z pocitového mapování v obci využít.
Ověřitelný výstup:	Pocitové mapy vybraných cílových skupin, příklady propojenosti a souvislostí různorodého vnímání místa, návrh využití pocitových map
Klíčová slova:	Terénní šetření, pocitová mapa, respekt k odlišnostem, komunita, participativní mapování
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobností a sociální výchova)
Čas:	Cca 4 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna, dotazování v terénu
Pomůcky:	PL, volný papír A4, mapa, pastelky, PC pro tvorbu grafu, dataprojektor; v digitální verzi případně tablety pro skupiny
Zdroje/inspirace:	Místně zakotvené učení (desky s kartami aktivit), SEVER

Postup: Učitel jmenuje místa v obci a žák chodí do odpovídajícího rohu (viz PL). Možná místa pro MH: náměstí, před školou, zámecký park, park u vlakového nádraží, lesopark, u Jizery (Na Kamínkách), Dolce, u LIDLu, podloubí v 9 hodin večer, skate park...). Žák si zodpoví otázku v PL. Následuje nalosování do skupin. Každá ze skupin si vylosuje, kterou dotazovanou skupinou se bude zabývat (např. rodiče s malými dětmi, senioři...). Ve skupině si vytvoří hypotézy – jak asi budou zástupci skupin odpovídat na vybrané otázky. Následuje terénní šetření s tazatelským listem dle situace v hodině, či zadané jako práce mimo vyučování. Před prací v terénu se žáci seznámí s tím, jak dotazování provádět. Žáci se dotazují v terénu. Zaznamenávají si data do tazatelského listu a do mapy. Následuje zpracování viz PL (opět buď v hodině, nebo mimo vyučování). Na hodině si následně sdílejí průběh dotazování, své závěry. Vyvodí souvislost s celou komunitou, způsobem vedení obce a navrhnou, jak zjištěné výsledky dále využít. Pozn.: Je třeba mít tolik dotazovaných skupin, kolik chceme mít skupin ve třídě (např. při počtu 28 žáků mít 7 dotazovaných skupin = 7 x 4 žáci ve skupině).

Pocitová mapa a komunita

Kde se cítíme dobře?

Na některých místech v obci se cítíme dobře, jiným se vyhýbáme. Vyber si, jak se cítíš na jmenovaných místech. Jdi do odpovídajícího rohu:

První roh místnosti: místa, kam chodíš rád/a, kde se cítíš dobře, je ti příjemně.

Druhý roh místnosti: místo bys doporučil/a návštěvníkům obce.

Třetí roh: místo, kde se necítíš dobře, jsou ti nepříjemná.

Čtvrtý roh: místa, která považuješ za nebezpečná.

Jak by asi vypadaly odpovědi, pokud bychom se ptali jiných skupin osob? Vnímáme všichni místa totožně?

Ve skupině nyní budeš pracovat s hypotézou, která se týká vnímání místa určitou skupinou. Vybírat budeme ze sociálních skupin: děti z MŠ a prvního stupně, žáci 2. stupně a SŠ, rodiče s dětmi, ostatní dospělí, senioři. Která skupina tě ještě napadá?

Vyber si / nalož si dotazovanou skupinu a odhadni, jak budou respondenti (dotazovaní) odpovídat na otázky.

Dotazovaná skupina:

Tvoř hypotézy: Tato skupina bude na otázky odpovídat takto:

Na otázku **Kam chodím ráda, kde se cítím příjemně?** bude uvádět tato místa:

Na otázku **Která místa bych doporučil návštěvníkům obce?** bude uvádět tato místa:

Na otázky **Kde se necítím dobře? Které místo mi není příjemné?** bude skupina uvádět tato místa:

Na otázku **Která místa bych doporučil návštěvníkům obce?** bude skupina uvádět tato místa:

Pocitová mapa a komunita

Tazatelský list

Zaznamenej za skupinu odpovědi a přímo do mapy označ i místa. Odpovědi dotazované sociální skupiny (respondentů) budeš zanášet do čtyř map – každá mapa je na jednu otázku. Vznikne ti jedna mapa se zelenými body, druhá se žlutými atd., viz otázky níže. Ideálně si tedy ve čtyřčlenné skupině tazatelů každý vezměte jednu mapu, případný pátý člen skupiny tazatelský list. Pokud je vás méně, budete mít např. na starost dvě mapy apod.

Pokud máš mapu, položíš respondentovi svoji otázku a zakrešíš si bod do mapy. Pokud máš tazatelský list, zapisuješ si odpověď do něj (sleduješ i počet respondentů – kolikrát bude určité místo řečeno).

Tazatelé:

.....

Datum dotazování: Čas: Místo:

Skupina respondentů	
Počet respondentů	
Otázka	Odpovědi
Kam chodím rád, kde se cítím příjemně? (zelená)	
Která místa bych doporučil návštěvníkům obce? (žlutá)	
Kde se necítím dobře? Které místo mi není příjemné? (červená)	
Která místa považuji za nebezpečná? (hnědá)	

Pocitová mapa a komunita

Zpracování dat, práce s hypotézou

1. Máte nyní ve skupině čtyři mapy. Každá mapa zachycuje odpověď na jednu ze čtyř otázek. **Vytvořte pro každou mapu graf**, který zobrazí četnost míst, jež respondenti uvedli.

2. **Graf pojmenujte.**

3. **Shrňte data** z dotazování.

Dotazování probíhalo (datum, čas, místo):.....

Skupinu respondentů tvořili...

Na otázku **Kam chodím ráda, kde se cítím příjemně? (zelená)**

celkově odpovídalo..... osob.

Tři nejčastěji zmiňovaná místa byla tato:

Na otázku **Která místa bych doporučil návštěvníkům obce? (žlutá)**

celkově odpovídalo..... osob.

Tři nejčastěji zmiňovaná místa byla tato:

Na otázky **Kde se necítím dobře? Které místo mi není příjemné? (červená)**

celkově odpovídalo..... osob.

Tři nejčastěji zmiňovaná místa byla tato:

Na otázku **Která místa považuji za nebezpečná? (hnědá)**

celkově odpovídalo..... osob.

Tři nejčastěji zmiňovaná místa byla tato:

4. **Porovnej** zjištěná data se svými původními hypotézami (domněnkami).

Hypotézy byly – nebyly potvrzeny, protože z terénního šetření bylo zjištěno:

Vnímá celá dotazovaná skupina místo totožně? Nebo různě?

A proč to tak je?

Co je pro tebe překvapující?

Pocitová mapa a komunita

Sdílení a reflexe

1. Sdílej se spolužáky své závěry. Představte jako skupina postup a výsledky své práce, včetně porovnání s hypotézami.
2. Společně se jako třída zaměřte na to, co bylo zjištěné:

Jak vnímají všechny skupiny sledované místo? totožně x různorodě

A proč tomu tak je?

Uvedte minimálně dva příklady toho, jak souvisí různorodé/totožné vnímání místa.

Co z toho plyne pro život v obci?Co pro vedení obce?.....

3. Jak souvisí s našimi výsledky následující myšlenka?.....

Celá komunita je součástí místa. Když vnímám pohled ostatních, jsem připraven jednat ve prospěch komunity.

Proč je důležité si uvědomovat, že máme různé pohledy na místa v obci?

Co se děje či může dít, pokud se na svět díváme jen svým pohledem?

Kdo, kdy a proč by si to měl uvědomovat?

K čemu se konkrétní sesbíraná data dají využít?
Navrhni minimálně dvě možnosti.

5. MENTÁLNÍ MAPA OKOLÍ ŠKOLY

Jak se liší naše představy o okolí školy? Jak vypadá mapa okolí v našich představách. Vytvořme si mentální mapu okolí školy, zachytíme si prostředí na základě svých znalostí, zkušeností a především toho, jak místo vnímáme.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-003-ZV9-013 Orientuje se v místech a regionech různého měřítka prostřednictvím vlastní mentální mapy daného území. ZGC-VZT-000-ZV9-001 Oceňuje čtení a psaní jako činnosti pomáhající porozumět světu i sobě samému.
Vzdělávací cíl:	Žák si vizualizuje svoji představu okolí školy a pomocí psaného textu svoji tvorbu zreflektuje. Oceňuje, v čem mu psaní při uvědomění si vztahu k místu pomáhá.
Ověřitelný výstup:	Mentální mapa okolí školy, reflexe tvorby mentální mapy
Klíčová slova:	Vztah k místu, mapové dovednosti, psatelství, mentální mapa
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, volný papír A4, možnost využít půdorysů škol (MH a Kněžmost)
Zdroje/inspirace:	CIMBUREK, Dan; FILIPI, František; GRODL, Jaroslav; HORÁK, Petr; KRÁSENSKÝ, Tomáš et al. <i>Krajina nápadů</i> . Třebíč: Apis Press, 2016. ISBN 978-80-904925-8-5. Ilustrace: Lukáš Umáčený [2025]
Možné souvislosti:	Zmapovat cestu do školy, případně se procházet v okolí školy a tvořit v terénu.

Postup: Učitel na pracovní list z druhé strany nakopíruje odpovídající půdorys školy. Žák do půdorysu dokreslí svoji mentální mapu okolí – vizualizuje si svoji představu okolí školy. Je na žákovi, jak široké okolí do mapy zahrne. Někdo zůstane v nejbližším okolí, někdo zachytí i větší část města. Formou tiché galerie se žáci seznámí s díly ostatních (např. nechat ležet díla na lavici, žáci si tiše projdou třídu; nebo díla umístit na parapet apod.). Po zhlédnutí děl si do PL dopíše otevřené věty. Následuje společné sdílení a reflexe práce na mentální mapě formou psaní souvislého textu.

Mentální mapa okolí školy

Co je v okolí?

Podívej se na druhou stranu papíru. Co tento obrys (půdorys) představuje?
Dokresli k obrysu co nejpřesnější mapu okolí. Zakresli ty nejvýznamnější prvky, zohleďni světové strany.

Vystav svoji mapu spolu s mapami spolužáků. Formou tiché galerie si prohlédni díla ostatních.

Po prohlédnutí map spolužáků si doplň otevřené věty.

Se spolužáky se shodují v tom, že...

Moje mapa se výrazně liší v tom, že...

Na mapách spolužáků mě překvapilo...

Do své mapy bych nyní přidal...

Společně sdílejte v kruhu odpovědi. Zodpovězte si i otázky:

Které objekty dominují? (Co do mapy zakreslil skoro každý?) Proč?

A proč právě toto někdo nemá?

Jak široké okolí je na mapách zachyceno?

Proč ho asi vzal někdo velmi zeširoka a někdo zachytil jen to nejbližší?

Co má vliv na to, co se na mapách objevilo?

Co vás ještě při pohledu na mapy napadá?

Shrň si své myšlenky z tvorby mentální mapy i ze společného sdílení do souvislého textu v minimálním rozsahu pěti řádků. (Jak jsi postupoval, co jsi zakreslil, co sis odnesl ze společného sdílení?)

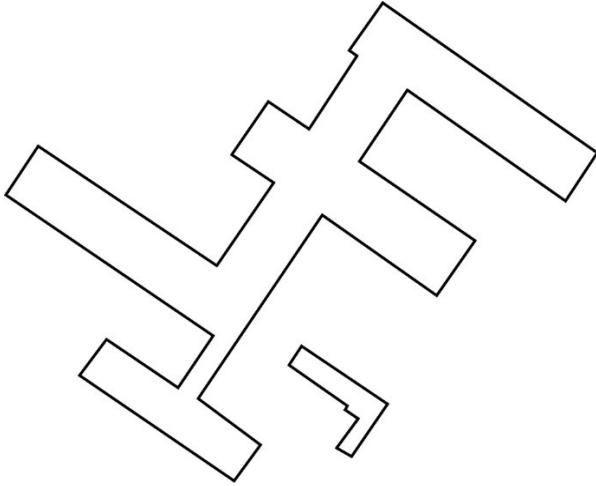
Jak ti závěrečné psaní pomohlo s ujasněním myšlenek? Co sis při psaní uvědomil?

Mentální mapa okolí školy

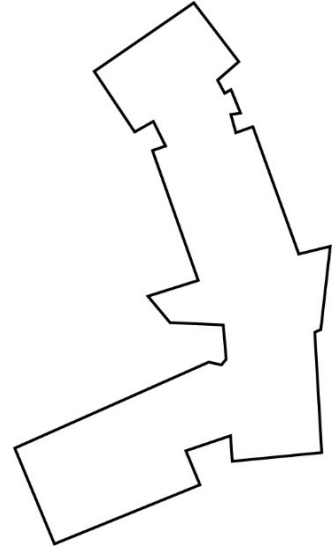
Půdorysy budov

Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025)

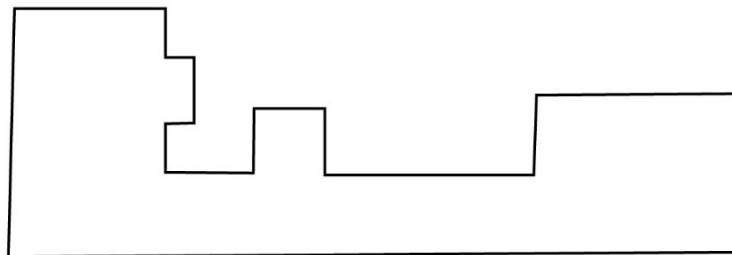
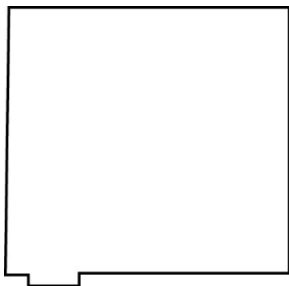
Vyberte si odpovídající půdorys a nakopírujte doprostřed prázdné stránky A4 bez popisky.

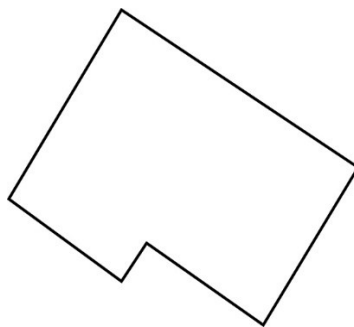
ZŠ v ulici Studentská, Mnichovo Hradiště

ZŠ Kněžmost

ZŠ v ulici Sokolovská, Mnichovo Hradiště

ZŠ v ulici Jana Švermy,
Mnichovo Hradiště

6. VNÍMÁNÍ DOMOVA

Kde se cítíme doma? Na základě čeho se s místem identifikujeme? Vnímáme ho stejně, nebo různě? Pojďme si to nakreslit!

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-003-ZV9-016 Odůvodní svou identifikaci s určitým místem i regiony různého řádu a komunitou lidí, kteří tam žijí. CAS-VKO-001-ZV9-001 Charakterizuje společenské role, do kterých se ve svém životě dostává, a posoudí, co pro něj znamená příslušnost k rodině, ke škole, ke kultuře, k náboženství, k genderu, k obci, k národu, ke státu.
Vzdělávací cíl:	Žák vymeze místo, které vnímá jako domov, a uvede charakteristiky, na základě kterých domov identifikoval.
Ověřitelný výstup:	Náčrtek místa, napsaná reflexe
Klíčová slova:	Regionální identita, mapové dovednosti, domov
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobností a sociální výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, desky na psaní (při realizaci venku)
Zdroje/inspirace:	
Možné souvislosti:	Pocitová mapa, mentální mapa

Postup: Žák si zakreslí na druhou stranu PL místo, kde se cítí doma. Následně si odpoví na otázky. Když jsou všichni hotovi, díla nechají na lavicích, formou tiché galerie se projdou po třídě a prohlédnou si díla ostatních. Poté vezmou svá díla, poskládají je od nejmenšího zakresleného prostoru (např. pokoj) až po největší (např. zeměkoule) na zem a stoupnou si ke svému dílu. Žák představí své dílo a uvede 1–2 charakteristiky (klíčová slova), která nejnadhodněji vyjadřují jeho vymezení domova. Žáci zodpoví otázky v PL, následně je sdílejí. V závěru žák dokončí otevřenou větu (lze říci nahlas). Pozn.: Pozor na situace, kdy děti nemají ukotvený domov apod.

Vnímání domova

Kde se cítím doma?

Kde je DOMA? Na kterém místě? DOMA je pro každého tak trochu něco jiného. Kde jsi DOMA ty? Zakresli svoji odpověď na druhou stranu papíru.

Proč jsi zakreslil právě toto místo?	Jak velký je domov?
--------------------------------------	---------------------

Nech své dílo na lavici, projdi se po třídě, prohlížej si tiše díla ostatních.

Vezmi svoje dílo a propisku. Spolu se spolužáky uspořádejte své mapy od nejmenšího zakresleného prostoru (např. místnost v domě, dům) po největší (např. celé město, okolí města apod.). Stoupni si ke svému dílu. Představ svoji představu domova. Uveď 1–2 charakteristiky, které nevhodněji vyjádří tvoji představu domova.

Po společném sdílení si запиš odpovědi na následující otázky:

Na co by ses chtěl spolužáků zeptat?

Co jsi nečekal?

Proč je náš pohled na domov různorodý?

Jak nás ovlivňuje to, že dané místo vnímáme jako domov? (Cítíme sounáležitost s místem.)

Sdílej své odpovědi se spolužáky.

Shrň si svoji práci větou:

Doma se cítím tam...

7. KARTOGRAF

Jak se tvoří mapa? A co má obsahovat? Vyzkoušíme si to na mapě ORP Mnichovo Hradiště.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Matematika a její aplikace (Matematika)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání světa. KDI-VIN-000-ZV9-001 Využívá digitální technologie, aby sobě či ostatním usnadnil či zjednodušil pracovní postupy a zkvalitnil výsledky práce. MAT-MAT-001-ZV9-003 Využívá k řešení problémů desetinná čísla, procenta, mocniny a odmocniny v kontextu reálných situací.
Vzdělávací cíl:	Žák si na základě mapového pole vytvoří mapu ORP Mnichovo Hradiště s kompozičními prvky s využitím analogových a/či digitálních map.
Ověřitelný výstup:	Mapa ORP
Klíčová slova:	Mapové dovednosti, výpočet měřítka, analogová a digitální mapa, tvorba mapy
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, přístup na internet, notebook, digitální a analogové mapy ORP Mnichovo Hradiště
Zdroje/inspiratione:	Práce s mapou ve výuce viz: CENTRUM GEOGRAFICKÉHO A ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. <i>Mapové dovednosti</i> . Online. Web © 2021 Michal Jakl. 2021. Dostupné z: https://mapovedovednosti.cz/ . [cit. 2025-11-15]. Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025).
Možné souvislosti:	Mapa doplněná geografickým popisem území

Postup: Žák s pomocí připraveného mapového pole vytváří mapu dle postupu v PL. Využívá analogové i digitální mapy. Zreflektuje svoji práci se zdroji.

Kartograf

Jak vytvořím mapu ORP Mnichovo Hradiště?

Jsi kartograf, tedy ten, který tvoří mapy. Tvým dnešním úkolem je vytvořit mapu obce s rozšířenou působností (ORP) Mnichovo Hradiště do chystané knihy.

Využij připravené mapové pole, které zachycuje hranice ORP Mnichovo Hradiště. Při tvorbě mapy můžeš pracovat s analogovými i digitálními mapami (např. Mapy.com, Google Maps apod.). Digitální zdroj použij minimálně jednou.

V mapovém poli:

- hnědě vyznač vrcholy;
- přiřpiš jejich názvy;
- modře vyznač vodní toky a plochy (obtáhni řeky, potoky, rybníky...);
- dopiš jejich názvy;
- pomocí nástrojů ve vybrané digitální mapě vytvoř grafické měřítko pro danou mapu;
- vytvoř legendu mapy, která bude obsahovat bodové, liniové a plošné prvky;
- vytvoř mapovou tiráž;
- přiřpiš název mapy;
- umísti na mapu směrovou růžici.

Zkontroluj si, zda tvoje mapa obsahuje: název, legendu, měřítko, tiráž, směrovou růžici.

S kterými digitálními zdroji jsi pracoval?

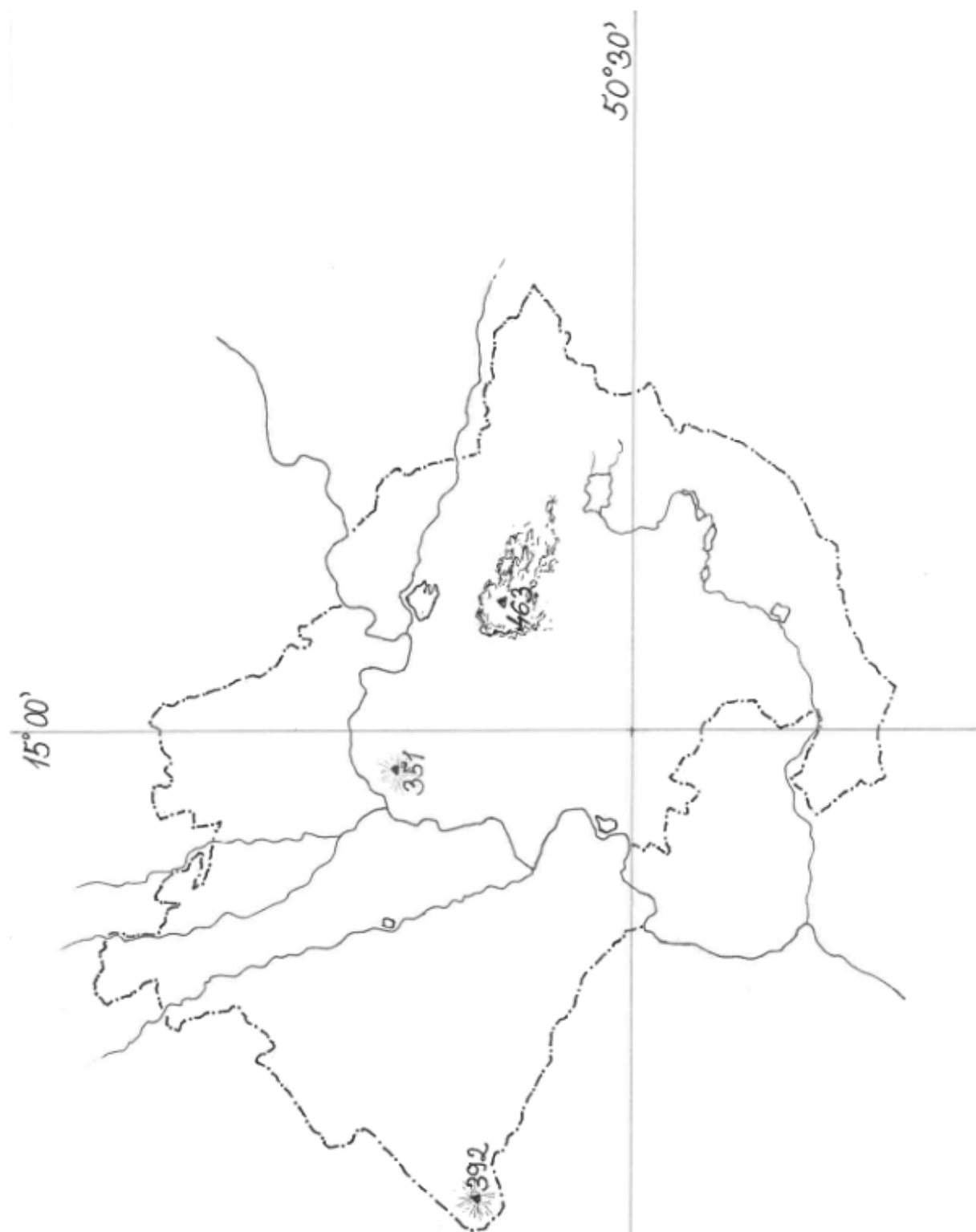
Proč sis je vybral?

S kterými analogovými zdroji jsi pracoval?

Proč sis je vybral?

Který zdroj se ti nejvíce osvědčil?

Zdůvodni svoji odpověď.

Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025)

8. MÍSTO VŠEMI SMYSLY

Jaké to je vnímat místo všemi smysly? Zavřeme na chvíli oči a budeme místo vnímat sluchem, čichem, někdo možná i hmatem a někdy se pošťestí zapojit i chuť. A pak se pustíme do líčení – slovy zachytíme svoje vjemy.

Vzdělávací oblast (obor):	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-016 Tvoří umělecký text podle svých schopností, reflektuje tvorbu uměleckého textu a z reflexe vyvozuje poznatky. ZGC-VZT-000-ZV9-001 Oceňuje čtení a psaní jako činnosti pomáhající porozumět světu i sobě samému. ZGC-PVL-000-ZV9-001 S oporou o evidence vyhodnocuje své pokroky i postupy ve čtení a psaní pro stanovení dalších cílů i cesty k nim.
Vzdělávací cíl:	Žák vytvoří souvislý text – líčení a zreflektuje proces svojí tvorby (pisatelství).
Ověřitelný výstup:	Vytvořený text (líčení) a reflexe tvorby
Klíčová slova:	Líčení, pisatelství
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a jeho svět (Výchova k občanství), Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobností a sociální výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Venku/učebna
Pomůcky:	PL, při psaní venku podložka na psaní, další volné papíry na psaní
Zdroje/inspirace:	VORLÍČEK, J. [eds.] (2011): Krajinou našeho regionu. Moravské Budějovice a okolí: Metodika k poznávání místního regionu nejen pro gymnázia. 1.vydání; Učíme se o domově; Chaloupky, o. p. s.: Kněžice. 142 s.
Možné souvislosti:	Mentální mapa místa, pocitová mapa

Postup: Žák se podívá na místo, které má líčit (např. z vyvýšeného místa, z okna apod.). Následně si se zavřenýma očima představuje to, co se mu s místem pojí, vnímá ho všemi smysly, které situace umožňuje a jsou bezpečné. Poté se pouští do psaní. Základem je nechat na žáka působit místo. Záleží na něm, jak bude přistupovat k jednotlivým pisatelským strategiím (přípravné: brainstorming, osnova, tvorba konceptu, revize: pravopis, syntax, styl, struktura..., řízení času: jak s ním naložit, aby text stihl...). Po psaní zreflektuje pomocí otázek proces svého tvoření (psaní textu).

Místo všemi smysly

Když zavřu oči...

Podívej se na místo z výšky (např. radniční věž či jiné místo, z kterého vidíš celou obec nebo její část) nebo jiného pro tebe přístupného a zajímavého místa, z kterého máš rozhled na obec.

Nech na sebe místo působit. Co vidíš? Jaké pocity v tobě pohled na místo vyvolává? Které nálady v tobě pohled na jednotlivé části obce vyvolává? Které dominanty se před tebou objevily? Na která zákoutí nyní vzpomínáš? Která místa a dojmy nelze zapomenout?

Popiš nyní místo tak, jak jej vnímáš. Vytvoř líčení, tedy subjektivně zabarvený popis. Zachyť v textu svoji náladu, kterou při procházení jednotlivými částmi obce máš. Rozmysli si, v kterém místě s popisem začneš.

Puť se do psaní na druhou stranu listu. Tvoříš souvislý text, v kterém popíšeš, co v obci vidíš, jak ji vnímáš, co k ní cítíš. Zapojuješ co nejvíce smyslů, nejen zrak, ale i čich, hmat, sluch, případně chuť. Po napsání si text přečti, mysli při čtení i na pravidla českého pravopisu a dle potřeby text uprav.

Když zavřu oči,...

Po psaní zreflektuj proces tvorby svého textu.

Které pisatelské strategie jsi při psaní využil?

Co mělo na tvoji tvorbu vliv?

Co bys příště zopakoval?

Co bys udělal jinak?

S čím bys potřeboval poradit?

Které pocity jsi při psaní zažíval?

Na co vše sis při psaní vzpomněl?

9. V ROLI HERALDIKA

Jaký znak by se hodil pro naši obec? Co by se v něm mělo objevit? Zahrajme si na heraldiky, přemýšlejme nad tím, co je pro obec charakteristické, a vetkněme to do jejího znaku.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-001-ZV9-001 Charakterizuje společenské role, do kterých se ve svém životě dostává, a posoudí, co pro něj znamená příslušnost k rodině, ke škole, ke kultuře, k náboženství, k genderu, k obci, k národu, ke státu. GEO-GEO-003-ZV9-016 Odůvodní svou identifikaci s určitým místem i regiony různého řádu a komunitou lidí, kteří tam žijí. KPP-TYM-000-ZV9-001 Efektivně přispívá k úspěšné týmové spolupráci.
Vzdělávací cíl:	Žák při práci ve skupině vyjádří a zdůvodní vnímání identity obce prostřednictvím nakresleného znaku. Zreflektuje proces týmové spolupráce.
Ověřitelný výstup:	Znak obce, zapsaná reflexe
Klíčová slova:	Znak obce, heraldika, regionální identita, vztah k místu, znak obce, příslušnost k obci
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Umění a kultura (Výtvarná výchova a filmová výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložky na psaní (venku), pastelky či jiné výtvarné potřeby, přístup k notebooku apod. při využití digitálních technologií pro tvorbu znaku
Zdroje/inspirace:	Kolektiv. <i>Regionální učebnice Lanškrounsko</i> . Místní akční skupina Lanškrounsko, 2021.

Postup: V první části si žák ozřejmí základní pojmy z heraldiky. Následně žáci ve skupině přemýšlejí nad tím, co je v obci dominantní, co je pro ni typické, vybírají charakteristické prvky a hledají pro ně odpovídající zobrazení včetně využití barev a vhodného umístění ve znaku. Ve skupině vytvoří/načrtnou znak obce, představí ho ostatním a v diskusi ozřejmí využití motivů, barev atd. V závěru každý sám zreflektuje svůj proces tvorby pomocí otázek a vyznačení v kruhové výseči. Lze rozšířit o výtvarnou práci na znaku, nebo zpracovat v digitálním prostředí.

V roli heraldika

Co bude ve znaku obce?

Jsi heraldik, tedy ten, který navrhuje znaky obcí, rozumí symbolice znaků obcí či erbů šlechtických rodů. Dnes tě čeká schůzka se zastupitelstvem v tvé obci. Obec by si chtěla nechat vytvořit znak. Zastupitelům je nejdříve třeba objasnit některé základní pojmy. Připravil jsi pro ně malé shrnutí.

Doplň si do něj ještě chybějící slova: věda, rod, přírodní, heraldický, symbol obce, krajina, šlechtický.

Znak je jedním ze Připomínat nám může erb šlechtických Od něj je totiž jeho tvar odvozen. Na znaku obce najdeme předmět, historický, či krajinný výjev, který se k obci váže, souvisí s ní. Znaky se tvoří podle pravidel. Heraldika je, která určuje pravidla pro tvorbu znaků. Znak často připomíná důležité momenty ze života obce, okolní či rod, který obec založil či jí vlastnil.

Ve skupině spolu s dalšími heraldiky vytvoř na druhou stranu listu znak obce, který bude vyjadřovat to, jak jako skupina vnímáte specifika obce. (Co je pro obec dominantní, typické, charakteristické.) Přemýšlejte nejprve nad tím, které prvky by měl znak obsahovat, jaké barvy použít, jak jednotlivé prvky umístit do znaku.

Odůvodněte svůj výběr (barvy, prvky, umístění...). Ve znaku obce má být...

Ve znaku obce má být...

protože symbolizuje/představuje...

Vytvoř (nakresli, načrtni) znak obce.

V roli heraldika

Sdílej vytvořené znaky se spolužáky. Prezentuj svůj znak ostatním ve třídě (co a proč znak obsahuje).

Diskutuj s ostatními o podobě znaků (objasněte za skupinu prvky, užití barvy, rozložení znaku...).

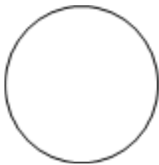
Reflektuj proces tvorby:

Co rozhodlo o tom, že se některé návrhy objevily ve finální podobě znaku a jiné ne?

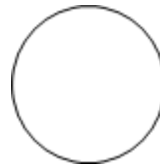
Nakolik měly všechny návrhy stejnou váhu?

Čím ses podílel na naplnění cíle (vytvoření znaku)?

V kruhové výseči vyznač,
nakolik jsi spokojen/a s výslednou podobou znaku.

V kruhové výseči vyznač,
nakolik byly tvoje návrhy dostatečně zohledněny.

10. ROZHÁZENÉ ZNAKY OBCÍ

Jak vypadá heraldický popis znaku obce? Jak náročné je znak obce popsat? A co znaky vypovídají o identitě místa?

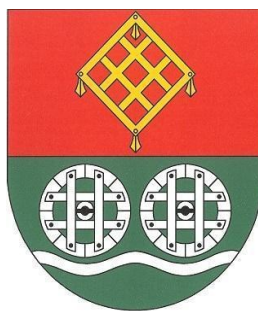
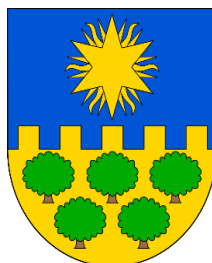
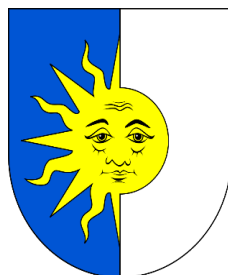
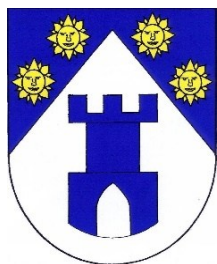
Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-004 Funkčně využívá znalosti o slovní zásobě a tvoření slov. JJK-CJL-001-ZV9-006 Vytvoří po formální i obsahové stránce funkční písemný projev s využitím znalostí pravidel pravopisu. GEO-GEO-003-ZV9-014 Identifikuje shodné a rozdílné charakteristiky míst a regionů a způsoby, jakými ovlivňují život v ostatních místech a regionech.
Vzdělávací cíl:	Žák si osvojí vybrané heraldické pojmy. Využije odborný jazyk k popisu znaku obce. Žák pojmenuje specifika místní oblasti, která nalezne na základě práce s obecními znaky.
Ověřitelný výstup:	Porovnání popisů, pojmenování specifik, návrh jména pro region
Klíčová slova:	Regionální identita, charakteristika Mnichovohradištska, znak obce, popis znaku
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Dějepis)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, internetové připojení, notebook apod.
Zdroje/inspirace:	PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA. <i>Registr komunálních symbolů</i> . Online. Registr komunálních symbolů. Dostupné z: https://rekos.psp.cz/ . [cit. 2025-11-15]. (dále viz jednotlivé znaky obcí)
Možné souvislosti:	Žáci si znaky nalepí do mapy ORP – např. zvětšenou, kterou si umístí na stěnu/tabuli. Každý si vylosuje jeden znak a ten si na mapu umístí. Následně si mohou určovat, které obce jsou na severu, jihu atd.

Postup: Žák na základě popisu přiřadí znak k obci. Následně si s pomocí vyhledávače vytvoří heraldický slovníček. V další části si vybere jeden z nabízených znaků obcí a vytvoří pro něj popis, který porovná s odborným popisem z REKOSu, svůj dle potřeby upraví jinou barvou tužky. Poté se ve skupinové práci zaměří na to, co se ve znacích opakuje. Vypíšou si tyto prvky, zdůvodní, proč právě ony, a navrhnou na základě opakujících se motivů (prvků) ve znacích název pro náš region.

Rozházené znaky obcí

Kdo dá znaky dohromady?

Muzejnímu pedagogovi se zamíchalo pexeso se znaky obcí. Pomoz mu přiřadit znak k popisu. Popisy si vystřihni a přilep ke znaku.

Rozházené znaky obcí

<p>Mnichovo Hradiště: V červeném štítě zkřížené odvrácené zlaté berly. Na horním okraji štítu stříbrná, zlatě zdobená mitra se zlatými fimbriemi rozloženými do stran. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/2948</p>	<p>Žďár: Modro-zlatě cimbuřovitě dělený štít. Nahoře zlatá zářící hvězda, dole pět (3, 2) listnatých stromů přirozené barvy. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4374</p>	<p>Klášter Hradiště nad Jizerou: V červeném štítě stříbrný vykračující lev se zlatou zbrojí a jazykem, držící v pravé přední tlapě zlatou berlu závitem ven. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/172</p>	<p>Kněžmost: V modro-stříbrně polceném štítě zlaté slunce s tváří, vlevo bez paprsků. Historický znak. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/104</p>
<p>Březina: Ve stříbrném štítě nad modrou vlnitou patou široký červený rošt nahoře s drždlem provázeným dvěma vztyčenými odkloněnými zelenými březovými listy. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/582</p>	<p>Loukovec: V zeleném štítě vyrůstá z modře vlnité paty stříbrná hradba se třemi stínkami a červeným maltézským křížem. Z prostřední stínky vyrůstá zlatá lípa. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/2035</p>	<p>Dolní Krupá: V modrém štítě kosmé zlaté ratiště, se stříbrným hrotem a patkou a s šikmo vlejícím stříbrno-červeně děleným praporcem – vlaštovčím ocasem, šikmo podložené zlatou ostrvív. Po stranách a dole tři stříbrné růže s červeným semeníkem a zelenými kališními lístky. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/2309</p>	<p>Branžež: V modrém štítě se zelenou patou vpravo vynikají dvě stříbrné skály za sebou, vrcholící zlatou kvádrouvanou věží se třemi stínkami cimbuřím, vlevo zlatý dvouocasý lev s červenou zbrojí a jazykem. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/1152</p>
	<p>Boseň: V modrém štítě ve stříbrném sníženém hrotu provázeném čtyřmi (2, 2) zlatými slunci s tváří, modrá věž s cimbuřím a s prázdnou gotickou branou. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4692</p>	<p>Mukařov: V červeno-zeleně děleném štítě nahoře kosmo zlatý rošt, dole dvě mlýnská kola nad zúženým vlnitým břevnem, vše stříbrné. https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/1252</p>	

Vytvoř si slovníček neznámých heraldických pojmů. Který zdroj ti pomůže?

Heraldický pojem	Vysvětlení	Heraldický pojem	Vysvětlení

Rozházené znaky obcí

U části pexesa ti chybí jejich druhá kartička – ta s popisem. Vyber si jeden ze znaků, které patří obcím na Mnichovohradištsku, a popis vytvoř.

Ptýrov

Horní Bukovina

Chocnějovice

Koryta

Loukov

Strážiště

Rokyta

Neveklovice

Sezemice

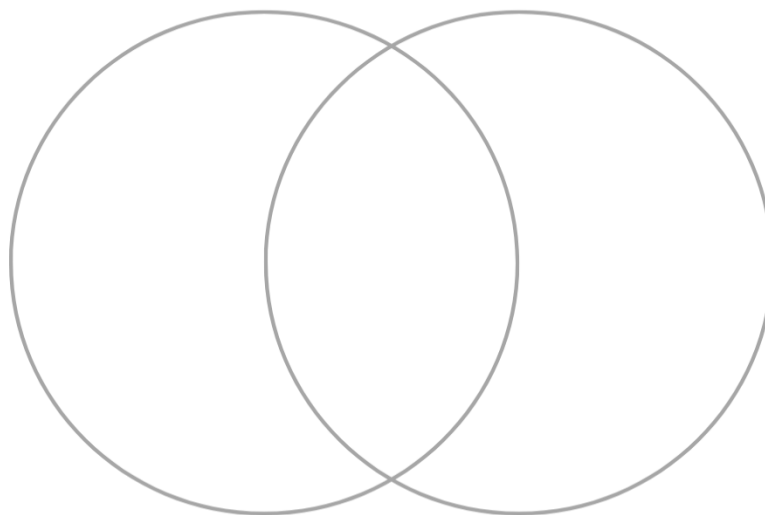
Rozházené znaky obcí

Vybral jsem si obec:

Porovnej svůj popis s popisem v databázi REKOS. (<https://rekos.psp.cz/>)

V čem se shodují a v čem se liší?

Můj popis..... Popis v REKOS

Popis znaku piš ob řádek, abys ho mohl/a dle potřeby ještě upravovat.

Rozházené znaky obcí

Vezmi si jinou barvu tužky, vrať se ke svému popisu a doplň jej tak, aby byl co nejkompletnější.

Podívej se ve skupině na všechny zobrazené znaky obcí. Hledej prvky, které vypovídají o identitě místní oblasti. (Co je pro oblast kolem Mnichova Hradiště typické, které motivy se opakují?)

Proč právě tyto motivy (prvky)?

Shrň si to, co jste jako skupina zjistili, do celé věty:

Ve znacích obcí se objevují vícekrát...

To souvisí s tím, že na Mnichovohradištsku je...

Našemu regionu bychom tedy mohli dát jméno...

11. VZNIK NÁZVŮ NAŠICH OBCÍ

Podle čeho dostávají obce svá jména? Najdeme v pověstech o původu jmen obcí aspoň zrnko pravdy? A co říkají o původu jmen onomastici, tedy vědci, kteří se zabývají vlastními jmény? Zjistíme to v této lekci.

Vzdělávací oblast (obor):	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-004 Funkčně využívá znalosti o slovní zásobě a tvoření slov. JJK-CJL-001-ZV9-006 Vytvoří po formální i obsahové stránce funkční písemný projev s využitím znalostí pravidel pravopisu. ZGC-KCP-000-ZV9-001 Při čtení i psaní posuzuje autorské záměry, účinky a prostředky textu i kontext autora nebo čtenáře.
Vzdělávací cíl:	Žák za základě četby pověsti sepiše vlastní pověst o původu názvu obce. Na základě práce s textem a s příklady názvů obcí navrhne změny v textu tak, aby pověst více odpovídala zjištěným informacím o původu názvů obcí.
Ověřitelný výstup:	Pověst o vzniku jména obce a tabulka s roztříděnými názvy obcí dle původu vzniku jejich názvu
Klíčová slova:	Pověst, onomastika, původ názvu obcí, historické souvislosti, Antonín Profous, František Musil
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Dějepis), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina (pověst o původu obce) + 1 h (co o obcích vypovídají jejich názvy)
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	MUSIL, F. Jména vesnic vypovídají o minulosti víc, než by si lidé mohli myslet. In: <i>e15.cz</i> . [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER a. s. ©2001–2025, 28. ledna 2012 21:47 [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: https://www.e15.cz/magazin/jmena-vesnic-vypovidaji-o-minulosti-vic-nez-by-si-mohli-lide-myslet-836410 FOLPRECHT, Jaroslav. <i>Známé i neznámé pověsti, písně a báje z Českého ráje</i> . 2., dopl. vyd. Turnov: Presstar, 2005.
Možné souvislosti:	Využít dílo: PROFOUS, Antonín; SVOBODA, Jan a ŠMILAUER, Vladimír. <i>Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny</i> . Vydání I. Praha: Česká akademie věd a umění, 1947–1960. Dostupné také z: http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:b3022800-b5c3-11e3-b74a-5ef3fc9ae867 .

Vznik názvů našich obcí

Postup: Žáci pracují ve dvojici. Každý z dvojice má odlišný pracovní list o vzniku názvu obce (Malobratřice, Přepere). V úvodu každý sám odhadne původ jména obce. Poté si přečte pověst týkající se jména obce a zapíše si, zda byl jeho onomastický odhad potvrzen, či vyvrácen spolu se zdůvodněním. Sdílí svá zjištění ve dvojici. Následně si vyberou jednu z obcí na Mnichovohradištsku, vymyslí, podle čeho byla asi pojmenována, vytvoří si bodovou osnovu pro pověst o vzniku jména. Následně již každý sám na druhou stranu PL či volný list papíru píše pověst. Dodržují pravidla českého pravopisu. Po sepsání si texty vymění a přečtou si je. Spolužáci dají doporučení a ocenění vztahující se k napsanému textu. V druhé vyučovací hodině si každý samostatně odpovídá na úvodní otázku, přečte si text (rozhovor s historikem Františkem Musilem) a shrne si, podle čeho dostávaly obce jméno. Na základě informací z rozhovoru rozdělí jména obcí z okolí podle toho, co obci dalo jméno. Mohou využít slovníček pojmů a nápověd. V závěru se zaměří na názvy, které neobjasnil, a zjistí, kde by mohl hledat odpovědi. Vrací se ke své verzi pověsti z minulé hodiny, posoudí, jak se podařilo odhadnout v pověsti původ názvu obce. V závěrečné reflexi si lze případně vybrat jen některé otázky.

Vznik názvů našich obcí

Proč právě Malobratřice?

Nejen lidé, ale i obce mají svá jména. Proč se Klášter Hradiště nad Jizerou jmenuje tak, jak se jmenuje? Kde vzala svůj název obec Kněžmost? A co takové Malobratřice? Zkus si zahrát na studenta/ku bohemistiky, kterého/kterou zaujal původ a význam vlastních jmen (tedy onomastika).

Jak mohl vzniknout název Malobratřice?

Ověř si svoji verzi při četbě pověsti o vzniku názvu obce:

Jak vznikly Malobratřice (*Jaroslav Folprecht: Písně a báje z Českého ráje*)

Okolo cesty směrem z Mnichova Hradiště k dnešním Přepeřím u Pyrámu byly lesy. A půl kilometru před Přepeřemi bylo nejobávanější místo. U těch lesů byla taková samota. Byly tam asi jen čtyři chaloupky. A v té jedné chaloupce se jednomu rolníkovi narodilo sedm synů. Rodina byla chudá a rolník musel občas pytláčit, aby uživil těch sedm věčně hladových krků. Chlapci rostli jako z vody. A než se naděli, bylo jim třináct let. Ti bratři ale neměli o poctivé řemeslo zájem. Víc je bavilo, když někomu něco ukradli. Hlavně těm, kteří vozili něco na trh.

Pokaždé měli jiný plán. Tak například jednou zjistili, že okolo pojede jeden zámožný kupec. Chlapci se dohodli, že nejstarší z nich půjde po cestě a bude dělat utmáčeného kramáře a ostatní se půjdou schovat do lesa. A jak se dohodli, tak se stalo. Nejstarší zabavil kupce, nejmladší zezadu vyskočil na vůz a všechny potřebné věci vybíral a podával bratrům, kteří uloupené věci odnášeli do lesa. Na dané znamení nejstarší vystoupil z vozu a s bratry odnesli věci domů. A ještě měli mnoho jiných nápadů. Ale když vyrostli; oženili se a postavili si chalupy, věnovali se poctivému řemeslu. Bývalá samota se rozrostla a na počest sedmi malých bratrů se vesnička jmenuje Malobratřice.

Potvrdila, či vyvrátila pověst tvůj onomastický odhad?

Onomastický odhad byl:

potvrzen, protože...

vyvrácen, protože...

Z hlediska slovtvorby dokáží vysvětlit, že Malobratřice vznikly: odvozováním/zkracováním/skládáním.

Se spolužákem si posdílejte, jak se ti odhad podařil:

Se spolužákem si vyber okolní obec a přemýšlejte nad tím, od čeho je asi její název odvozen. Vymysli, co dalo obci jméno (událost, zajímavost v okolí obce, majitel panství...). Sepiš si bodovou osnovu. Na motivy textu o Malobratřicích napiš na volný list svoji verzi pověsti o vzniku názvu obce v obdobném rozsahu. Používej pravidla českého pravopisu.

Po sepsání si verze se spolužákem vyměňte, přečtěte si je. Dejte si ocenění a doporučení pro další práci – do jeho pracovního listu sepište:

Na tvé práci oceňuji..... Doporučil bych ti ještě

Vznik názvů našich obcí

Proč právě Přepře? (pověst o původu názvu obce)

Nejen lidé, ale i obce mají svá jména. Proč se Klášter Hradiště nad Jizerou jmenuje tak, jak se jmenuje? Kde vzala svůj název obec Kněžmost? A co takové Přepře? Zkus si zahrát na studenta/ku bohemistiky, kterého/kterou zaujal původ a význam vlastních jmen (tedy onomastika).

Jak mohl vzniknout název Přepře?

Ověř si svoji verzi při četbě pověsti o vzniku názvu obce:

Jak vznikly Přepře (Jaroslav Folprecht: Písně a báje z Českého ráje)

Nedaleko silnice ze Sobotky do Mnichova Hradiště, skoro na samých hranicích hejtmanství Jičínského, leží obec Přepře. Předě vsí kráčíme do značného kopce, na jehož vrcholu křižují se dvě silnice. Křižovatce té se říká Pyram.

Před dávnými časy, kdy nebylo ještě železnic, obstarávali dovoz zboží formani těžkými nákladními vozy. Také silnice nebyly tak pevně stavěny jako za našich časů a jaký tedy div, že po rozježděných cestách se dělá doprava velmi pomalu. Vůz naložen byl od náprav až pod klenutou plachtu zbožím, takže zůstalo jen na kozlíku místo pro formana, obyčejně muže statné postavy, ve vysokých botách. Práskaje bičem ve vzduchu, pobízel silné tažné koně, dopřává jim odpočinku jen v zájezdních hospodách, jichž bylo vedle silnic hodně. Tam čekávali na jeho příjezd občané z okolních vesnic, aby vyslechli vzkazy nebo přijali dopisy svých příbuzných a známých. Příjezd formanův do vsi byl malou slavností místní, vše se kupilo kolem něho, aby se dozvěděli novin ze světa. Novin tištěných nebylo a kniha byla vzácností.

V těch dobách stála také pod Pyramem velká zájezdní hospoda, v níž chovali mnoho tažných koní. Když nemohl forman s těžkým nákladem do kopce vyjeti, dostalo se mu od hostinského přípřeže několika silných koní. Podle přípřeže pojmenována prý blízká obec Přepře.

Potvrdila, či vyvrátila pověst tvůj onomastický odhad?

Onomastický odhad byl:

potvrzen, protože...

vyvrácen, protože...

Z hlediska slovo tvorby dokáží vysvětlit, že Přepře vznikly: odvozování/zkracováním/skládáním.

Se spolužákem si posdílej, jak se ti odhad podařil:

Se spolužákem si vyber okolní obec a přemýšlej nad tím, od čeho je asi její název odvozen. Vymysli, co dalo obci jméno (událost, zajímavost v okolí obce, majitel panství...). Sepiš si bodovou osnovu. Na motivy textu o Přepěřích napiš na volný list svoji verzi pověsti o vzniku názvu obce v obdobném rozsahu. Používej pravidla českého pravopisu.

Po sepsání si verze se spolužákem vyměňte, přečtete si je. Dejte si ocenění a doporučení pro další práci – do jeho pracovního listu sepište:

Na tvé práci oceňuji..... Doporučil bych ti ještě... ..

Vznik názvů našich obcí

Co o obcích vypovídají jejich názvy?

Jsi student bohemistiky (českého jazyka) a historie a napadla tě otázka: Co vypovídají názvy obcí o jejich minulosti? Narazil jsi na následující článek. Označ si v textu klíčová slova (podstatná slova), která ti pomohou nalézt odpověď na tvoji otázku.

Jména vesnic vypovídají o minulosti víc, než by si mohli lidé myslet (<https://www.e15.cz/magazin/jmena-vesnic-vypovidaji-o-minulosti-vic-nez-by-si-mohli-lide-myslet-836410>, publikováno 28. 1. 2012)

František Musil přednáší na královéhradecké univerzitě historii. S historií kraje souvisejí i názvy měst a obcí, které mohou být sondou do minulosti. „Z názvů se můžeme hodně dozvědět o jejich zakladatelích nebo dávných obyvatelích,“ říká historik Musil.

O čem vypovídají názvy obcí?

Nejčastěji jsou v nich zachyceny přírodní podmínky. V některých jménech lze nalézt nějaký vztah k řekám, potokům nebo rybníkům. Třeba takové Ústí nad Orlicí, to je celkem jasné. Dalším příkladem jsou obce v okolí řeky Chrudimky s podobnými názvy Kamenice nebo Kameničky. Kamenice, to byl původní název Chrudimky a souvisí s kamenným dnem. I Čermná, tedy obec na Lanškrounsku, souvisí s říčkou a odvozuje se od slova červený, ve staročeštině černý. Hornina v korytě říčky zbarvovala řeku dočervena.

Můžete uvést další příklady?

Pak jsou to jména vesnic odvozená od takzvaných lokátorů. Podnikatel, který v době kolonizace, tedy ve 13. a 14. století, vesnici založil, ji pojmenoval svým křestním jménem. Tehdy se ještě příjmení nevyskytovala. Příkladem jsou ve východních Čechách různé vesnice stejných názvů jako Petersdorf nebo Waltersdorf, tedy v počeštěné podobě Petrovice či Valteřice. To jsou jména, jejichž původ se dá poměrně dobře vysvětlit. Pak jsou ale problematická jména jako třeba Jablonné nad Orlicí, Jablonec a podobně. Vedou se spory o tom, jestli je to od slova „jabloň“, nebo z latinského termínu „šablona“, tedy celnice. Takovým problematickým jménem jsou i Drštěkryje. Ani Antonín Profous si s tímto názvem příliš neví rady. Nakonec dochází k tomu, že je to přezdívka pro obyvatele vesnice, kteří si zakrývali oblast břicha. Ve staročeštině je dršťka označení pro žaludek.

Kdy vznikala jména obcí a měst, která se dochovala do současnosti? A která jsou nejstarší?

K nejstarším patří skupina obcí, které mají v názvu „ves“ nebo „jedy“, jako jsou třeba Máslojedy. Pozdější jsou názvy související s kolonizací, tedy jména odvozená od těch takzvaných lokátorů, v první formě německá a pak se počešťovala.

Lze říci, že jména obcí označovaná někdy jako divnopis jsou jedna z nejstarších?

Většinou to tak je. Charakterem starší jména obcí se vyskytují hlavně na Hradecku a Jičínsku. Souvisí to s tím, že se jedná o staré sídelní oblasti. Podkrkonoší a Orlické hory byly osídleny většinou v období kolonizace, tedy v pozdější době, a tam jsou jména poněkud odlišná.

Slovníček:

Lokátor – osoba pověřená zakládáním osad.

Kolonizace – osídlování nové oblasti, především pohraničí, horských oblastí.

Antonín Profous – odborník na místní jména (publikace *Místní jména v Čechách*).

Vznik názvů našich obcí

Podle čeho se obce kdysi často pojmenovávaly?

Na základě informací z rozhovoru rozděl jména obcí z okolí podle toho, podle čeho byly pravděpodobně pojmenovány: Olšina, Bukovina, Jivina, Žďár, Lhotice, Koryta, Hradec, Strážiště, Břehy, Loukov, Borovice, Podolí, Neveklovice, Hoškovice, Hněvousice, Doubrava, Bílá Hlína, Klášter Hradiště nad Jizerou, Rokyta, Podhora, Chlumín, Sychrov, Solec, Soleček, Býčina, Lítkovice.

Podle lokátora/majitele	Podle způsobu či okolností vzniku	Podle přírodních prvků/jevů v krajině	Podle činností/způsobu obživy
Arnoštice	Žehrov (žehrat)	Březina	Pazderna (zpracování lnu)

Slovníček pojmů a nápověd

- Žehrat znamená stěžovat si.
- Chlum je zalesněný kopec, vrch či pahorek.
- Žďářit je od slova žďáření, což je způsob získání zemědělské půdy pomocí vypálení lesního porostu, křovin.
- Jeden z častých názvů obcí v Česku se obvykle odvozuje od středověké zvyklosti osvobozovat nově zakládané osady od daní na určitou dobu (tzv. „lhůtu“).
- Strážit znamená držet stráž při staré cestě.
- Dubina či doubrava je les s významným zastoupením dubů.
- V okolí obce se vyskytovaly louky.
- Název obce je asi od slova sůl, místa, kde se těžila či bydlel někdo, kdo se obchodem s ní zabýval.
- Obec byla pod kopcem, v údolí.
- Původní osada stála při starém knížecím mostě s celnicí.
- Menší osada při větší osadě se pojmenovávala pomocí přípony -ec, např. Ptýrov a Ptýrovec.
- Obec byla nazvána podle zbarvení polí v okolí.
- Původní slovanský výraz pro vrbu byl rokyta.

Vznik názvů našich obcí

Která pojmenování jsi neobjasnil?

Kdo by ti mohl pomoci? Kde bys mohl získat odpověď?

Co vypovídají názvy obcí o minulosti? Minimálně 2 příklady.

Jaké podněty jsi získal pro úpravu své verze pověsti?

Co bys na základě zjištění nyní potřeboval upravit?

Proč právě toto?

Co bys udělal jinak?

S čím bys potřeboval poradit?

Které pocity jsi při psaní zažíval?

Na co vše sis při psaní vzpomněl?

V čem je dobré se na chvíli zastavit a popsat si vnímání místa a momentu?

12. KNĚŽMOST, NEBO FÜRSTENBRUEK

Proč jsou na historických mapách německé názvy obcí? Používáme v současnosti ještě germanismy? Z kterého jazyka přejímáme dnes? A máme na to vliv i my sami? Vezměte si mapy a svoji slovní zásobu a zjistěte to!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-013 Vytvoří vlastní dějepisný výstup s využitím vhodných kriticky posouzených zdrojů (časovou osu). JJK-CJL-001-ZV9-004 Funkčně využívá znalosti o slovní zásobě a tvoření slov.
Vzdělávací cíl:	Žák díky práci s mapami, texty a fotografiemi identifikuje proměnu německých pojmenování obcí v okolí Mnichova Hradiště a uspořádá na základě toho události na časovou osu. Žák ozřejmí proměnu jazyka (německé názvy, slova k mluvené řeči). Vyvodí některé ze zákonitostí a trendů vývoje jazyka.
Ověřitelný výstup:	Vyplněné shrnutí práce se zastaveními, slovníčky včetně shrnující části
Klíčová slova:	České a německé názvy obcí, germanismy, anglicismy, zákonitosti vývoje jazyka
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Další cizí jazyk), Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, připojení k internetu (+ tablet apod.), přístup k digitální mapě (např. Mapy.com)
Zdroje/inspirace:	Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. Kronika Mnichova Hradiště. Díl I. Historická mapa: In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: https://mapy.cz/19stoleti?x=14.9687932&y=50.5846766&z=13 .
Možné souvislosti:	Původ názvů obcí, změny názvů obcí v čase

Postup: Žák pracuje s digitální historickou a současnou mapou zachycující okolí Kněžmosta a Mnichova Hradiště, odhaduje důvody používání německých názvů, spojuje český a německý název obcí. V další části si pročítá zastavení v čase, v úryvcích či na fotografiích si označuje informace týkající se proměny používání německých názvů i němčiny. Zjištěné si shrne v otevřených větách. Následně hledá germanismy v úvodním i přilehlém textu (viz PL), vytváří si slovníček germanismů, hledá jazyk, z něhož přejímáme velké množství slov nyní, a i pro něj si slovníček tvoří. V závěru vyvodí některé ze zákonitostí jazyka a jeho současných trendů. Vzhledem k tomu, že pro některé žáky může být práce náročná, je vhodné umožnit žákům pracovat ve dvojici.

Kněžmost, nebo Fürstenbruek

Kněžmost, nebo Fürstenbruek?

Nedávno jsi pomáhal babičce s úklidem půdy. Děda si dal po obědě šlofika, takže jsi byl babičce k ruce ty. Posadila se na štokrle a přebírala všechny poklady, které jsi jí přinášel. Byl tam i jeden starý kvér po prapradědečkovi či krásné historické flašky od vína. Babička byla v přebírání velmi rychlá, to byl ale fofr. Když jsi ji poslouchal, zaujala tě i čeština, kterou mluvila. Mnohem více ale tvoji pozornost přitáhla mapa povalující se mezi ostatními bednami. „Ta je z devatenáctého století,“ povídá babička, „to se tady psal Kněžmost ještě Fürstenbruek.“ Prohlédni si mapu též. Nalezneš ji na Mapy.com (z 19. století). Zadej do vyhledávání Kněžmost.

Zdroj: Mapy.com

(<https://mapy.com/cs/19století?x=14.9687932&y=50.5846766&z=13.>)

V kterém jazyce jsou napsána jména obcí?

Proč asi?

Zjisti, jak se tehdy místům říkalo. Spoj současný název s názvem z 19. století, jeden název ti zbyde. Můžeš využít i jinou než jen historickou mapu.

Bílá Voda

Bosin

Boseň

Zdiar

Branžež

Ober Bukowina

Březina

Giwina

Horní Bukovina

Münchengrätz

Jivina

Kloster

Kněžmost

Laukowetz

Klášteř Hradiště nad Jizerou

Fürstenbruek

Loukovec

Branschesch

Mnichovo Hradiště

Neweklowitz

Žďár

Weißeim

Neveklovice

Birkic

Lhotice

„A kde se tady německé názvy v mapách vzaly?“ optal ses babičky. „Německé názvy a germanismy (přejatá německá slova) jsou tu s námi už dlouho. Víš co, něco si o tom přečti,“ podala ti babička, bývalá učitelka češtiny a dějepisu, pár listů, které vystrachala kdesi mezi písemnostmi. Pustil ses do čtení a označoval v textu podstatné informace.

Kněžmost, nebo Fürstenbruek

První zastavení v čase (cca 1760–1780)

Jinak než německy na tebe úředník nepromluví. Nejen hrabě, ale i direktor má němčinu na jazyku. Němčina je jazykem vrchnosti i těch, co naše panství spravují. Císař a předtím císařovna si vymyslí kde co. Třeba ti vojáci. Když tu vyměřovali nějaké mapy, všechno si psali německy, český název vesnice nebo města nenajdeš. Číslovali si tu domy, aby prý byla evidence. No, potřebuje vybírat daně, tak chce vědět, kolik má domů, lidí, polí, prostě všeho. Jen samé Münchengrätz, Kloster nebo Fürstenbruek.

Direktor = správce panství

Druhé zastavení v čase (cca 1840 – cca 1869)

Když jsem šel před léty po rynku k Černému orlovi i s Franzem, nade dveřmi byl ještě nápis U Černého orla / Zum Adler. V hostinci U Zlatého hroznu, co patří valdštejnskému úředníkovi Tomáši Hindlovi a má jako první hostinec ve městě český název, jsem si nedávno poslechl české písně a verše, pořádají tam teď české besedy. Na jednu dokonce přišel i hrabě Kristián. Do ruky se mi dostala i Hindlova knížka o místních dějinách. A světe div se, je psána česky. On je prostě vlastenec. Sekera v lékárně prodává české knihy. Slyšel jsem, že české knihy šíří i libušský jemnostpán, tedy Antonín Marek, co dělá hradištského školdozorce. V Turnově prý díky němu dokonce založili i knihovnu. Různá nařízení a oznámení se teď dávají u nás ve městě v češtině.

Zdroj fotografií: Fotoarchiv Muzea města Mníchovo Hradiště

Školdozorce = školní inspektor

Třetí zastavení v čase (cca 1890)

Jdu si do záložny zařídit spořitelní knížku. Už nemusím hledat německá slovíčka. Máme vlastní českou samosprávu, jsem členem okresního zastupitelstva. I úřady státní správy (okresní hejtmanství, cejchovní úřad či úřad cestmistra) zastávají Češi a sídlí v Hradišti. Obec instalovala při vjezdu do města informační tabule v českém jazyce. Hejtmanství přikázalo, že musí být i označení německé, takže jsou nyní na tabuli oba zemské jazyky.

Zastavení čtvrté (1939–1945)

Včera jsem šel ulicí a všiml si, že se nám změnil nápis na škole: Schule/Škola. Tatínek musel nechat udělat i nový nápis nade dveřmi našeho obchodu: Galanteriegeschäft / Galanterni obchod. Rodiče teď u sebe nosí i nové doklady Personalausweis. Na kraji města se změnila cedule, na žlutém pozadí je černý nápis s německým a českým názvem. Na ukazateli na náměstí jsou nově německé nápisy, české až pod nimi. Dříve byly německy jen Niemes a Reichenberg.

Děje se spousta změn. Tatínek říkal, že mají na úřadě nová razítka v německo-české verzi, museli sundat všechny naše stání znaky, uložit prapor i obrazy bývalých prezidentů. Ve škole zmizely učebnice i některé knížky z knihovny, prý dokud říšský protektor neschválí nové, učebnice nebudou.

Kněžmost, nebo Fürstenbruek

Zastavení páté (květen 1945)

Válka skončila! Tatínek sundává německý nápis Mode Haus. Už budeme mít zase jen Módní dům. Všimám si, že mizí nejen německé nápisy, ale i němečtí vojáci a úředníci. Místní kronikář Václav Pařík do kroniky města zapsal:

„Dne 4. května 1945 byly vyvěšeny dvěma občany první prapory v československých barvách, byli to stavitel Jan Dámeč na domě v Turnovské ulici a nadporučík Jenček na domě svého tchána Ludwiga, na Bubně (Vrchlického návrší). Po celý tento den odstraňovány byly německé firemní nápisy tak překotně, že do večera nebyl ani jeden. Jenom pojmenování ulic zůstalo dvojjazyčné.“

„Dne 5. května v sobotu tonulo celé město v moři praporů. ... V hotelu U Nádraží (majitel Jaroslav Kvapil) bylo posádkové velitelství tohoto útvaru, které vydalo přísný rozkaz, aby byly okamžitě obnoveny německé nápisy a odstraněny vlajky. Rozkazu však uposlechnuto nebylo.“

Shrnujeme si, co jsem zjistil:.....

Na mapách z vojenského mapování z let je použita němčina, protože

V druhé polovině 19. století se situace....., což dokazuje např. to, že

Ke konci 19. století

Další výrazný zvrat nastává v době, kdy... ..

K českým názvům obcí, ulic i obchodů se vracíme

Vytvořil jsem si časovou osu a zanesl do ní časové údaje a získané informace:

Už jsem si také dokázal odpovědět na otázky: Proč se v dřívějších dobách používala německá pojmenování pro názvy obcí?

Proč se dnes tato starší pojmenování nepoužívají?

Jak historické události zasáhly i do názvů obcí?

Když jsem se po přečtení zamyslel, došlo mi, že jedna věc je odstranění nápisů a druhá věc jsou slova, která jsou v naší řeči zakořeněna. Němčina z mluvené řeči nevytizela. Zrovna včera mi babička řekla, abych jí podal cejchy i lanjntuch. Večer si pak zatáhla, jak ona říká, firhaňky, v cimře rozsvítila a dali jsme si tvaroh se šnytlikem, to nám šmakovalo. Taky se mě ptala, jestli chodí táta ještě na noční šichty, zda už mu dali štempl na to povolení pro stavbu kůlny a jestli už jel brácha na vandr, že prý si musí sbalit celtu, čeká ho prý dlouhá štreka. Mám si prý taky ještě vypucovat boty. Babička si všimla, že trochu pokašlávám, snad nebudu marodit. Tolik germanismů v pár větách.

Kněžmost, nebo Fürstenbruek

Řekl jsem si, že se na germanismy zaměřím. (Pozn. Zakroužkuj germanismy, které se vyskytly v úvodním textu, odstavec vedle mapy, a v předcházejícím odstavci.)

Kterým slovům rozumím? Vytvořím si slovníček s minimálně třemi germanismy.

Germanismus	Synonymum (český ekvivalent), vysvětlení

Označím si x slova, která používám i já (aktivní slovní zásoba)

Proč germanismy zůstávají, i když německé názvy zmizely?

Napadá mě, že místo germanismů (německých slov) jsou dnes častější přejímky z jiného jazyka, a to z....., protože...

Vytvořím si svůj slovníček s minimálně třemi přejatými slovy ze své aktivní slovní zásoby:

Přejatá slova z...	Synonymum (český ekvivalent), vysvětlení

Na základě práce vyvozuji tvrzení:

Němčina v současnosti zůstává/vymizela z názvů obcí.

Přejímky z němčiny v jazyce zůstávají/vymizely. Jazyk se i díky přejímkám proměňuje/je stálý.

Na proměně jazyka se podílím/nepodílím i já. Trendem ve vývoji jazyka je nyní...

Na přejímání slov z cizích jazyků mají – nemají vliv i historické události / informační technologie.

13. MĚSTEČKO POBLÍŽ KLÁŠTERA

Proč vzniklo Mnichovo Hradiště právě na místě, kde stojí? Co hrálo roli při rozhodování? Vydejme se pomocí mapy a informací za tajemstvím vzniku Mnichova Hradiště.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-004 Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů. CAS-DEJ-002-ZV9-013 Vytvoří vlastní dějepisný výstup s využitím vhodných kriticky posouzených zdrojů.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě vyhledaných a utříděných informací (mapa, text, případně návštěva muzea) zakreslí nejstarší podobu obce.
Ověřitelný výstup:	Zakreslené body do fiktivní mapy a náčrtek půdorysu města
Klíčová slova:	Mapové dovednosti, čtení s porozuměním, skupinová práce, skládkové učení, vznik Mnichova Hradiště, čtenářská gramotnost
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1–1,5 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna/venku (např. náměstí, radniční věž – pohled na původní místo vzniku)
Pomůcky:	PL, volný papír A4, mapa Mnichova Hradiště s okolím (odpovídající výseči fiktivní mapy)
Zdroje/inspirace:	SOSNOVEC, Pavel; KRÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. Ilustrace: Lukáš Umáčený [2025], inspirace k mapě: Mapa z 19. století, In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-02] Dostupné z: https://mapy.com/cs/19stoleti?q=mnichovo%20hradi%C5%A1t%C4%9B&source=muni&id=3981&ds=2&x=14.9711908&y=50.5326748&z=14 . [citováno 2025-10-25].
Možné souvislosti:	Návštěva muzea či radniční věže. Mapa je fiktivní a vznikla na základě dostupných pramenů, geomorfologických jevů v krajině v okolí Mnichova Hradiště.

Postup: Žák si doplní předkládanou domněnku o vzniku Mnichova Hradiště. V nakreslené mapě si zakreslí dle pokynů vybraná místa. Dále se věnuje tabulce V-Ch-D, ve které jsou již předpřipravené některé otázky. Žák si doplní část V a Ch. Následuje skládkové učení, nalosování do čtyřčlenných skupin. Při skládkovém učení si každý žák přečte svoji část textu, zapíše si poznámky do tabulky, dle pokynů si označí body v mapě úvodní i současné. Poté si ve skupině vzájemně po jednom sdílejí to, co zjistili. Přečtou si otázky, na které se snažili hledat odpověď. Spolužáci jim sdělují, co se dozvěděli, pomáhají si vzájemně hledat odpovědi na otázky (Já mám otázku... Má na ni někdo odpověď?). V závěru sdílení si poskládají písmena z názvů částí textu a vyberou zdroje, které by jim mohly pomoci při hledání odpovědi na nezodpovězené otázky. Samostatně pak již žák doplní jinou barvou tužky do fiktivní mapy to, co zjistil, zhodnotí vhodnost výběru místa. Do současné mapy zakreslí, kde se městečko původně pravděpodobně nacházelo. Vráť se k původní hypotéze.

Městečko poblíž kláštera

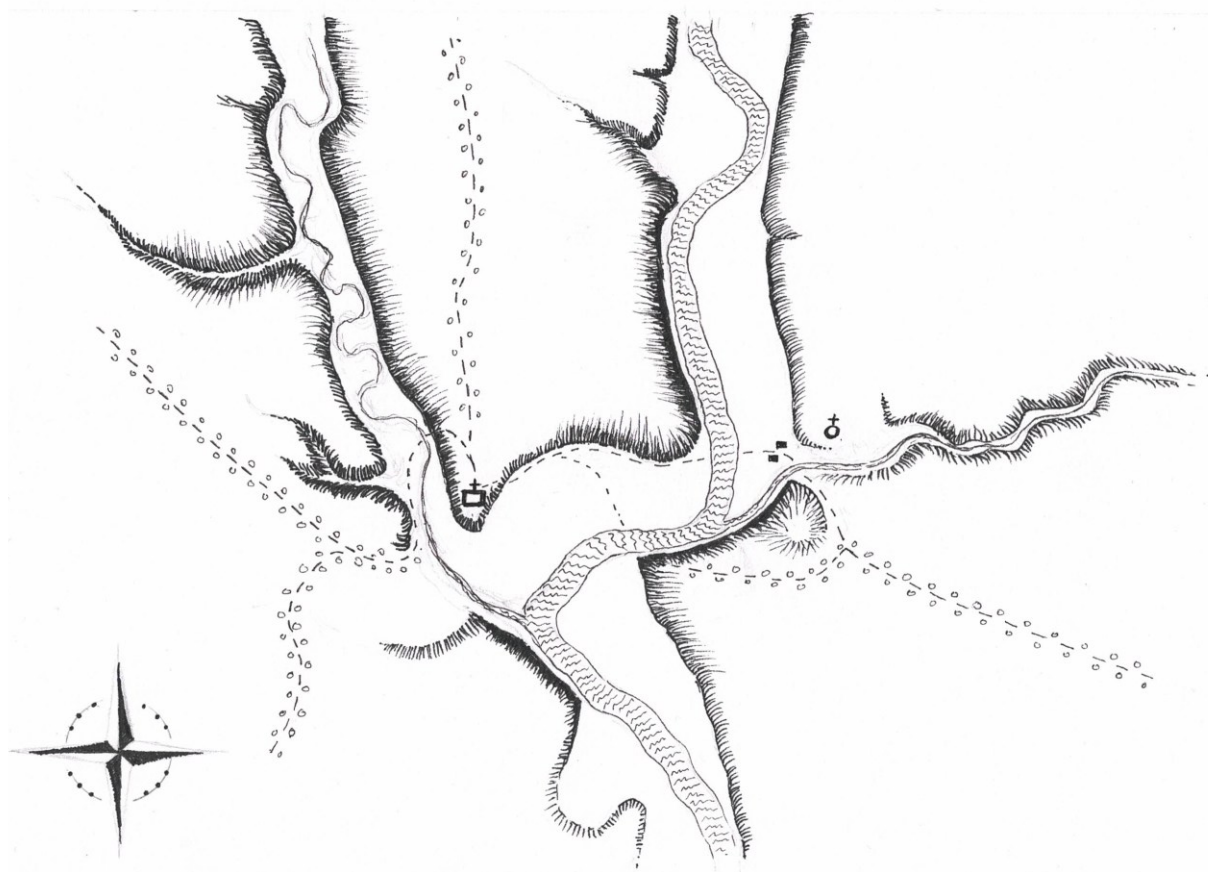
Proč tu založili město?

Jsi regionální historik. Tvým badatelským úkolem je zjistit, proč a ve kterých místech mniši založili městečko, které dnes známe pod jménem Mnichovo Hradiště. Jaká je tvoje počáteční domněnka?

Mniši založili původně Mnichovo Hradiště..... (dopiš místo, např. ulici apod.).

Vybrali toto místo, protože...

Prohlédni si nakreslenou mapu (ilustrace: Lukáš Umáčený 2025). Zachycuje pravděpodobnou podobu krajiny v okolí Mnichova Hradiště v době, kdy v ní krátkou dobu žili mniši cisterciáci. Město Mnichovo Hradiště tehdy ještě nebylo založeno.

Vybarvi si modře vodní toky.

Hnědě si označ skalní vyvýšeniny, pahorky, vrcholy.

Všimni si, kudy tekly vodní toky. O jaká místa se jedná z hlediska umístění v krajině?

Zeleně si označ patrně spíše mokré, podmáčenější oblasti.

Urči, která místa jsou na mapě vyznačena ikonami. Připiš si označení do mapy.

Připiš do mapy, kam vedly naznačené cesty.

Městečko poblíž kláštera

Označ si místo, kde podle tebe mniši založili budoucí město Mnichovo Hradiště.

O kterou dobu (století) se vzhledem k situaci na mapě asi jedná?

Proč lidé založili obec právě zde? Co tomu podle tebe nahrávalo?

Na co by asi regionální historik ještě potřeboval najít odpověď? Co by ho k počátkům obce zajímalo? Připiš si minimálně 1 otázku:

Pracuj metodou **V-Ch-D**. Prostřední část je již částečně vyplněná (obsahuje otázky, na které budeš hledat odpověď. Vyplň si nejprve část **Vím**. Dále si připiš další možné otázky do části **Chci se dozvědět**.

Založení Mnichova Hradiště

Vím Připiš si to, co víš.	Chci se dozvědět Připiš si případně i další otázky.	Dozvěděl jsem se Připiš si, co jsi zjistil z textu a od spolužáků.
	Kde bylo městečko založeno?	
	Kdy bylo město asi založeno?	
	Jak asi vypadalo?	
	Vedly městečkem nějaké cesty? Bylo to podstatné?	
	Proč lidé založili obec právě zde? Co tomu nahrávalo?	

Městečko poblíž kláštera

Pracuj ve skupině formou skládkového učení. Text je rozdělen do čtyř částí, které na sebe navazují.

- Přečti si svoji část textu;
- označ si v ní části, kde získáváš odpověď na otázky;
- zapiš si odpovědi do tabulky;
- označ si v **současné mapě** místa, o kterých se v textu hovoří.

Následně si sdílejte ve skupině informace, doplňujte si každý informace do své tabulky.

Poskládej písmena umístěná u jednotlivých textů. Co ti vyšlo?

Jak slovo souvisí s tématem?

Zkontroluj si, zda jsi získal odpovědi na otázky v pracovním listě i na ty, které tě napadly.

Které další zdroje ti mohou pomoci zodpovědět otázky?

Potřebuješ nyní tyto zdroje využít?

Individuální práce:

Podívej se znovu na **kreslenou mapu na začátku** pracovního listu. Doplň si ji o nové poznatky.

Označ si, odkud/kam vedly zaznamenané cesty.

Označ si obec Rybitví.

Zakresli si místo, kde zakládali mniši město.

Doplň větu: Myslím si, že si mniši vybrali/nevybrali vhodné místo, protože...

Do současné mapy vyznač, kde se městečko pravděpodobně při svém založení nacházelo.

Při pohledu na moje poznámky v současné mapě mě napadá...

Závěr regionálního historika:

Při svém bádání jsem zjistil, že mniši založili městečko Mnichovo Hradiště na místě, které se nalézalo (kde)...

Důvody, které je vedly k založení městečka právě zde, byly patrně tyto:

Moje počáteční domněnka se potvrdila/nepotvrdila.

Městečko poblíž kláštera

Texty pro žáky

Klášter a Hradiště, část O, zdroj: Příběh Mnichova Hradiště (s. 32–44). Upraveno pro vzdělávací potřeby.

Mnichovo Hradiště vděčí za svůj vznik cisterciáckému opatství z blízkého Kláštera Hradiště. Řeholníci zásadním způsobem ovlivňovali život na Mnichovohradištsku a v Pojizeří po dobu delší než dvě století, až do samého počátku husitských válek. Okolo vzniku kláštera Hradiště zůstává mnoho nejasností. Místo, kde snad v roce 1177 vzniklo opatství, bylo na ostrožně nad soutokem Jizery a Zábrdky. Cisterciáci nepřišli do pustiny – podél Jizery byla síť vesnic. Dnešní obec Klášter Hradiště však ještě neexistovala.

Prosperující cisterciácký klášter potřeboval tržní centrum. Na pravém břehu, v blízkosti opatství, to nebylo kvůli pravidlům řádu i kvůli chybějícímu vhodnému místu možné. Na opačné straně se však v blízkosti Jizery, v místech dnešních ulic Na Příkopech, Arnoldovy, Zámecké, Příčné či Havlíčkovy, nacházela ves jménem Rybitví. Dávni obyvatelé lokality se jménem odkazujícím na ryby a rybolov měli svá obydlí v příhodných místech u toku Nedbalky, zároveň však v bezpečném odstupu od Jizery, jejíž neregulovaný tok tehdy vedl blíže k městu, než je tomu dnes. Kdy rybářská ves vznikla, pochopitelně nevíme. Byli to pravděpodobně cisterciáci, kteří snad krátce po vzniku opatství vystavěli nad Rybitvím, na okraji ostrohu nad údolím Jizery, kostel. V jeho těsné blízkosti byl později postaven zámek, dříve zde stávala socha Václava Budovce z Budova. Kostel byl zasvěcen opět Panně Marii, což odkazuje na řádové založení, a stal se jedním z prvních farních kostelů v širokém okolí.

Cisterciáci – mnišský řád žijící původně podle přísných zásad.

Opatství – klášter, v jehož čele stojí opat.

Ostroh – protáhlá terénní vyvýšenina, z obou bočních stran ohraničená příkrými svahy, někdy tvoří jádro říčního meandru (zákrutu).

Klášter a Hradiště, část B, zdroj: Příběh Mnichova Hradiště (s. 32–44). Upraveno pro vzdělávací potřeby.

Rybitví s farním kostelem se pro vysazení města nehodilo, protože leželo v úžlabinách podél Nedbalky. Naopak prostor nad vsí, na ploché vyvýšenině s křižovatkou cest, byl pro zřízení trhového a městského centra téměř ideální. Právě tam někdy kolem poloviny 13. století bylo cisterciáky založeno město. Pojmenováno bylo, stejně jako klášter, Hradiště, později pro odlišení vlastního kláštera od jiných Hradišť bylo připojeno případné jméno odkazující na mnišskou vrchnost. Nejstarší nám známé pojmenování *Hradyscz* je z roku 1352.

Nepředstavujme si však prvotní Hradiště jako město v dnešním slova smyslu – městem byla v podstatě jen plocha náměstí obkroužená obydlími s několika desítkami obyvatel. Hradiště bylo založeno asi s 30 lány pozemků, sestávalo se tedy ze 30 usedlostí, nepočítáme-li domky bezzemků. To bylo poměrně málo. Nové město nebylo ohrazeno žádnou hradbou a ani později nemělo mít žádné obranné zabezpečení. Téměř s jistotou můžeme také říci, že nedostalo ani žádná privilegia.

Je možné, že v místech nově založeného města již nějaké souvislé osídlení existovalo. Potenciál místa byl umocněn tím, že v blízkosti vedla jedna z větví dálkové trasy směřující z Prahy a Mladé Boleslavi. Ta se v těchto místech větvila do dvou směrů: jeden vedl na Turnovsko, druhý směřoval do Podještědí a dále do Lužice. Zároveň se zde napojovala cesta z Hradecka a Jičínska.

Lán – stará česká jednotka plošné míry a vzdálenosti.

Bezzemek – člověk, který nevlastní půdu.

Privilegium – výsada.

Potenciál – možnosti, které místo nabízí.

Městečko poblíž kláštera

Kláster a Hradiště, část CH, zdroj: Příběh Mnichova Hradiště (s. 32–44). Upraveno pro vzdělávací potřeby.

Základem nového města se stalo poměrně velké a rozměrné náměstí, přibližně čtvercového tvaru. Zřejmě od počátků stála ve středu plochy rychta, snad s krčmou, a také několik kupeckých krámů. Z rohů náměstí vybíhalo několik cest – dnešní Poříčská, vedoucí k současnému Klášteru, a Palackého, spojující nové město s Rybitvím. Současné ulice Víta Nejedlého a Turnovská snad ležely v trase zemské stezky, a to byla tehdejší celá uliční síť.

S podobou a uspořádáním náměstí souvisí několik otázek. Prvním problematickým místem je severovýchodní roh náměstí – dnes z něj lze průchodem mezi domy projít do Mírové ulice, ovšem až do 30. let 20. století v těchto místech žádná ulice nebyla. Proč zde bylo náměstí vždy výrazně zaobleno a uzavřeno, se můžeme jen dohadovat. Ani krajinné překážky tu nejsou, až zhruba po 200 metrech je výraznější terénní útvar – úžlabí klesající do prostoru pod kostelem sv. Jakuba, dnešní spodní část Sokolovské ulice. Snad stával v místech rohu náměstí ještě před založením města nějaký dvorec, který byl zahrnut do vznikajícího tržiště.

Druhým nejasným bodem je jihovýchodní roh náměstí (křížení Turnovské a Jiráskovy ulice), jen kousek od náměstí. Proč nebyla tato asi dávná křižovatka zahrnuta do plochy náměstí, se opět jen dohadujeme. Možným vysvětlením může být fakt, že tehdejší nejdůležitější komunikací byla cesta od Mladé Boleslavi, která z náměstí pokračovala k Rybitví (ulice Palackého a Havlíčkova) a k brodu přes Jizeru. Zahrnout do obvodu i křižovatku cest na opačném konci náměstí možná znamenalo neúměrné zvětšení plochy.

Rychta – budova, kde sídlil rychtář (vedl a spravoval území).

Krčma – hospoda.

Kláster a Hradiště, část OD, zdroj: Příběh Mnichova Hradiště (s. 32–44). Upraveno pro vzdělávací potřeby.

Při vysazení města byl možná založen i kostel, zasvěcený apoštolu Jakobovi Staršímu. Protože Hradiště leželo na křižovatce důležitých cest a jejich trasy bylo třeba zabezpečit i přímluvou světců, sv. Jakub se jako patron poutníků přímo nabízel. Kostel však nevznikl na náměstí, ale na vyvýšenině, u cesty vedoucí dnešní Havlíčkovou ulicí k Rybitví.

Pro obyvatele Hradiště, ač byli formálně městskými lidmi, bylo po dlouhá staletí hlavním způsobem obživy zemědělství. Řemesla a obchod byly pro drtivou většinu z nich jen doplňkovým zaměstnáním. První obyvatelé města byli domácího, českého původu a národnostně českým zůstalo Hradiště vždy.

Roky po smrti Přemysla Otakara II. nebyly pro klášter ani pro město snadné. Klášterní statky i samotný klášter byly možná vypleněny. Do jaké míry bylo tehdy postiženo městečko Hradiště, pochopitelně nevíme. Snad právě tehdy vzniklo opevněné strážní místo na strategicky výhodné lokalitě, dnes známé jako Drábské světničky.

Apoštol – vyslanec, šířitel křesťanství.

Patron – ochránce.

14. ZMIZELÝ KLÁŠTER

Kam zmizel klášter Kláštera Hradiště nad Jizerou? Pojďme zjistit, jak jeho osud souvisí s husity, jak husitské války zasáhly do historie Kláštera a Hradiště, kam se poděly zbytky kláštera a proč se některé části dochovaly. A jak by vypadal Klášter Hradiště nad Jizerou, kdyby v něm zůstal prosperující klášter.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-009 Rozliší příčiny, důsledky a podobu konfliktů a spolupráce v minulosti. CAS-DEJ-001-ZV9-006 Doloží příklady vlivu náboženství na jednání lidí v různých dějinných epochách.
Vzdělávací cíl:	Žák objasní, které změny přinesla husitská doba obcím Klášter Hradiště nad Jizerou a Mnichovo Hradiště. Navrhne, jak mohl život v obci Klášter vypadat, pokud by klášter existoval do dnešní doby.
Ověřitelný výstup:	Nalezení odpovědí na otázky: Proč zůstal právě svorník? Co se stalo s klášterem? Návrh možného využití a fungování prostoru kláštera
Klíčová slova:	Klášter, Klášter Hradiště nad Jizerou, husitské války, portál, kontrafaktuální historie
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku u bývalého kláštera v Klášteře Hradišti nad Jizerou
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	KOVÁŘ, Miroslav. <i>Cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou: sborník příspěvků k jeho dějinám a architektuře</i> . Studie k architektuře a dějinám českých klášterů. Praha: Unicornis, 2015. ISBN 978-80-86562-15-5. SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště, Karel Hubač. Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025).
Možné souvislosti:	Návštěvu relikvií kláštera v Klášteře Hradišti nad Jizerou je možné domluvit s Michalou Mydlářovou na tel. 790 366 530 nebo na michala.mydlarova@gmail.com.

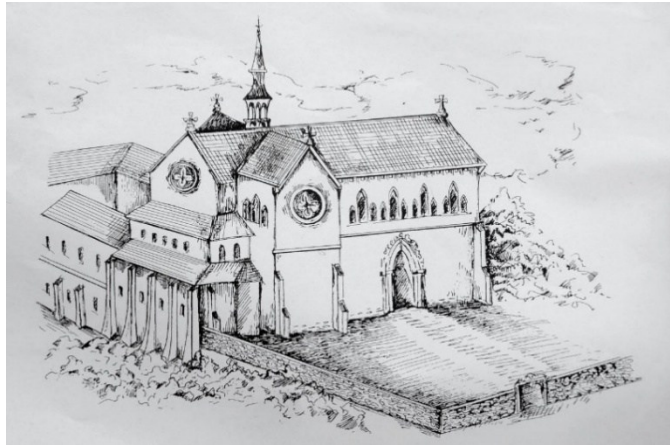
Postup: Žák si zodpoví úvodní otázky sám, následně pracuje s textem ve dvojici, společně promýšlejí odpovědi. Dále vypisují, které důsledky měly husitské války pro Klášter Hradiště nad Jizerou a pro Mnichovo Hradiště. Pomocí poskytnutých zdrojů zjišťují, kam se klášter poděl a proč zbyly především zdobné prvky. V poslední části navrhnu, jak by vypadal život v obci Klášter Hradiště nad Jizerou, pokud by přežil husitské války.

Zmizelý klášter

Kam zmizel klášter?

Klášter. Kdysi tu stál. Jeho domnělou podobu na skice vpravo zachytil Jaroslav Mencl v knize Cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou.

Ale kde je klášter teď? Když si dnes projdeš obcí Klášterem Hradiště nad Jizerou, žádný nenajdeš. Jedna z mála věcí, která z kláštera v Klášteře Hradišti nad Jizerou zůstala, je svorník (středová část ve vrcholu gotických žebrových kleneb), viz fotografie vpravo.

Domnělá podoba kláštera (Cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou)

Proč zůstal asi právě svorník?

Co se stalo s klášterem? Kam se ztratil?

Svorník (Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště, foto Karel Hubač)

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh Mnichova Hradiště (s. 38, 50–54).

Hospodářská stagnace. Krize hodnot v kruzích světských i církevních. Zhoršující se klima ovlivňující úrodu. Úpadek královské moci. To vše bylo znát v zemích českých, tedy i zde na Mnichovohradištsku. Klášter se ocitl v dlužích.

Jaká byla situace ve společnosti?

Jaká byla situace kláštera na počátku 15. století?

Příběh města Mnichovo Hradiště: *Husitské války začaly pro obyvatele Hradiště již poslední dubnový den roku 1420 tím nejviditelnějším způsobem – dýmem stoupajícím z vypáleného cisterciáckého kláštera, který napadl houf radikálních přívrženců kalicha táhnoucích ku Praze, zmítané srážkami mezi husity a straníky Zikmunda Lucemburského. Řeholníci asi nečekali, že bude jejich klášter napaden, a tak utekli na poslední chvíli. Husité nehájený areál snadno obsadili, vyrabovali a zapálili. Touto katastrofou přišel hradištský klášter naráz nejen o svoji minulost a současnost, ale i o budoucnost.*

Co se stalo 30. 4. 1420?

Co znamená poslední věta úryvku?

Zmizelý klášter

Příběh města Mnichovo Hradiště: *Zda bylo rovněž nějak postiženo i městečko Hradiště, nevíme. Přestože kronikář Václav Hájek z Libočan ve své Kronice české, psané o více než sto let později, uvedl, že klášter „dobyli jeho sturmem a všechno, což v něm bylo, vybrali a klášter i městečko vypálili“, spíše předpokládáme, že město bylo ušetřeno, neboť nenávidist radikálů se tehdy zatím obracela především proti církvi a jejím institucím. A stejně tak je nepravděpodobné i to, že Hradišští podpořili husity při jejich ničitelské akci. Vždyť tak jednoznačný čin proti staletému řádu světa a tehdejší společnosti byl pro naprostou většinu lidí něčím stále nepředstavitelným.*

Co se dělo s městečkem Hradiště v době vypálení kláštera v Klášteře Hradišti nad Jizerou?

Zaznívají v úryvku o tehdejší situaci domněnky, nebo fakta?

Příběh města Mnichovo Hradiště: *Cisterciáci se do Hradiště nevrátili, s tím, co zachránili, se zřejmě uchýlili na nedaleký a hlavně bezpečný Bezděz, ovládaný Janem z Michalovic, významným přívržencem krále Zikmunda.*

Jaké byly osudy cisterciáků?

Jsou to domněnky, nebo fakta?

Podle čeho (podle kterých slov) jsi to poznal?

Příběh města Mnichovo Hradiště: *První zkušenosti s válečnými událostmi získali Hradišští o rok později, kdy Pojizeřím táhly tábořské houfy a husité na čas obsadili Bělou. Ze zlomků zpráv té doby máme informaci, že v březnu roku 1423 podnikli Valečovští (Žižkovi významní spojenci) se svými ozbrojenci nájezd na Hradiště. Hradištsko se definitivně dostalo do mocenské sféry husitů v létě roku 1425. Původní rozsáhlé državy cisterciáckého opatství byly rozdrobeny mezi nové pány, vesměs husitské hejtmany. Katolického vyznání se v okolí Hradiště držel kostecký pán Mikuláš Zajíc z Hazmburka a několik zemanů z okolí Kosti, jinak byl celý kraj nekatolický, utrakvistický.*

Jak se Hradiště proměnilo v době husitské?

Příběh města Mnichovo Hradiště: *Někdy před polovinou 15. století se zbylí řeholníci připojili ke spolubratrům z jihočeského kláštera Zlatá Koruna. Hradištský konvent sice dál existoval, snad až do 16. století, ale jen formálně.*

Co se stalo s cisterciáky z Kláštera Hradiště nad Jizerou?

Příběh města Mnichovo Hradiště: *Hradištská historie 15. století pro nás zůstává velmi zastřena – o městě, o jeho obyvatelích, o událostech nevíme takřka nic. V průběhu 15.–16. století docházelo k častému střídání vrchnosti.*

Zmizelý klášter

Které důsledky měly husitské války pro tyto obce? Co se změnilo?

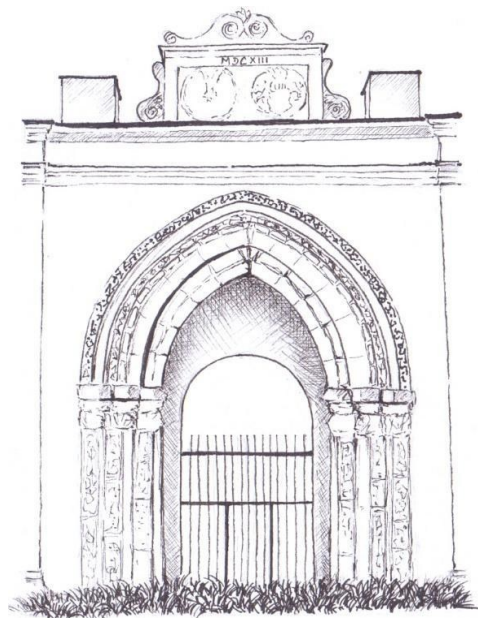
Klášter Hradiště nad Jizerou	Mnichovo Hradiště

Co se stalo s řeholníky, víme. Ale kam se poděl materiál, z kterého byl klášter vystavěn? A proč se svorník a některé jiné ozdobné prvky dochovaly?

Co říkají dostupné prameny? V publikaci Příběh Mnichova Hradiště se lze dočíst, že... *klášter byl sice vypálen, ale stavební destrukce byla zřejmě pozvolná, dlouhodobá.* (str. 38)

Miroslav Kovář v publikaci Cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou uvádí: ... *zlomek hlavice z cisterciáckého kláštera Hradiště nad Jizerou s lipovými listy, druhotně zazděný v ohradní zdi hřbitova v Bosni.* (str. 82)

Když se projdeš kolem zdi mnichovohradištského parku (od křižovatky ulic V Lípách a Arnoldova k opravené kašně, po pravé ruce budeš mít zámeckou zeď. Za její opravenou fasádou by ses mohl dotknout zbytků kláštera, které byly při stavbě zdi použity. Před rekonstrukcí zdi provedenou v letech 2015–2018 byly tyto fragmenty pocházející z kláštera podle slov Miroslava Kováře viditelné. Jednalo se o rovné, dobře zapadající části. V ulici V Lípách jsou ještě dodnes viditelné fragmenty z mnichovohradištského mariánského kostela, a to vlevo od hlavní brány. Po zbourání mariánského kostela, který býval na současném prostranství před zámekem, se materiál z kostela použil při stavbě zámecké zdi.

Portál kláštera (Lukáš Umáčený 2025)

Zmizelý klášter

Vrať se k úvodním otázkám:

Proč zůstal z celého kláštera právě svorník?

Co se stalo s klášterem?

A jak vnímáš to, čím prošel klášter, ty?

Jedním z mála patrných relikvů kláštera (pozůstatků) je gotický portál (vchod). **Zavři oči a představ si**, jak asi mohl vypadat klášter v celé své původní podobě. Jak by asi vypadal život v obci, pokud by klášter zůstal nedotčen a dochoval se dodnes? (Pro inspiraci si např. zjisti, jak jsou v současnosti kláštery v České republice využívány.)

Kdyby zůstal klášter nedotčen, dnes by...

15. MĚSTO Z PTAČÍ PERSPEKTIVY

Jak vypadalo Mnichovo Hradiště na mapě z roku 1842? A jak vypadá dnes? Pojďme si prohlédnout město z ptačí perspektivy, zkoumat dřívější i současné příjezdové cesty a hledat příčiny změny.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání reality. GEO-GEO-001-ZV9-003 Využívá geografické myšlení a způsoby poznávání jevů a procesů k identifikaci příčin a důsledků časoprostorových změn míst a regionů. CAS-DEJ-001-ZV9-004 Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů.
Vzdělávací cíl:	Žák s pomocí mapových podkladů prostorově vymezení proměny města a pojmenuje důvody této proměny (r. 1842 a současnost, rozloha města a silnice).
Ověřitelný výstup:	Výsledek výpočtu proměny rozlohy, tabulka cest a tabulka událostí
Klíčová slova:	Proměna města, mapové dovednosti, mapa stabilního katastru
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1–2 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna / radniční věž / vestibul městského úřadu (texty o historii města)
Pomůcky:	PL, připojení na internet (např. Mapy.com), podložka na psaní, texty o historii, papír A4
Zdroje/inspirace:	Zeměpisná mapa: In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://mapy.com/cs/zemepisna?q=mnichovo%20hradit%C4%9B&source=muni&id=3981&ds=2&x=14.9705900&y=50.5226761&z=15 Indikační skica, rok 1842. Mnichovo Hradiště, online, cuzk.cz. [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=orm&idrastru=B2_a_4C_4418_2 Předpis ke kresbě katastrálních plánů. [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://historie.lysanadlabem.com/mapy/1842-originalni-mapa-stabilniho-katastru/img/legend-cz-fullsize.webp
Možné souvislosti:	Lekce Proměna Dvorců či Život v Hradišti na sklonku 19. století

Město z ptáčích perspektivy

Postup: Žák v úvodu ideálně z vyvýšeného místa odhadne, co již v Mnichově Hradišti existovalo v roce 1842, do současné mapy si vyšrafuje domnělou tehdejší rozlohu a hlavní příjezdové cesty. Následně pracuje ve dvojici s mapou stabilního katastru. Vyšrafuje si do současné mapy jinou barvou tužky tehdejší rozlohu, odhadne a následně co nejpřesněji spočítá, kolikrát se od roku 1842 zvětšila rozloha města. Pokud žáci nepřicházejí na řešení výpočtu, lze dát nápovědu: k výpočtu můžeš použít např. práci s obsahem kruhu a např. [Mapy.com](https://www.mapy.com/), či čtvercovou síť. Zjistí, které hlavní cesty existovaly tehdy a které dnes. Následně se vydá do vestibulu hlavního vchodu radnice, kde bude hledat konkrétní události, které zapříčinily proměnu města. Vráť se k prvotní otázce a zodpoví si, co se změnilo, co trvá a co na události mělo vliv. Pozn.: V roce 1842 již byly např. domy na náměstí, barokní radnice, kostel sv. Jakuba, kostel sv. Tří králů, kaple svaté Anny, morový sloup, socha sv. Anny, sousoší pod zámek, zámek, klášter, domy kolem zámku, ulice Budovcova...

Indikační skica, rok 1842. Mnichovo Hradiště, online, [cuzk.cz](https://ags.cuzk.cz/). [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=orm&idrastru=B2_a_4C_4418_2

Legenda: růžová budova = budova nespalná (zděná), žlutá budova = nezděná (roubená), více viz <https://historie.lysanadlabem.com/mapy/1842-originalni-mapa-stabilniho-katastru/img/legend-cz-fullsize.webp>

Město z ptačí perspektivy

Jak se Hradiště proměnilo za dvě stě let?

Dvě stě let. Jak se za takovou dobu rozrostlo město? Co zůstalo a co se podle tebe změnilo na mapách od roku 1842. Všimáme si budov, komunikací a rozlohy města. Rozhlédni se z vyvýšeného místa (radniční věž, vyšší patro školy apod.) a zapiš si, co asi již v roce 1842 existovalo.

Na mapovém poli odhadni (vyšrafuj), kde se podle tebe rozkládalo město roku 1842.

Zdroj: Mapy.com

(<https://mapy.com/cs/zemepisna?q=mnichovo%20hradit%C4%9B&source=muni&id=3981&ds=2&x=14.9705900&y=50.5226761&z=15>)

Které cesty byly tehdy asi hlavní příjezdové? Vypiš si současné názvy těchto ulic:

Prohlédni si ve dvojici mapu katastru Mníchovo Hradiště z roku 1842. Porovnej situaci v historické mapě se současností z hlediska rozlohy a tehdejších hlavních komunikací.

Město z ptačí perspektivy

Rozloha

1. Vezmi si jinou barvu tužky a vyšrafuj si do současné mapy, kde se obec v roce 1842 rozkládala.

Které části obce vznikly nebo se rozšířily?

Odhadni, nakolik se za cca dvě stě let zvětšila rozloha města:

Nyní to nejpřesněji, jak dokážeš, spočítej (využij např. volný papír).

Komunikace

Kudy se lidé dříve dostávali do města? Označ si cesty v mapě. (Využij pro hledání i digitální indikační skicu.)

Jak se změnily přístupové cesty?

Kam vede či vedla?	Cesta: a) byla již v roce 1842 a je i nyní; b) byla, ale dnes neexistuje; c) dříve nebyla, existuje nyní.	Jak se nyní jmenuje ulice, kterou cesta vedla/vede?
Na Mladou Boleslav		
Na Turnov		
Na Mimoň		
Na Sobotku		
Na Český Dub		

Proměna města

Proč se město od roku 1842 změnilo? Vydej se do budovy místní radnice a zjisti, proč se město z hlediska své rozlohy proměnilo. Na časové ose najdi informace, které ti pomohou otázku zodpovědět. Nalezni minimálně tři konkrétní události od roku 1842 do současnosti, kvůli kterým se město rozrůstalo (rozvoj průmyslu, zakládání továren, s tím spojená potřeba bytové výstavby, nových komunikací či jejich úpravy).

Rok	Událost

Město z ptačí perspektivy

Získal jsi z textů o historii obce dostatek informací? Ano – ne

Které informace bych případně ještě uvítal?

Vrať se k prvotní otázce: Jak se rozrostlo město za dvě stě let?

Za necelých dvě stě let se město na mapách proměnilo...

Stále trvá...

Vliv měly např. tyto tři události (změny) ve společnosti...

16. PROMĚNA DVORCŮ

Jak vypadala oblast mnichovohradištských Dvorců v polovině 19. století a jak vypadá nyní? Zjisti v terénu, jak se současná podoba liší od situace zachycené na dobové mapě.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Geografie (Geografie)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání reality. CAS-DEJ-001-ZV9-004 Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě vlastního terénního průzkumu a práce s texty porovná v čase charakteristiky daného území.
Ověřitelný výstup:	Zpracovaná data z průběhu lekce, závěrečná reflexe
Klíčová slova:	Proměna a vývoj města, mapové dovednosti, názvy ulic
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Jazyk a komunikace (Český jazyk a literatura), Jazyk a jazyková komunikace (Další cizí jazyk)
Čas:	3 vyučovací hodiny
Místo:	Dvorce v Mnichově Hradišti
Pomůcky:	PL, současná mapa území, nebo přístup na internet
Zdroje/inspirace:	PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Můj dům, můj hrad</i> . Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. ISBN 80-239-8279-6. PROCHÁZKOVÁ, Lenka: Mnichovohradištský uličník pro rok 2016 (kalendář). Vydalo město Mnichovo Hradiště. Indikační skica, rok 1842. Mnichovo Hradiště, online, cuzk.cz. [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=orm&idrastru=B2_a_4C_4418_2
Možné souvislosti:	Případně lze využít digitální verzi současné mapy (pro zmapování aktuálního stavu zahrad a pod).

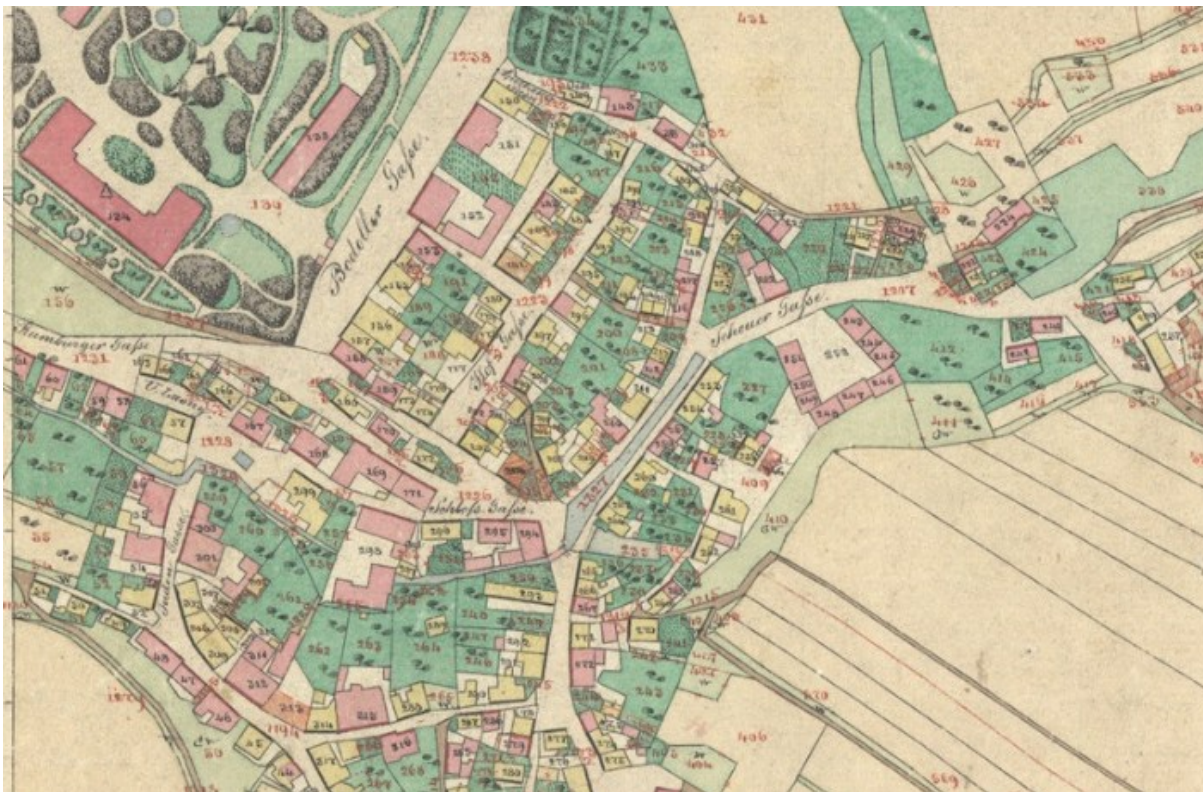
Postup: V úvodu žák odhadne, jak se od roku 1842 proměnila lokalita Dvorce. Při práci v šestičlenné skupině v terénu a při práci s texty zjišťuje aktuální stav. Jedna dvojice porovná současný stav (budovy, zahrady) s mapovým polem indikační skici z roku 1842. Využívá i současnou mapu prostoru. Zmapuje si proměnu v oblasti dochovaných dřevěných či kamenných domů. Druhá dvojice se zaměří na výskyt a stav vodních prvků. Třetí dvojice se věnuje proměně názvů ulic. Po zjištění informací si vzájemně nasdílejí, k čemu došli. Vytvoří závěry ze své práce v terénu a se zdroji informací. V závěru zreflektují svoji práci ve skupině. Pozn. 1: Dřevěné budovy, případně s kamennou podezdívkou (opuka, pískovec): např. Víta Nejedlého 7, Nigrinovo návrší 172, 173, Hluboká 155 a 174, Příkrá 188, Kolmá 249. Pozn. 2: Podoller Gasse = Podolská, Scheuer Gasse = Stodolní, Schlossgasse = Zámecká, Hof Gasse = Dvorní, Apothekergasse = Lékárenská.

Je třeba žákům jasně vymezit prostor, ve kterém se pohybují. Zdůraznit BOZP při práci mimo učebnu!

Proměna Dvorců

Dvorce z ptačí perspektivy

Dvorce, dnes jedna z oblastí s nejstarší dochovanou zástavbou v Mnichově Hradišti. Do konce 17. století zde stávalo hospodářské zázemí (panský dvůr) pro mnichovohradištský zámek. Jak se tato oblast, rámovaná dnes ulicemi Zámecká, V Lípách, Hluboká a Na Příkopech, mohla změnit od roku 1842 do dnešních dnů? Při pohledu na indikační skicu z roku 1842 odhadni, co se změnilo.

Zdroj: Indikační skica Mnichova Hradiště, r. 1842

Legenda: růžová budova = budova nespalná (zděná), žlutá budova = nezděná (roubená), modrá = vodní plochy

zelená plocha se stromy = ovocné zahrady

šrafovaná zelená plocha = zelinářská zahrada

Můj odhad: Myslím si, že se změnilo toto:

Porovnej v terénu níže uvedené charakteristiky území (budovy, zeleň, vodní prvky, názvy ulic) pomocí mapového pole z indikační skici a současné mapy.

Budovy

Vyfoť domy, které jsou (pravděpodobně) dřevěné minimálně částečně, domy, které mají kamennou podezdívku či jsou kamenné (opuka, pískovec).

Označ si domy v mapovém poli: * dřevěné, + kamenné domy.

Porovnej se situací v mapě z roku 1842. Kolik zůstalo podle tvého zjištění: dřevěných domů..., kamenných domů...

Proměna Dvorců

Zeleň (pole, sady, zahrady)

Ověř nyní v terénu, kde zeleň zůstala, případně se rozšířila.

Zjisti v terénu, zda je zeleň (zahrada apod.) viditelná i dnes.

V mapě si škrtni plochy, kde již zeleň není. Pokud nelze zjistit (např. kvůli plotu apod.), udělej si k ploše ?.

Porovnej, kolik zůstalo zelených ploch dodnes: z původních ... zelených ploch zůstalo dodnes ... ploch.

Vodní prvky

Najdi na mapě z roku 1842 vodní prvky – modře si je obtáhni, aby byly dobře viditelné.

V knize Heleny Průškové *Můj dům, můj hrad* (s. 54) se lze dočíst následující.

Na křižovatce dnešních ulic Havlíčkovy a Arnoldovy se od starodávna říkalo „Na lázni“. Jednak zde v domě čp. 88 ... bývala od starodávna lázeň a patrně také ještě z doby existence vsi Rybitví zde byl uprostřed křižovatky pramen, později zvaný Barborka. Dle ústní tradice obsahoval vodu bez jodu a nebyl doporučován k pití. Při stavbě továrny na obuv (bývalá čistírna) byl pramen porušen a zanikl.

Jaká je dnešní situace? Využij současnou mapu.

Který potok byl dříve v ulici Na Příkopech viditelný?

Všimni si, kudy vodní tok z ulice Na Příkopech pokračoval.

V současné mapě dohledej, kudy vede vodní tok dnes.

Černě naznač, kudy vede vodní tok dnes.

Popiš proměnu:

Ulice

Využij historickou a současnou mapu:

- Pokud ulice s německým názvem ještě existuje, připiš si před ni x.
- Dopiš si české současné názvy ulic.
- Pokud vznikly nové, připiš je do seznamu.

Podoller Gasse =

Scheuer Gasse =

Schlossgasse =

Hof Gasse =

Apothekergasse =

Začni se do úryvků z Mnichovohradištského uličníku pro rok 2016 (kalendář) a zjisti, co názvy ulic vypovídaly či vypovídají o historii místa.

Proměna Dvorců

8. týden Dvorce, Na Dvorcích, Nigrinovo návrší: O tom, že název související se dvorem byl užíván již před zavedením oficiálních názvů ulic, svědčí stabilní katastr, kde se objevuje německý výraz Hof (dvůr, dvorec). Pro současné ulice Dvorce a Na Dvorcích se také užívalo lidově označení Na Trávníkách, protože nebyly dlážděny a byly zarostlé travou. Název ulice Dvorce vznikl až později, pravděpodobně po druhé světové válce – do té doby nesly obě ulice název Na Dvorcích. Nigrinovo návrší bylo pojmenováno na počest místního děkana Františka Xaveria Nigrina (+ 1843), který založil nadaci pro chudé mnichovohradištské studenty.

9. týden Na Příkopech: V období 17. a 18. století se užívalo označení Staříč a Ouvoz. Ačkoli oficiální název ulice se za posledních 130 let nezměnil, mělo prostranství řadu lidových názvů. Jména Stodolní a Ve Stodolách byla odvozena od devíti stodol, které se v těchto místech nacházely údajně už od poloviny 18. století. K likvidaci posledních z nich došlo roku 1962, proto bylo v šedesátých letech 20. století jméno ještě v povědomí. Střední části se též říkalo Na Kanále podle koryta potoka Nedbalky, která v této době nebyla zaklenuta. Zadní části se pak říkalo Šumburk. Údajně se jedná o zkomoleninu německého Schönburg, jako protiklad k tomu, že tato lokalita byla zanedbaná a bydleli zde lidé pochybné pověsti.

10. týden Hluboká, Zahradní, Příkrá: Jedná se o další z ulic tzv. Nového Města, které vzniklo zbouráním panského dvora na konci 17. století, kdy se město vzpamatovávalo z třicetileté války. Ulice Hluboká byla v raném novověku označována několika odlišnými názvy: např. K Jägerhausu, Ke Kalu, K Lipám. V polovině 19. století se jí říkalo Lékárenská, neboť vedla k tehdejší mnichovohradištské lékárně, jež se nacházela v dnešní ulici V Lipách. Na náměstí lékárně přesunul až lékárník a významný botanik Václav J. Sekera (1815–1875)... Ulice Zahradní upomíná svým názvem k existenci zaniklého dvora. Její název se nikdy nezměnil, stejně jako v případě ulice Příkré, jejíž výmluvné jméno napovídá leccos o jejím charakteru.

Dopiš si do seznamu ulic na předchozí stránce, co jsi o ulicích zjistil (od čeho jsou odvozené).

Celkový pohled na mapy

Vrať se k úvodní otázce: **Jak se změnila oblast Dvorců od roku 1842?**

Za necelých dvě stě let se oblast na mapách proměnila takto:

Zaniklo, nebo již není tolik dominantní (patrné)

Změnilo se

Zůstalo v téměř nezměněné (málo proměněné) podobě

Stále trvá

Co tě na proměně místa od roku 1842 zaujalo či překvapilo?

Kdy a jak jsme oceňovali dobré nápady a zapojení do práce?

Odvedl každý ve skupině přibližně stejný díl práce?

Věděl každý z nás, jak má pracovat a co má dělat?

17. ŽIVOT V HRADIŠTI NA SKLONKU 19. STOLETÍ

Jak se asi žilo v Hradišti na konci 19. století? Nakolik na kvalitu života mělo vliv, jestli jsem kluk, nebo holka? A nakolik se lišil život lidí z dělnické vrstvy a lidí z vrstvy movitější? Příběhy nám napovědí.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-011 Určí, jak se proměňovaly a v čem zůstávaly stejné genderové role v dějinách. CAS-DEJ-001-ZV9-001 Přiřadí kulturní projevy k jednotlivým dějinným epochám. JJK-CJL-001-ZV9-012 Používá záměrně a promyšleně postupy a strategie umožňující vnímat, chápat a interpretovat text. JJK-CJL-001-ZV9-011 Využívá poznatky o komunikaci, jazyce a stylu k mluvenému nebo písemnému projevu přiměřenému situaci.
Vzdělávací cíl:	Na základě práce s příběhem dívky a chlapce z konce 19. století identifikuje s pomocí srovnávací tabulky a Vennova diagramu, co se v dějinách z hlediska genderových rolí a sociálního postavení mění a co zůstává stejné.
Ověřitelný výstup:	Závěrečný text shrnující kvalitu života
Klíčová slova:	Proměna rolí, vliv genderu a sociálního postavení, proměna společnosti
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, v případě práce venku podložku na psaní
Zdroje/inspirace:	Příběhy vznikly na základě rozhovorů v Muzeu města Mnichovo Hradiště (Jana Dumková, Karel Hubač) a informací uvedených v knize: SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště.
Možné souvislosti:	Pokud jsou texty pro žáky příliš dlouhé, lze je rozdělit do čtveřice. Dva žáci si rozdělí text Václava, dva text Kateřiny, sdílejí následně informace ve čtveřici.

Postup: Žák na základě fotografií z konce 19. století odhadne, jaký mohl být tehdy život v Mnichově Hradišti. Dále pracuje ve dvojici. Jeden z dvojice si přečte příběh chlapce, druhý dívky. Každý si sám do své srovnávací tabulky zadá zjištěné informace o životě vybrané postavy (Václav/Kateřina) v tehdejší době. Porovná pomocí Vennova diagramu, jak se lišil život z hlediska příslušnosti k genderu. Následně si ve dvojici posdílejí zjištěné informace tak, aby oba věděli, jaký byl život pro dívku a pro chlapce z různých sociálních vrstev. Vyvodí, jaký vliv na život mělo sociální postavení a genderová role v tehdejší době. V závěru si ve vlastním textu shrne, jak by se mu asi žilo, kdyby žil v tehdejší době v Mnichově Hradišti, a nakolik se jeho současná představa liší od prvotní z počátku lekce. Závěrečné psaní lze případně zadat jako domácí práci.

Život v Hradišti na sklonku 19. století

Jak se žilo v Hradišti na konci 19. století? (rok 1898)

Jaký byl asi život v Mnichově Hradišti na konci 19. století? Jak se asi žilo ženám a mužům? A jak dívkám a chlapcům? Podívej se na fotografie Muzea města Mnichovo Hradiště, které ilustrují život a události ve městě na konci 19. století. **Vytvoř text o minimálně pěti větech**, v němž popíšeš na základě fotografií a jejich popisků, jak mohl tehdy život v Mnichově Hradišti vypadat. Pozn.: Uvedený rok je rokem dostavby, otevření či konání události.

Sekerova lékárna 1875

Dívčí škola ve Svatováclavské ulici 1898

Chlapecká škola na rynku 1884

Zbudování nádraží 1865

Koloniál Šulc cca 1900

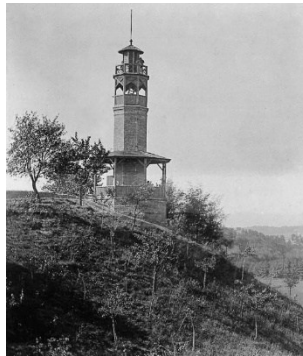

Plovárna lázeňského spolku v Mn. Hradišti - 1889

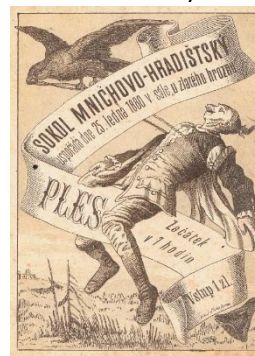
Plovárna u Jizery 1889

Nová budova radnice 1893

Zbudována rozhledna 1893

Ples sokolů 1880

Sokolky 1880

Cukrovar zahájil provoz 1870

Vznik továrny na hedvábí 1875

Na konci 19. století vypadal život v Mnichově Hradišti asi takto:

Život v Hradišti na sklonku 19. století

Jak se žilo v Hradišti na konci 19. století? (rok 1898)

Začti se do fiktivního textu vytvořeného ve spolupráci s Muzeem města Mnichovo Hradiště na základě dostupných informací.

Kateřina

Když jsem šla po ránu do dívčí školy, pochvalovala jsem si, že ten náš rynek vydláždili. Už si tolik nezamažu sukni ani boty. A ta Sekerova lékárna, jaká je krásná! Odpoledne k nám přijde pan Červa, učí mě hru na klavír. Málo cvičím, nedávno mi tatínek kvůli tomu dost vyčinił. Nesmím ještě zapomenout dokončit část výšivky.

Copak bude dnes k obědu? Služebná Marie dnes u řezníka prý pořídila něco úžasného. Co asi bude? Že by snad hovězí vývar se svítkem? A dušené hovězí s cibulovou omáčkou a knedlíkem? Náš František by si dal asi raději švestkové knedlíky posypané perníkem a cukrem. Zeptám se Marie, jestli nemá nějakou sladkost, třeba griliáš. Byla dnes v koloniálu, mohla by něco mít.

Když jsem přišla ze školy, vonělo to po celém domě koprem a meruňkami. Urodilo se totiž dost okurek i ovoce, takže maminka často stráví dopoledne zavařováním. Dnes měla obzvlášť napilno. Tak jako každý den dohlížela na to, co se bude vařit, co se nakoupí. Převlékla s Marií peřiny, pak služka podle jejích pokynů připravila prádlo a předala ho pradleně. Prý přes den přišla i švadlena, domluvit se na šití košilí pro tatínka. Odpoledne se maminka chystá do pěveckého sboru, blíží se i sokolské slavnosti šibřinky, to bude také hodně zařizování. Nestihla už dojít do hostince U Černého orla, kde se pravidelně účastní Čtenářské besedy, nedávno si půjčila Nerudu a Světlu. Obzvlášť Kříž u potoka si maminka pochvalovala.

Tatínek nebude večer zase doma. Zasedá městská rada. Včera byl v představenstvu městské spořitelny. Pochopila jsem, že ve městě v posledních letech probíhají změny. Našeho nejmladšího Jarouška vzal nedávno do továrny, podívat se, jak vypadá tatínkova kancelář vrchního účetního. Továrna se rozrůstá, panu továrníkovi se daří. Podle tatínka prosperují i ostatní místní továrníci, myslím, že jmenoval pana Poláčka a pana Komperta.

Nedávno jsme byli na slavnostech Palackého. To vám bylo lidí. Slunečníky, maminka si vzala nové šaty. To s námi byla ještě Terezka, co už je v Pánu. Sestřička Rézinka dostala spalničky, a ač se doktor snažil, co mohl, ani on, ani léky ze Sekerovy lékárny jí nepomohly. Já se na to slávu dívala nejdříve z okna, bydlíme na rynku, měla jsem všechno jako na dlani.

Vzpomínám si, jak byli rodiče na představení Noc na Karlštejně, tehdy se slavnostně otevírala nová neorenesanční radnice. Program byl bohatý: projevy mnoha mužů, mše svatá, slavností hostina i vystoupení hudebníků a od sedmi večer uvedl náš místní ochotnický spolek Tyl v nových městských prostorách divadla Vrchlického komedii Noc na Karlštejně. Tatínek chodí do ochotníků taky, měl tam malou roličku.

V sobotu se půjdeme projít k rozhledně. Místní okrašlovací spolek ji vybuřoval, vím, že spolek také uklidil u sv. Jakuba v kostelním parku příšernou kostnici zakrytou divokým vínem, které se rozrůstalo podél celé ohradní zdi.

Rodiče u večere nedávno mluvili o koupání v Jizeře. Doktor Hořice je podle tatínka propagátorem zdravého způsobu života, zasazuje se o zřízení plovárny na Jizeře a ve svých přednáškách vyzdvihuje pozitivní účinek jízdy na kole na lidské tělo.

Život v Hradišti na sklonku 19. století

Jak se žilo v Hradišti na konci 19. století? (rok 1898)

Začti se do fiktivního textu vytvořeného ve spolupráci s Muzeem města Mnichovo Hradiště na základě dostupných informací.

Václav

Ráno jsem byl ve škole. Máme teď novou, chlapeckou. Jsem tam docela rád, jen musím sekat dobrotu, abych nedostal rákoskou nebo nešel klečat na hrách. Naše Barborka, ta chodí o kus dál, do Svatováclavské ulice, kde je zbrusu nová dívčí škola. Cestou domů jsem zaslechl vlak. Mít tak na jízdenku. Všiml jsem si i plakátu na ples sokolů, na něco takového nemají rodiče čas ani peníze. Když jsem se vracel domů, viděl jsem, že nějaký pán umísťuje na domy cedulky. V té naší je napsáno: Dvorce. Doma už to vonělo chlebem, máma jich pět donesla k pekaři a ten jí ho upekl.

Začíná být teplo, jsem zvědavý, jestli se ti místní páni budou v Jizeře zase koupat jako vloni. Jen co jsem se vrátil ze školy, sundal jsem boty a nejradši bych vyrazil za klukama. Musím ale ještě nakrmit králíky a slepice. Možná už půjdeme sekat. Máme propachtovaný kus louky od obce, tam nahoře na kopci. Naši jsou za to rádi, jsou tací, co si nemají kde seno nasušit. Každý příkop, každá stráňka se seká nebo jinak obdělává. Vídávám tam na procházce ty, kteří se chodí podívat k nové rozhledně nad Jizerou.

Maminka s tatínkem si nedávno povzdechli, že nevycházíme s penězi, možná budu muset chodit do cukrovaru nebo k Bujattimu jako Karel. Sice se to nemá, ale nechodí občas do školy. Musí pomáhat rodičům nejen doma, ale i chodit do té továrny na hedvábí v Haškově. Moc nedávají, ale jeho rodiče jsou na tom ještě hůře než my, takže škola neškola musí chodit do roboty. Prý ho snad zapíší na nějaký seznam chudinského spolku. Díky tomu budou dostávat peníze a odpustí mu školské poplatky. Snad to Karlovi vyjde.

Táta si dneska zase šel pro další materiál ke Kompertovi. Pracuje pro něj, dělá koženou část boty. Zbytek dodělává u sebe ve světnici zase jiný švec. Kompertovi lidi dávají vždy jen málo kůže, táta tam musí chodit skoro ob den. Navečer prý půjde do Pokroku, říkali, že je to dělnický vzdělávací spolek či co. Aby prý i dělníci něco měli, když mají páni to svoje. Tatínek vyprávěl, jaká to prý byla před léty sláva, když se slavilo 25 let trvání okresního zastupitelstva. Na takové věci ale my nemáme ani pomyslení.

Maminka přijde zase později. Snad došla ráno na rynek, aby na trhu nakoupila, aby bylo z čeho uvařit. Možná bude nějaká zelenina na políčku za domkem. Chleba už má maminka upečený. Asi ale budou zase brambory ve slupce s podmáslím nebo kyselo.

Maminka dělá posluhovačku, včera přišla domů celá unavená, měli velké prádlo, s dalšími pradelkami máchala na Bělidle. Co umřela Tonička na ten hrozný kašel a Josefka sotva, co se narodila, už se maminka tolik nesměje. Co se nachodí na hřbitov k těm našim dvěma křížkům. Na doktora, natož na léky ze Sekerovy lékárny jsme tenkrát neměli. A kdo ví, jestli by pomohly.

Večer je nás ale ve světnici plno. Když tedy otec i nejstarší Josef neskončí v Na Kocandě dlouho do noci. Taky bych večer rád ven, podívat se na nové petrolejové lampy na rynku. Odpoledne, když jsem doma všechno udělal a nanosil dříví i vodu, běhali jsme alespoň kolem jeskyně a až k soutoku Nedbalky s Jizerou, až tam k dřevěnému mostu, co vede na Klášter. Táta vždycky říká, jak jako malí chodili na raky. Teď už to nejde. Kompert vypouští ze své továrny někdy modrou, jindy zase zelenou vodu. A v tom se rakům nedaří.

Život v Hradišti na sklonku 19. století

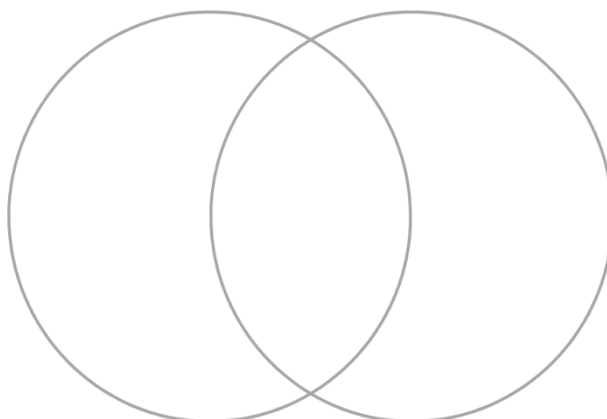
Zapiš si do srovnávací tabulky, co se z textu Jeden den v životě **Kateřiny** dozvídáme o životě následujících osob a o situaci v obci.

Osoba	Práce/škola	Volný čas	Další informace
Kateřina			
Maminka			
Tatínek			
Sourozenci			
Další osoby			
Situace v obci			

Jak se lišil tehdejší život mužů/chlapců a žen/dívek? Vyber si jednu dívčí/ženskou postavu a jednu chlapeckou/mužskou postavu z přečteného příběhu a porovnej informace z textu pomocí Vennova diagramu:

Dívčí/ženská postava

Chlapecká/mužská postava

Shrnutí Vennova diagramu: Jak se proměnilo postavení, povinnosti, náplň dne žen a mužů z konce 19. století do současnosti? Zůstává stejné či podobné to, že...

Změnilo se to, že...

Život v Hradišti na sklonku 19. století

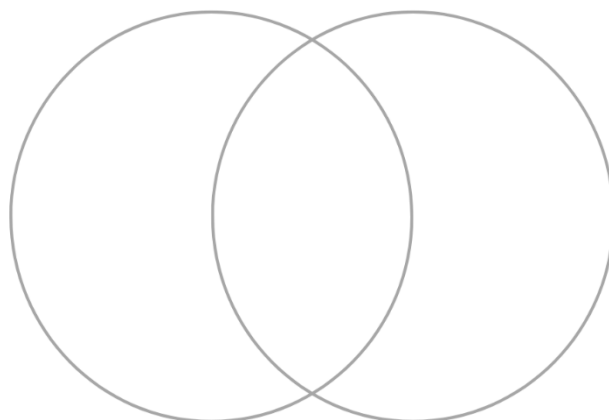
Zapiš si do srovnávací tabulky, co se z textu Jeden den v životě **Václava** dozvídáme o životě následujících osob a situaci v obci.

Osoba	Práce/škola	Volný čas	Další informace
Václav			
Maminka			
Tatínek			
Sourozenci			
Další osoby			
Situace v obci			

Jak se lišil tehdejší život mužů/chlapců a žen/dívek? Vyber si jednu dívčí/ženskou postavu a jednu chlapeckou/mužskou postavu z přečteného příběhu a porovnej informace z textu pomocí Vennova diagramu:

Dívčí/ženská postava

Chlapecká/mužská postava

Shrnutí Vennova diagramu: Jak se proměnilo postavení, povinnosti, náplň dne žen a mužů z konce 19. století do současnosti? Zůstává stejné či podobné to, že...

Změnilo se to, že...

Život v Hradišti na sklonku 19. století

Posdílejte si informace se spolužákem tak, abyste oba měli data i z druhého textu (informace o tom, jak se postavě v tehdejší době žilo, jak se žilo mužům a ženám). Zapiš si podstatná data ukazující na rozdíly v životní situaci.

dívka x chlapec, muž x žena (gender)	zajištění rodiny (socioekonomická situace)
--------------------------------------	--

Vrať se k úvodní otázce: Jak se žilo v Hradišti na konci 19. století?

Jaký vliv má na zodpovězení otázky to:

- do které sociální vrstvy se člověk narodil?
- zda byl dívkou/ženou, či klukem/mužem?

Vytvoř text, v němž shrneš, jak by se ti asi tehdy v obci žilo, pokud bys byl dívka/chlapec z určité sociální skupiny. Rozsah textu minimálně 5 vět. (Co by ti oproti dnešku chybělo, co by sis užíval...)

Kdybich byl/a dívka/chlapec z rodiny Václava/Kateřiny, na konci 19. století by se mi v Hradišti asi žilo takto:

Nakolik se liší tvoje prvotní představa z úvodu od té současné? (Jak se žilo v Hradišti na sklonku 19. století?)

neliší se

liší se částečně

liší se výrazně

liší se zcela

V čem se případně liší?

18. NÁKUP CHLEBA

Nákup chleba. Co se z něj dá všechno vyčíst? Jak se proměnil za zhruba sto let? A jak se proměnila společnost a ekonomika?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-008 Vysvětlí proměny fungování hospodářství od pravěku po současnost. CAS-VKO-003-ZV9-013 Používá základní ekonomické pojmy, které jsou aktuálně diskutovány ve veřejném prostoru.
Vzdělávací cíl:	Žák vysvětlí proměnu fenoménu nakupování (spotřebních návyků) od počátku 20. století do dneška na příkladu koupě chleba za použití aktuálně používaných ekonomických pojmů.
Ověřitelný výstup:	Sehraná scénka, srovnávací tabulka, závěrečné věty
Klíčová slova:	Ekonomika, chléb, scénka, pekařství v Mnichově Hradišti, čtyři rohy
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	Fotografie a informace: Muzeum města Mnichovo Hradiště.
Možné souvislosti:	Návštěva Muzea města Mnichovo Hradiště, práce s dobovými fotografiemi zachycujícími různá řemesla a proměnu fenoménu nakupování, tematická procházka po obci s cílem zmapovat proměnu nakupování/řemesel v obci (kde byly které obchody, jak se proměnil způsob nakupování a prodávání za posledních 100 let apod.)

Postup: Žák v roli historika zabývajícího se historií všedního dne přemýšlí nad tím, co lze zjistit z obyčejného nákupu chleba (pečiva) o spotřebních návycích společnosti a ekonomice. Přečte si úryvky, které vznikly ve spolupráci s Muzeem města Mnichovo Hradiště, sleduje i to, jak nákup chleba od počátku 20. století probíhal. Popíše si, jak probíhá nákup dnes, uvede další možnosti, kde a jak lze dnes koupit chleba (pečivo). Následně diskutuje ve dvojici o tom, jak s nákupem chleba souvisejí vybrané ekonomické pojmy, připíše si další související ekonomické pojmy. Ve dvojici si zvolí jedno ze zachycených období a porovnájí ho formou scénky se současností. Poté si zahrají aktivitu čtyři rohy: v každém rohu místnosti je papír s jednou otázkou. Žáci si jeden z rohů vyberou a ve skupině vytvořené u papíru se na otázku snaží najít odpověď. Otázky jsou uvedeny v pracovním listě. Každá skupina sdílí nashromážděné informace. Každý žák samostatně si na závěr shrne, jak se proměnil fenomén nakupování od konce 19. století do dneška, se kterými změnami ve společnosti tyto změny souvisejí a co lze zjistit, když se jako historik zaměří na nákup chleba.

Nákup chleba

Kde koupíš chleba?

Jsi historik a zabýváš se historií všedního dne, zaměřuješ se aktuálně na proměny společnosti v závislosti na fungování hospodářství v určité době. Přemýšlíš nad otázkou:

Co lze zjistit z obyčejného nákupu chleba (pečiva) o spotřebních návycích společnosti a ekonomice?

Přečti si texty, prohlédni si fotografie z fotoarchivu Muzea města Mnichovo Hradiště.

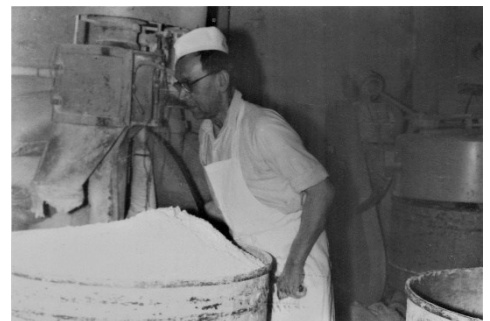
V pekařství u Václava Loudy to vonělo chlebem, koupit jsi mohl i housky a preclíky. Dům s pekárnou stál na rohu náměstí do roku 1914. Chodila k němu stálá klientela. Když jsi neměl na zaplacení, dal ti i na dluh. Vyučoval učně, vyučil se u něj i pan Šír. Pan Louda pekl, jeho paní prodávala. Když vše prodala, zavřela. Koupit sis u Loudů mohl i kvásek. U Cajzů, co měl pekárnu o kousek dál, sis mohl dát upéct koláče anebo chleba, které sis doma připravil a k Cajzům přinesl. Později si pan Louda postavil na místě bývalé pekárny secesní dům, který ale při rozšiřování křižovatky zbourali.

V koniálu Šulc v Turnovské ulici jsi mohl kolem roku 1910 nakoupit nejen chleba, ale i spoustu dalších věcí do domácnosti, které byly právě potřeba. Měli tam snad vše: drátenické zboží, kartáče, pletivo, semena zeleniny i květin, mýdla všeho druhu, náčiní pro řemesla i hospodářství, barvy, laky, obilí, kávu, sůl kuchyňskou i dobytčí, mouku, cukr, porcelán, skleničky, hrnečky. A k tomu obchodní příručí, kteří byli znalí věci a uměli vždy poradit, podat, obsloužit.

Pan Miloslav Šír, který se vyučil u Loudy a následně odešel z města, se do Hradiště vrátil. Koupil Loudovo pekařství, protože pekař Louda neměl následníka živnosti. Pan Šír provozoval od roku 1945 svoji pekařskou živnost v Loudově pekárně, dokud dle zákona mohl. Pekař Šír v noci vstal, zadělal a upek chléb, který si u něj lidé během dne kupovali. Prodávala ho paní v protějším pekařství. Od roku 1948 se podmínky pro provozování živnosti stále komplikovaly, až mu byla živnost znemožněna. Musel jít pracovat do družstevní pekárny, kde pekl od roku 1953.

V Jednotě, prodejně spotřebního družstva, prodávali místní mnichovohradištský chléb, který pekl v jejich družstevní pekárně např. pan Šír. V sortimentu byl i mladoboleslavský, který nebyl příliš vyhledávaným artiklem. V prodejnách Jednoty se daly nakoupit rohlíky a housky (jeden druh), šáteček s marmeládou nebo makový loupák. A další sortiment v obdobném výběru. Prodavačky vás obsloužily, u pokladny jste zaplatili. Soukromé obchody neexistovaly, nakupovali jste ve státních (družstevních) obchodech Jednota.

Nákup chleba

Označ si, jak ve jmenovaných dobách nákup probíhal, co pro něj bylo typické (liší se např. ode dneška).

Jak probíhá nákup dnes? Vytvoř v obdobném duchu popisku k místu, kam chodí tvoje rodina pro chleba (či jiné pečivo).

Připiš další možnosti, kde a jak lze dnes koupit chleba (pečivo):

Diskutuj ve dvojici o tom, jak s nákupem chleba/pečiva souvisejí pojmy: tržní ekonomika, mezinárodní společnost, bezkontaktní platba, hotovost, soukromé vlastnictví, státní vlastnictví, družstvo, živnost, konkurence, supermarket, on-line prodej, bezobalová prodejna, farmářské trhy, plýtvání, udržitelnost, rozpočet domácnosti, platební karta (debetní, kreditní), nabídka, poptávka, DPH.

Které další ekonomické pojmy by bylo možné doplnit?

Nakupování, to není jen nákup. Z toho, jak se nakupovalo či nakupuje dnes, lze vyčíst různé věci. Vyber si jeden z představených způsobů nákupu chleba a porovnej ho s tím, jak nakupuje chleba (pečivo) tvoje rodina.

	Minulost	Současnost
Vlastník obchodu		
Místo obchodu (reálné x on-line)		
Sortiment v obchodě		
Komunikace a sociální vazby (znáte se s prodavači osobně apod.)		
Obsah košíku (věci nezbytné x zbytné)		
Způsob platby		
Jiné kritérium		

Připrav si krátkou scénku z určité doby (včetně současnosti). Připrav si na základě materiálů scénku, z níž bude patrný rozdíl v tom, jak vypadal nákup chleba v dané době.

Zahraj si s ostatními historiky (spolužáky) aktivitu čtyři rohy. Vyber si jeden z rohů a zde se věnuj otázce:

Nákup chleba

- Jak se proměnily možnosti nákupu chleba (pečiva) od počátku 20. století do dneška (množství prodejen a sortimentu, způsob prodeje)?
- Co mělo na proměnu vliv?
- Jak se proměnil obsah pomyslného nákupního košíku od počátku 20. století do současnosti (množství, rozmanitost...)? Co nakupovali většinou lidé na počátku století a jaké je složení našich nákupních košíků dnes (věci nezbytné x zbytné)?
 - Co mělo na proměnu vliv?.....
- Jakou funkci má nákup dnes a jakou míval v minulosti? Navazujeme osobní hovor s prodáváčem, známe se? Je zde vztah důvěry (dá nám na dluh)? Když se potkáme s prodáváčem na ulici, pozdravíme se? Apod.
 - Co mělo na proměnu vliv?.....
- Jak se platívalo za nákup v minulosti a jaké jsou možnosti dnes?
 - Co mělo na proměnu vliv?.....

Shrň si: Jak se proměnil fenomén nakupování od konce 19. století do dneška?

Minimálně 3 proměny:

S kterými změnami ve společnosti tyto změny souvisejí?

Sdílejte za skupinu nashromážděné informace.

Jako historik zabývající se historií všedního dne jsi přišel na to, že z obyčejného nákupu chleba (pečiva) můžeš o společnosti zjistit např. tyto tři informace/souvislosti:

19. ŘEMESLA A POVOLÁNÍ V RODINĚ A V OBCI

Jak se proměňuje složení řemesel a povolání v naší rodině a v naší obci? Která řemesla v naší obci a v naší rodině byla a která nyní jsou? A které bych rád/a dělal/a já?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobnostní a sociální výchova)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CSP-OSV-003-ZV9-012 Využívá pro svůj kariérový rozvoj různé informační zdroje, vztahy a sítě ve fyzickém a digitálním prostředí.
Vzdělávací cíl:	Žák vytvoří mapový adresář řemesel/povolání a strom života s povoláními své rodiny jakožto zdroj využitelný pro svůj kariérový rozvoj.
Ověřitelný výstup:	Mapový adresář řemesel/povolání, strom života s povoláními příbuzných
Klíčová slova:	Strom života, adresář řemesel, rodina, Těkej – Štronzo
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Člověk a společnost (Dějepis)
Čas:	1 + 1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, přístup k internetu, notebook apod. pro tvorbu mapového adresáře, případně mapa místa
Zdroje/inspirace:	KUDRNÁČ, Václav. <i>Úplný adresář hejtmanství Mnichovohradištského: Soudní okresy: Mnichovo Hradiště, Bělá pod Bezd. a veškeré politické obce a osady: České menšiny: Česká Lípa, Podmoklí, Děčín</i> . Turnov: V. Kudrnáč, [1904]. <i>Adresář Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství: Za použití úředních pramenů ... Seznam adres: Čechy ... Adressenverzeichnis: Böhmen</i> . 1939.
Možné souvislosti:	Možnost využít např. Mapotic.com pro tvorbu mapy s řemesly či využít publikace: PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Život na Ostrově svaté Anny</i> . Mnichovo Hradiště: Barococco, 2004. ISBN 80-239-2990-9. PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Můj dům, můj hrad</i> . Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. ISBN 80-239-8279-6. <i>Mnichovo Hradiště v pamětech rodiny Toušovy</i> . Mn. Hradiště: město Mnichovo Hradiště, 2018. ISBN 978-80-270-4508-2. Tematicky zaměřená návštěva místního muzea, historická procházka na téma řemesla v naší obci apod.

Řemesla a povolání v rodině a v obci

Postup: V úvodu si žák zahraje hru Těkej – Štronzo spolu se svými spolužáky. Při Těkej žáci chodí prostorem. Pokud učitel vysloví název řemesla, žáci ustrnou (Štronzo) a ztvární ono řemeslo (každý sám za sebe). Pokud chceme, můžeme říci např. perníkář ve dvojici, mlynář ve trojici apod. Řemesla k ztvárnění: perníkář, mlynář, tesař, soukeník, tkadlec, švec, mýdlař, bečvář, kameník či řešetář (tvorba sít). Poté si žák samostatně zakroužkuje v PL řemesla, která existují dodnes. Ve výčtu řemesel z Adresáře řemesel a povolání, který se vydával např. v první polovině dvacátého století, si zakroužkuje povolání/řemesla, která přetrvávají dodnes, a vyvodí, proč se seznam řemesel mění, co na to má vliv. Dále si vypíše dvě řemesla, která ho zaujala, a vysvětlí čím. Zjistí, zda daná řemesla v ČR či jeho obci někdo provozuje, kde se dá obor vyučit. V další části pracuje ve dvojici, sestavuje mapový adresář pro dnešní rok (např. pomocí Mapy.com, Mapotic.com...). Případně lze i analogicky. Mapu sdílí s další dvojicí. Dvojice si zhodnotí svoji práci, tedy mapy. Poté si každý sám zreflektuje i svůj proces (jak pracoval).

V navazující hodině se žák věnuje řemeslům a povoláním ve své rodině. Zakreslí si strom života své rodiny, do něhož si připsuje povolání svých předků. Opakující se povolání si zakroužkují. Vyberou si jednu profesi, uvedenou na stromě života, a věnují se jí (Co tě na ní láká? Co tě odrazuje? ...).

Následně ji představí spolužákům pomocí uspořádání do dvou kruhů. Jeden kruh je vnitřní, druhý vnější. Žáci stojí čelem k sobě. Střídají se při představování řemesla/povolání, kterému se věnovali. Při zvukovém signálu (např. učitel tleskne) vnitřní kruh stojí, vnější postoupí vpravo o jednoho člověka, takže si nyní povídá zase s jiným spolužákem.

Objede se takto celé kolo (dle početnosti třídy případně zkrátit). Žák si po sdílení zapíše, která představovaná povolání ho zaujala a čím ho zaujala.

V Mnichově Hradišti či v okolí je v roce 2025 např.: cukrář, kominík, kovář, řezník, tesař, truhlář, zedník, krejčí, perníkář, zámečnick, knihař, hrnčíř, tesař, pokrývač, mýdlař, pekař, mlynář, zedník, zlatník, hodinář, fotograf...

Řemesla a povolání v rodině a v obci

Která řemesla/povolání byla a jsou v naší obci?

V úvodu sis zahrál Těkej – Štronzo na téma tradiční řemesla na Mnichovohradištsku. V 19. století bychom našli v našem regionu i např. tato tradiční povolání: perníkář, mlynář, tesař, soukeník, tkadlec, švec, mýdlař, bečvář, kameník či řešetář (tvorba sít). Zakroužkuj si řemesla, která existují dodnes, jejichž výrobky či služby se stále využívají.

Dříve se vydávaly tzv. adresáře, které obsahovaly seznam řemesel, která v obci v daném roce někdo vykonával. Již dlouho ale adresář nevyšel. Podívej se, která řemesla a služby někdo v obci nabízel v letech 1904 a 1939, z kterých se nám adresář dochoval.

Výběr z Adresáře politického okresu Mnichovohradištského, 1904.

Advokát	Bednář	Cukrář	Hodinář	Hokynář	Hostinský	Hrnčíř
Hřebenář	Hudební škola	Klempíř	Kloboučník	Knihář	Kolář	Kominík
Košíkář	Kovář	Krejčí	Krupař	Lékárník	Lékař	
Malíř pokojů	Modistka	Notář	Obuvník	Pekař	Pokrývač	
Provazník	Řezbář	Řezník	Sadař	Sedlář	Sklenář	
Stavitel	Truhlář	Zedník	Zlatník	Zámečník	Zvěrolékař	

Výběr z Adresáře Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství, 1939.

Autoopravna	Bednář	Cukrář	Fotograf	Hodinář	Holič	Hrnčíř
Klempíř	Knihář	Kolář	Kominík	Košíkář	Kovář	Krejčí
Lakýrník	Lékař	Modistka	Notář	Pekař	Pojišťovací jednatel	
Pokrývač	Řezník	Sadař	Sedlář	Sklenář	Truhlář	
Zámečník	Zedník	Zubní ateliér	Zvěrolékař			

Zakroužkuj povolání/řemesla, která přetrvávají dodnes.

Proč se seznam řemesel a povolání mění? Co na to má vliv?

Která dvě řemesla/povolání tě zaujala?

Čím?

Zjistí, zda existují i dnes v tvé obci či v ČR.

Kde se dá obor případně vyučit?

Řemesla a povolání v rodině a v obci

A jak by vypadal takový adresář pro naši obec v letošním roce?

Využij digitální zdroje i to, co víš, a sestav adresář řemesel a nabízených služeb v obci. Použij digitální možnosti a vytvoř ve dvojici digitální mapu např. v Mapotic.com. Do popisky dej název řemesla/služby.

Do mapy zanes minimálně 10 řemesel.

Až budeš mít hotovo, sdílej mapu s jinou dvojicí.

Zhodnoť do jejich PL jejich práci. Na toto místo zhodnotí vaši práci oni:

Vaše mapa...

Zreflektuj svoji práci:

Při práci na mapovém adresáři jsem dělal/a...

Můj přínos byl především v tom...

Výsledku by prospělo, pokud bych příště...

Celkově svoji dnešní práci vnímám...

Která řemesla a povolání jsou v naší rodině?

Některá
řemesla
přetrvají

staletí, jiná se mění
nebo jsou nahrazena.
V některých rodinách
se povolání i dědí,
v rodině je někdo, kdo
ho vykonává po
generace. Jak je to
v tvé rodině? Která
povolání vykonávají
tvoji rodiče, prarodiče,
blízcí? Zakresli si strom
života své rodiny
a přiřiš si povolání,
která se v rodině
vyskytují.

Dědí se u tebe v rodině
nějaká profese?
Zakroužkuj si ji.

Z profesí zmíněných ve stromu si vyber tu, která tě nejvíce zaujala.

Které předpoklady pro tuto profesi máš?

Na čem bys musel ještě zapracovat?

Co tě na profesi láká?

Co bys musel udělat pro to, abys ji mohl
v budoucnu vykonávat?

Co tě odrazuje?

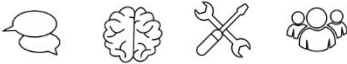
Sdílej nyní ve formě dvou kruhů stojících proti sobě své poznámky, seznam s povoláním spolužáka stojícího proti tobě.

Po sdílení si zapiš, která povolání a čím tě zaujala.

20. CESTIČKA DO ŠKOLY

Jak chodili do školy naši rodiče, pamětníci, jak do ní chodíme my a jak by vypadala ideální cesta do školy? Jak souvisí cesta do školy s našimi hodnotami, s technickým vývojem či změnami ve společnosti? Zjistíme to!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-007 Posoudí pozitivní a negativní vliv technologického vývoje a zejména industrializace na život různých společenských vrstev v minulosti. CAS-VKO-001-ZV9-002 Zdůvodní svůj žebříček hodnot a způsoby jeho uplatňování v různých životních situacích.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě porovnávání cest do školy (rodina, pamětníci, žák/yně) vyvodí, jaký vliv na cestu do školy měl technický vývoj, změna životního stylu či proměna společnosti. Dá do souvislostí svoje představy o ideální cestě do školy s vlastními hodnotami.
Ověřitelný výstup:	Vyvození proměny způsobu dopravy do školy souvislosti s proměnou společnosti (závěrečná část pracovního listu)
Klíčová slova:	Rodiče, vzpomínky, cesta do školy, hodnoty, proměna společnosti, technický vývoj
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobnostní a sociální výchova)
Čas:	Příprava doma (rozhovor s rodiči) + 1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	DUMKOVÁ, Jana, Muzeum Mnichovo Hradiště [ústní sdělení]. Mnichovo Hradiště, 04.06.2025.
Možné souvislosti:	Natočit vzpomínky příslušníků rodiny, vytvořit z nich krátké video.

Postup: Žák si nejprve spočítá, jak dlouho mu trvá v minutách a v kilometrech cesta do školy. Vypíše si, co při cestě zažije. Následně se dotáže svých rodičů a dalších starších příbuzných (min. 3) na cestu do školy (využije srovnávací tabulku). Žák si shrne na základě zjištěného, co bylo pro zpovídané asi s ohledem na způsob dopravy důležité a co z toho by chtěl on sám zažít. Pracovní list je třeba zadat např. na konci jedné vyučovací hodiny, dát čas na práci s rodiči. Za začátku další hodiny lze začít řazením na škálové ose od nejkratší po nejdelší cestu do školy apod. V hodině pracuje pomocí textů a srovnávací tabulky se vzpomínkami Jany Dumkové na to, jak se do školy dopravovali lidé narození cca ve dvacátých letech dvacátého století. Žák si znovu sepiše, co z toho je pro něj zajímavé, a vyvodí souvislost se svými hodnotami. Posoudí, jaký vliv na proměnu cesty do školy měl technický vývoj, změna životního stylu, proměna společnosti. Vyjádří, jak tyto změny vnímá. Dále popíše, jak by vypadala jeho ideální cesta do školy, a zdůvodní, jak to souvisí s jeho hodnotami. Při závěrečném sdělení ve skupině se zaměřuje na souvislost proměny cesty do školy a proměny společnosti či technického vývoje. Na konci vyplní otevřené otázky.

Cestička do školy

Cestička do školy známě se vine

Jak dlouho ti trvá cesta do školy? Kolik minut? Jak je škola vzdálená (v km)?

Co při cestě do školy zažiješ?

Jak dlouho asi trvala do školy cesta tvým rodičům? Jak se do školy dopravovali? Na co si z cest do školy pamatují? Pojd' pátrat a vyptávat se svých rodičů a prarodičů. Zeptej se minimálně tří osob. Svá zjištění si zapiš.

Osoba	Místo školy (obec)	Délka cesty v km	Délka cesty v min.	Způsob dopravy	Co dělali, když šli/jeli do školy? Např. povídali si...
Maminka					
Tatínek					
Babička					
Dědeček					

Co pro ně asi bylo vzhledem k průběhu cesty do školy důležité? (Např. aby nepršelo...)

Co z toho bys chtěl zažít?

Cestička do školy

Cesta do školy ve vzpomínkách

Přečti si úryvek z vyprávění Jany Dumkové, která vzpomíná na to, jak jí svoji cestu do školy popisovali její rodiče a další blízcí či známí:

Ze vzpomínek Jany Dumkové:

Tatínek se narodil v roce 1920, bydlel na Mužském. Chodil nejprve od roku 1926 do obecné školy v Bosni, do gymnázia v Turnově měl nastoupit do primy čili ve věku 11–12 let. Právě vzhledem k obtížnému dojíždění chodil 3 roky do měšťanky v Mnichově Hradišti a na gymnázium šel až do kvarty, v roce 1935. Když mu bylo patnáct, denně chodil z Mužského pěšky na zastávku ve Březině. Odtamtud mu jel vlak. Jezdil kolem sedmé hodiny ranní, škola v Turnově mu začínala v osm. Nazpátek zase vlakem a pak pěšky ze Březiny na Mužský. Když napadlo hodně sněhu, byly třesuté mrazy, jel přespat do Hradiště k tetičce.

Moje maminka (nar. 1925) chodila pěšky z Hoškovic do dívčí školy v Hradišti. Bohatí sedláci vozili své děti vozem. Nikdy je nenapadlo naložit děti, které chodily do školy pěšky. Jinak se to nedalo (30. léta 20. století). Když byla starší, jezdila také do školy na kole, v té době to bylo obvyklé.

Pan Kočí z Hoškovic vzpomínal, že chodil do školy Dolcemi. Tou cestou chodili kluci, kolem Nedbalky to podle nich bylo nejlepší. Pan Kočí byl mladší než moji rodiče, narozen cca ve 2. polovině třicátých let 20. století čili do školy chodil v letech čtyřicátých.

Maminka mého muže (nar. 1924) chodila do školy do Sezemic. Přišel příkaz, že děti mají chodit od páté do osmé třídy do měšťanky v Hradišti. Do Hradiště to ale bylo daleko, denně deset kilometrů do školy a deset zpátky domů, autobus nejezdil. Pan řídící řekl, že děti jsou ještě malé a že zůstanou ještě v Sezemicích. Jako dopravní prostředek do Hradiště využívali v příznivém, ale i méně příznivém počasí kolo. Ze vzpomínek paní Šorejsové z Hoškovic, jejíž manžel byl také ze Sezemic a také ročník 1924, vím, že jezdil do školy do Mnichova Hradiště na kole a ráno cestou do školy měl na řídičkách učebnici nebo sešit a učil se.

Co při cestě do školy zažili tito pamětníci?

Osoba	Kdy chodili do školy?	Kam chodili do školy?	Co zažili?

Co z toho bys chtěl zažít také?

Cestička do školy

Jak to souvisí s tvými hodnotami?

Se spolužákem si sdělte svá dosavadní zjištění z pracovního listu. V čem se např. shodujete?

Proměna cesty i společnosti?

V čem se změnila cesta do školy od doby zachycené ve vzpomínkách pamětníků či tvých příbuzných? Co zaniklo či se změnilo? Zformuluj svoji odpověď v minimálně 3 větách.

Jaký vliv na to měl technický vývoj? Uveď konkrétní příklady.

Jak proměna cesty do školy souvisí se změnou životního stylu a změnami ve společnosti?

Jak tyto změny vnímáš ty?

Kdyby sis mohl vybrat, jak by vypadala tvoje ideální cesta do školy? Zohledni to, co je pro tebe důležité, hodnotné.

Svoji ideální cestu do školy si představuji takto:

Hodnotné je pro mě totiž...

Sdílej ve skupině práci z této části tohoto listu, zaměř se na souvislost proměny cesty do školy a proměny společnosti či technického vývoje.

Ze sdílení mě nejvíce zaujalo, že.....

Souhlasím s tím, že.....

Vrtá mi hlavou.....

21. ŠKOLY A ŠKOLIČKY

Jaké bylo chodit do školy v roce 1856, na konci třicátých a na konci padesátých let dvacátého století? Z kterých zdrojů můžeme informace čerpat? Prozkoumejme fotografie, vzpomínkovou knihu či zprávu školního výboru.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-013 Vytvoří vlastní dějepisný výstup s využitím vhodných kriticky posouzených zdrojů. CAS-DEJ-001-ZV9-002 Posoudí informační hodnotu a důvěryhodnost zdrojů z různých dějinných epoch.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě sdílení výsledků práce s fotografií a texty charakterizuje proměnu procesu a podmínek vzdělávání v mnichovohradištských školách (ve vybraných letech). Posoudí, co by rád ne/zažil, i to, co by v současném vzdělávání rád změnil a co ponechal. Zhodnotí důvěryhodnost uvedených zdrojů a navrhne další možné zdroje.
Ověřitelný výstup:	Srovnávací tabulky
Klíčová slova:	Vzdělávání kdysi a dnes, Ivan Šmída, mnichovohradištské školy, zdroje informací
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložka na psaní, kartičky s roky (losovátka: 1865, třicátá léta, 1957)
Zdroje/inspirace:	Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Můj dům, můj hrad</i> . Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. ISBN 80-239-8279-6. ŠMÍDA, Ivan. <i>Běhali jsme bosí: zápisky z dětství v Mnichově Hradišti</i> . Mnichovo Hradiště: Město Mnichovo Hradiště, 2015.
Možné souvislosti:	Návštěva místního muzea – získání zdrojů k tématu školy v naší obci, práce se školními kronikami, porovnání způsobu záznamů do žákovských knížek i formy a obsahu sdílení v nich apod.

Postup: Žák nejprve odhadne, jak asi vypadalo vzdělávání v určených letech. Následně si v trojčlenné skupině vybere/nalozuje jednu z částí zadání (rok 1865, rok 1939, rok 1957). Zpracuje si vybranou část PL. Poté si trojice posdílí zjištěné informace. Zaznamená je do srovnávací tabulky. Zapsané informace porovná s prvotním odhadem na počátku PL. Dále se věnuje zhodnocení důvěryhodnosti zdrojů. V závěru si každý sám popíše do otevřených vět, co se za cca 160 let změnilo, posoudí, co by rád ne/zažil, i to, co by v současném vzdělávání rád změnil a co ponechal. Zhodnotí důvěryhodnost uvedených zdrojů a navrhne další možné.

Školy a školičky

Jak a kde se učilo kdysi a jak dnes?

Jak moc se změnila česká škola a dění v ní od doby našich praprababiček? (Tedy za cca 160 let.) Jak to asi ve škole vypadalo v těchto letech? Dopiš si ke každé době (roku) minimálně 1 nápad.

1865

1939

1957

V trojici si nalosuj rok a začti se do odpovídající části pracovního listu.

Výlet do roku 1865

Přečti si popis budovy mnichovohradištské školy z roku 1865 (Zpráva školního výboru městské obce mnichovohradištské ze dne 2. srpna 1865) zachycený v knize Heleny Průškové *Můj dům, můj hrad* (s. 108–109):

„K prvnímu poschodí vedou z přízemí dřevěné schody. V prvním poschodí nachází se z každé strany vpravo a vlevo školní světnice. Do světnice vlevo přijdou nová kamna.“ Tehdy komise důrazně doporučila, „aby tři okna, která se nachází ve zdi proti ohni k straně severní, zazděna byla, aby se tato místnost spíše vytopiti dala“. V druhé učebně v I. patře komise též doporučila „ta tři okna ve zdi, proti ohni, ke straně polední mají se zazdít, aby se ve škole pro děti v zimě více tepla docílilo a aby učitel přednášející, od slunce oslňován nebyl.“

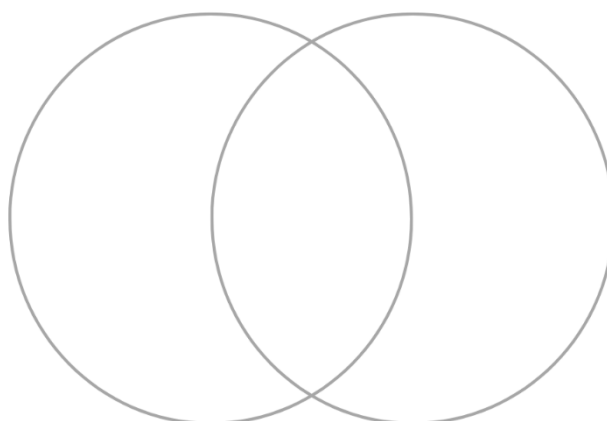

Kromě několika shnilých prken v podlahách v přízemí školy a drobných oprav oken, dveří, kamen a lavic, školní výbor upozornil na „nevhodné a nedostatečné záchody, z ohledem na to, že pro 400 dětí jenom dva záchody pozůstávají. Dva nové záchody ještě přistavěny býti mají.“

Porovnej pomocí Vennových diagramů, co se změnilo a co zůstává stejné.

rok 1865

současnost

Co ti z Vennova diagramu vyplynulo?

Zvaž důvěryhodnost pramene: Kdo ho napsal?

Kde vzal informace k sepsání tohoto pramene?

Navrhni další možné zdroje:

Školy a školičky

Výlet do konce 30. let 20. století

Přečti si úryvek z knihy Ivana Šmídy *Běhali jsme bosí*.

Školu jsme měli na kopci, vedle fary, nade zdi. Pod školou byla totiž vysoká zeď, co šla do hloubky a pode zdi byla ulice, po které jezdily povozy i auta. ... Ty dřevěné lavice, co jsme měli ve třídě, ty prý tam taky byly už za císaře pána a i ta dřevěná černá podlaha. ... Holky s námi nechodí, ty chodí do dívčí školy, co je kousek dál od naší školy, v ulici, kde bydlí Vaňouček a Pepík Šilhavý. Je to hezčí škola než ta naše a má dvě věže. Nás je ve třídě asi dvacet. (s. 19)

Ve třídě, na stěně vedle tabule visel obraz presidenta Masaryka a pak i Beneše a na postranní dlouhé stěně byla velká mapa Československé republiky, která vypadala jako krokodýl s dlouhým úzkým ocasem. Ten ocas tvořila Podkarpatská Rus. ... Nyní ve čtvrté třídě chodím taky zpívat do dětského pěveckého sboru. ... Náš pěvecký sbor řídí pan učitel Smolík, který vyučuje na měšťance. Tam na měšťance, která je na náměstí, přímo proti radnici máme zkoušky, při kterých se pak učitel Smolík často rozčiluje, že zpíváme falešně. Doprovází naše zpívání hrou na housle a stalo se několikrát, že když se rozčilil, hodil po nás smyčcem, nebo někoho z nás přetáhl smyčcem po hlavě. (s. 22–23)

Moji rodiče se rozhodli, že nepůjdu dále do měšťanky, ale že budu po prázdninách dojíždět do Boleslavi do reálky. ... V obecné škole jsem končil se samými jedničkami a po prázdninách jsem měl nastoupit na reálku v Mladé Boleslavi, kam jsem byl přijat. ... Začátek školního roku 1939 byl zároveň začátkem druhé světové války. ... Začátek školního roku na reálce v Mladé Boleslavi se trochu posunul. ... Období šesti let okupace, šesti let dojíždění a studia na střední škole v Mladé Boleslavi se mi slilo do jednoho jediného dne. (s. 65–67)

Dívčí škola ve Svatováclavské ulici, vznik roku 1898

Chlapecká škola na rynku, vznik roku 1884

Zapiš si do tabulky, které školy navštívil či se o nich zmiňuje.

Název školy	Co v ní zažil? Co o ní píše?	Kde se nacházela?	Chodil do ní? Kolik let?

Které školy jsi navštěvoval či navštěvuješ ty?

Které historické okolnosti ovlivnily jeho vzdělávání? Jak?

Zvaž důvěryhodnost pramene: Kdo ho psal?

Kde informace čerpal?

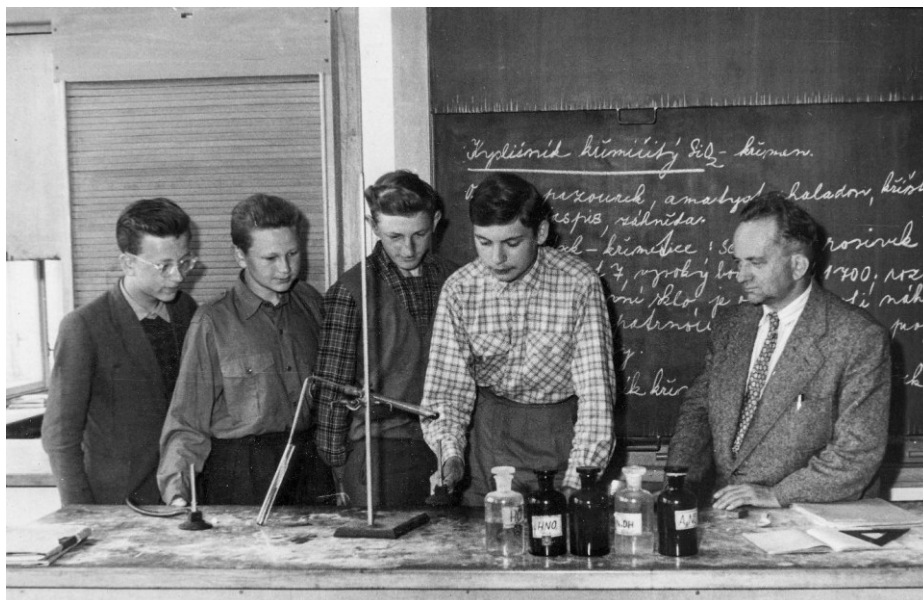
Navrhni další možné zdroje:

Školy a školičky

Výlet do roku 1957

Prohlédni si fotografii zachycující výuku (učebna v budově v ulici Studentská, Mnichovo Hradiště z roku 1957).

Co vyčteme z fotografie? Jak probíhala výuka tenkrát a jak v současnosti? Označ na fotografii to, co jsi zjistil (našel).

Porovnej výuku tehdy a nyní v následující tabulce:

	Padesátá léta 20. století	Současnost
Žáci		
Učitel		
Místo výuky (prostředí)		
Způsob zápisu		
Způsob výuky		
Pomůcky		

Zvaž důvěryhodnost pramene: Kdo ho vytvořil?

Proč a kdy fotografie asi vznikla?

Navrhni další možné zdroje informací:

Školy a školičky

Společně si nyní ve trojici posdíte zjištěná fakta:

V čem se liší tvoje poznámky od úvodních myšlenek?

1865	Konec 30. let 20. století	50. léta 20. století

Porovnej důvěryhodnost pramenů:

1865, pramen:	Konec 30. let 20. století, pramen:	50. léta 20. století, pramen:

Jak se ti pracovalo s tvým pramenem? Zdůvodni. S kterými prameny by sis chtěl vyzkoušet práci?

Tipy na další zdroje:

Vrať se k úvodní otázce: Jak moc se změnilы české školy od doby našich praprababiček? (Tedy za cca 160 let.)

Nevadilo by mi chodit do školy v době... protože...	V současnosti bych rád změnil... protože...	Určitě chci v současnosti zachovat... protože...
--	--	---

22. RODÁCI

Kdo si zaslouží výstavu? Které exponáty si půjčit z muzejního depozitáře? Jaký bude koncept výstavy? Které hodnoty chceme akcentovat? A jak souvisejí s našimi hodnotami? To vše budeme promýšlet při přípravě výstavy.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-013 Vytvoří vlastní dějepisný výstup s využitím vhodných kriticky posouzených zdrojů. CAS-VKO-001-ZV9-002 Zdůvodní svůj žebříček hodnot a způsoby jeho uplatňování v různých životních situacích.
Vzdělávací cíl:	Žák si prostřednictvím přípravy výstavy o mnichovohradištských nejjíciích rodácích pojmenuje hodnoty a kritéria, na základě kterých vnímá osoby jako významné rodáky.
Ověřitelný výstup:	Prezentace konceptu výstavy včetně zdůvodnění vybraných osobností a exponátů
Klíčová slova:	Významní rodáci, práce s textem a elektronickými zdroji, návrh výstavy, hodnoty
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk, jeho osobnost a svět práce (Osobnostní a sociální výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina (seznámení se zadáním, s osobnostmi) + 1–2 vyučovací hodiny výběr osobností a exponátů, návrh instalace) + 1 vyučovací hodina (prezentace návrhů)
Místo:	Učebna/muzeum
Pomůcky:	PL, tablet, přístup na internet, psací potřeby
Zdroje/inspiratione:	Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. ŠEVCŮ, Pavel: okótované místnosti (nákras) (2025). MĚSTO MNICHOVO HRADIŠTĚ Pamětní tabulky. In: mnhradiste.cz [online]. Mnichovo Hradiště: © 2007–2025 Město Mnichovo Hradiště [cit. 2025-08-12]. Dostupné z: https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky MUZEUM MĚSTA MNICHOVO HRADIŠTĚ Věnc pro Františka Mendíka. In: https://muzeum.mnhradiste.cz/ . [online]. Mnichovo Hradiště: Město Mnichovo Hradiště ©20205, 2.11.2019 [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: https://muzeum.mnhradiste.cz/muzeum/aktuality/venec-pro-frantiska-mendika-2019 FRIISOVÁ, Jana Renée. <i>Pevnost mého mládí</i> . 2. upr. vyd. Praha: Poberová, 2005. ISBN 80-903601-0-6.
Možné souvislosti:	Tvorba geolokačního okruhu se zastaveními s QR kódem

Rodáci

Postup: Žák si v roli kurátora při skupinové práci připraví návrh výstavy zabývající se mnichovohradištskými již nežijícími rodáky. Při přípravě se řídí zadanými kritérii. Promyslí si koncept výstavy (co chtějí výstavou sdělit), hlavní myšlenku výstavy, vytvoří soupisku exponátů, které chtějí na výstavu zapůjčit z muzejního depozitáře. Zdůvodní výběr osobností i exponátů, objasní, které hodnoty a kritéria rozhodly o jejich výběru, i to, jak tyto hodnoty souvisejí se žákem samotným. Do PL s okótovanými místnostmi navrhne umístění vybraných exponátů. Při práci mohou využívat připravené materiály, informace z vycházkové trasy po místních rodácích či další dostupné zdroje. Svoji práci skupina prezentuje včetně zdůvodnění výběru osob, hodnot, na kterých staví, i souvislosti s hodnotami tvůrců. V závěru žáci vyjádří, nakolik pro ně práce byla inspirující pro jejich další profesní směřování.

Práce je realizována ve skupině. Nejprve si s žáky pohovořte o tom, co je třeba udělat/naplánovat v úvodu pro to, aby společný úkol zvládli.

Např.:

- Uvědomit si, co je cílem práce,
- naplánovat práci,
- rozvrhnout si čas,
- rozdělit role/úkoly,
- aktivně naslouchat,
- respektovat nápady druhých,
- průběžně vyhodnocovat průběh,
- zhodnotit výsledek práce (co jsme vytvořili),
- zreflektovat proces práce (jak se nám spolupracovalo)
- apod.

Rodáci

O kom bude výstava?

Jsi součástí kurátorského týmu, který připravuje výstavu v místním muzeu. Na příští sezónu chystáš výstavu zaměřenou na nežijící významné rodáky Mnichova Hradiště. Výstava má být využívána i žáky základních škol. Tvým dnešním úkolem je výstavu myšlenkově připravit a vybrat ty osobnosti, o kterých by výstava měla být. Projdi si nabízené materiály, promysli koncept výstavy, vyber konkrétní osoby, vytvoř seznam exponátů, které si z muzea potřebuješ zapůjčit, a zdůvodni, proč jsi navrhl výstavu právě takto.

Téma a obsah:

Je pro cílovou skupinu žáků základních škol.

Výstava má jasný koncept.

Výstava má název.

Odpovíš si na otázky:

Co je hlavní myšlenkou výstavy?

Co chceš výstavou sdělit? Na co se zaměřuješ?

Na základě kterých kritérií osobnosti vybíráš?

Jaká je souvislost mezi vybranými osobnostmi?

Které hodnoty prostřednictvím výstavy vyzdvihneš?

Jak tyto hodnoty souvisejí s tvými hodnotami? (Nakresli Vennův diagram.)

Prostor

Výstavu instaluješ ve dvou výstavních sálech, viz PL.

Vnímáš i měřítko místností, umístění oken, dveří apod.

Sály nemají být přeplněné, ale ani neprázdné. Je třeba efektivně využít prostor.

Osobnosti a exponáty

Které exponáty si pro instalaci výstavy můžeš zapůjčit v depozitáři muzea? Dokumenty, fotky, knihy, fotografie, oblečení, předměty z pozůstalosti soukromé i profesní, nábytek z domácností osobnosti...

Jejich soupisku a zdůvodnění uveď v pracovním listě.

Výstava bude zaměřena na minimálně dvě osobnosti, maximálně 10 nežijících osobností.

Informace můžeš čerpat z nabídnutých materiálů, ze stránek města (data pocházejí z Muzea města Mnichovo Hradiště, <https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>), přiložené texty jsou zkrácené a upravené pro vzdělávací účely.

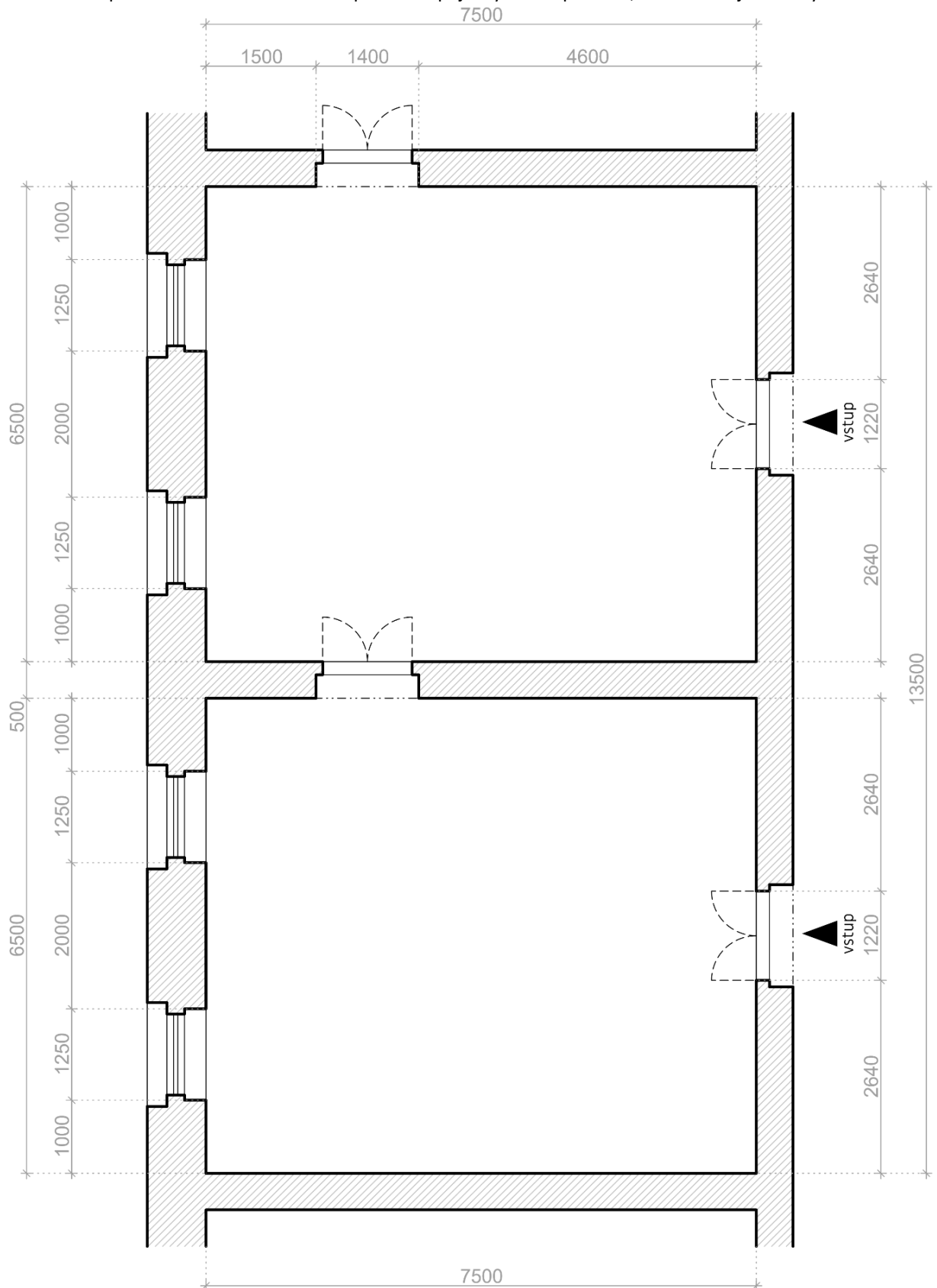
Vytvoř i seznam zdrojů, z nichž jsi čerpal.

Rodáci

Rozmístění osobností a exponátů.

Muzeum – výstava, půdorys, měřítko 1:50 (Pavel Ševců).

Zakresli do plánu místností umístění exponátů zapůjčených z depozitáře, rozmístění jednotlivých osobností.

Osobnosti, exponáty a zdůvodnění jejich výběru

Rodáci

Vypište ke každé osobnosti, které exponáty z muzejního depozitáře byste na výstavu potřebovali zapůjčit, svůj výběr zdůvodněte.

Osobnost	Zdůvodnění výběru osobnosti	Exponáty (s případným popisem, který s exponátem vystavíte)	Zdůvodnění výběru exponátu (proč právě toto?)

Použité zdroje:

Rodáci

František Mendík (1859–1947), Masarykovo náměstí 33

Začti se do vzpomínek Františka Mendíka. Ten zachycuje události politické, společenské i běžný všední život obyvatel. Dozvídáme se o činnosti nejrůznějších spolků, institucí, poznáváme významné osobnosti města i některé jeho svérázné obyvatele. Vše je zapsáno češtinou z počátku minulého století, vytříbeným jazykem a také obdivuhodně úhledným rukopisem. Z původního záměru napsat několik útlých sešitků nakonec vzešlo celkem 8 rukopisných vázaných knih. Jsou to 3 díly Vzpomínek a 5 částí Pamětí rodiny Mendíkovy.

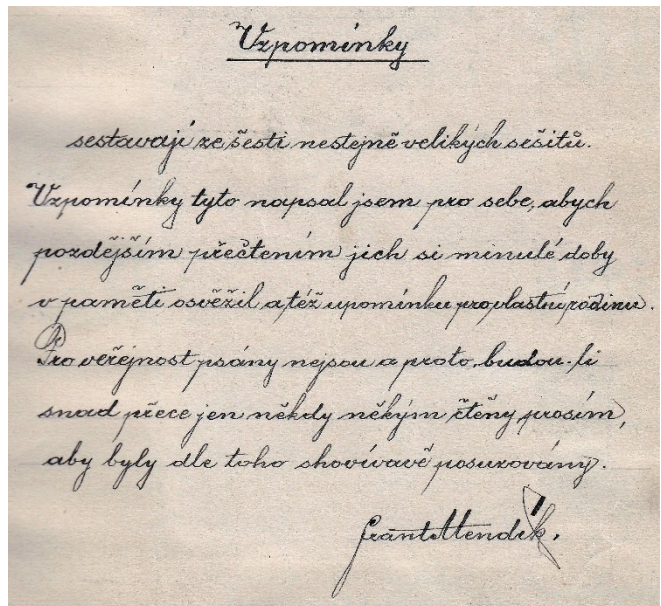
Ve svých ručně psaných vzpomínkách vyjádřil i pro někoho netypické, avšak pochopitelné přání. Přáním pana Františka Mendíka bylo, aby mu vždy na Dušičky byl na rodinný hrob v Mnichově Hradišti položen věnec (uvitý z jeho jedlí v lese na Horce). Byl posledním členem rodu, jedná se tedy o vymřelý rod a o hrob se nikdo z rodiny starat nemohl.

Své vzpomínky věnoval osobně městskému muzeu, muzejnímu spolku. Na přední straně je výslovně uvedeno, že nejsou psány za účelem veřejného vydání, přeje si, aby sloužily studentům a badatelům. Pro vzdělávací a studijní účely z nich je možno citovat. Jsou uloženy v muzejní knihovně v Mnichově Hradišti. Rukopisy jsou svázané a zapsány v muzejní sbírce pod i. č. 486.

František Mendík pracoval řadu let v obecním zastupitelstvu, v městské radě, ve finanční a letopisecké komisi, byl členem dozorčí rady zdejší okresní pojišťovny, účastnil se spolkového života. Byl jednatelem Sokola, Okrašlovacího spolku, Čtenářské besedy, pracoval v ochotnickém divadelním spolku Tyl, byl dobrovolným hasičem, členem muzejního spolku a řady dalších. Prožil 50 let v manželství s Annou Königovou, dcerou místního cukráře (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Městský parlament dětí a mládeže Mnichovo Hradiště položil v podvečer dnešního svátku Památky zesnulých věnec na hrob Františka Mendíka uvitý z chvojí nasbíraného v jeho lese na Horce a s přítomnými uctil památku 160. výročí narození tohoto významného obyvatele města Mnichovo Hradiště.

Došlo tak ke splnění jeho přání, které měl, když sám v roce 1947 v Praze umíral a svůj majetek našemu městu odkázal, ale také k opětovnému pokračování tradice, přerušené v 80. letech 20. století. (<https://muzeum.mnhradiste.cz/muzeum/aktuality/venec-pro-frantiska-mendika-2019>)

Vzpomínky Františka Mendíka

Rodáci

Jan Herold (1878–1950), Palackého ulice 38

Hledáte průvodce po Mnichovohradištsku? Před více než sto lety by vám jím mohl být Jan Herold. Do Mnichova Hradiště se jako mladý advokát přistěhoval v roce 1911, kdy převzal advokátní kancelář po zesnulém JUDr. Antonínu Švermovi. Později koupil také jeho dům.

Podle vzpomínek Františka Mendíka: „*Dr. Herold ... napsal více článků v novinách, zvláště v ročenkách Městské spořitelny o krásách a pamětnostech města a okolí Mnichova Hradiště. Působil v Klubu českosl. turistů odboru mnichovohradištského na úpravě skal na Mužském, na opravách hradních zřícenin v okrese a jinak a jinak se staral, aby proud cizinců do Mn. Hradiště přivábil. Dr. Herold nelitoval cest, aby cizince s krajinou naší seznámil, a také doma se staral o to, aby vše, o co by byl zájem návštěvníků, bylo zpřístupněno.*“ Dokladem těchto slov je i Heroldovo autorství brožury Mnichovohradištsko přírodou a památkami, vydané Klubem čs. turistů v Mnichově Hradišti. Návrh na obálku provedl Bedřich Ženíšek.

V úvodu průvodce Jan Herold píše: „*Zvláště však na sebe upozorňuje a podstatně se liší krajinka mnichovohradištská ode všech ostatních skalních oblastí naší vlasti – svojí patinou šeré dávnověkosti, jsouc bohatým zdrojem české archeologie. Můžeme tu celé hodiny lesními tišinami, nebo skalními srázy a průrvami bloudit a steré partie lákají nás k odbočení, ale můžeme tu také hloubati nad prehistorií skalního pásma, nad hradbami a cimbuřím obrovského města z pohádkových dob, nad mlčícími hroby našich praotců, jejichž kultura tu zanechala znatelné stopy, sahající na tři tisíce let před Kristem.*“

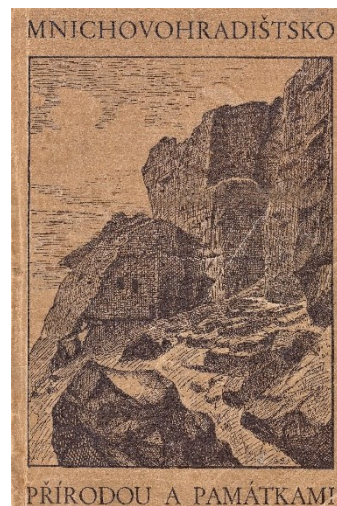
V roce 1939 byl Jan Herold jako starosta města zatčen a vězněn v Buchenwaldu. Po návratu z koncentračního tábora zanechal veřejné činnosti a věnoval se svému povolání (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Václav Ninger (1804–1870), ulice V Lípách 153

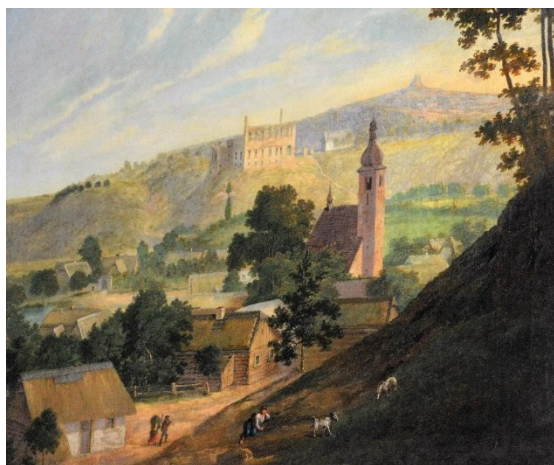
Václav Ninger se narodil do umělecké rodiny. Jeho dědeček byl zámecký malíř Jiří Hisler. Ninger maloval především podobizny pro šlechtické rody: Schwarzenberků, Dietrichsteinů, Šliků, Kolovratů a stal se i zámeckým malířem Valdštejnů. Jeho díla můžeme v současnosti najít v místním muzeu i zámku.

Václav Ninger zemřel v Mnichově Hradišti a byl pochován na místním hřbitově.

Na obraze je zachycena Mohelnice nad Jizerou s kostelem (kostel Nanebevzetí Panny Marie ještě před přestavbou, která proběhla v roce 1876) a se Zásadkou (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Titulní stránka publikace

Olejomalba zříceniny Zásadka z roku 1842

Rodáci

Františka Siegerová (1876–1944), Arnoldova ulice 80

Jaké byly osudy některých židovských obyvatel za druhé světové války? Jedním z nich je příběh rodiny Siegerových – Friesových.

Františka Siegerová pocházela z židovské rodiny. Jejím otci patřil dům čp. 80 v dnešní ulici 1. máje. Po jeho smrti dům zdědila. Její dcera Hana se později provdala za Richarda Frieše, jenž byl také židovského původu a v Josefově provozoval obchod s vínem a likéry, vychovávali dvě děti, Janu a Viléma. Před Vánoci roku 1942 museli Hana a Richard Friesovi nastoupit do transportu. Matka Hana s dcerou Janou strávily válku v Terezíně, otec byl odtud poslán transportem dál na východ, kde zahynul. Syn Vilém byl v roce 1943 zatčen gestapem, vyslýchán v Petschkově paláci a odsouzen. Vilém se sice po válce vrátil z koncentračního tábora v Buchenwaldu, ale fyzicky i psychicky zlomený krátce nato zemřel.

Dobová fotografie secesního nárožního domu čp. 80

Františku Siegerovou chránil před deportací sňatek s Janem Siegerem. Oba posílali balíky rodině do Terezína. Na udání však byli zatčeni. Jan Sieger, ač nežidovského původu, byl popraven na Pankráci (1. května 1944), Františka byla vězněna na gestapu v Mladé Boleslavi. Odtud byla deportována do Osvětimi. Podle údajů v databázi obětí Židovského muzea v Praze zahynula v Osvětimi 3. 6. 1944. Podle nápisu na rodinném hrobě na pražských Olšanských hřbitovech byla popravena 12. 7. 1944 (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Dcera Hany a Richarda Friesových, Jana Renée Friesová, je autorkou knihy *Pevnost mého mládí*, kde vzpomíná na své dětství v Mnichově Hradišti i na nucený pobyt v Terezíně.

Léta mého dětství před druhou světovou válkou byla šťastná. Domovy jsem měla dva, oba plné lásky a pohody. Ten u svých rodičů v Josefově nad Metují a ten u svých prarodičů v Mnichově Hradišti. ...

V roce 1938 jsem skončila v Hradišti pátou obecnou a udělala s odřenýma ušima přijímací zkoušku do primy v Mladé Boleslavi. Byla jsem strašně pyšná, že budu každý den jezdit s velkými gymnazisty vlakem do školy. ... Při mobilizaci pár týdnů nejezdil vlak, a tak rodinná rada rozhodla, že budu chodit do měšťanky na náměstí blízko soudu. Myslím, že to tak rozhodla proto, že se o mě báli a denní dojíždění se jim nezdálo. Ani do měšťanky jsem nechodila víc než jeden rok. Pan učitel Rejzek – náš třídní – plakal, když 15. března 1939 obsazovali naši vlast Němci – a my, žákyně, jsme plakaly s ním. Zakryly jsme obraz T. G. Masaryka, který se toho tragického dne již nedožil, černou stuhou.

V roce 1940 jsem se musela vrátit k rodičům do Josefova nad Metují, města-pevnosti postaveného Josefem II., města, které bylo podivné a tajemné a které pro mne znamenalo až dosud nejblaženější část roku – prázdniny. Netušila jsem tehdy, jak bude Josefovu podobný Terezín a jakou zcela jinou roli bude hrát v životě nás všech, naší rodiny. (Pevnost mého mládí, s. 23–24)

Rodáci

František Koller (1767–1826), ulice V Lípách 154

Otec Františka Kollera se stal jedním z osobních lékařů Vincence z Valdštejna, rodina žila v panském domě čp. 154 naproti zámecké zahradě. František si vybral v sedmnácti letech vojenskou kariéru, rychle postupoval a z podplukovníka se stal generálmajorem. V roce 1813 se účastnil i bitvy národů u Lipska proti Napoleonovi. O rok později doprovázel spolu s komisaři ruskými a pruskými císaře Napoleona na Elbu.

František Koller byl velmi vzdělaný člověk, zajímal se o umění a historii, prováděl archeologické vykopávky v Etrurii a vytvořil sbírku více než dvou tisíc cenných etruských řeckých a římských váz, soch, nádob a dalších předmětů. Po jeho smrti byla rodina nucena sbírku prodat. Nakonec ji získal pruský král Fridrich Vilém III. Dnes jsou předměty součástí Pergamského muzea s názvem Kollerische Vansammlung. V Praze zůstaly jen některé kusy.

Po smrti své matky jí nechal zhotovit pomník z kararského mramoru. Toto dílo bylo do roku 2001 umístěno na vnější východní straně kostela sv. Jakuba v Mnichově Hradišti. Kvůli poškození způsobenému povětrnostními podmínkami byl náhrobek zrestaurován a vsazen do levé zdi uvnitř kostela (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Pomník z kararského mramoru

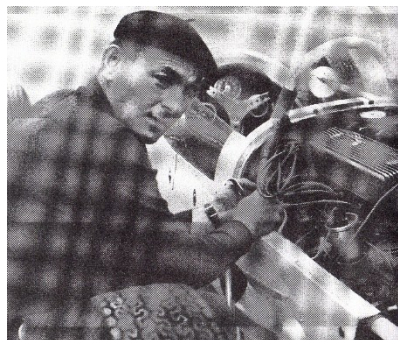
Václav Bobek (1914–1980) a Jaroslav Bobek (1928–2007), Tylova ulice 521

Václav Bobek z Hoškovic již od dětství projevoval zájem o techniku, tehdy především o jízdní kola, později motocykly a automobily. Vyučil se strojním zámečnickem u výrobce a opraváře kol Vaňka v Mnichově Hradišti. V roce 1936 nastoupil do mladoboleslavské továrny Škoda, s jejímiž vozy závodil (Velká cena Československa, 24 hodin Le Mans, Shell 4000 rallye v Kanadě ad.) a získával dobré výsledky.

Jaroslav Bobek dělal bratru Václavovi zpočátku mechanika. V druhé polovině 50. let 20. století jezdil soutěže se Škodou 440 – Spartakem. Zúčastnil se Wartburg rallye, Tour d' Europe, Rallye Za mír a přátelství, Rallye Monte Carlo, Rallye Vltava, rakouské alpské rallye a mnoha dalších. Vrchol své závodnické kariéry prožil Jaroslav Bobek za volantem Škody 130 RS (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Václav Bobek st.

Jaroslav Bobek a Škoda F 3

Rodáci

Bedřich Ženíšek (1872–1930), Mírová ulice 513

Vnuk známého mnichovohradištského lékárníka (Václav Sekera) bydlel v dnešní Mírové ulici čp. 513, kde provozoval ateliér a obchod s plakáty, pohlednicemi a dopisnicemi. Během svého života vytvořil desítky obrazů s motivy Mnichovohradištska, jeho obrazy byly vystavovány také ve vyhlášených aukčních síních (např. Veletržní palác v Praze).

Namaloval několik divadelních opon, jeho velkoformátová plátna zdobila stěny významných zdejších institucí, např. městské spořitelny. Známymi se staly jeho karikatury zpodobňující náměstí, ať už je to jeho představa náměstí v roce 2000 či Nachmelený pozdrav z Mnichova Hradiště.

V ateliéru Bedřicha Ženíška

Svémi fotografiemi jako jeden z prvních systematicky zdokumentoval náš kraj. Záběry ulic Mnichova Hradiště, okolních vesnic, Drábských světniček, hradu Valečova i zákoutí řeky Jizery ukazují původní podobu těchto míst. Řada fotografií byla vydána také jako pohlednice (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Nachmelený pozdrav z Mnichova Hradiště.
Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Václav Pařík (1895–1953), Jiráskova ulice 265

Václav Pařík prožil v Mnichově Hradišti celý svůj život. Dětství prožil na mnichovohradištském zámku (otec byl zámeckým sluhou), a jak sám později zdůrazňoval, toto prostředí ho silně ovlivnilo, získal lásku a obdiv k historii a probudilo v něm „písmácké sklony“. Do historie města se zapsal především jako městský kronikář, kroniku psal v letech 1930–1950). Zaznamenal události pohnuté doby 30. a 40. let, věnoval se podrobně i všednímu životu ve městě, doplnil zajímavé ilustrace. Svými zápisy dopsal první knihu městské kroniky, která bývá po svém dlouholetém zapisovateli nazývána „kronikou Paříkovou“.

Václav Pařík měl jako hodinář touhu vytvořit mechanický betlém s pohyblivými se figurkami, které měl doma k dispozici. Pařík sám navrhoval figurky a návrhy zasílal řezbáři Josefu Liškovi do Třeště, s návrhy posílal také materiál – brslenové dřevo. Po smrti pana Paříka betlém spravovala jeho sestra, která ho poté věnovala rodině Cajzových (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Ilustrace z městské knihovny

Rodáci

Jiří Tancibudek (1921–2004), Masarykovo náměstí 244

Malý Jiří hrál již od pěti let na housle. Když o deset let později navštívil koncert mladoboleslavské filharmonie, kde účinkoval i první hobojista Národního divadla Jan Mikeš ze Zásadky u Bosně, učarovala mu hra na hoboj. Hru na tento hudební nástroj studoval na pražské konzervatoři a na Akademii múzických umění. Pro svůj mimořádný talent se stal v roce 1944 hobojistou orchestru Národního divadla a o rok později i v České filharmonii vedené Rafaelem Kubelíkem.

Jiří Tancibudek (vlevo)

Když Rafael Kubelík v roce 1948 kvůli převzetí moci komunisty v zemi emigroval, byl i Jiří Tancibudek několikrát vyšetřován Státní bezpečností. Pro nastalé problémy se Jiří Tancibudek rozhodl odejít se svou ženou Věrou Háskovou, profesionální pianistkou, a její rodinou také do emigrace. V lednu 1950 podnikl cestu ve sněhové vánici přes hlídanou hranici do Bavorska. Po pobytu v uprchlickém táboře si za novou vlast zvolil Austrálii (Adelaide), kde se mu také jako hudebníkovi dařilo. Úzce spolupracoval s Bohuslavem Martinů, který pro něho napsal koncert pro hoboj a orchestr, jehož světovou premiéru zahrál Jiří v Sydney roku 1956.

Na svou rodnou zemi Jiří Tancibudek nikdy nezapomínal. Měl rád Prahu stejně jako kraj kolem Mnichova Hradiště. Do Československa však jako emigrant přijet nemohl. V únoru 1969 se mu poštěstilo koncertovat jako člen australského kvinteta dechových nástrojů v Měšťanské besedě v Praze. Tehdy ho nejvíce potěšilo, že na koncert přijel také plný autobus jeho příznivců z Mnichovohradiště. Do vlasti se mohl přijet podívat až po roce 1989. Nezapomněl několikrát navštívit ani Klášter, odkud pocházel, a Mnichovo Hradiště. Václav Talich o něm řekl: „*Nejhezčí a nejosobitější hra na hoboj, jakou jsem kdy slyšel.*“ (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>)

Josef Hron (1905–1971), ulice Jana Švermy 379

Josef Hron se k lehké atletice dostal ve svých 17 letech. Byl držitelem řady rekordů. Josef Hron nejprve bodoval na tratích 5 a 10 km, ve 40. letech se začal věnovat maratonu.

Účastnil se i závodů štafetových. Při účasti na mezinárodních soutěžích Josef vždy bedlivě pozoroval ostatní evropské týmy a snažil se poučit o efektivnějších tréninkových a běžeckých technikách. Velkou inspirací mu byli zejména Finové. Své postřehy a zkušenosti se postupně rozhodl předávat mladším závodníkům. Z jeho iniciativy se začaly pořádat celostátní soustředění nejlepších československých vytrvalostních běžců. Z řad účastníků těchto profesionálně vedených soustředění vzešel mimo jiné i čtyřnásobný olympijský vítěz Emil Zátopek.

Der Lauf um die Masina. Der Sieger Hron, des am vergangenen Sonntag auf der Prager Masina veranstalteten Langstreckenlaufs beim Zerschlagen des Eisbundes.

V červnu roku 1946 přišel Josef Hron do Mnichova Hradiště, kde nastoupil do místního cukrovaru. I zde se aktivně věnoval sportu. Sám byl nadále účastníkem a organizátorem řady závodů. Nejvíce se věnoval tréninku lehkootletického dorostu. Od roku 1979 byl v Mnichově Hradišti na počest Ing. Josefa Hrona pořádán 25 km dlouhý memoriál. Tato tradice se udržovala do poloviny osmdesátých let. Svého obnovení se závod dočkal v roce 2000 (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Závod: Praha – Maniny

Rodáci

Václav Jan Sekera (1815–1875), Masarykovo náměstí 243

Po studiu na mladoboleslavském gymnáziu vstoupil v roce 1828 do lékárnického učení ke strýci Václavu Vejrichovi, jenž vlastnil lékárnu v domě čp. 154 v dnešní ulici V Lípách. Zde měl poprvé možnost seznámit se s herbáři a také s řadou exotických rostlin, které strýc pěstoval ve skleníku a na zahradě. Podle vlastního vyjádření měl už od dětství zvláštní zálibu, a to sušit jednotlivé květy a listy. V době vysokoškolských studií v Praze (mineralogie, chemie, zoologie a především botanika) začal sestavovat herbáře, což se stalo i jeho celoživotní náplní.

V roce 1838 se ujal vedení lékárny U Zlatého lva v Mnichově Hradišti. Pokračoval ve zpracovávání herbářů, stal se členem významných vědeckých spolků a institucí v Čechách i za hranicemi.

V 70. letech zakoupil pozemek na náměstí, kde nechal postavit nový dům (dnes čp. 243), do nějž přenesl i lékárnu. Další historie lékárny je pak spjata právě s tímto domem. Protože Sekerův syn zemřel, stal se jeho nástupcem Václav Mráček, manžel nejstarší dcery Marie, který nastoupil na místo magistra v Sekerově lékárně v roce 1869. Poslední majitelkou rodinné lékárny byla paní Marie Tolarová, rozená Stoupová (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Sekerova lékárna (vybavení).
Fotoarchiv Muzea města Mnichovo
Hradiště

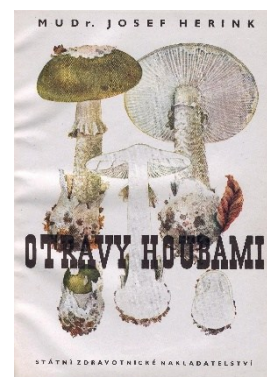
Sekerova lékárna (herbář). Fotoarchiv
Muzea města Mnichovo Hradiště

Josef Herink (1915–1999), Turnovská ulice 717

Kdo rozuměl dobře houbám? Český mykolog, znalec přírody regionu Českého ráje a lékař, MUDr. Josef Herink. Od roku 1950 působil MUDr. Herink jako lékař v Mnichově Hradišti. Spolu s MUDr. Kubičkou se zasloužil o zavedení a používání nové metody při léčení otrav smrtelně jedovatou muchomůrkou zelenou, stal se spoluautorem publikací o houbách.

Učaroval mu Turnov a jeho okolí – Český ráj. Prozkoumával četné lokality mykoflóry Českého ráje. Své časté návštěvy pečlivě dokumentoval a následně zpracoval do odborného mykologického herbáře. Vlastní práce dr. Herinka v mykologii se vyznačovala precizní dokumentací nálezů hub, a to i zcela obyčejných druhů. Pořizoval velmi podrobné popisy plodnic včetně chemických reakcí, chutí a vůní, nálezy fotograficky dokumentoval a pak sušil pro uložení do herbářů. Přednášel odbornému publiku a vynikal i jako popularizátor houbařství a houbařské gastronomie. Určil a popsal sám nebo se spolupodílel na popisu zcela nových druhů hub. Význam jeho vědecké činnosti byl oceněn i tak, že bylo popsáno a po něm pojmenováno více druhů hub.

Významnou kapitolou jeho činnosti byla působnost v oblasti ochrany přírody a životního prostředí Českého ráje. Spolupodílel se na vyhlášení první chráněné krajinné oblasti (CHKO) v tehdejší Československu, CHKO Český ráj (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Titulní strana knihy
dr. Herinka Otravy
houbami, 1958

Rodáci

Alfréd Hořice (1865–1945), ulice Jana Švermy 740

Alfréd Hořice byl místním lékařem. Součástí jeho práce byla také vzdělávací a osvětová činnost (např. přednášky O škodlivosti alkoholu, O chrupu dětském, O nakažlivých nemocech). Prosazoval velmi pokrokové a na svou dobu nepřilíživé zásady životního stylu: nabádal k dodržování čistoty a hygieny ve školách i v domácnostech, zdůrazňoval nutnost větrání, omezování počtu dětí ve třídách, pravidelných lékařských prohlídek, zdůrazňoval pozitivní účinek jízdy na kole. K dalším Hořicovým počínům patří zřízení plovárny na Jizeře v místech pod bývalým židovským hřbitovem.

K prvním úkolům, které jako úřední lékař musel Alfréd Hořice řešit po svém příchodu do Mnichova Hradiště, bylo zajistit vystěhování valečovských skaláků z jejich bytů. Důvodem bylo nebezpečí epidemie cholery, která se šířila Evropou. Přičil se mu však násilný postup a pochyboval o jeho nutnosti.

Velkou vášní pro něj byla ornitologie. V čekárně před svou ordinací nechal umístit skříň na vycpané ptáky. Jeho sbírka (1520 kusů vycpanin) byla ve své době nejúplnějším souborem českého ptactva. K nejvzácnějším exponátům, které v té době nebyly ani ve sbírkách Národního muzea, patřil terej bílý evropský, husa Suškinova, racek šedý, orel stepní západní, čечetka bělavá menší. Původně zamýšlel věnovat sbírku mnichovohradištskému muzeu, ale po jejím rozšíření na celé území Čech se rozhodl dát ji do Národního muzea. Některé exponáty sbírky je možné dnes zhlédnout v místním muzeu (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Alfréd Hořice
s preparátem tereje

Antonín (1897–1942) a Jaromír (1926–1994) Paldus, Nádražní ulice 392

Antonín Paldus se angažoval v sokolském hnutí. Byl náčelníkem severočeské Fügnerovy župy a místostarostou mnichovohradištského Sokola. Kvůli této činnosti byl při hromadném zatýkání sokolů 8. října 1941 zatčen gestapem. Byl vězněn v Mladé Boleslavi, v Terezíně a v koncentračním táboře Osvětim, kde zemřel 30. 3. 1942.

Jaromír Paldus po svém otci zdědil všestranný sportovní talent. Volejbal začal hrát závodně v roce 1942, již jako dorostenec byl oporou místního družstva mužů v severočeské divizi a po válce mu pomohl k postupu do zemské ligy. Jaromír Paldus neboli „Veverka“ (tak zněla jeho volejbalová přezdívka) v průběhu 17 let hráčského působení v nejvyšší soutěži oblékl dres 8 pražských klubů, od roku 1948 do roku 1960 hrál nepřetržitě v základní šestce československého reprezentačního mužstva. Začínal jako nahrávač, později se uplatnil jako všestranný hráč, který získal zlaté či stříbrné medaile na mistrovstvích světa či Evropy (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Jaromír Paldus

Rodáci

Josef Dürich (1847–1927), ulice Jana Švermy 395

Rodák z Borovic u Mnichova Hradiště pocházel z mlynářské rodiny, která působila od roku 1860 ve mlýně čp. 37 v Klášteře Hradišti nad Jizerou.

Mlynářskému řemeslu se Josef Dürich začal, na úkor svého studia na gymnáziu, věnovat v osmnácti letech po smrti svého otce. Své vzdělání aktivně doplňoval samostudiem. Díky svému vzdělání a schopnostem se stal v roce 1882 starostou obce Klášter, od roku 1883 starostou okresu Mnichovo Hradiště. Zasloužil se mimo jiné o budování nových silnic.

Dürichův mlýn v Klášteře

Od roku 1894 zastával funkci poslance Říšské rady ve Vídni, kde řešil zejména otázky týkající se zemědělství a českých zájmů. V období první světové války se Josef Dürich zapojil do odboje. Byl zvolen

prvním místopředsedou Československé národní rady. Působil v Rusku, kde za obtížných podmínek organizoval vznik a činnost legií. Mezi ním a ostatními vrcholnými představiteli československého odboje ale panovala značná neshoda ve věci politiky vůči Rusku. Proto byl ze své pozice odvolán a jeho osobnost upadla postupně v zapomnění. Uznání se Josefu Dürichovi dostalo až v roce 1923, kdy mu prezident Tomáš Garrigue Masaryk udělil revoluční medaili a byly mu přiznány zásluhy o legie (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Josef Hradil (1924–2008), ulice Víta Nejedlého 325

Josef Hradil se narodil se 22. listopadu 1924 v Praze. V roce 1922 zakoupil MUDr. Hradil st. dům ve Skokovech, přistavěl další objekty a vybudoval zde lázně. Byly známé rašelinovými koupelemi, masážemi, léčil se zde revmatismus, dna i nervová onemocnění, navštěvovalo je mnoho významných osobností. Lázně byly v provozu vždy od jarních do podzimních měsíců, v zimě ordinoval otec ve své zubní ordinaci v Praze.

Josef Hradil ml. byl v roce 1943 totálně nasazen jako pomocný dělník. V té době vážně onemocněl jeho otec a v roce 1944 zemřel. Po otcově úmrtí se Josef mohl vrátit domů a pomáhal matce s vedením penzionu ve Skokovech. Po roce 1948 byl rodině penzion i další majetek zabaven.

Josef Hradil ml. nastoupil v roce 1955 do OÚNZ Mnichovo Hradiště jako závodní lékař v LIAZu, kde působil až do roku 1967, kdy odchází do Českého Dubu. Roku 1973 se s rodinou vrátil zpět do Mnichova Hradiště, kde vykonával povolání obvodního lékaře až do roku 2005.

Josef Hradil se celý život zabýval mezinárodním jazykem esperanto, byl jeho velkým propagátorem, věnoval se myšlence mezinárodního dorozumění. Pomocí písemných kurzů vychoval více než 400 nových esperantistů. V roce 1993 se dočkal navrácení penzionu ve Skokovech, dal mu název Espero, což znamená v esperantu Naděje (<https://www.mnhradiste.cz/pametni-tabulky>).

Cero	Javor
Aĉeti	Koupit
Admiri	Obdivovat
Adoleskanto	Dorostenec, dospívající
Aero	Vzduch

Ukázka esperanta

23. BOURÁNÍ A STAVĚNÍ

Co a proč lidé bourali či bourají? Co je k tomu vede? Jak dnes vnímáme z našeho pohledu demolice objektů, které nám na fotografiích připadají cenné? Hledejme, které budovy v Mnichově Hradišti již nestojí, a přemýšlejme nad tím, jak potřebu demolice vnímali tehdy a jak ji vnímáme dnes.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-004 Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů.
Vzdělávací cíl:	Popíše proměnu místa a jeho využití. Porovná důvody demolic vybraných budov či jejich částí v obci, vliv dobové perspektivy na vnímání demolic tehdy a dnes. Navrhne, co by doporučil k výstavbě, a pojmenuje, co pro takový návrh může sám udělat.
Ověřitelný výstup:	Srovnávací tabulka demolic, návrh doporučení k výstavbě a jeho zdůvodnění
Klíčová slova:	Dobové perspektivy, demolice, proměna místa a jeho využití, skládkové učení v domovských a expertních skupinách
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1–2 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna/projít si případně místa, která jsou vyfotografována v PL
Pomůcky:	PL přístup k internetu, případně plán města / mapové pole zahrnující zobrazená místa
Zdroje/inspirace:	SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. Fotografie z roku 2025: Iva Štrojsová, ostatní fotografie fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště
Možné souvislosti:	Nafot současnou podobu míst, která jsou na obrázcích. Zkontaktuj příslušný odbor/úředníka/starostu na městském/obecním úřadě a zjisti, zda se v současnosti chystá nějaká demolice. Koho budeš kontaktovat? Které otázky položíš? Co jsi zjistil?

Postup: Žáci se rozlosují do domovských skupin po pěti osobách. (Pokud máme méně početnou třídu, využijeme např. jen 4 PL, skupinu tvoříme po 4.) Každý žák ve skupině dostane různorodý pracovní list (STODOLA, DOMY, OBCHOD, PRŮMYSLOVÝ ZÁVOD, KOMÍN). Po obdržení pracovního listu se žáci sejdou v expertních skupinách podle čísla svého pracovního listu. V jedné skupině budou žáci s pracovním listem číslo jedna, v druhé s číslem dvě atd. V této expertní skupině si nejprve každý sám zodpoví otázky a úkoly v pracovním listě. Následně si sdílejí své odpovědi, případně si je upravují, doplňují. Pokud by byly expertní skupinky příliš početné, budu rozděleny na menší expertní (ale minimálně o 3 členech). Po práci v expertní skupině se vrací žák zpět do domovské, kde si žáci vzájemně předávají data a společným sdílením si doplňuje každý sám srovnávací tabulku. Závěrečnou část tvoří již každý sám za sebe. Následně je možné pokračovat listem Co vzniklo a zaniklo v posledních padesáti letech.

Bourání a stavění

Co (a proč) zbouráme a co postavíme? STODOLA

Proč dochází k demolicím budov v obci?

Podívej se na fotografii Mnichova Hradiště (Muzeum města Mnichovo Hradiště). Možná, že už místo nepoznáš. Některé objekty byly zbourány či výrazně přestavěny. Výstava probíhala v letech 1972–1975. Co se na fotografii staví? Náповědou ti může být poloha zámku či školy v ulici Sokolovská.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Využij např. [Mapy.com](https://www.mapy.com) a najdi si adresu Turnovská 21.

Co je na místě nyní?

Škrtni na obrázku to, co už není.

Jak je místo stavby využíváno nyní?

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh Mnichova Hradiště (s. 345)

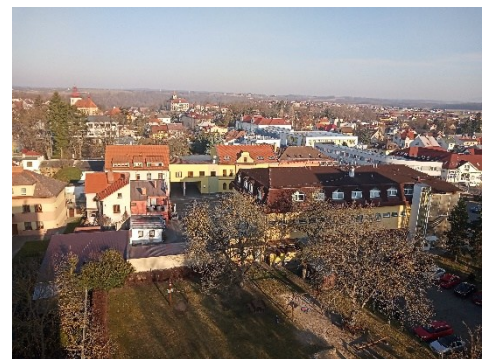
V roce 1972 se začalo s výstavbou nákupního střediska Družba v dnešní Turnovské ulici: „Při budování střediska pomáhali občané celého světa, sovětští vojáci z družební posádky i skupina učňů z Německé demokratické republiky. Bylo zde odpracováno 1100 hodin zdarma. Středisko bylo předáno Lidovému spotřebnímu družstvu Jednota ke konci roku 1975 a jsou zde zřízeny prodejny masa a uzenin... Toto středisko bylo již dlouho očekáváno zejména občany Lidické ulice a jeho dokončením bylo vyřešeno zásobování této části města.“

Jak se proměnil způsob využití místa od roku 1975?

Jak se proměnila podoba místa?

Proč asi k demolici došlo?

Přemýšlej nad dobovými perspektivami. Přílehlá stodola i domy na místě současného parkoviště byly zbourány. Jak asi tehdy vnímali bourání obyvatelé Mnichova Hradiště?

Fotografie: Iva Štrojsová

Podívej, jak místo vypadá nyní (rok 2025). Jak vnímáš tehdejší bourání a stavění v dané lokalitě z dnešního pohledu ty?

Bourání a stavění

Co zbouráme a co postavíme? DOMY

Podívej se na přiložené fotografie. Dokázal bys určit, kde je místo zobrazené na fotografii?

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Jedná se asi o.....

Zjisti na mapě, kde se budovy nacházely (vlevo: Turnovská ulice, dům čp. 323, postaven 1849, zbořen 1972, za ním čp. 256, vpravo: poč. 70. let 20. st., zleva čp. 256 a 323 (demolováno). Využij např. [Mapy.com](https://www.mapy.com).

Co je na místě nyní?

Jak je dané místo využíváno nyní?

Jak se proměnil způsob využití místa?

Jak se proměnila podoba místa?

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh města Mnichovo Hradiště (s. 352): „*Staré ustupuje novému aneb častý obrázek československých měst šedesátých a sedmdesátých let v souvislosti s panelovou bytovou výstavbou. (s. 349) Rokem 1967 se začíná psát historie mnichovohradištských panelových domů. Stavba toho prvního ... byla realizována v Lidické ulici, kde postupně vyrostlo celé panelové sídliště (dokončené roku 1972).*“

Proč k demolici došlo? Domy byly zbourány, protože...

Přemýšlej nad dobovými perspektivami. Jak asi tehdy vnímali demolici obyvatelé Mnichova Hradiště? Lidé tehdy mohli vnímat situaci...

Jak ji vnímáš ty ze svého současného pohledu? Ze svého pohledu vnímám demolici domů...

protože...

Bourání a stavění

Co zbouráme a co postavíme? OBCHOD

Podívej se na přiložené fotografie. Kde stál asi tento dům?

Jednalo se o koloniál Vincence Šulce narozeného roku 1879, objekt byl zbourán roku 1987. Zjisti na mapě, kde se budova nacházela (Turnovská 263). Využij např. Mapy.com.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Co je na místě nyní?

Jak je dané místo využíváno nyní?

Jak se proměnil způsob využití místa?

Jak se proměnila podoba místa?

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh města Mnichovo Hradiště: „*Obchod Vincence Šulce měl na počátku 20. století výlohu, která jistě přitahovala zraky potencionálních zákazníků (výlohy byly tehdy v menších městech výjimkou) (s. 182) ... Ještě v roce 1988 byla na rohu Turnovské a Jiráskovy ulice (v místě bývalého obchodu Rydval-Šulc) zahájena stavba nového obchodního domu s domácími potřebami. (s. 346) V roce 1991 byl konečně dokončen a otevřen obchodní dům na rohu ulic Turnovské a Jiráskovy.*“ (s. 425)

Proč k demolici došlo? Dům byl zbourán, protože...

Přemýšlej nad dobovými perspektivami. Jak asi tehdy vnímali demolici obyvatelé Mnichova Hradiště? Lidé tehdy mohli vnímat situaci...

Jak ji vnímáš ty ze svého současného pohledu? Ze svého pohledu vnímám demolici domu...
protože...

Bourání a stavění

Co zbouráme a co postavíme?

PRŮMYSLOVÝ ZÁVOD

Podívej se na přiložené fotografie. Kde asi tato stavba stávala?

Zjisti na mapě, kde se budovy nacházely: Víta Nejedlého 359 a jeho okolí. Využij např. [Mapy.com](https://www.mapy.com).

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Co je na místě nyní?

Jak je dané místo využíváno nyní?

Jak se proměnil způsob využití místa?

Jak se proměnila podoba místa?

Všimni si, že k dochované budově vedla železniční vlečka. Jaká doprava je zde v současnosti využívána?

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh Mnichova Hradiště (s. 418–419): „V cukrovaru se naposledy vyráběl cukr v roce 1993, následně kvůli dluhů v řádu desítek milionů skončil podnik v konkurzním řízení, část majetku byla rozprodána a vlastní objekt zbourán (v roce 1998).“

Proč k demolici došlo? Cukrovar byl zbourán, protože...

Přemýšlej nad dobovými perspektivami. Jak asi tehdy vnímali demolici obyvatelé Mnichova Hradiště? Lidé tehdy mohli vnímat situaci...

Jak ji vnímáš ty ze svého současného pohledu? Ze svého pohledu vnímám demolici cukrovaru...

protože...

Bourání a stavění

Co zbouráme a co postavíme? KOMÍN

Podívej se na přiložené fotografie.
Kde asi komín stál?

Zjisti na mapě, kde se komín nacházel
(prostor mezi Víta Nejedlého 1505 a 101).
Využij např. leteckou mapu na [Mapy.com](https://www.mapy.com).

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště

Co je na místě nyní?

Jak je dané místo využíváno nyní?

Jak se proměnil způsob využití místa?

Jak se proměnila podoba místa?

Přečti si následující úryvek z knihy Příběh města Mnichova Hradiště (s. 421–424): „Ještě v roce 1990 bylo v mnichovohradištském závodě smontováno přes 16 000 vozů se značkou LIAZ. O rok později přišel prudký propad. ... Příčin byla celá řada – ztráta trhů v bývalých socialistických státech, prakticky volný dovoz především ojetých nákladních vozů a tahačů ze Západu i časté změny ve vedení firmy, které nedokázalo LIAZ přizpůsobit vysoce konkurenčnímu prostředí evropského automobilového průmyslu. ... Ekonomická situace byla taková že firma dlužila zaměstnancům výplaty, o rok později (2001) byl dokonce na čas odpojen přívod elektřiny a plynu, protože faktury nebyl dlouhodobě spláceny. ... Na přelomu století začaly v areálu LIAZu působit i další firmy. ... Značná část areálu je však nyní zbourána a připravuje se zde výstavba především skladovacích ploch (rok 2020). K demolici komína došlo v roce 2022.“

Komín byl zbourán, protože...

Přemýšlej nad dobovými perspektivami. Jak asi tehdy vnímali demolici obyvatelé Mnichova Hradiště?
Lidé tehdy mohli vnímat situaci...

Jak ji vnímáš ty ze svého současného pohledu? Ze svého pohledu vnímám demolici komínu...

protože....

Bourání a stavění

Bouráme a stavíme – shrnutí

Porovnej důvody demolic z daných příkladů v rámci skupiny:

Místo	Rok demolice	Důvod demolice	Současné využití místa	Vnímání změny tehdy a nyní

Napiš si shrnutí srovnávací tabulky formou několika vět:

Přemýšlej nad tím, zda i v současnosti dochází v obci k demolici starší zástavby. Z kterých důvodů případně k demolicím dochází? Co je z nějakého důvodu důležitější/hodnotnější než existující stavba? (Co má přednost?) Své myšlenky si zapiš.

Vrať se k úvodní otázce PL. Na základě práce s materiály odpověz na otázku: Co bouráme a co stavíme? Proč? Minimální rozsah 5 vět.

Bourání a stavění

Co vzniklo a zaniklo v posledních 50 letech?

Zeptej se prarodičů, rodičů či jiných pamětníků, která výstavba či bourání nějakých budov ve městě se jim vybaví. Ptáme se zhruba na posledních 50 let, tedy cca od roku 1970 do současnosti. Jak vnímali tehdejší výstavbu rodiče a prarodiče? Které výstavby či demolice a proč jim přišly nejlepší a které nejhorší?

Zjištěné informace:

Na základě jejich rozhovoru si zapiš tři nejhorší a nejlepší změny za posledních padesát let.

Nejhorší změny + proč právě toto považují za nejhorší	Nejlepší změny + proč právě toto považují za nejlepší

Které změny (bourání či stavění) považuješ za dobu svého života za nejhorší a nejlepší ty?

Nejhorší změny + proč právě toto považují za nejhorší	Nejlepší změny + proč právě toto považují za nejlepší

Co tě na odpovědích rodičů překvapilo?

A co bys naopak postavil v následujících letech? Co ti tady chybí?

Zdůvodni svůj návrh:

Co pro takovou změnu můžeš udělat ty sám nebo tvoje třída?

24. OD PTÁČNÍKOVA DOMU K PLATANŮM

Kam zmizel dům s podloubím? Budeme pátrat s pomocí dobových fotografií a navrhovat další proměnu místa.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-004 Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů.
Vzdělávací cíl:	Žák zachytí proměnu místa na základě práce s fotografiemi. Navrhne možnosti využití místa, kde stával tzv. Ptáčnickův dům.
Ověřitelný výstup:	Časová osa s proměnou místa tzv. Ptáčnickova domu, návrh na využití podloubí
Klíčová slova:	Mnichovohradištské náměstí, Ptáčnickův dům, trvání a změna, porovnávání pramenů, dobové perspektivy
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	U
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	KŘÍŽOVÁ, Lenka. <i>Mnichovo Hradiště a okolí</i> . Zmizelé Čechy. Praha: Paseka, 2016. ISBN 978-80-7432-686-8. SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. Fotografie: Muzeum města Mnichovo Hradiště. PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Můj dům, můj hrad</i> . Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. ISBN 80-239-8279-6. Fotografie a informace: Muzeum města Mnichovo Hradiště. RADNICE MĚSTA MNICHOVO HRADIŠTĚ Dokončení revitalizace náměstí je na dohled, poslední etapa se rozběhne v půli května a ovlivní dopravu. In: https://www.mnhradiste.cz . [online]. Mnichovo Hradiště: © 2007–2025 Město Mnichovo Hradiště, 30. dubna 2025 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://www.mnhradiste.cz/radnice/dokoncení-revitalizace-namesti-je-na-dohled-posledni-etapa-se-rozbehne-v-puli-kvetna-a-ovlivni-dopravu
Možné souvislosti:	Lekci mohou žáci procházet i ve dvojici, po každém úkolu si mohou posdílet zjištěné.

Postup: Žák nejprve z historických fotografií vyčte informace o Ptáčnickově domě. V dalším bodu přemýšlí nad proměnou domu a okolím, nad tím, jak by proměnu vnímala dívka z úvodní fotografie. Na základě práce s úryvky a fotografií ze současnosti pátrá po tom, co se s domem stalo a kde stával. Vyjádří, jak vnímá proměnu místa žák, a odhadne, jak by ji vnímala holčička. Na časové ose vyznačí dostupnou historii Ptáčnickova domu. Navrhne možnosti využití prostoru po bývalém Ptáčnickově domě.

Od Ptáčnickova domu k platanům

Kam zmizel Ptáčnickův dům?

Ptáčnickův dům na mnichovohradištském náměstí. Dům, který už není. Podívej se na dochované fotografie (Muzeum města Mnichovo Hradiště). Co se dozvíš z dobových fotografií?

Zjistil jsem:

Označ si na fotografiích vlevo (z roku 1936) a fotografii vpravo (asi z roku 1962) místa, která vypovídají o tom, jak mohl probíhat život ve městě. Připiš si, čeho sis všiml, co k domu patřilo? Všiměj si detailů. Zakroužkuj na fotografiích to, co se mezi lety 1936 a 1962 změnilo. Popiš označené body.

Z roku 1962 pochází i fotografie vpravo, na které je lépe viditelné přízemí domu. Jak se změnil dům a jak prostranství před ním? Označ to a přidej i popisek.

Co by asi na proměnu, která od roku 1936 nastala, řekla holčička z fotografie vlevo nahoře?

Proč se asi místo před domem a dům změnily?

Od Ptáčnickova domu k platanům

Přečti si informace z různých zdrojů, podstatné informace (indicie pro vysvětlení proměny místa) si označ.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 355–356): *Velmi dynamickým rozvojem procházela postupně autobusová doprava. ... V roce 1953 ČSAD Mnichovo Hradiště provozovalo 12 pravidelných linek. Autobusové zastávky se nacházely na náměstí, ale růstem dopravní intenzity již tehdy toto opatření nevyhovovalo. Město se tak zaobíralo myšlenkou zřízení autobusového nádraží u železniční stanice.*

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 50): Tzv. *Ptáčnickův dům na náměstí byl zbourán roku 1962.*

Muzeum města Mnichovo Hradiště dodalo informaci, že *roku 1856 je doložen prodej uhlí, majitel domu Karel Ptáčnick.*

Můj dům, můj hrad (CD): *Majitel domu je poprvé připomínán v roce 1580. Od roku 1602 byl dům „svobodný, s právem šenkovním a kořalkou pálení obdařený“. Poschodový, ze zvlášť silných a dlouhých trámů roubený dům s podloubím, se zahradou a dvorem, měl ve dvoře zděné hospodářské budovy a stodolu. Byl zbořen v roce 1962 a od té doby je zde nevzhledný zastřešený prostor sloužící jako autobusová čekárna.*

Prohlédni si fotografii vpravo z roku 2006. Co se stalo s Ptáčnickovým domem a s okolím domu?

Označ na fotografii místo, kde stával Ptáčnickův dům.

Co by na změnu asi řekla holčička z fotografie?

Přečti si úryvek z článku na webových stránkách města: *Proměna Masarykova náměstí v živé srdce města se po pěti letech od zahájení stavby chýlí ke konci. Zbývá rekonstruovat západní část náměstí od domu U Hroznu po Studentskou ulici. ... Od roku 2020, kdy se revitalizace náměstí rozběhla, uplynulo už mnoho času. Centrální prostranství přestalo během něj být jednou velkou autobusovou zastávkou, viditelně ožilo a nabídlo velkorysý, upravený prostor ideální na pořádání společenských akcí. Stále tu lze zaparkovat, stále tu fungují obchody a služby, utěšeně se rozrůstají a zelenají stromy, ševlí voda ve vodním prvku...*

Jak vypadá místo nyní? Pořid' současnou fotografii místa.

Popiš současný vzhled a využití místa:

Co by na současný stav asi řekla holčička na obrázku?

A co na proměnu místa říkáš ty?

Od Ptáčnickova domu k platanům

Kam tedy zmizel Ptáčnickův dům? Jakou proměnou si místo i jeho okolí prošly? Pomocí časové osy shrň zjištěné informace (roky/období a popisek):

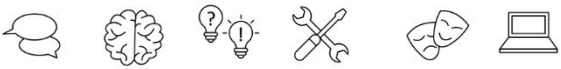
Představ si, že současný majitel tzv. podloubí nabídl prostor k odkoupení městu. Město se s majitelem dohodlo na ceně, pozemek odkoupilo.

Jak by bylo vhodné dané místo využít? Co zde navrhuješ?

Zapiš si svůj návrh a jeho zdůvodnění v minimálně 3 větách:

25. PROMĚNĚNÉ NÁMĚSTÍ

Jak vypadalo náměstí v Mnichově Hradišti v minulosti, jak vypadá nyní a jak by mohlo či mělo vypadat v budoucnu? Pracuj s dobovými fotografiemi a s mapou, zkus vytvořit návrh na proměnu místa.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-014 Vytvoří vlastní výstup na základě absolvování aktivizačního edukačního programu v paměťové instituci nebo ve veřejném prostoru.
Vzdělávací cíl:	Žák vytvoří návrh proměny místa/objektu z Masarykova náměstí v Mnichově Hradišti na základě práce se zdroji.
Ověřitelný výstup:	Návrh proměny náměstí v Mnichově Hradišti
Klíčová slova:	Proměny náměstí, orientace v prostoru, zdroje informací
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Geografie (Geografie)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/náměstí Mnichovo Hradiště
Pomůcky:	PL, lepidlo, nakopírované fotografie s popiskami (dle počtu žáků, lepí si je do PL), zvětšené nakopírované fotografie (vždy jedna do dvojice), tablety pro žáky (dle vybrané podoby lekce), papír pro každého žáka
Zdroje/inspirace:	Základní mapa: In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://mapy.com/cs/zakladni?q=mnichovo%20hradi%C5%A1t%C4%9B&source=muni&id=3981&ds=2&x=14.9744792&y=50.5225605&z=18 Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. PROCHÁZKOVÁ, Lenka. <i>Mnichovo Hradiště a okolí</i> . 2015. ISBN 8074326861. PRŮŠKOVÁ, Helena. <i>Můj dům, můj hrad</i> . Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006. ISBN 80-239-8279-6. SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X.

Proměněné náměstí

Postup:

Příprava: Žáci při práci s fotografiemi mohou pracovat se zvětšenými fotografiemi nebo s tablety.

Při práci s tablety: Předem je třeba žákům v elektronickém prostředí nasdílet fotografie, aby si je mohli prohlížet i na náměstí, zvětšovat si je, všímat si detailů apod.

Při práci se zvětšenými fotografiemi: Je třeba vytisknout do každé skupiny (dvojice/trojice) jednu dobovou fotografii, se kterou budou pracovat.

Dále je třeba listy s fotografiemi a informacemi předem nastříhat po jednotlivých domech, to ve dvou či třech vyhotoveních (podle početnosti skupiny), aby měl každý žák svoji kopii k nalepení do pracovního listu (pokud je tedy skupina trojčlenná, udělám tři kopie).

Popis lekce:

Žák nejprve pracuje s pracovním listem. Na mapové výseči Masarykova náměstí v Mnichově Hradišti odhadne, který dům či místo na náměstí se změnilo výrazně a které téměř vůbec. Poté si do dvojice (dle početnosti třídy trojice) vybere jednu fotografii s popisem (celkem je fotografií 12). Do dvojice též dostanou tablet / jednu zvětšenou fotografii, do které budou později dokreslovat změny.

Na náměstí se při zachování bezpečnosti snaží najít vybraný objekt, který mají na fotografii. Nalezené místo si vyznačí na mapové výseči, popíše si, o které čp. se jedná, co se zde nachází. Do fotografie zakreslí proměnu místa. Místo vyfotografuje a na chvíli si na bezpečném místě zkusí zavřít oči a představit si, jakou podobu mělo místo před zhruba sto lety. Popíše, jak se místo proměnilo: co se změnilo, co zůstalo totožné. Zhodnotí, jaký má podle něj změna vliv na vnímání místa, a navrhne a zdůvodní, kterou proměnu by si místo zasloužilo nyní. Na volný papír svůj návrh načrtne.

Společně s dalšími spolužáky se postaví se svými návrhy tak, aby vytvořili půdorys náměstí (správně vedle sebe jako jednotlivé domy). Žáci před sebou drží ve dvojici/trojici zvětšený obrázek. Dvojice vždy spolužákům představí historickou fotografii, současný stav a návrh na změnu s odůvodněním. Jednou z možností je postavit se přímo na náměstí, např. poblíž vodního prvku. Na závěr si již každý sám запиše nejsilnější zjištění a to, který návrh změny by podpořil.

Proměněné náměstí

Proměněné náměstí?

Jaké bylo náměstí dříve a jaké je dnes?

Jsi v týmu, který vytváří knihu o proměnách náměstí. Tvým úkolem je vybrat si jednu z dobových fotografií či obrazů (zdroj: Muzeum města Mnichovo Hradiště) a zjistit, jak se místo změnilo od doby, kdy byla fotografie pořízena.

Které místo (dům) na náměstí podle tebe za posledních zhruba sto let zůstalo skoro stejné a jeho proměna na fotografiích bude minimální?

Které místo (dům) na náměstí se podle tebe určitě v průběhu např. posledních sta let proměnilo výrazně?

Vyber si jednu z nabízených fotografií s textem.

Fotografii si nalep na místo vpravo.

Prohlédni si fotografii. Sleduj okolí/detaily, které ti pomohou objekt určit. Urči, které místo fotografie zachycuje. (Využij vytištěnou zvětšenou fotografii či přiblížení v tabletu apod.)

Místo si vyznač na současné mapě.

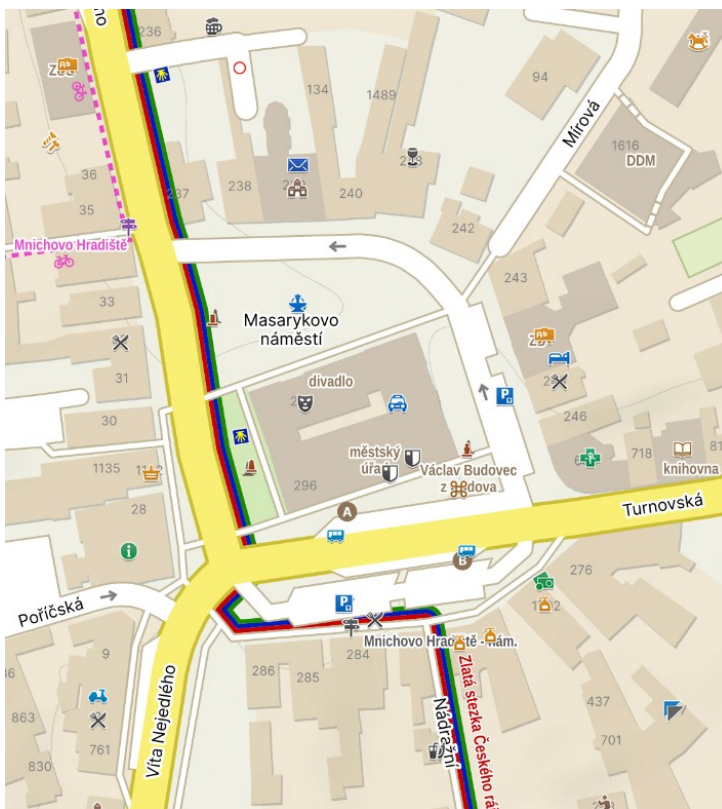
Je to číslo popisné...

Co se zde nyní nachází (např. řeznictví...)?

Dokresli do fotografie z paměti to, co se změnilo.

Na náměstí z bezpečné pozice udělej snímek daného místa.

Zkus zavřít oči a představit si, jaké by to bylo, kdyby místo mělo podobu jako v minulosti.

Zdroj: Mapy.com
(<https://mapy.com/cs/zakladni?q=mnichovo%20hradi%C5%A1t%C4%9B&source=muni&id=3981&ds=2&x=14.9744792&y=50.5225605&z=18>)

Místo pro vlepění fotografie s textem:

Proměněné náměstí

Jak se celkově místo proměnilo? Co je nyní jinak?

Co naopak zůstalo stejné?

Zhodnoť, jaký má podle tebe změna vliv na vnímání daného místa.

Shrň proměnu:

V roce..... stávalo na náměstí čp.

Dům (místo) sloužil jako

Nyní se zde nachází

Proměnu vnímáme....., protože.....

Kterou proměnu by si místo (objekt) nyní zasloužilo? Co bys změnil?

Zdůvodni svůj návrh: Proč právě toto?

Na volný papír vytvoř náčrtek s popisem proměny.

Spolu se spolužáky nyní vytvořte náměstí – stoupněte si do tvaru místního náměstí a na místa, jimž odpovídá umístění domu, který jste si na úvod vylosovali, dejte případně fotografii místa/domu a následně návrh proměny. Pokud jste přímo na náměstí, ukažte na daný objekt, pokud ve třídě, učitel promítne fotografii, kterou jste pořídili, i historickou.

Shrňte pro ostatní to, co jste o proměně místa zjistili pomocí této osnovy.

- Historická fotografie
- Současný stav
- Návrh pro změnu do budoucna

Co pro tebe bylo nejsilnějším zjištěním?

Zdůvodnění:

Který návrh pro změnu bys podpořil?

Zdůvodnění:

Proměněné náměstí

Zobrazení a fotografie Masarykova náměstí v Mnichově Hradišti (k rozstříhání pro jednotlivé žáky)

Fotoarchiv Muzea města MH: Masné krámy na náměstí v letech 1850–1860, kresba Václava Ningera.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 39): V barokní radnici stržené roku 1892 se nacházela hospoda, šatlava i divadlo.

Helena Průšková (s. 23): V budově sídlilo i divadlo, kde později uváděl svá díla J. K. Tyl.

Můj dům, můj hrad (s. 82): Maso se porcovalo a prodávalo v tzv. masných krámech. Masné krámy byly zbořeny v roce 1860. Jejich likvidace nebyla místními řezníky přijata kladně.

Příběh města Mnichovo Hradiště (s. 167): V polovině 19. století mohl rynek působit dost zanedbaně, postupně se však proměnil v reprezentativní náměstí: nejprve byly zbourány masné krámy a došlo k vydláždění středu města. V letech 1884–1885 přibyla nová chlapecká škola a o osm let později byla slavnostně otevřena novorenesanční budova radnice, jež nahradila dosavadní barokní stavbu, která byla ve špatném technickém stavu.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Podoba náměstí do roku 1936, v nízkých domcích živnostníci.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 41): V těsném sousedství radnice stály přízemní domky. Objekt čp. 294 byl stržen roku 1936. V čp. 295 bydlel při svém pobytu v Mnichově Hradišti Josef Kajetán Tyl. Stavení bylo zbouráno roku 1943.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 55): Dům čp. 296 stojí dodnes.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 341): Od roku 1951 probíhaly několikaleté dílčí adaptace radnice. V roce 1954 okresní stavební podnik započal s opravou omítky na radnici a o tři roky později provedl kolektiv absolventů Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze sgrafita na zazděných oknech po adaptaci prostor radnice. Tři okna na severní straně představují založení města, dobu husitskou a rok 1848 v postavě Emanuela Arnolda. Dva obrazy v průčelí radnice ztvárňují rok 1945 a osvobození Rudou armádou.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Náměstí, budova okresního soudu a muzea, květiny v kandelábrech, od roku 1912. Od třicátých let dvacátého století do roku 1945 muzeum.

Můj dům, můj hrad (s. 29): Vedle radnice, na severní straně, byla v roce 1850 postavená jednopatrová budova. V budově byl umístěn c. k. okresní soud, c. k. berní a listovní úřad a c. k. okresní hejtmanství.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 167): V bloku radničních budov se nacházelo sídlo obecního i okresního zastupitelstva, ale také okresní hejtmanství a okresní soud.

Proměněné náměstí

Muzeum města Mnichovo Hradiště: Lékárna, starý Weisův dům, barokní radnice, fotografie z let 1818–1884

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 39): Mezi budovou bývalé lékárny a starou barokní radnicí stával dům pana Weisse, který roku 1884 ustoupil nové budově chlapecké školy.

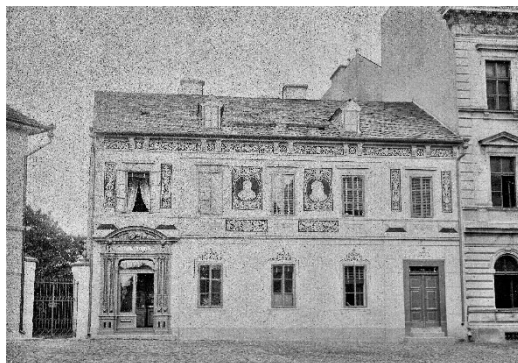
Příběh Mnichova Hradiště (s. 192): Výstavba nové chlapecké školy byla motivována především nedostatečnou kapacitou původní školy vedle děkanství, její umístění i koncept budovy však dokazují, že měla město také reprezentovat.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 167): Mezi krámký na náměstí vynikala lékárna U Zlatého lva, kterou v roce 1875 postavil lékárník Václav J. Sekera a již nechal vyzdobit historizujícími sgrafity.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Sekerova lékárna

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 49): Lékárna byla na náměstí přesunuta v 70. letech 19. století. V domě se nacházela až do poloviny 90. letech 20. století. Sgrafita byla odstraněna snad v 50. letech 20. století.

Můj dům, můj hrad (s. 109): Mnichovohradištská obec zakoupila koncem 19. století zděnou jednopatrovou hospodu na náměstí (dům čp. 244), kterou strhla do základů a postavila zde v roce 1884 dvoupatrovou řadovou školní budovu. Slavnostní posvěcení chlapecké školy a praporu se konalo v červnu roku 1885. Sláva to byla veliká. Občanům bydlicím na náměstí „bylo doporučeno“, aby své domy okrášlili.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Dům vlevo čp. 246 Josef Štula, dámská konfekce. Dům vpravo čp. 247 hostinec U Jezdce. Do roku 1915.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 46): Hostinec U Jezdce sloužil jako formanská hospoda. S nástupem železniční a hlavně automobilové dopravy přestal být využíván. Roku 1932 byl zbourán.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 257): Rohovou budovou okresní požární pojišťovny čp. 692 začíná blok několika budov postavených v duchu moderny během druhé poloviny dvacátých let na tehdy volných stavebních parcelách v dnešní Turnovské ulici. První z nich byla právě novostavba okresní pojišťovny, postavená v roce 1927 na místě bývalého hostince U Jezdce. V přízemí, kde se usídlila rolnická záložna, se vedle vestibulu, kanceláře a zasedací síně nacházela čekárna a hlavní účtárna zasazená do půlkruhového nároží budovy. Do prvního patra se přestěhovala pojišťovna.

Proměněné náměstí

Příběh Mnichova Hradiště (s. 168): Další významnější hostinec na náměstí nesl název U Jezdce. Jednalo se zejména o zastávku formanů, jejíž význam začal upadat poté, co narostla železniční a zejména automobilová doprava.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Vlevo hostinec U Jezdce, dále čp. 276 a současné čp. 1502 před rokem 1892

Muzeum Mnichovo Hradiště: čp. 276 jsou dnes již zbořené, původně obytné domy. V domě s barokním štítem (čp. 1502) působil výrobní likérů Alberta Mendla synové. Za první republiky pak firma Novotný a Bayer (lihoviny).

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Jižní strana náměstí, rok 1896. Okresní hospodářská záložna, hostinec U Karlových Varů

Příběh Mnichova Hradiště (s. 162): Obraz J. Kubáta zachycuje jižní stranu náměstí. Okresní hospodářská záložna se do roku 1897 nacházela v tomtéž domě jako hostinec U Karlových Varů.

Příběh Mnichova Hradiště (s. 257): V letech 1929–1931 vznikla novostavba domu U Novotných čp. 286. Jednalo se konstrukčně o funkcionalistickou až puristickou stavbu s obchodními prostory v přízemí a byty v horních dvou patrech.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Hostinec U Bílého beránka, čp. 9, v rohu náměstí. Kolem roku 1921, zbořen roku 1924

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 53): Hostinec U Bílého beránka býval stanicí dostavníků. Po vybudování železnice jeho význam upadal. Zbourán byl roku 1924.

Můj dům, můj hrad (s. 75): Hostinec U Bílého Beránka měl v průčelí na zdi vkusný obraz sv. Jana Křtitele s beránkem a nápis pouze česky.

Příběh města Mnichovo Hradiště: Navštěvované byly také hostince U Hroznu a U Bílého beránka. (s. 168) Budova hostince U Hroznu, dříve U Zlatého hroznu, postavená kolem roku 1820 v empírovém slohu. (s. 133) Na náměstí působila v sousedství dřevěných nebo nízkých zděných domů jako zaoceánský parník novostavba hotelu Beránek a řeznictví manželů Elišky a Karla Ottových čp. 9. Dvoupatrová budova na rohu dnešních ulic Poříčská a Víta Nejedlého byla dokončena v roce 1924. (s. 256)

Proměněné náměstí

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Obchody na náměstí: Karel Ptáčník, Karel Bernard, Václav Vaníček, Tabák Jar. Brzobohatý, Kolky Bohumil Nejedlý, František Hyka, František Tomsa. Asi rok 1935

Mnichovo Hradiště a okolí: Dům čp. 29 (první zleva) byl zbourán v sedmdesátých letech 20. století, kdy jej nahradila prodejna potravin. Domy vpravo již mají ozdobné štíty, které získaly na počátku dvacátého století. (s. 44) Dům čp. 29 (se štítem Karel Ptáčník) byl v období socialismu zbourán a později ho nahradila prodejna potravin. (s. 53)

Příběh Mnichova Hradiště: V roce 1754 získal Karel Cinek, majitel domu čp. 30 na náměstí, výsadu na provozování dědičné poštovní stanice ve městě, a tak byl až do osmdesátých let 19. století v domě poštmistrovský úřad. (s. 131) V prosinci 1976 byla dokončena a veřejnosti předána do užívání samoobsluha na náměstí. V přízemí se nacházela vlastní samoobsluha, v prvním patře byly lahůdky a občerstvení. (s. 346)

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: Náměstí, čp. 239, hostinec U Černého orla, sídlo spolků (Sokol, vzdělávací spolek Arnold, spolek Havlíček). Vpravo čp. 239, Karel Fladerka, malíř a lakýrník, a Rolnická záložna. Foto do roku 1913.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 43): Hostinec U Černého orla býval do roku 1913, kdy byl zbořen, centrem spolkového života. Na jeho místě byla v letech 1914–1918 postavena budova městské spořitelny, ve které dnes sídlí pošta.

Příběh města Mnichova Hradiště (s. 167): Na náměstí stálo několik hostinců, mezi nimi byl nejvýznamnější podnik Františka Weisse U Černého orla, disponující velkým sálem i zahradou. Díky tomu se zde konaly téměř všechny taneční zábavy či koncerty a své spolkové místnosti zde měl mj. Sokol a Čtenářská beseda. Weissův podnik fungoval i jako hotel, bylo zde několik místností s lůžky, na zahradě se potom nacházel kuželník. Kromě výše uvedených zábav se zde odbývala také sokolská cvičení.

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: z radniční věže, do roku 1962

Muzeum města Mnichovo Hradiště: Dům čp. 241 od roku 1580. Roku 1856 Karel Ptáčník prodej uhlí. Vedlejší dům čp. 240 roku 1856 Rolnické družstvo svépomocné.

Mnichovo Hradiště a okolí (s. 50): Tzv. Ptáčníkův dům na náměstí byl zbourán roku 1962. Na jeho místě se nachází autobusová čekárna.

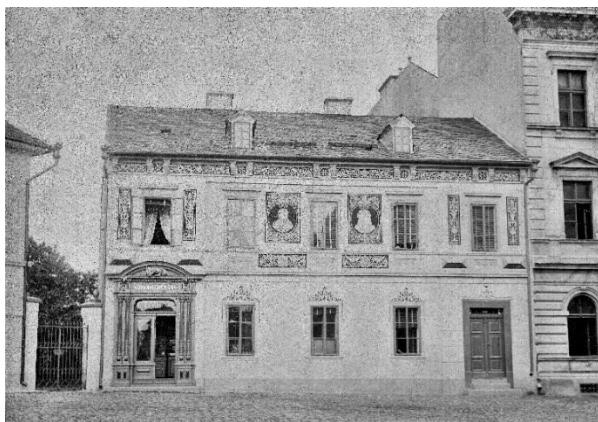

Proměněné náměstí

Fotografie ke zvětšení – Masarykovo náměstí v Mnichově Hradišti (k rozstříhání pro jednotlivé žáky)

Proměněné náměstí

26. MASARYK, GOTTWALD A...

Proč změnilo náměstí v Mnichově Hradišti několikrát své jméno? Co na to mělo vliv? Pátrejme po proměnách jména místního náměstí a zkusme navrhnout jeho nové.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-012 Diskutuje o projevech moderního politického extremismu a o povaze, příčinách, vzniku a důsledcích nastolení diktatur a autoritativních režimů.
Vzdělávací cíl:	Žák doloží na základě práce s prameny vliv historických událostí na pojmenování náměstí. Na základě zjištěných informací navrhne vlastní název pro místní náměstí.
Ověřitelný výstup:	Zpracovaná tabulka s proměnami názvu náměstí
Klíčová slova:	Masarykovo náměstí, demokracie, autoritativní režimy, proměny pojmenování náměstí a historické/politické souvislosti, regionální identita
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku, např. poblíž náměstí – žák vidí i proměnu náměstí oproti fotografii
Pomůcky:	PL, nakopírované a nastříhané úryvky pro každého žáka, přístup k digitálním mapě, lepidlo
Zdroje/inspirace:	Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. Kronika města Mnichovo Hradiště I. PROCHÁZKOVÁ, Lenka. <i>Historické aspekty urbanonymie Mnichova Hradiště</i> . Acta onomastica LV s. 210-236. Dostupné také z: https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:83bb1a3c-6a1d-4aac-8aef-463541b0f113 .
Možné souvislosti:	Masarykovo jméno v sobě nese odkaz demokratických hodnot, které autoritativní režim nechtěly ve veřejném prostoru akceptovat. Možností je pracovat ve dvojici. Doručené: projít si náměstí a podívat se, jak se místo změnilo do dnešních dnů i vizuálně, nejen jménem.

Postup: Před začátkem je třeba připravit (umístit po učebně na různá místa) úryvky, které žáci následně hledají. Žák se začte do úvodní části PL, prohlédne si fotografie náměstí z různých dob. Poté chodí po třídě, hledá úryvky a spojuje si je s odpovídajícím zobrazením, připisuje si historické/politické souvislosti. Na stanovišti je dobré mít ideálně nakopírovaný každý úryvek v počtu žáků (pro každého jeden). Žák si může úryvky lepit na druhou stranu pracovního listu, mít je po ruce i po skončení lekce. V závěru žák zváží, nakolik měly historické/politické události vliv na pojmenování a přejmenování náměstí, zjistí pomocí digitální mapy, jak jsou pojmenována náměstí v okolí. Navrhne název pro místní náměstí a zdůvodní svůj výběr.

Masaryk, Gottwald a...

Proč přejmenovali náměstí?

V průběhu přibližně sta let změnilo mnichovohradištské náměstí několikrát své jméno. Proč se náměstí přejmenovávalo?

Podívej se na následující fotografie z fotoarchivu Muzea města Mnichovo Hradiště. Vyber z níže uvedených názvů ten, který podle tebe mohlo náměstí v dané době mít. Některá pojmenování se vyskytovala vícekrát: náměstí Vítězství, Masarykovo náměstí, rynek, Gottwaldovo náměstí.

Fotografie	Název náměstí	Rok	Historická událost, poznámky
		Kolem roku 1907	
		28. 10. 1919	
		Od léta 1940	

Masaryk, Gottwald a...

Konec druhé světové války (foto 10. 5. 1945)

Od konce 2. sv. války (foto 1951)

Od roku 1957, foto z 80. let 20. století

Po roce 1990

Zjisti, co mělo vliv na změnu názvu náměstí. Přečti si úryvky z článku uveřejněného v časopise Acta Onomastica či v městské kronice Mníchova Hradiště (úryvek č. 6). Při čtení si **doplňuj** do tabulky informace o historických událostech, které měly vliv na proměnu názvu náměstí.

Masaryk, Gottwald a...

Z kterých důvodů pojmenovávali/přejmenovávali náměstí?

Historické/politické události na pojmenování náměstí měly – neměly vliv.

Doložit to mohu na těchto dvou příkladech:

Objevují se myšlenky, že náměstí by mělo být pojmenováno po někom či něčem jiném.

Podívej se na některé z digitálních map na to, jak jsou pojmenována náměstí v blízkých městech:

Obec	Název náměstí

Využij toho, co jsi o motivech pojmenovávání náměstí v Mnichově Hradišti zjistil, a navrhní svůj vlastní název náměstí:

Navrhl jsem tento název,

protože...

Úryvky (Lenka Procházková: Historické aspekty urbanonymie Mnichova Hradiště. Acta onomastica LV, s. 210–236.

*Zatímco v Praze byly uliční názvy zavedeny již v říjnu 1787, na menších městech vyvstala tato potřeba později. Byla většinou provázena růstem počtu obyvatel a domů – v Mnichově Hradišti se např. počet obyvatel navýšil mezi lety 1869–1880 téměř o 14 %. O tom, že ulice ve městě budou úředně pojmenovány, bylo rozhodnuto 30. října 1883. ... K definitivnímu ustálení názvů ulic došlo až v průběhu roku 1886. ... Příznačné je, že náměstí (označované také často jako rynek) pojmenováno nebylo.

*28. říjen byl po celou dobu první republiky vnímán jako významný mezník českých dějin, mnichovohradištských zastupitelé se proto rozhodli oslavit první výročí samostatného československého státu tím, že některé ulice pojmenovali po mužích, kteří se o ČSR zasloužili. ... Městské sady měly nově nést název sady Legií a dosud bezejmenné náměstí se stalo Masarykovým. Protože náměstí se ve městě nacházelo jediné, nebylo jeho označení motivováno praktickou potřebou. Název měl oslavit prezidenta Osvoboditele a manifestovat smýšlení obecního zastupitelstva.

*Během období protektorátu musely být ulice označeny česky i německy. Představitelé města se tehdy obrátili na Oberlandrat v Jičíně, odkud jim bylo sděleno, že zpočátku stačí, aby byla dvojjazyčná označení pouze v hlavních ulicích. ... 7. 8. 1941 Správní komise města rozhodla o přejmenování bezejmenného náměstí na náměstí Vítězství. ... Zatímco ve větších českých městech bylo nutno dělat větší ústupky, v Mnichově Hradišti stačilo, došlo-li k odstranění jmen osob spjatých s první republikou. Ta totiž byla nacistickým Německem pokládána za zplodence versailleského systému. Na rozdíl od Prahy tak nedošlo k pojmenování žádného veřejného prostranství, aby bylo v souladu s nacistickou ideologií – s výjimkou náměstí Vítězství. Kromě velikosti obce to mohlo být dáno také tím, že ve městě prakticky neexistovala německá menšina.

*Úryvek z městské kroniky Mnichova Hradiště: Dne 4. května 1945 byly vyvěšeny dvěma občany první prapory v československých barvách... Po celý tento den odstraňovány byly německé firemní nápisy tak překotně, že do večera nebyl ani jeden. Jenom pojmenování ulic zůstalo dvojjazyčné. Dne 5. května v sobotu tonulo celé město v moři praporů. ... V hotelu U Nádraží (majitel Jaroslav Kvapil) bylo posádkové velitelství tohoto útvaru, které vydalo přísný rozkaz, aby byly okamžitě obnoveny německé nápisy a odstraněny vlajky. Rozkazu však uposlechnuto nebylo. ... Městem procházely ozbrojené hlídky německé, vždy dva a dva vojáci při každé straně ulice, pušku v podnosu držící, ověšeni ručními granáty, zkrátka až po zuby ozbrojeni.

*Po osvobození se vrátily všechny ulice ke svým původním názvům.

*Zatímco za 1. republiky se Mnichovo Hradiště prezentovalo jako město Budovcovo, v období socialismu mělo být jednoznačně vnímáno jako rodiště Jana Švermy. Prvním signálem bylo výše zmíněné pojmenování ulice, v dalších letech přibýly ZŠ a SŠ Jana Švermy, socha na náměstí, Švermova síň, Mnichovo Hradiště bylo označováno jako město národního hrdiny Jana Švermy, konal se též jeho memoriál a u hrobky se pravidelně odbývaly pietní akty. ... Patrně až po smrti prvního dělnického prezidenta bylo dosavadní Masarykovo náměstí přejmenováno na Gottwaldovo.

*Po sametové revoluci v roce 1989 došlo k dalším výrazným změnám v pojmenování veřejných prostranství. Míra toho, které názvy v jednotlivých obcích mizely, byla velmi individuální. Obecně lze konstatovat, že v menších sídlech a tam, kde byla ideová hodnota menší či se motivace honorifikačního motivu zatemňovala, tyto názvy přežily. V Mnichově Hradišti došlo hned ke dni 1. 1. 1990 k přejmenování dosavadního Gottwaldova náměstí na Masarykovo.

27. VÁCLAV BUDOVEC Z BUDOVA: OD STUDENTA K DUCHOVNÍMU VŮDCI STAVOVSKÉHO POVSTÁNÍ

Žáci se seznámí s osobností Václava Budovce Budova a získají informace o jeho postavení a víře, informace o stavovském odboji, ale i o životě na Mnichovohradištsku na přelomu 16. a 17. století. V závěru si též připomenou bitvu na Bílé hoře a popravu 27 účastníků stavovského povstání.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova), Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-001-ZV9-006 Doloží příklady vlivu náboženství na jednání lidí v různých dějinných epochách. UAK-HTD-001-ZV5-001 Zapojuje se aktivně do her, cvičení a tvořivých činností, v nichž získává, upevňuje a rozvíjí základní reprodukční, interpretační i tvůrčí dovednosti. JJK-CJL-001-ZV5-001 V mluvené komunikaci používá osvojené jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru a dané komunikační situaci.
Vzdělávací cíl:	Žák popíše význam osobnosti Václava Budovce z Budova pro mnichovohradištské panství i jeho snahu prosadit náboženskou svobodu v českých zemích. Žák uvede příklady významných dějinných událostí, které se vztahují k osobnosti Václava Budovce z Budova.
Ověřitelný výstup:	Společná „třídni“ myšlenková mapa k osobnosti Václava Budovce z Budova
Klíčová slova:	Václav Budovec z Budova, stavovské povstání, protestanti, katolíci, Jednota bratrská
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	2 vyučovací hodiny (při nižším počtu žáků cca 60 minut)
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	Fotografie Václava Budovce z Budova (rytina + socha), zámku Mnichovo Hradiště, mapa Mnichova Hradiště a okolí, fotografie Rudolfa II., fotografie Majestátu Rudolfa II., fotografie Ferdinanda II. Habsburského, fotografie popravu na Staroměstském náměstí; hudba z přelomu 16./17. století (YouTube); zvoneček; pexeso řemesel na rozřídění žáků do dvojic; papíry a tužky na závěrečnou reflexi (můj AHA MOMENT)
Zdroje/inspirace:	<i>Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Václav Budovec z Budova</i> [online]. c2024 [citováno 14. 07. 2025]. Dostupný z www: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=V%C3%A1clav_Budovec_z_Budova&oldid=23991368> SOSNOVEC, Pavel; KRÍŽOVÁ, Lenka; JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . Mnichovo Hradiště 2020. Ilustrace: Barbora Tomášová (2025).

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Postup – průběh lekce

Poznámky na úvod: Kurzívou jsou uvedeny věty, otázky, které říká učitel žákům.

V rámečcích jsou informační okénka (sdělit natolik potřebně, jak je dle učitele funkční vzhledem k povaze skupiny).

V úvodu se žáci seznámí s osobností Václava Budovce z Budova a získají informace o jeho postavení a víře (nižší šlechtic, až později vyšší šlechtic, představitel českých stavů, člen Jednoty bratrské). Učitel pokládá žákům otázky, odpovědi stručně zaznamenává na tabuli formou myšlenkové mapy.

1. Učitel promítne **historický obrázek / ukáže fotografii rytiny** Václava Budovce z Budova.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Kdo je to? Je to někdo ze současnosti/budoucnosti/minulosti? Proč jste odhadli tuto dobu?

Jméno je možné přečíst pod obrázkem, případně ukázat fotografii Budovcovy sochy z mnichovohradištského náměstí.

2. Brainstorming toho, co žáci vědí o Václavu Budovci z Budova – odpovědi zapisovat na tabuli formou **myšlenkové mapy** (ideální by bylo psát myšlenkovou mapu na flipchartový papír, ať může „žít“ ve třídě déle, být vystavena).

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Václav Budovec z Budova se narodil v roce 1551, některé prameny uvádějí v Červených Janovicích, jiné v Janovičkách u Čáslavi. Pocházel ze starého českého vladyckého rodu. Jeho otec se zúčastnil stavovského odboje proti císaři Ferdinandu I. Habsburskému roku 1547.

Děti, víte, co to byl stavovský odboj a co to vůbec byly stavy?

Info okénko: Pokud žáci nevědí, zjednodušeně vysvětlete. Není třeba obsáhle.

Stavy byly v té době tři: šlechta, duchovenstvo a obyčejný prostý lid.

Stavovský odboj a později stavovské povstání je zde myšleno jako nesouhlas české šlechty s panováním Habsburků. Spojily se v něm náboženské spory (ne všechna česká šlechta chtěla být katolická) s mocenskými spory – šlechta chtěla mít také nějaká rozhodovací práva. Nechtěla, aby o všem rozhodoval pouze panovník.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Rodina, z které Budovec pocházel, totiž vyznávala jinou víru než císař. Tedy ne katolickou, ale protestanskou, nebo se také říká evangelickou. Byla to víra českobratrská, nebo také říkáme, že patřili k Jednotě bratrské. Děti, víte, jaký je rozdíl mezi katolickou a protestantskou vírou?

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Info okénko: Pokud nedokážou popsat, jen stručně shrnout, opět je to obsáhlá otázka, na kterou zde není čas. Ale určitě by měli znát Mistra Jana Husa a husitské hnutí.

Takže pro ty nejmenší a krátce: V českých zemích na začátku 15. století, tedy zhruba 130–140 let před tím, než se narodil Václav Budovec z Budova, začali někteří kněží, především Mistr Jan Hus, protestovat proti tomu, jak se církev chovala – i když církev něco kázala, tak sama nedodržovala desatero – a lidem také umožňovala chovat se špatně, protože pokud byli bohatí, nabízela jim kupování odpustků za jejich hříchy. Tzn. člověk mohl např. plánovat, že okrade svého souseda, a už dopředu věděl, že když si koupí odpustek, vše se mu tím „smaže“, jako by nic neudělal. Velmi zjednodušeně řečeno tím vzniklo první protestantské – v českých zemích se spíše říká evangelické – náboženství.

K ŽÁKŮM: Právě vyznavači tohoto evangelického náboženství byla rodina, z které Budovec pocházel. Jako nadaný mladý šlechtic z rytířské protestantské rodiny nabyt Budovec vzdělání na protestantských univerzitách v Německu, Švýcarsku, Nizozemí, Francii a Anglii.

3. Žáci si zahrají variaci na hru **Těkej – Štronzo**.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Představ si, co by mohl tenkrát Budovec studovat. Zahrajeme si variaci na hru Těkej – Štronzo. Chodte prostorem za zvuků hudby z doby Václava Budovce z Budova, tedy z 2. poloviny 16. století. Snažte se prostor maximálně zaplnit. Při zastavení hudby ztvárněte formou živé fotografie Václava Budovce z Budova, který právě studuje nějaký školní předmět.

Učitel žáky obchází. Každý žák uvede, který předmět coby Václav Budovec z Budova zrovna studuje.

Představte si, že na univerzitách strávil Budovec celkem 12 let a naučil se německy, francouzsky, anglicky a latinsky.

Hudba znovu pokračuje. Na zastavení hudby žáci ještě jednou ztvární studium různých školních předmětů (včetně různých cizích jazyků).

4. Žáci si společně doplní myšlenkovou mapu z úvodu.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Pojďme si doplnit myšlenkovou mapu z úvodu. Co jsme se nově dozvěděli o Budovcovi? To podstatné zapíšeme do myšlenkové mapy.

Budovec byl tedy velmi vzdělaný, ale neměl žádný majetek ani vlivné známé. Potom hodně cestoval po Evropě, pár let strávil v Cařihradu, navazoval přátelství s předními protestantskými teology, tedy těmi, kteří se zabývali studiem a psaním o Bohu, víře a náboženství.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Info okénko: Je možné dát další informace. Pokud se vynechají, nevadí.

Od roku 1577, to mu bylo 26 let, se stal Budovec hofmistrem (vedení rozpočtu), tedy úředníkem u dvora císařského vyslance v Cařihradu. Díky tomu mohl ke své znalosti mnoha cizích jazyků připojit turečtinu a arabštinu.

Tam napsal své první teologické dílo (*Antialkorán*, první verze 1593, přepracováno a vydáno roku 1614), celým názvem *Antialkoran, tj. mocní a nepřemožitelní důvodové toho, že Alkoran turecký z ďábla pochází*, vášnivě polemický spis o islámu a křesťanství spojený se snahou přispět ke spojení všech hlavních křesťanských církví v boji proti Turkům) – popsal rozdíly mezi náboženstvím křesťanským, židovským a muslimským – islámem. A pak také mezi jednotlivými křesťanskými náboženstvími, tedy především mezi katolickým a protestanským náboženstvím. Už v té době dochází k názoru, že spory mezi náboženstvími je potřeba řešit dohodou, ne bojem, což byl na tu dobu velmi převratný a moderní názor.

Pokud jsme rozšířili o info okénko, zeptáme se žáků:

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Jaké jsou jiné názvy pro Cařihrad? (Konstantinopol, Istanbul) A na území, které dnešní země se nachází? (Turecko)

5. Pokračujeme:

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Po návratu do Čech, v roce 1584, to mu bylo 33 let, se rozhodl oženit. Místo aby si vybral bohatou nevěstu, čímž by si zajistil majetek potřebný k tomu, aby mohl postoupit po společenském žebříčku výš, vybral si nevěstu podle své víry a svého přesvědčení – dívku také z protestantské českobratrské rodiny – Annu z Vartenberka.

Postupným děděním v pozdějších letech získává Václav Budovec přece jen majetek a stává se z něj poměrně zámožný muž. Jeho panství zahrnovalo tyto obce:

Mnichovo Hradiště, Zásadka, Hradec, Chocnějovice, Rostkov, Káčov, Podolí, Mohelnice nad Jizerou, Klášter Hradiště nad Jizerou, Jivina, Bukovina, Kozmice, Neveklovice, Borovice, Vicmanov, Žďár, Habr.

Je možné pracovat s mapou, ale lze vynechat. Pokud pracuji s mapou Mnichova Hradiště a okolí, řeknu žákům:

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Ukážeme si na ní jednotlivé obce. Možná jsou někteří žáci z těchto obcí.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

6. V další části se zeptáme žáků:

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Co pro Mnichovo Hradiště znamenalo jeho vrchnostenství, tedy to, že je spravoval?

- Město mělo právo pořádat 3 výroční týdenní jarmarky, bylo to rozšířeno na 4. Konaly se: v květnu, červnu a v listopadu a přibyl ještě srpen.

- Město mělo v době jeho vlády výsadu vařit a prodávat pivo.

- Město mělo výsadu čepovat víno.

- Osvobodil poddané od většiny robotních povinností a poplatků.

- Zavedl nový cechovní řád pro jasnější pravidla.

Cech bylo sdružení řemeslníků jednoho řemesla (např. cech truhlářský, cech ševcovský, zednický apod.). Která řemesla znáte vy?

7. Učitel rozdělí žáky do dvojic pomocí pexesa se symboly řemesel (zabrání se tím tomu, že by někdo opakoval stejná řemesla). Formou krátkých etud (ve dvojici) žáci představí různá řemesla, jež mohla fungovat v Mnichově Hradišti na přelomu 16./17. století. Čas na přípravu cca 5 minut bude zarámovaný dobovou hudbou, po jejím skončení představí žáci svou etudu ztvárňující jedno konkrétní řemeslo – ostatní žáci se pokoušejí hádat, o jaké řemeslo se jedná. Půjde o rozehraný živý obraz (žáci mohou v etudě mluvit či ji pojmout formou pantomimy), který opět skončí živým obrazem. Orámováno cinknutím.

Po odehrání si doplní myšlenkovou mapu.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Co jsme se nově dozvěděli o Budovcovi? To podstatné zapíšeme do myšlenkové mapy.

8. Pokračujeme dále v životě Budovce:

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Když získal Václav Budovec majetek, mohl už začít vykonávat důležitější funkce. Stal se císařským radou císaře Rudolfa II. V roce 1603 na sněmu jako zástupce rytířského stavu pronesl řeč na obranu stavů – tedy že stavy mají také svá práva, a ne že o všem rozhoduje pouze císař – a za druhé na obranu práva svobodně vyznávat víru dle své volby. Za to byl obviněn z urážky majestátu panovníka a vyšetřován. To, jak neohroženě a neústupně vystupoval při výsleších, mu zjednálo respekt a obdiv a tím se dostal do čela české bratrské, tedy evangelické šlechty.

Panovník by se za to mohl na Budovce dlouho zlobit a už mu neprokazovat svou přízeň, tak se ale nestalo. Zřejmě si ho dokázal opět získat, protože o několik let později, přesně v roce 1607, byl císařem Rudolfem II. povýšen do panského stavu. Z vladyky se stal svobodný pán.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Info okénko: Lze vynechat. V Českých zemích se šlechta dělila do dvou stavů – nižší a vyšší. Nižší i vyšší šlechta se dále dělila na 3 tituly:

Nižší šlechta (od nejnižšího): vladyka, rytíř, zeman. Vyšší šlechtě se říkalo PANSKÝ STAV. Sem patřili od nejnižšího: svobodný pán, hrabě, kníže. Nad knížetem stál už jenom král.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Vrcholem politické činnosti Václava Budovce bylo vybojování náboženské svobody v českém království! Je až neuvěřitelné, jak to dokázal u císaře – katolíka – prosadit. Tento dokument dnes známe jako MAJESTÁT CÍSAŘE RUDOLFA II. „O NÁBOŽENSKÉ SVOBODĚ“. Byl vydán v roce 1609.

Proč bylo považováno za velmi významné, že dokázal prosadit vydání takového dokumentu?

Info okénko: Urovnal náboženské spory v českých zemích mezi katolíky a protestanty; zaručil náboženskou rovnoprávnost obou stran.

9. Vracíme se k myšlenkové mapě.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: V české národní historii je znám ještě z jednoho důležitého důvodu – ÚČASTNIL SE STAVOVSKÉHO POVSTÁNÍ. BYL OSOBNĚ PŘI 2. PRAŽSKÉ DEFENESTRACI (1618), ale protože byl v té době již starý (67 let), on osobně nikoho z okna nevyhodil.

Vraťme se v čase: Pamatujete, co jsme si říkali na začátku hodiny o českém stavovském povstání?

Info okénko: Když císař Rudolf II, který vydal majestát o náboženské svobodě, zemřel, jeho bratr a nástupce Matyáš se rozhodl, že bude majestát ignorovat a znovu upevní moc katolické církve. Proti tomu se postavili čeští stavové – tedy česká evangelická šlechta, a v roce 1618 na protest vyhodili z oken Pražského hradu dva královské úředníky a jednoho písaře. Tím vlastně začalo české stavovské povstání. Bylo vedeno proti panování Habsburků. Povstání trvalo dva roky a nakonec vyvrcholilo po několika bitvách střetnutím na Bílé hoře, v roce 1620, ve kterém byly české evangelické stavy poraženy.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: Co se dělo po povstání? Nástupce Rudolfa Matyáš zemřel a na trůn nastoupil další Habsburk a katolík Ferdinand II. Česká bratrská šlechta však místo Ferdinanda chtěla dosadit na trůn jiného krále – protestantského Fridricha Falckého. Václav Budovec tohoto kandidáta na krále osobně podporoval. Za to byl odsouzen k trestu smrti. Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620, kterou české stavovské povstání skončilo – bylo poraženo, odvedl Václav Budovec svou rodinu do emigrace (do polského Lešna). Protože však nevěřil, že jemu osobně by se mohlo něco stát, vrátil se zpět. Svůj vliv však přecenil. Císař Ferdinand II. chtěl všechny, kteří byli ve stavovském povstání proti němu, exemplárně potrestat, takže byl zajat a uvězněn. Je otázkou, jestli by tak činil, i kdyby věděl, co se stane, protože vrátit se domů bylo pro něj otázkou cti.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

10. ALEJ PRAVDY (zahrajeme si ji)

PROMLUVA K ŽÁKŮM: *Václav Budovec z Budova (69 let) se dozvídá, že mu hrozí poprava. Má možnost se popravě vyhnout? Třeba je ještě cesta, jak potupnému konci na popravišti zabránit. Žáci se postaví tak, aby vznikla alej (dvě řady proti sobě stojících žáků). Jeden žák je Budovec, který prochází „alejí“. Žáci v řadách (tvořící alej) říkají nahlas možné Budovcovy myšlenky, které se mu mohly tehdy honit hlavou.*

Provedeme krátkou reflexi.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: *Jak se žák v roli Budovce cítil? Ostatní žáci: Jak jednoduché bylo vcítit se do Budovce?*

Doplníme myšlenkovou mapu.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: *Co jsme se nově dozvěděli o Budovcovi? To podstatné zapíšeme do myšlenkové mapy.*

Učitel shrnuje další info.

PROMLUVA K ŽÁKŮM: *Budovec byl muž čestný, velmi zásadový, návrat z Polska zpět do vlasti byl pro něj otázkou cti. Také proto, když už se dozvěděl, že bude popraven, na rozdíl od mnoha jiných neuhnul ze své cesty, nevymlouval se, nesvaloval vinu na druhé, aby se zachránil.*

Na příkaz císaře Ferdinanda II. bylo na Staroměstském náměstí v Praze 21. 6. 1621 popraveno 27 českých účastníků stavovského povstání. On byl popraven jako druhý a ještě předtím mu byla uťata ruka na znamení porušení přísahy věrnosti císaři.

Na popravčí lešení šel s klidem a důstojností. Věřil, že jeho jednání bylo vždy správné, a nebál se smrti. Zemřel v nedožitých 70 letech.

Původní verdikt zněl rozčtvrcení zaživa a poté části jeho těla měly být rozvěšeny na rozcestích Prahy, avšak trest byl zmírněn v pouhé stětí. Jeho hlavu přibil popravčí na Staroměstskou mosteckou věž, kde zůstala až do listopadu 1631, kdy byly při vpádu saské armády hlavy sejmuty a uloženy k poslednímu spočinutí se všemi poctami v Týnském chrámu. Po odchodu Sasů se všech jedenáct lebek záhadně ztratilo a dodnes se o dalších osudech ostatků popravených pouze spekuluje.

Lze vynechat: *Komenský jej charakterizoval jako „muže znamenitě učeného a svými vydanými spisy slovného“.*

11. Závěrečná reflexe: Návrat k myšlenkové mapě... Žáci odpovídají, co si o Budovcovi odnášejí (nějakou zajímavou myšlenku).

PROMLUVA K ŽÁKŮM: *Kterou myšlenku si z lekce odnášíte?*

Poté: Připište si **3 podstatná sdělení charakterizující osobnost a přínos Václava Budovce z Budova:**

můj AHA MOMENT

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Přílohy Václav Budovec Budova:

Jiří Martínek. *Václav Budovec z Budova: Humanista u sultánova dvora (2.)*. Online. © EXTRA PUBLISHING, S. R. O. 2007–2011. <https://www.stoplusjednicka.cz>. 2016. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/vaclav-budovec-z-budova-humanista-u-sultanova-dvora-2>. [cit. 2025-12-09].

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Pomník Václava Budovce z Budova*. Online. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pomnik-vaclava-budovce-z-budova-13061140>. [cit. 2025-12-09].

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Pomník Václava Budovce z Budova*. Online. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pomnik-vaclava-budovce-z-budova-13061140>. [cit. 2025-12-09]. Upraveno pro vzdělávací účely.

File: Mníchovo Hradiště zámek 1.jpg. (2022, February 23). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Mníchovo_Hradi%C5%A1t%C4%9B_z%C3%A1mek_1.jpg&oldid=631915414.

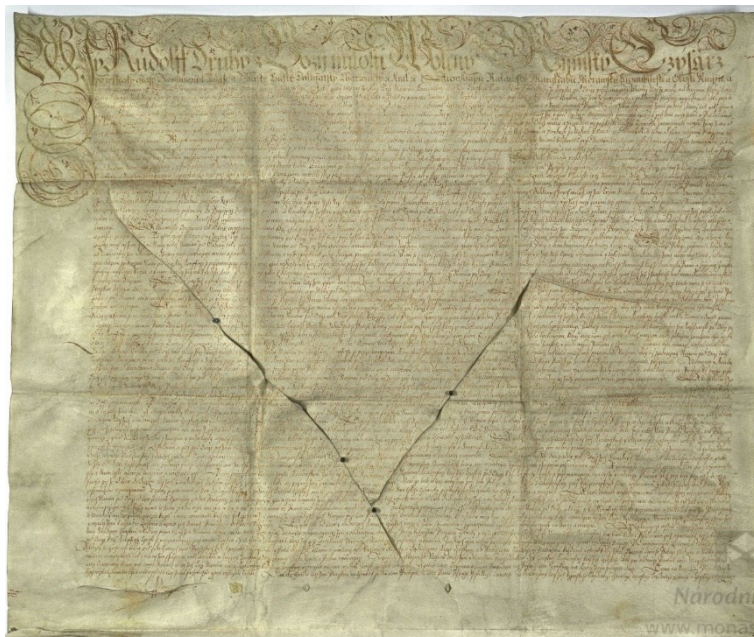
Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

File: AACHEN, Hans von - Portrait of Emperor Rudolf II - WGA.jpg. (2025, October 9). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:AACHEN,_Hans_von_-_Portrait_of_Emperor_Rudolf_II_-_WGA.jpg&oldid=1097322762.

File: Vertumnus årstidernas gud målad av Giuseppe Arcimboldo 1591 - Skoklosters slott - 91503.tiff. (2024, March 2). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Vertumnus_%C3%A5rstidernas_gud_m%C3%A5lad_av_Giuseppe_Arcimboldo_1591_-_Skoklosters_slott_-_91503.tiff&oldid=857261262.

File: Národní archiv – Rudolfův majestát, 1609.jpg. (2025, December 7). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:N%C3%A1rodn%C3%AD_archiv_-_Rudolf%C5%AFv_majest%C3%A1t,_1609.jpg&oldid=1127092140.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

CÍSAŘ RUDOLF II. PODPISUJE SVŮJ MAJESTÁT.
Původní reprodukce dle obrazu E. Zillicha.

File: E. Zillich – Císař Rudolf II. podpisuje svůj majestát (Obrázkové dějiny národa českého, 1893).png. (2025, April 14). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from [https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:E._Zillich_-_C%C3%ADsa%C5%99_Rudolf_II._podpisuje_sv%C5%AFj_majest%C3%A1t_\(Obr%C3%A1zkov%C3%A9_d%C4%9Bjiny_n%C3%A1roda_%C4%8Desk%C3%A9ho,_1893\).png&oldid=1020777356](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:E._Zillich_-_C%C3%ADsa%C5%99_Rudolf_II._podpisuje_sv%C5%AFj_majest%C3%A1t_(Obr%C3%A1zkov%C3%A9_d%C4%9Bjiny_n%C3%A1roda_%C4%8Desk%C3%A9ho,_1893).png&oldid=1020777356).

File: Ferdinand II, Holy Roman Emperor.jpg. (2025, May 19). *Wikimedia Commons*. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Ferdinand_II,_Holy_Roman_Emperor.jpg&oldid=1033316502.

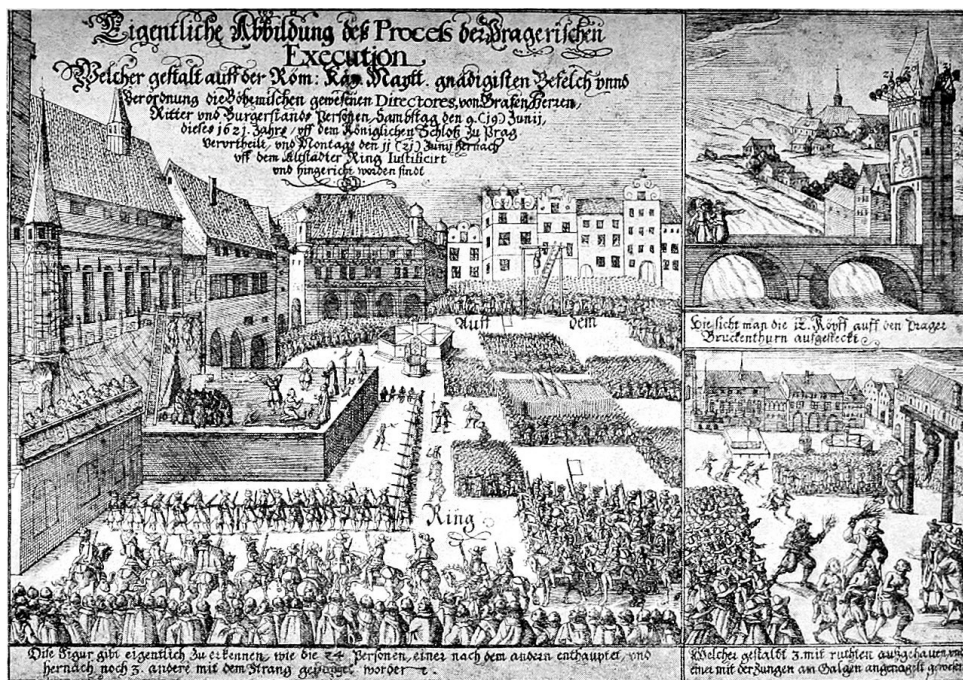
Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Verzeichnis was gestalt der Graff von Schlick vnd andre hohe vnd Niderstands Personen hingericht vnd vollzogen worden.

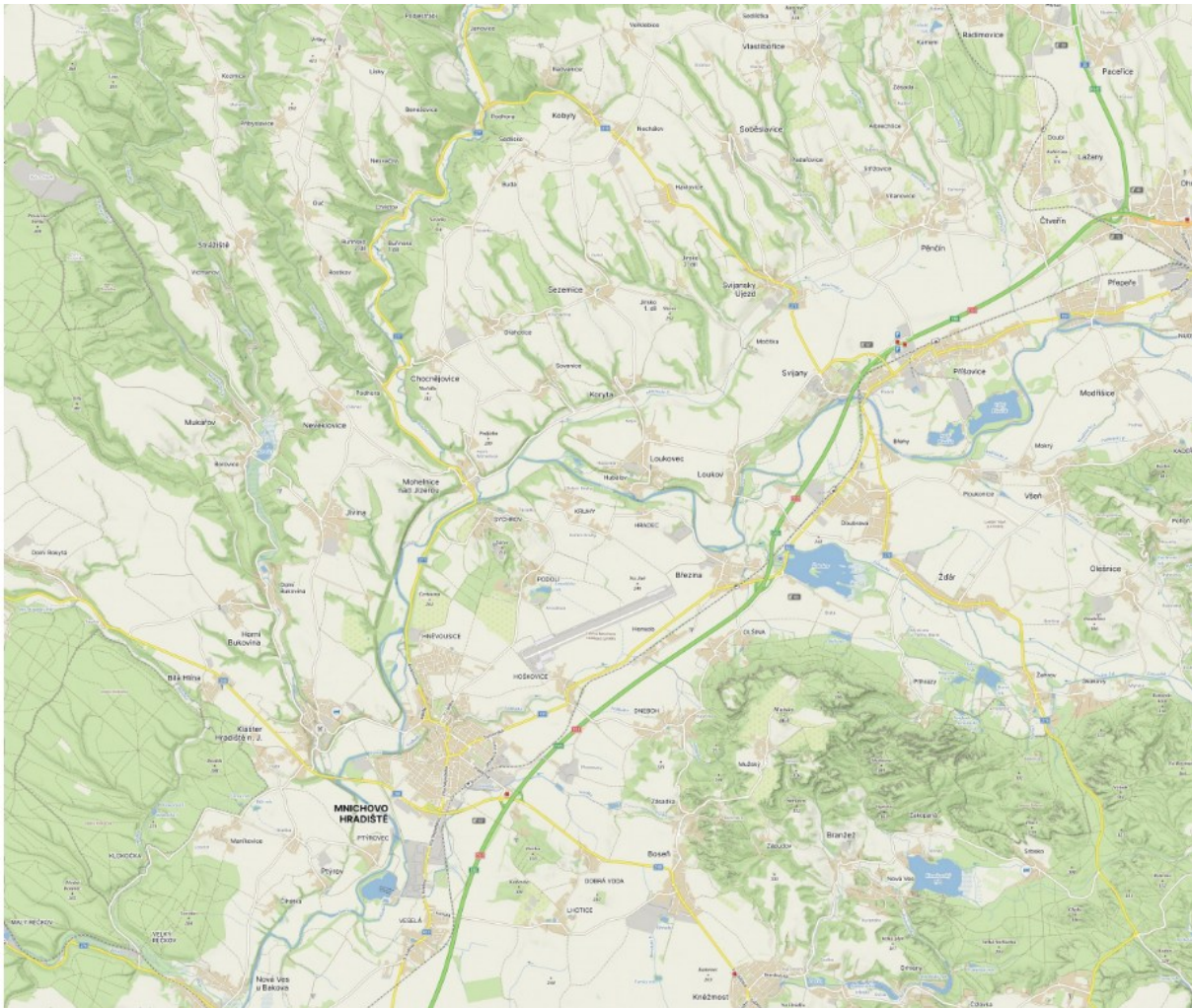
File: Hinrichtung auf dem Altstädter Ring.JPG. (2023, September 25). Wikimedia Commons. Retrieved December 9, 2025, from

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Hinrichtung_auf_dem_Altst%C3%A4dter_Ring.JPG&oldid=804657935.

File: Story of Prague, Execution on the Old Town Square in 1621.jpg. (2024, October 6). Wikimedia Commons. Retrieved December 9, 2025, from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Story_of_Prague,_Execution_on_the_Old_Town_Square_in_1621.jpg&oldid=933636905.

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Základní mapa: In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?x=15.0242465&y=50.5679073&z=12>.

Reflexe AHA moment

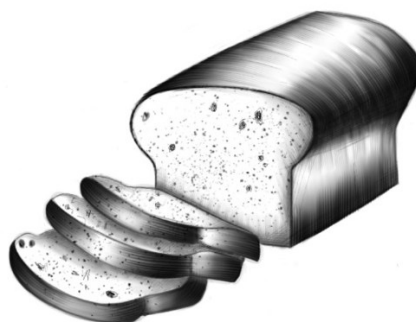
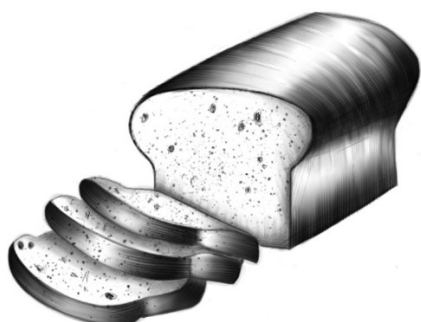
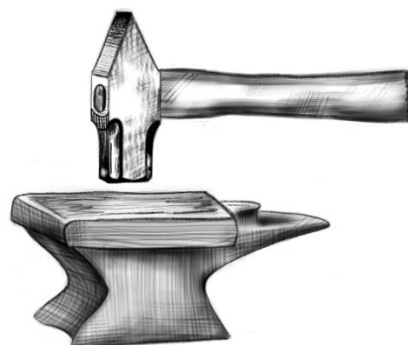
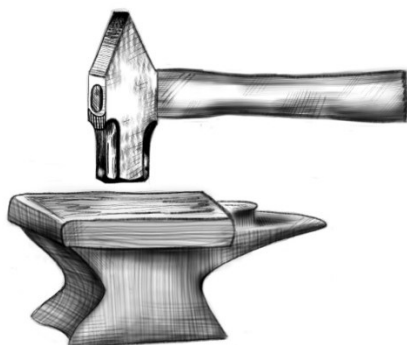
Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Pexeso: ilustrace Barbora Tomášová (2025)

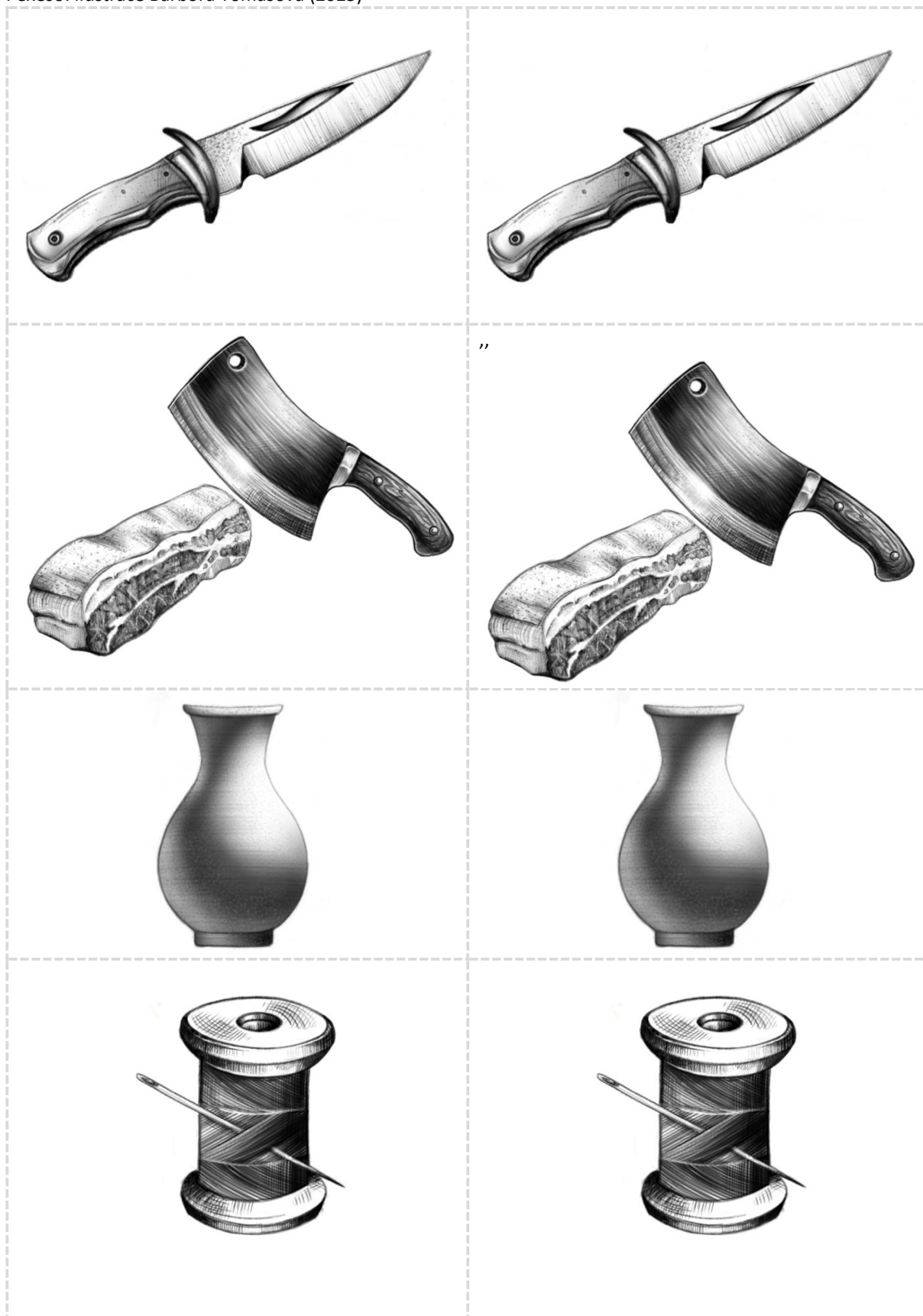
Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Pexeso: ilustrace Barbora Tomášová (2025)

Václav Budovec z Budova: od studenta k duchovnímu vůdci stavovského povstání

Pexeso: ilustrace Barbora Tomášová (2025)

28. BUDOVEC NA NÁMĚSTÍ

Co připomíná osud mnichovohradištského pomníku Václava Budovce z Budova? Které hodnoty představuje? A co mohou socha i život Budovce vypovídat o minulosti a co o současnosti?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-015 Vyjádří vlastní představu o funkci a významu historických objektů a motivů ve veřejném prostoru. CAS-VKO-001-ZV9-002 Zdůvodní svůj žebříček hodnot a způsoby jeho uplatňování v různých životních situacích. CAS-VKO-002-ZV9-005 Zhodnotí na příkladech ze života občanů přednosti, úskalí a dopady demokratické a autokratické formy vlády.
Vzdělávací cíl:	Žák vyjádří na základě práce s různými zdroji svoji představu o tom, jakou má funkci a význam pomník Václava Budovce z Budova na náměstí v Mnichově Hradišti. Žák identifikuje klíčové hodnoty Václava Budovce z Budova a své vlastní. Popíše, jak tyto hodnoty ovlivňovaly život Budovce a žákovy hodnoty ovlivňují jeho chování. Žák rozvíjí povědomí o aktuálním politickém uspořádání a propojuje ho s historickým vývojem na příkladu osudu sochy Václav Budovce z Budova.
Ověřitelný výstup: za života	Zodpovězená a odůvodněná vstupní (badatelská) otázka, návrh na umístění (či ponechání) sochy se zdůvodněním
Klíčová slova:	Václav Budovec z Budova, demokracie, hodnoty, náboženská svoboda, žebříček hodnot, funkce a význam sochy
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie)
Čas:	1–2 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna / ideálně začít na náměstí u Budovcovy sochy, dále pracovat s pracovním listem např. v Mírové ulici (využít schodiště u Komunitního centra k posezení apod.).
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	Fotoarchiv Muzeum města Mnichovo Hradiště. Muzeum Města Mnichovo Hradiště: Infotext k pomníku Jana Husa. Ilustrace: Lukáš Umáčený 2025 (zámek), Julie Mydlářová 2025 (Václav Budovec z Budova). SOSNOVEC, Pavel; KŘÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . 2020. ISBN 809079940X. DOLEJŠ, J. Krutá tečka za povstáním stavů. Před 400 lety popravili 27 českých pánů na Staroměstském náměstí. In: ČT24. [online]. Česká televize: © Česká televize, 21. 6. 2021 [cit. 2025-02-11]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/kruta-tecka-za-povstanim-stavu-pred-400-lety-popravili-27-ceskych-panu-na-staromestskem-namesti-33798

Budovec na náměstí

	<p>HUBAČ, K. Václav Budovec z Budova 1551–1621 a Mnichovo Hradiště, pietní akt na Staroměstském náměstí v Praze. In: muzeum.mnhradiste.cz . [online]. Mnichovo Hradiště: Copyright © 2025, 21. 6. 2021 [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: https://muzeum.mnhradiste.cz/muzeum/muzeum/aktuality/muzeum/aktuality/vaclav-budovec-z-budova-1551-1621-mnichovo-hradiste-staromestska-exekuce</p> <p>VESELÝ, J. 381. schůzka: Budovec. In: Toulky českou minulostí, Český rozhlas: [online]. © 1997–2025 Český rozhlas, 5. 6. 2025 [cit. 2025-06-20]. Dostupné z: https://dvojka.rozhlas.cz/381-schuzka-budovec-7939429</p>
Možné souvislosti:	<p>Místo práce s textem lze využít mluvené slovo. Poté si žáci buď zastavují audioukázku a zapisují odpovědi do PL, nebo si píší sami poznámky (život, hodnoty, politika, smrt). Místo práce v expertních skupinách lze využít jen domovské skupiny.</p>

Postup: Žáci nejprve pracují samostatně s PL, odhadují odpovědi na otázky. Následuje četba textu metodou I.N.S.E.R.T. (viz popis v PL). Na základě četby si žáci zodpoví otázky. Následně se žáci rozlosují do čtyřčlenných domovských skupin. Zde si každý žák vybere jednu ze čtyř částí a spojí se s těmi, kteří mají tuto část v ostatních domovských skupinách (vznikne expertní skupina zabývající se částí 1 ---, - 6 --, -- 2 - a --- 1. V těchto expertních skupinách se žáci pustí do čtení, společně v expertní skupině hledají odpovědi na otázky. Po práci v expertní skupině se vrací do své domovské, kde si vzájemně předávají informace a odpovídají na otázky v PL. Následně se společně věnují Budovcovým hodnotám. Poté již individuálně (či dle potřeby ve dvojici) doplní zbývající části PL (poměry v zemi a osudy sochy), vrací se k úvodní otázce lekce a zdůvodňují svoji volbu pro umístění sochy.

Budovec na náměstí

Proč má pomník na náměstí?

Určitě jste už kolem něj prošli. Jako by tu byl odjakživa. A přitom... O kom mluvíme? O soše, která byla, nebyla a zase je na náměstí v Mnichově Hradišti.

Podívej se na historické fotografie (Fotoarchiv Muzeum města Mnichovo Hradiště, poslední: Iva Štrojsová 2025). Roky představují léta, ve kterých se socha na daném místě nacházela.

Od 17. 7. 1938 do 7. 11. 1950

Od roku 1950 do roku 2021

Od 7. 11. 2021 do...

Jedná se o sochu jednoho z majitelů zdejšího panství a zakladatele místního zámku. Které otázky tě při pohledu na fotografie napadají?

Zkus odhadnout odpovědi na otázky:

Koho socha představuje?

Proč mu postavili sochu?

A proč právě na náměstí?

Proč byla na náměstí jen v letech 1938–1950 (a to ještě s přestávkou v době druhé světové války)?

Proč byla socha vrácena v roce 2021 opět na náměstí?

Které hodnoty má tato socha ve veřejném prostoru představovat?

Budovec na náměstí

Z náměstí k zámku a zpět

Přečti si nyní následující text. Pomocí metody INSERT si označ:

v – odfajfkuj to, co znáš, víš

+ připiš, pokud je informace nová

? napiš si k místu to, na co se potřebuješ zeptat, čemu nerozumíš (otázky si запиš)

– informace je v rozporu s tím, co jsem si myslel

Myšlenka postavit pomník Václava Budovce z Budova se objevila v souvislosti s připomínkou tří set let od popravky majitele zdejšího panství. Bylo rozhodnuto uctít Budovcovu památku – postavit pomník. Definitivně však bylo o zřízení pomníku rozhodnuto až 30. 3. 1936. Došlo k vypsání soutěže, do které se přihlásilo pět sochařů (např. i Ladislav Šaloun). Autoři pracovali se dvěma možnostmi umístění sochy, a to buď v nově vznikajícím parku u nádraží, nebo na náměstí u radnice.

Vybrán byl návrh Josefa Bílka, který dostal od historika Josefa Vítězslava Šimáka přesné pokyny k historicky věrnému ztvárnění Budovcovy postavy, oblečení, heraldiky. Komise rozhodla 22. 5. 1937 o umístění pomníku na jihovýchodním rohu radnice.

Počátkem března 1938 byl hotov model, následovalo odlití do sádky a poté do bronzu. V květnu téhož roku byly vyměřeny základy pro pomník, byl vyhotoven podstavec z šedé holetínské žuly a vypracován návrh na úpravu okolí pomníku.

Jedná se o jediný pomník Václava Budovce z Budova v celé České republice. Budovec je na pomníku zpodobněn jako bojovník za politickou a náboženskou svobodu, což bylo v roce 1938 téma velmi důležité. K slavnostnímu odhalení Budovcovy pomníku došlo v neděli 17. 7. 1938. Celý program byl dokonce živě vysílán Československým rozhlasem.

Po obsazení města nacistickou armádou v roce 1939 žádal velitel německé posádky, aby byl pomník odstraněn. Představitelům města se však podařilo pomník uchránit. Stejně tak se ho podařilo ubránit v roce 1943, kdy měly být podle vládního nařízení všechny kovové pomníky zrekvírovány.

V souvislosti s novou úpravou náměstí v roce 1949 navrhl architekt města přemístění Budovcovy sochy k zámku. Přestože to nebylo nikde prezentováno, lze se domnívat, že se jednalo spíše o rozhodnutí vycházející z ideologických důvodů. (Bylo totiž krátce po únorovém komunistickém převratu z roku 1948.) K přemístění Budovcovy sochy došlo ve večerních hodinách 7. 11. 1950. Pomník byl umístěn po levé straně při vstupu do zámecké zahrady. Zde byl umístěn do léta roku 2021.

8. 11. 1976 byla na Budovcovu místo dána socha tzv. národního hrdiny Jana Švermy, která byla odstraněna v dubnu 1992 a uložena na zámku Mnichovo Hradiště.

Dne 7. 11. 2021 byla socha v rámci revitalizace náměstí vrácena na Masarykovo náměstí. (Text Muzea města Mnichovo Hradiště, upraveno a zkráceno pro vzdělávací účely.)

Zapiš si zjištěné:

+	-	?

Budovec na náměstí

Co znamená následující věta?

Budovec je na pomníku zpodobněn jako bojovník za politickou a náboženskou svobodu, což bylo v roce 1938 téma velmi důležité.

Co jsi zatím zjistil/a tom, proč Budovcovi postavili sochu na náměstí?

Jak souvisí osud sochy Václava Budovce z Budova s politickými poměry v zemi?

1938

1939

1950

1976

1992

2021

Vrať se k otázkám z úvodu. Jinou barvou tužky si doplň zjištěné odpovědi.

Na co hledáš ještě odpověď?

Budovec na náměstí

Václav Budovec z Budova

Zjisti více o tom, které **hodnoty** zastával a kterých si lidé cenili v roce 1938 i v roce 2021. Kdo byl muž, jehož sochu najdeš na mnichovohradištském náměstí? Jaký život Budovec prožil? Proč právě jeho socha je před mnichovohradištskou radnicí? Začni se do textu vycházejícího z Toulek českou minulostí a Příběhu Mnichova Hradiště. Odpovídej na otázky a připisuj si, které hodnoty pro něj byly důležité. (Fotoarchiv Muzea Mnichovo Hradiště)

Staroměstská radnice. Dvacet sedm křížů v dláždění před ní. Sedmadvacet křížů značí všechny popravené pány, rytíře a měšťany, kteří byli 21. 6. 1621 popraveni při staroměstské exekuci v Praze. Je to připomínka místa, kde skončil život Václava Budovce z Budova. Co tomu předcházelo a proč právě jemu byla hlava utáta? Zapiš si své myšlenky:

Část 1 - - -

Václav Budovec byl nejmladší potomek Adama Budovce z Budova, narodil se 28. srpna roku 1551. Historie erbu rodu Budovců jako by předznamenávala statečnost samotného Václava. Budovcové měli v erbu tři červené pruhy ve stříbrné poli. Předek rodu totiž dokázal změnit téměř prohranou bitvu Čechů s Uhry ve vítězství. Za to byl odměněn – český kníže prý tehdy namočil své knížecí prsty do krve, která prýštila z ran statečného rytíře a udělal mu tři červené čáry přes jeho bílý, po bitvě však krví potřísněný štít.

Která vlastnost je s rodem Budovců spjatá?

Václavův otec neměl peněz nazbyt, spíše naopak – dlužil, pocházel z chudého rytířského rodu. Naštěstí se Václava ujal strýc, s kterým poznal Řím. Díky přízni osudu následně procestoval velkou část západní Evropy (např. Anglii, Skotsko, Nizozemí, Dánsko, Německo). Jistou dobu žil i ve Francii, kde byl nadšen hugenoty a jejichž statečný boj na život a na smrt (viz tzv. bartolomějská noc) měl na paměti až do konce života.

Zjisti, kdo byli hugenoti.

Co se jim ve Francii dělo?

Jak souvisela jejich situace s životem Václava Budovce z Budova?

Část - 6 - -

Václavovi se podařilo získat místo u císařského vyslance v tureckém Cařihradě. Během sedmi let, které tu strávil, hodně přemýšlel nad svou vírou. Dospěl k názoru, že všechny křesťanské spory jsou malicherné, že je zbytečné, když mezi sebou křesťané vedou třenic a dohady kvůli víře, že je třeba toho, čemu dnes říkáme ekumenický přístup.

Zjisti, co je ekumenický přístup:

Do vlasti se tak Václav vrací z Cařihradu vyzrálý. Domluví se nejen německy, latinsky či francouzsky, ale též řecky, turecky, arabsky. Je to vzdělaný muž, který je ale bez majetku a postavení. Stává se radou při apelačním soudu a získává pravidelný příjem. Kupuje si dům v pražské Kaprově ulici a věnuje se svým zájmům. Jako hluboce věřící, člen Jednoty bratrské, vnitřně snad až asketického založení, se zabývá teologií. Protestantská studia i dlouholeté pobyty mimo Čechy jej utvrzují ve víře, dokonce i výběr nevěsty je vírou ovlivněn – jeho žena Anna z Vartenberka patří do Jednoty bratrské. Nedlouho po sňatku se Budovcova majetková situace poněkud zlepšila – stal se totiž dědicem po třech svých strýcích, získal kromě jiného i Mnichovo Hradiště.

O kterých vlastnostech, schopnostech, zájmech Václava Budovce z Budova se dozvídáme?

Budovec na náměstí

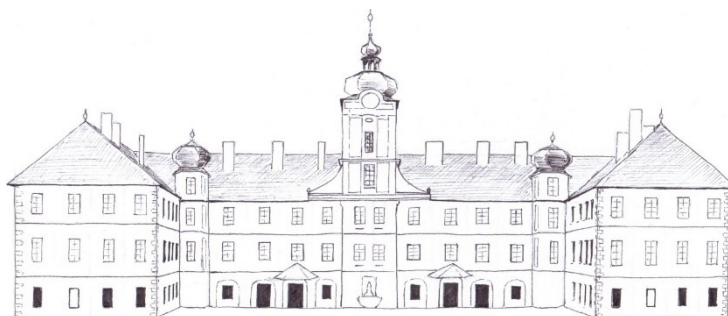

Část - - 2 -

Václav Budovec přesídlil z Prahy na své pojizerské panství. Za jeho působení prožívá Hradiště období stability a rozvoje. Ve prospěch obyvatel Hradiště vydal několik výsad. V roce 1602, krátce po získání Hradiště, se vzdal ve prospěch svých poddaných vrchnostenského práva na podíl na dědictví. Městu daruje výnosy z jarmarečních a tržních poplatků. Majitelům domů s právem várečným přenechal výsadu na vaření a prodej piva, ale po osmi letech si pivovarnické právo zase vzal zpět, náhradou dal měšťanům právo na výčep vína, k tomu je osvobodil od většiny poddanských robotních povinností a platů.

Dokaž na příkladu, jak se Budovec staral o své pojizerské panství.

Své sídlo, renesanční zámek (ilustrace Lukáš Umáčený 2025), si buduje na planině v blízkosti starého mariánského kostela, a to nejpozději roku 1606. Z Václavova zámku je dodnes viditelná mramorová deska zazděná ve zdi severního křídla mnichovohradištského zámku. Vedle rodových znaků Václava Budovce, jeho manželky Anny z Vartenberka a letopočtu 1606 je do ní vytesán latinský a český nápis: „*Jiní stavěli nám, my našim potomkům / vše pomine, chvátejtež k nebeským příbytkům.*“

Jaký je význam nápisu?

Zakresli do obrázku, kde je umístěna zmiňovaná deska.

Václav však nežije jen mnichovohradištským panstvím. Postupně se stává jedním z vůdců a mluvčích české protestantské šlechty. Když je roku 1602 zvláštním císařským nařízením zakázána činnost českobratrských sborů, dochází k uzavření bratrských sborů v Mladé Boleslavi a Týně nad Vltavou. Na statcích krále a některých katolických šlechticů je přikázáno poddaným přestoupit ke katolictví. A co Václav? Možná byl zdrcen. Zároveň ale ho cosi vyburcovalo. V lednu roku 1603 se vydává do Prahy, aby vystoupil na zemském sněmu v Praze proti náboženskému útisku a stává se tak aktivním účastníkem politického života. Václavova politická kariéra je na vrcholu roku 1609 při jednání o Majestát Rudolfa II. Císař listinou potvrzuje náboženskou svobodu, která má garantovat, že nikdo nesmí mít nucen ke katolickému ani jinému vyznání.

Uveď příklad toho, jak se Budovec zapojuje do politiky.

Budovec na náměstí

Část --- 1

Václav se významně angažuje v české stavovské politice a prosazuje ideje, se kterými katolický císař ani jeho političtí a konfesijní odpůrci rozhodně nesouhlasí. Dostává se do silícího sporu mezi katolíky a protestanty v zemích Koruny české. Hlavně v Čechách tehdy tvořili katolíci slabou menšinu. Horlivá snaha Tovaryšstva Ježíšova, jezuitů, však začala přinášet své výsledky. Jezuité promyšleně podnikají své kroky, zakládají nové koleje, působí na italské a španělské manželky českých pánů, cílevědomě pronikají do politického života. Čeští protestanti se naivně spoléhají na císařovu dobrotu.

Mezi kterými dvěma stranami se objevují spory?

Na které straně stojí Budovec?

Roku 1618 vyvrcholí náboženské spory a mocenské rozpory mezi českými stavy a králem Matyášem Habsburským. Přichází stavovské povstání a třetí pražská defenestrace. Václav Budovec byl přítomen defenestraci místodržících z oken Pražského hradu. Nebyl už ale tím, kdo hrál hlavní roli. Když byly české stavy na Bílé hoře poraženy, pochopil, že vše, zač bojoval, je ztraceno. Končí svoboda náboženská i politický systém země, v němž měla česká šlechta jistý vliv. Odvedl tedy svoji rodinu do exilu (polského Lešna) a vrátil se do Prahy.

Co se děje roku 1618?

Jak na události reaguje Budovec?

Jak se asi cítí?

Nepředpokládal, že bude vězněn, souzen a sťat. Patrně se domníval, že jako vážená a respektovaná osoba nebude vystaven žádnému násilí. Následné zatčení přijal způsobem sobě vlastním. Zůstal věrný klidu a důstojnosti, které vycházely z jeho mravního přesvědčení. Rozsudek byl nemilosrdný – ruka a tělo uťata, tělo pak čtvrceno a na rozcestí rozvěšeno. Díky milosti císaře Ferdinanda II. byl nakonec jen sťat. Kat Mydlář vykonal rozsudek 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Na Staroměstské mostecké věži Karlova mostu byla jeho hlava vystavena až do roku 1631, kdy byly Čechy včetně Prahy obsazeny saskými vojáky a čeští exulanti ostatky protagonistů stavovského povstání pohřbili v Týnském chrámu. Lebky byly svěřeny k pochování na tajném místě, aby je katoličtí kněží ani císař Ferdinand nemohli znovu zneuctít. O pár měsíců později Prahu obsadil císařský generalissimus Albrecht z Valdštejna a tajemství lebek si čeští protestanti odnesli s sebou do exilu.

Jak reagoval Budovec na rozsudek?

O kterých jeho vlastnostech a hodnotách jeho chování svědčí?

Co se stalo s tělem Václava Budovce z Budova?

Prober odpovědi ve své domovské skupině: o čem jste četli, jak jste si zodpověděli otázky.

Vraťte se i k úvodní otázce PL: Co tomu (popravě) předcházelo a proč právě jemu byla hlava uťata?

Budovec na náměstí

Které hodnoty pro Budovce byly podstatné? Které hodnoty jsou podstatné pro tebe? Budovcovy hodnoty si vytvořte v domovské skupině, zbývající části si zodpověz sám.

Moje 4 hodnoty

Budovcovy 4 hodnoty

Pokud se v něčem shodujete, shodu zakroužkuj.

Na příkladu popiš, jak hodnoty ovlivňují tvoje chování, rozhodování a postoje v různých životních situacích a jak hodnoty ovlivňovaly život Václava Budovce z Budova.

Pro mě je hodnotou např. To pro mě znamená, že.....

Pro Václava Budovce z Budova bylo hodnotou....., což pro něj znamenalo, že... ..

Jak souvisí různorodé umístění Budovcovy sochy s politickými poměry v zemi a s Budovcovými hodnotami?

V roce 1938

V době druhé světové války

V roce 1950

V roce 2021

Ilustrace: Julie
Mydlářová
2025

Na základě zjištěného odpověz na otázku: Jakou funkci a význam má tento pomník ve veřejném prostoru?

Kdybys hlasoval o umístění sochy ty: nechal bys ji před zámekem, přenesl zpět na náměstí či vybral jiné místo? Svoji volbu zdůvodni.

29. SOCHY NA NÁMĚSTÍ V MNICHOVĚ HRADIŠTI

Proč se umísťují a umísťovaly sochy do veřejného prostoru? Koho znázorňují sochy na náměstí v Mnichově Hradišti? Prošli jsme kolem nich bez povšimnutí již mnohokrát. Pojdme zvednout pohledy a zjistit, kdo a proč na nás každodenně shlíží, když jdeme do školy či na nákup.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-015 Vyjádří vlastní představu o funkci a významu historických objektů a motivů ve veřejném prostoru.
Vzdělávací cíl:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žák pozná sochy a další umělecká díla v místě, které dobře zná, a zamýšlí se nad jejich významem. 2. Žák si tvoří vztah k místu zkoumáním svého okolí. 3. Vyhledává informace z různých zdrojů (např. online Památkový katalog Národního památkového ústavu).
Ověřitelný výstup:	Vytvořený souhrn informací o vybraném uměleckém díle
Klíčová slova:	Sochy, veřejný prostor, vnímání místa, vztah k místu, regionální identita, umění
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	2 navazující vyučovací hodiny
Místo:	Masarykovo náměstí v Mnichově Hradišti
Pomůcky:	PL, obrázky na rozlosování do skupin, informace k sochám, čistý papír na poznámky a tužky, mobilní zařízení pro vyhledávání informací na internetu
Zdroje/inspirace:	Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště; kresby: Julie Mydlářová (2025).
Možné souvislosti:	<p>Tip na další aktivitu: Vypátrejte příběh sochy z parku od nádraží a plastiky „Lidické růže“. Zkuste z kousku pískovce vytvořit vlastní malou sochu. Co nebo koho bude představovat? K této tvorbě nikdy nevyužívejte skály!</p>

Postup: Každý žák dostane pracovní list. Nejprve vymyslí vlastní definici „sochy“ a zamyslí se nad důvody umísťování soch ve veřejném prostoru. Poté zkusí doplnit popisy umístění soch na obrázcích (může proběhnout ještě ve škole). Učitel se žáky obejde náměstí, kde žáci sochy vyhledávají, kontrolují a doplňují popisy jejich polohy. Po objevení všech soch se žáci rozdělí do skupin podle vylosovaných obrázků (na každém jsou dvě sochy). Ve skupinách provedou brainstorming a zapíší informace či domněnky o svých sochách. Pokud nic nevytvoří, vymyslí si krátký příběh, o který se podělí se spolužáky. Dále zkusí vyhledat informace na internetu (např. ze stránek Památkového katalogu NPÚ) a představí sochy s novými poznatky. Na konci práce se mohou vrátit k prvnímu úkolu v pracovním listu a případně upravit nebo doplnit své odpovědi na základě nově získaných znalostí. Pracovní list si mohou vložit do portfolia či sešitu.

Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti

Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti

👍 1. Co je socha?

Proč si myslíš, že se sochy umísťují a umísťovaly do veřejného prostoru?

👍 2. Prohlédni si obrázky soch. Všechny je můžeš najít na náměstí v Mnichově Hradišti. Pokud víš, kde se socha nachází, popiš její polohu do vedlejšího rámečku s číslem 2/3.

2/3

8

2/3

8

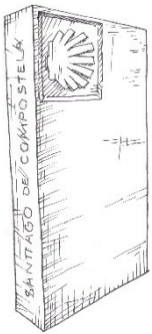
2/3

8

2/3

8

2/3

8

2/3

8

2/3

8

2/3

8

Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti

3. Obejdi náměstí a najdi sochy. Zkontroluj, zda jsi určil pozici soch správně, případně doplň popisy umístění do políček 2/3.

4. Po rozlosování do skupin zkus se spolužáky udělat rychlý brainstorming a dát dohromady co nejvíce informací a domněnek ke dvěma sochám, které jste si vylosovali. Nápomocné vám mohou být otázky:

Koho socha představuje? Kdo sochu vytvořil? Z jakého je materiálu? Kdy byla vyrobena/instalována? Kdo pořízení sochy financoval? Proč zde byla socha umístěna? Líbí se mi/nám?

Pokud žádné informace nevíte, zapojte fantazii a vymyslete krátký poutavý příběh k původu a významu soch.

5. Presentujte krátce svoji práci ostatním.

6. Na mobilním zařízení dohledejte na internetu informace ke dvěma „vašim“ sochám (pomoci vám mohou opět šedě označené otázky). Zkuste třeba vyhledávání v Památkovém katalogu Národního památkového ústavu <https://pamatkovykatalog.cz/> (informace k sochám na domech je možné vyhledat podle čísla popisného – např. zadat Mnichovo Hradiště 1502). Doplňte základní informace k těmto dvěma sochám na první stránce pracovního listu (do rámečků s číslem 8).

5. Představte spolužákům sochy už s novými informacemi, které jste vypátrali.

6. Během prezentací spolužáků si doplň do svého pracovního listu k obrázkům jednotlivých soch (do rámečků s číslem 8) další informace, jako je jméno, koho socha představuje, a další údaje, které tě zajaly.

7. Vrať se k bodu 1. na začátku pracovního listu. Přečti si své odpovědi v rámečcích a případně je uprav nebo doplň na základě zjištěných informací.

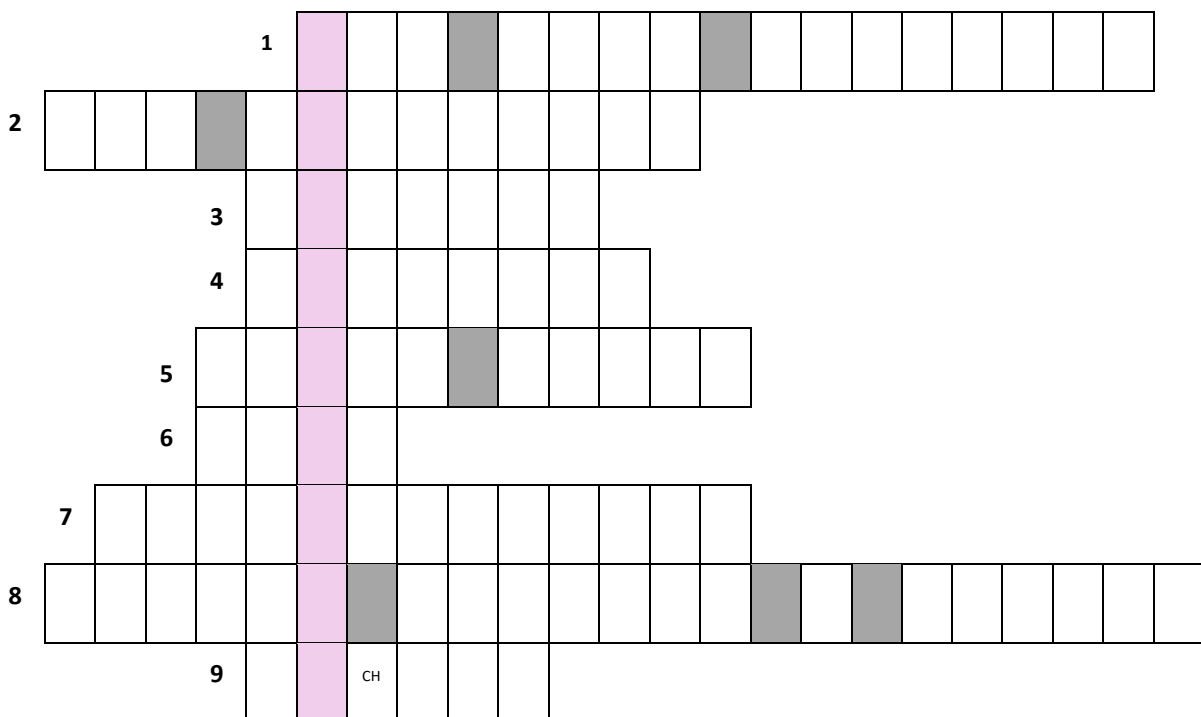

8. Pracovní list si můžeš vložit do portfolia či sešitu.

Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti

9. **Bonus:** V 17. století byla v Kosmonosech založena sochařská a řezbářská rodinná dílna. Jak se jedna z nejvýznamnějších sochařských dynastií nejen v regionu, ale i v celých Čechách jmenovala, naleznete v křížovce.

- 1 Jak se jmenuje osoba, která má sochu na náměstí na škole?
- 2 Který svatý drží v ruce kříž?
- 3 Který svatý je znázorňován, jak hasí požár?
- 4 Doplně název usazené horniny, která se často využívá jako materiál pro tvorbu soch.
- 5 Koho znázorňuje socha na vrcholku sloupu západně od radnice?
- 6 Jak se jmenuje výklenek ve zdi, do kterého se umísťují sochy?
- 7 Jak se nazývá cesta do Santiaga de Compostela?
- 8 Jakou významnou postavu předbělohorských Čech představuje bronzová socha umístěná na jihovýchodní straně náměstí?
- 9 Který archanděl je znázorněn sochou na domě č. p. 30?

Sochy na náměstí v Mnichově Hradišti

Karty na rozlosování do skupin (celkem 4 skupiny). Připravte podle počtu žáků (1 stránka je pro 20 žáků). Každý žák si vylosuje kartu, na které jsou dvě sochy. Utvoří se skupiny podle stejných obrázků. Každá skupina zpracuje informace ke dvěma sochám, které si vylosovala.

Tajenka: Jelínkovi

Odpovědi: 1. Jan Ámos Komenský, 2. Jan Nepomucký, 3. Florián, 4. Pískovec, 5. Panna Marie, 6. Nika, 7. Svatojakubská, 8. Václav Budovec z Budova, 9. Michael

30. SGRAFITO NA RADNICI

Co dělat se sgrafitem rudoarmějce? Nechávat, či odstraňovat motivy a objekty, které nám ve veřejném prostoru připomínají komunistickou minulost? Zaměříme se na mnichovohradištskou radnici.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Člověk a společnost (Dějepis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-DEJ-002-ZV9-018 V modelové situaci předvede, jak může historické poznání pomoci v současném životě. CAS-DEJ-002-ZV9-015 Vyjádří vlastní představu o funkci a významu historických objektů a motivů ve veřejném prostoru. CAS-VKO-002-ZV9-005 Zhodnotí na příkladech ze života občanů přednosti, úskalí a dopady demokratické a autokratické formy vlády.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě práce s příkladem sgrafit na mnichovohradištské radnici vyjádří svoji představu o funkci a významu historických motivů ve veřejném prostoru. Vysvětlí, jak může historické poznání a znalost současného světa osvětlit důvody vzniku sgrafita a nakládání s ním. Zhodnotí, jaký vliv měla mít/měla sgrafita na běžného občana.
Ověřitelný výstup:	Zdůvodnění ponechání, či odstranění sgrafita, návrh na sgrafito
Klíčová slova:	Historické souvislosti, vyrovnávání se s minulostí, radnice, sgrafita, historické motivy a objekty, veřejný prostor
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna / náměstí Mnichovo Hradiště
Pomůcky:	PL, při učení venku podložka na psaní, v učebně: přístup k internetu (ukázat foto radnice)
Zdroje/inspirace:	FRANZIKOVÁ, P. Sgrafita na budově radnice zůstanou nakonec zachována. In: <i>Boleslavský deník</i> [online]. Copyright © VLTAVA LABE MEDIA a.s., 17. 6. 2017 [cit. 2025-03-15]. Dostupné z: https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/sgafita-na-budove-radnice-zustanou-nakonec-zachovana-20170616.html Zdroj: https://liberecka.drba.cz/zpravy/spolecnost/16000-ze-semil-zmizela-kontroverzni-mozaika-s-komunistickymi-symboly.html?utm_source=copy ODBOR VÝSTAVBY A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ. Budoucnost sgrafit na fasádě radnice už je rozhodnuta. Zůstanou všechna. In: Město Mnichovo Hradiště [online]. © 2007–2025 Město Mnichovo Hradiště, 13. 6. 2017 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: https://www.mnhradiste.cz/radnice/mestsky-urad/organizacni-struktura/ovup/budoucnost-sgrafit-na-fasade-radice-uz-je-rozhodnuta-zustanou-vsechna Fotografie: Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště. Kronika města Mnichovo Hradiště II.

Sgrafito na radnici

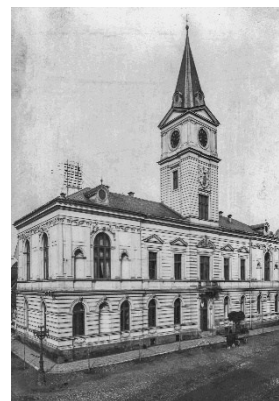
Postup: Žák si prohlédne radnici (reálně x foto), načrtne si umístění sgrafit na budově, jejich motivy, přiřadí popisky k jejich zobrazení. Odhadne, kdy výzdoba vznikla. Na základě četby z městské kroniky a článku z webu města vysvětlí historické souvislosti i důvody ponechání. Na základě práce s obdobným příkladem ze Semil uvede, z kterých hodnot vycházela rozhodnutí o vytvoření a později ponechání/odstranění daných objektů/motivů. Uvede argumenty pro či proti odstranění. Ve spolupráci se spolužákem navrhne vlastní sgrafito. Vysvětlí, jak může historické poznání a znalost současného světa osvětlit důvody vzniku sgrafita a nakládání s ním. Objasní, jaký vliv měla mít sgrafita (či mozaika v Semilech) na běžného občana (jeho život) v době před rokem 1989.

Sgrafito na radnici

Co se sgrafitem?

Radnice. I ona vypráví příběh místa a doby. Zavři oči a zkus si vybavit, čím je vyzdobena budova mnichovohradištské radnice.

Obejdi si ji a všiměj si její výzdoby a stylu. Na neorenesanční radnici nechybí ani typický renesanční prvek – sgrafito. Načrtni si budovu radnice a připiš si, co je na jednotlivých sgrafitových polích podle tebe vyobrazeno. Není-li možné vyrazit na náměstí, najdi informace na webových stránkách města. <https://www.mnhradiste.cz/mesto/aktuality/informacni-tabule-prozradi-co-zobrazuji-sgrafita-na-fasade-radnice>

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (oříznuto)

Přiřaď popisky sgrafit k jejich zobrazení (Zdroj: Muzeum města Mnichovo Hradiště)

- 1) Mniši cisterciáckého kláštera založili město Hradiště v 2. polovině 13. století. První písemná zmínka o jeho existenci pochází z roku 1279.
- 2) V roce 1420 vypálili radikální husité klášter Hradiště a o několik let později se stalo město a jeho okolí majetkem husitských hejtmanů.
- 3) Rok 1848 přinesl obyvatelstvu českých zemí zrušení poddanství a zřízení obecní samosprávy. Na revolučním dění té doby se podíleli rodáci z Mnichova Hradiště, radikální politik a novinář Emanuel Arnold a jeho bratr Jan, katolický kněz.
- 4) Desítky občanů Mnichova Hradiště se zapojily do odbojového hnutí proti německé okupaci v letech 1939–1945. Od března 1945 působila v okolí města sovětská zpravodajská skupina majora Volka-Chranovského. Za její účasti došlo k několika ozbrojeným střetům s německou armádou.
- 5) 10. května 1945 přijely do Mnichova Hradiště jednotky Rudé armády a byly obyvateli města radostně uvítány na náměstí.

Kdy asi sgrafitová výzdoba vzhledem k tematice a popisům vznikla?

Tvoje zdůvodnění:

Přečti si zápis z Kroniky města Mnichovo Hradiště II (s. 283 a 284) o tom, jak bylo o podobě sgrafit rozhodnuto.

Sgrafita na budově MNV

V červnu 1957 provedl kolektiv absolventů Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze (Miroslav Jágr, Vítězslav Holík, Luděk Maňásek, Lubomír Šperl) výzdobu oken na radnici. Při poslední adaptaci byla 4 okna v sále zazděna a také 1 okno v zasedací síni. Uvažovalo se, jakým způsobem zakrýtí zazdění vnější plochy oken. Nejdříve se měla provést výzdoba grafitem. K práci byl pozván uvedený kolektiv, který tuto práci provedl za 120 000 Kčs. Tři okna na severní straně představují založení města, dobu

Sgrafito na radnici

husitskou a rok 1848 v postavě Emanuela Arnolda. Dva obrazy v průčelí radnice připomínají události roku 1945 a osvobození Rudou armádou.

Proč sgrafita na budově vznikla?

Jak souvisely témata a motivy sgrafit s tehdejší dobou a politickou situací v zemi?

V roce 2017 byla budova radnice opravována, sgrafita na ní zůstala. Přečti si úryvek z příspěvku na webových stránkách města Mnichovo Hradiště ze 17. 6. 2017. Vyznač si místa, kde se objevují argumenty pro či proti zachování sgrafit.

Budova současné radnice byla postavena v letech 1892 až 1893. V letech 1950 až 1951 byl v severním křídle vybudován divadelní sál. Vestavba si ale vyžádala zazdění velkých, půlkruhově zakončených oken v patře. Plochy zazděných oken byly následně v roce 1957 vyplněny sgrafitem ve stylu socialistického realismu. ...

Ještě donedávna nebylo jisté, jaký osud sgrafita čeká, a uvažovalo se dokonce o jejich odstranění. „Kdyby naši fasádu „zdobil“ srp s kladivem nebo Gottwald, byl bych pro odstranění. Rudoarmějce v roli osvoboditele mi však nevdá. Jde přece o naši historii, a navíc o historii před únorovým převratem v roce 1948,“ komentuje rozhodování o sgrafitech starosta Ondřej Lochman a dodává, že na jejich místě se původně nacházela okna. „Kdybychom se je rozhodli odstranit, zůstaly by tam dvě velké, prázdné plochy. Okna se už zpátky dát nedají, takže se jejich zachování zdá jako nejlepší řešení,“ sdělil Lochman.

A k tomuto řešení nakonec přistoupili i památkáři, kteří na zachování historických sgrafit trvali. „Cílem opravy, která právě probíhá, je vrátit štukové výzdobě vnějšího pláště radnice původní vzhled. Sgrafita na východním a severním průčelí budou zachována a projdou restaurátorskou obnovou,“ komentuje probíhající práce Lenka Zikmundová z odboru výstavby a životního prostředí městského úřadu.

Právě špatný stav sgrafit, především na severní straně radnice, byl důvodem, proč se město do obnovy fasády pustilo. Památkáři totiž šetřením, které provedli, zjistili, že jsou v tak špatném stavu, že pokud k jejich opravě nedojde, hrozí během několika let jejich odpadnutí.

Symbyly komunistické minulosti nalezneme i jinde. V Semilech měli až do roku 2018 na domě vlastněném městem mozaiku s komunistickými motivy (srp, kladivo, červená hvězda) doplněnou v roce 2011 větou: Kdo nezná svou minulost, je odsouzen ji opakovat. O mozaice se lze dočíst v článku z roku 2018 (Liberecká drbna):

Z náměstí v Semilech zmizela po letech kontroverzní mozaika s komunistickými symboly – srpem, kladivem a rudou hvězdou. Zatím ji skrylo lešení, postupně ale zmizí pod novou zateplenou fasádou. O jejím zakrytí rozhodli městští radní už před třemi lety, stalo se to ale až nyní. Radnice chtěla mozaiku sejmut a uložit do muzea. „To se ale nepodařilo, zateplení ji ale rozhodně nezničí,“ řekla semilská starostka Lena Mlejnková (Volba pro Semily). „Celé se to posunulo, protože jsem chtěla, aby mozaika zůstala zachovaná. Měli jsme tu odborníky, protože jsme ji chtěli z fasády sundat, zkoušeli jsme to, ale nepovedlo se. Tak jsme ji důkladně nafotili a zabezpečili jsme ji tak, aby byla překrytá, ale nezničila se. Přes mozaiku samotnou bude dřevěná konstrukce, aby ji to

Sgrafito na radnici

neponičilo," dodala starostka. Kontroverzní mozaika zdobila průčelí jednoho z domů na hlavním náměstí od 70. let. Po revoluci byla zhruba 20 let zakryta billboardem. Když firma přestala platit, reklamu odstranili a několik let se diskutovalo, co s mozaikou. Několikrát o jejím osudu hlasovalo městské zastupitelstvo, na odstranění se však neshodlo. Mozaikou se dokonce před sedmi lety zabývala i policie, případ ale odložila, protože podle policistů není mozaika propagací komunismu. Výtvarné dílo tak na zdi zůstalo, jen bylo doplněno citátem George Santayana: „Kdo nezná svou minulost, je odsouzen ji opakovat.“

Z kterých hodnot vycházela rozhodnutí o vytvoření uměleckých děl v době cca 1948–1989?

Z kterých hodnot vycházela rozhodnutí o ponechání/zakrytí těchto děl (Mnichovo Hradiště a Semily) v době kolem roku 2018?

Mnichovo Hradiště

Semily

Sepiš si do T-grafu argumenty pro a proti – proč sgrafito na mnichovohradištské radnici (ne)nechat:

Ponechat na fasádě radnice

Odstranit z fasády radnice

Na základě argumentů a informací napiš, proč bys ponechal či změnil podobu neorenesančních sgrafit:

Sgrafita bych....., protože

Navrhni/načrtni motiv na vlastní sgrafito, které by mohlo případně nahradit ta současná.

Zdůvodnění:

Sgrafito na radnici

Jak měla asi sgrafita (či mozaika v Semilech) působit na běžného občana v době před rokem 1989?

Jakou funkci a význam podle tebe na základě dostupných materiálů a tvých znalostí či zkušeností měly a dnes mají zmíněné historické motivy/objekty (sgrafita či mozaika) ve veřejném prostoru?

Proč si je stále ponecháváme, či odstraňujeme?

Jak nám historické poznání pomáhá pochopit současné dění?

31. ZELEŇ NA NÁMĚSTÍ

Kolik zeleně se nachází na náměstí? A vnímám ji vůbec? K čemu je? Vyhovuje nám její současný stav? Pojďme nad tím přemýšlet!

Vzdělávací oblast (obor):	Matematika a její aplikace (Matematika), Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	MAT-MAT-002-ZV9-005 Využívá metrické vlastnosti útvarů k řešení problému v kontextu reálných situací. CAP-PRI-002-ZV9-008 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů.
Vzdělávací cíl:	Žák zmapuje zeleň na náměstí. Vysvětlí důležitost zeleně a její funkce ve městě. Zdůvodní vytvořený návrh proměny zeleně na náměstí a uvede možnosti, jak se do proměny zapojit.
Ověřitelný výstup:	Plán náměstí se zmapovanou zelení, návrh na úpravy zeleně na náměstí a způsobu zapojení do nich
Klíčová slova:	Funkce zeleně, náměstí, veřejná zeleň, proměna náměstí
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/náměstí
Pomůcky:	PL, plán náměstí / mapová výseč, pravítko, metr apod. (pro měření)
Zdroje/inspirace:	ČESKÁ TELEVIZE. <i>Vliv stromů na snižování teploty vzduchu</i> . Online. WWW.CESKATELEVIZE.CZ. Česká televize. Dostupné z: https://edu.ceskatelevize.cz/video/8920-vliv-zelene-na-zivot-ve-mestech . [cit. 2025-11-25]. ČESKÁ TELEVIZE. <i>Město jako tepelný ostrov</i> . Online. WWW.CESKATELEVIZE.CZ. Česká televize. Dostupné z: https://edu.ceskatelevize.cz/video/16969-mesto-jako-tepelny-ostrov . [cit. 2025-11-25].
Možné souvislosti:	Ze závěrečné reflexe lze vytvořit plán pro třídní projekt proměny náměstí nebo okolí školy. Mapovat lze zeleň u své školy.

Postup: Žák si vybaví, co si představí na téma veřejná zeleň v souvislosti s místním náměstím. Přemýšlí nad tím, jak ji vnímá. Následně pracuje ve dvojici s mapovou výsečí (analogovou či digitální). Zjišťuje a zakresluje zeleň, její četnost, druhové složení. Pro tuto fázi je dobré rozdělit si náměstí na určité části podle počtu žáků. Zreflektuje proměnu pohledu na zeleň na náměstí. V druhé části zvažuje pozitiva a negativa umístění zeleně na náměstí a následně navrhuje její proměnu. Zváží možnost vlastního zapojení do možné proměny náměstí.

Zeleň na náměstí

Kolik zeleně se vejde na náměstí?

Co se ti vybaví, když se řekne veřejná zeleň? A kolik se jí vejde na náměstí?

Jak vnímáš náměstí z hlediska zeleně, která je na něm zastoupena? Uvědomuješ si její přítomnost?

Zmapuj si situaci na náměstí. Do plánu náměstí (mapové výseče) si pečlivě zaznamenávej následující informace.

- Zjisti, které druhy zeleně se vyskytují na náměstí.

Zakresli si jejich umístění např. pomocí piktogramů (listnatý, jehličnatý strom, keř, letnička, trvalka, záhon, truhlík...).

- Spočítej jejich počet (např. počet stromů, květináčů s počtem letniček, záhonů s počtem trvalek apod.).

Počet si opět připiš do plánu náměstí.

- Spočítej plochu, kterou zeleň pokrývá. Změř si tedy výměru záhonů, plochu, kterou zabírají svou korunou stromy apod. (použij např. krokování, měření centimetrem apod.).
- Spočítej si v procentech, jak velkou plochu z celkové výměry náměstí zeleň pokrývá. Potřebuješ znát celkovou plochu náměstí, využít můžeš např. měřítko mapy apod.).
- Přijde ti toto číslo nízké, či vysoké?
- Porovnej s původním vnímáním místa na začátku lekce. Jak náměstí vnímáš nyní, když máš data o tom, jaké druhy jsou na náměstí zastoupeny, a jak velkou plochu náměstí zeleň pokrývá?

Na závěr:

Můj pohled na náměstí se změnil/nezměnil, protože...

Proč se zelení vůbec zabýváme? K čemu je nejen na náměstí? Vymysli minimálně 3 důvody.

Najdi si další případné argumenty i v následujících větách.

Stromy napomáhají zadržovat vodu i ve městě. Při dešti se voda v okolí zeleně vsakuje a neodtéká jí tolik do kanálu.

Zelené plochy jsou i místem, kde si můžeme odpočinout, načerpat energii.

Staré stromy jsou biotopem pro různé druhy živočichů.

Místa se zelení se často stávají místem, kde se soustředí komunitní život (např. trhy pod platany, pikniky apod.).

Zeleň ochlazuje vzduch ve městě.

Zeleň na náměstí

Zeleň dokáže zachycovat prach i další škodliviny z výfukových plynů. Pokud jsou v ulicích stromy, je v nich méně prachu.

Stromy zvyšují i vlhkost vzduchu ve městě.

Za deště se můžeme pod některé stromy schovat (ne za bouřky).

Stromy či vyšší keře tlumí hluk. V ulicích se stromy může být několikanásobně menší hluk než v ulicích bez nich.

Díky zeleni jsou i ve městě podmínky pro hmyz, ptáky či drobné savce (veverky apod.).

Zeleň působí příznivě na psychiku.

Případně si dopiš argument vlastní:

Které 3 argumenty ti přijdou nejpodstatnější?

Doplň tabulku:

Pozitiva přítomnosti zeleně

Negativa při chybějící zeleni

Je pro tebe současný stav a množství zeleně na náměstí vyhovující, či nevhovující?

Co by se mohlo z hlediska zeleně na náměstí změnit? Navrhni případnou úpravu přírodních prvků – respektuj, že náměstí má nějakou funkci (doprava, obchod, turistika...). Návrhy zakresli odlišnou barvou do plánu náměstí.

Jak bys mohl přispět k proměně i ty nebo tvoje třída? Sepiš, co bys zvládl zařídit.

Návrh proměny náměstí představ spolužákům. Zdůvodni navrhované změny. Uveď, co by bylo z tvého pohledu zvládnutelné tebou či v rámci třídy.

32. KAM PRO OBČANSKÝ PRŮKAZ

Patnácté narozeniny se blíží a já přemýšlím nad tím, kdy, kde a jak si zařídím občanský průkaz. Zvládnu to ve své obci? Nebo musím vyrazit někam dál? Nebo by to šlo on-line? A která práva jsou s OP spjatá? Pojdme to zjistit.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-009 Prozkoumá činnost státní správy a samosprávy při řešení životních situací občana a při řešení lokálních výzev a problémů. CAS-VKO-002-ZV9-007 Pracuje s ukázkami konkrétních právních textů, jako je Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zákony, různé typy smluv.
Vzdělávací cíl:	Žák vyhledá informace o vydávání OP a sestaví návod, jak má o OP požádat patnáctiletý žadatel. Zjistí, která práva a povinnosti jsou s držením OP spjatá.
Ověřitelný výstup:	Postup při žádání o nový OP, při ztrátě a soupiska min. 2 práv a povinností spjatých s držením OP
Klíčová slova:	Státní správa, občanský průkaz (OP), práva a povinnosti a OP, ztráta OP
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	Žáci mohou pracovat např. s https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-269 , https://portal.gov.cz/ .
Možné souvislosti:	Postup si děti tvoří digitálně pomocí https://www.storyboardthat.com/account/logon

Postup: Žák pracuje s portálem občana (webové stránky města Mnichova Hradiště) či s portálem veřejné správy. Zjistí, kde a jak si může zařídit jako patnáctiletý občanský průkaz (OP). Sepíše postup pro jeho získání. Zjistí při práci s textem zákona, co dělat, když OP ztratí, a která práva a povinnosti jsou s držením OP spjatá.

Kam pro občanský průkaz

Kde seženu občanku?

Už sis byl pro občanku, tedy občanský průkaz? Xaverovi bude brzy patnáct a potřebuje zjistit, kde a jak si ho může zařídit. Porad' mu pomocí vlastních zkušeností a informací na vybraném městském/obecním úřadě či na portálu veřejné správy: <https://portal.gov.cz/>.

Kde sídlí městský/obecní úřad, u kterého si Xaver bydlící v Neveklovicích u Mnichova Hradiště může zařídit občanský průkaz?

Mnohé informace můžeme zjistit i z webových stránek města:

Který odbor vydávání občanských průkazů řeší?

Napiš Xaverovi v bodech, jak má postupovat, co si má připravit, zařídit apod., aby šlo vše hladce a on se na úřad nemusel opakovaně vracet. Návod bude: stručný, přehledný, funkční, v minimálně čtyřech krocích, v krátkých větách:

Návod:

Zjisti, co dělat, pokud OP ztratíš:

Porovnej se spolužákem svůj postup s jeho. Doplň či uprav, co je potřeba.

S držením občanského průkazu jsou spjatá i jistá práva a povinnosti. Zjisti v zákoně č. 269/2021 Sb., zákon o občanských průkazech, která 4 to např. jsou. (možný zdroj: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-269>)

Zjistil jsem, že o vydání OP si mohu požádat (kde):

K žádosti potřebuji:

Z práv a povinností, které se váží k držení OP, mě zaujaly tyto:

33. OBECNÍ/MĚSTSKÝ ÚŘAD A ŽIVOTNÍ SITUACE

Můžu uspořádat koncert na náměstí? Kde a jak mám zaplatit poplatek za psa? Kde a jak rychle si vyřídím nový cestovní pas? V životě nastávají různé situace. S některými nám může pomoci obecní/městský úřad.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-009 Prozkoumá činnost státní správy a samosprávy při řešení životních situací občana a při řešení lokálních výzev a problémů. UAK-HTD-001-ZV9-004 Využívá postupy a prostředky divadla k vlastní tvorbě, prozkoumávání témat, mezilidských vztahů a situací, poznávání sebe sama.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě práce s relevantními zdroji sehraje scénku, v níž poskytne návod, jak postupovat při řešení vybrané životní situace s pomocí úřadu státní správy nebo samosprávy.
Ověřitelný výstup:	Sehraná scénka, tabulka s příklady řešení životních situací
Klíčová slova:	Státní správa, samospráva, životní situace, portál občana
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	
Čas:	1–2 vyučovací hodiny (dle počtu vybraných situací)
Místo:	Učebna/městský či obecní úřad (exkurze např. u tajemnice, starosty apod.)
Pomůcky:	PL
Zdroje/inspirace:	Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025). MAREŠ, Jan, místostarosta obce Mnichovo Hradiště [ústní sdělení]. Mnichovo Hradiště, 15. 10. 2025 (informace k činnosti státní správy a samosprávy)
Možné souvislosti:	Žákům lze zadat situací více, při přehrávání scének pak sledovat shodné či rozdílné řešení.

Postup: Žák si nejprve přečte úvodní část PL, zodpoví si otázky (i s pomocí webu obce). Následně se žáci naložují do dvojic a vylosují si jednu životní situaci z tabulky v PL. S pomocí webových stránek obce, případně Portálu občana Mnichova Hradiště hledají řešení vylosované životní situace, které si připraví jako scénku pro ostatní spolužáky. Scénky se následně přehrávají. Žáci si do tabulky se životními situacemi zapisují jejich řešení (např. min. polovinu apod.). Na závěr si každý žák připraví shrnutí v PL.

Obecní/městský úřad a životní situace

Jak mi pomůže obecní/městský úřad?

Nový pas, propadlý rybářský lístek, nefungující veřejné osvětlení. Můžeš se setkat s různými životními situacemi.

S některými pomůže místní městský/obecní úřad. (ilustrace L. Umáčený, 2025) Obracel ses ty nebo tvoje rodina s nějakým dotazem či žádostí na městský úřad (MěÚ) nebo na členy samosprávy: zastupitelstvo města, radu města či starostu? Ano–ne

Co?

V kterých životních situacích se lidé na městský úřad obracejí?

Kde místní MěÚ sídlí? Připiš si adresu městského/obecního úřadu:

Kdy je městský/obecní úřad otevřený pro veřejnost, kdy jsou tzv. úřední dny?

Dny v týdnu..... od–do..... hodin

Mnohé informace můžeme zjistit i z webových stránek obce:

Vylosuj si do dvojice jednu situaci.

Představ si, že je třeba ji vyřešit. Doplň odpovídající řádek tabulky na základě práce s webovými stránkami obce, např. na část Portál občana Mnichovo Hradiště. Zařazení do kategorie státní správa x samospráva můžeš konzultovat s učitelem.

Připrav si se spolužákem scénku – rozhovor občana a úředníka při kontaktování úřadu kvůli danému problému.

Ve chvílích, kde přehrávají scénky spolužáci, **si zapisuj data do tabulky** tak, abys věděl, jak danou situaci řešit a zda situaci pomáhá řešit státní správa nebo samospráva. Zapiš si informace minimálně k polovině situací.

Ze zjištěných informací i ze zahranych scének vyplývá, že: obecní/městský úřad lze kontaktovat těmito způsoby: a to v těchto dnech:

On-line jde zařídit např. tyto minimálně 2 úkony:

Postup pro řešení vybraných životních situací najdu na webu města (kde)...

Samospráva řeší např. tyto 3 životní situace:

Státní správy řeší např. tyto 3 životní situace:

Naší scénce spolužáci porozuměli díky tomu, že...

Příště by bylo vhodné, kdybychom...

Obecní/městský úřad a životní situace

Životní situace Státní správa x samospráva

Situace	Odbor	Státní správa x samospráva
Potřebuješ si zařídit řidičák na malou motorku (do 50 cm ³).	Dopravy	Státní správa
Pořádáš koncert v části obce – na okraji parku (ohlášení akce).	Správních činností a živnostenský	Státní správa
Chystáš se do Egypta a potřebuješ pas.	Správních činností a živnostenský	Státní správa
Dostal jsi psa a je třeba za něj zařídit poplatek.	Finanční	Samospráva
Na ulici jsi viděl volně pobíhajícího psa již dva dny po sobě.	Městská policie	Samospráva
Máš rybářský lístek propadlý. Rád bys opět rybařil.	Životního prostředí	Státní správa
Je ti patnáct, rodiče ti koupili motocykl a je potřeba ho přihlásit.	Dopravy	Státní správa
Doma ti došel toner v tiskárně. Kam obal od toneru odneseš?	Komunálního hospodářství (sběrný dvůr)	Samospráva
Pravidelně venčíš psa a vadí ti, že v tvém okolí nejsou tzv. psí sáčky. Najdi si mapu, která ti ukáže, kde v obci a v jejím okolí jsou.	Komunálního hospodářství	Samospráva
Děda je držitelem průkazu ZTP a potřeboval by si vyřídit parkovací průkaz 07.	Sociálních věcí, zdravotnictví a školství	Státní správa
Rodiče chtějí vědět, jak získat pro babičku místo v domě s pečovatelskou službou.	Sociálních věcí, zdravotnictví a školství	Státní správa
Nalezl jsi černou skládku.	Životního prostředí, komunálního hospodářství	Samospráva
Je noc a ve tvé ulici nesvítí lampa veřejného osvětlení.	Komunálního hospodářství	Samospráva
Po silném lijáku neodtéká voda do kanálu, drží se vytrvale v jedné části ulice.	Komunálního hospodářství	Samospráva
Rád bys získal lovecký lístek. Zjisti, zda je to v tvém věku a situaci možné.	Životního prostředí	Státní správa

Životní situace

Situace	Odbor úřadu/úředník	Kontakt: tel., e-mail Lze se objednat? Lze řešit on-line?	Postup řešení (informace)	Státní správa x samospráva
Potřebuješ si zařídit řidičák na malou motorku (do 50 cm ³).				
Pořádáš koncert v části obce – na okraji parku (ohlášení akce).				
Chystáš se do Egypta a potřebuješ pas.				
Dostal jsi psa a je třeba za něj zařídit poplatek.				
Na ulici jsi viděl volně pobíhajícího psa již dva dny po sobě.				
Máš rybářský lístek propadlý. Rád bys opět rybařil.				
Je ti patnáct, rodiče ti koupili motocykl a je potřeba ho přihlásit.				
Doma ti došel toner v tiskárně. Kam obal od toneru odneseš?				

Obecní/městský úřad a životní situace

Pravidelně venčíš psa a vadí ti, že v tvém okolí nejsou tzv. psí sáčky. Najdi si mapu, která ti ukáže, kde v obci a v jejím okolí jsou.

Děda je držitelem průkazu ZTP a potřeboval by si vyřídit parkovací průkaz 07.

Rodiče chtějí vědět, jak získat pro babičku místo v domě s pečovatelskou službou.

Nalezl jsi černou skládku.

Je noc a ve tvé ulici nesvítí lampa veřejného osvětlení.

Po silném lijáku neodtéká voda do kanálu, drží se vytrvale v jedné části ulice.

Rád bys získal lovecký lístek. Zjisti, zda je to v tvém věku a situaci možné.

34. POJMENOVÁNÍ ULIC

Kde se berou názvy ulic? A od kdy je máme? Zahrajme si na člena letopisecké komise a zjistíme, jak výběr názvů nových ulic může probíhat.

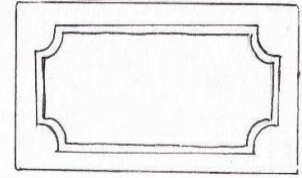
Vzdělávací oblast (obor):	Jazyk a komunikace (Český jazyk a literatura), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-004 Funkčně využívá znalosti o slovní zásobě a tvoření slov. CAS-VKO-002-ZV9-009 Prozkoumá činnost státní správy a samosprávy při řešení životních situací občana a při řešení lokálních výzev a problémů.
Vzdělávací cíl:	Žák navrhne na základě práce s texty vhodný název ulice ve vybrané lokalitě a návrh zdůvodní.
Ověřitelný výstup:	Návrh názvu ulice a jeho zdůvodnění
Klíčová slova:	Regionální identita, původ jmen (názvy ulic), činnost samosprávy
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Dějepis)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložka na psaní venku, plán obce či připojení na internet
Zdroje/inspirace:	Ilustrace: Lukáš Umáčený (2025). SOSNOVEC, Pavel; KRÍŽOVÁ, Lenka a JUŘENA, Jan. <i>Příběh Mnichova Hradiště</i> . Mnichovo Hradiště: město Mnichovo Hradiště, 2020. ISBN 978-80-907994-0-0. Zeměpisná mapa: In: Mapy.com [online]. Praha: © Seznam.cz. 2025 a další [cit. 2025-10-25]. Dostupné z: https://mapy.com/cs/zakladni?x=14.9727696&y=50.5347155&z=16
Možné souvislosti:	Vyrazit na dotyčné místo a pracovat právě tam (viz PL).

Postup: Žák se v roli člena letopisecké komise orientuje v procesu výběru jmen ulic. Zapiše si názvy těch, kterými při cestě do školy prochází, roztřídí je podle jmen. Při četbě textu zjišťuje, od kdy v Mnichově Hradišti existují názvy ulic a jak byly vybírány. Při práci s mapovým polem zjistí, které ulice jsou ve městě pojmenovány podle osob či událostí, navrhne nejjícní osobu, po které by ulice/náměstí mohly být pojmenovány. V další části se seznámí s procesem výběru názvů (anketa mezi veřejností, letopisecká komise a místní muzeum jako poradní orgán, doporučení rady města, hlasování zastupitelů). Pomocí práce s mapou zjišťuje, jak jednotlivé výběry názvů ulic dopadly. V závěru navrhne název pro jednu z dosud neexistujících ulic a svůj návrh zdůvodní.

Pojmenování ulic

Jaké jméno vyberu pro ulici?

Představ jsi, že jsi nejmladší člen letopisecké komise, která vybírá návrhy pro nově vzniklé ulice či pro jejich přejmenování. V obci vzniká nyní nová ulice a byl jsi vyzván k podání návrhů na jejich pojmenování. V komisi jsi krátce, potřebuješ se v problematice zorientovat. Nejdříve se tedy zaměříš na to, že zjistíš, jak vypadají názvy ulic, kterými procházíš, když jdeš/jedeš do školy.

Zapiš si názvy ulic, kterými jdeš/jedeš do školy:

Roztříd' ulice podle jejich jmen, např. podle jmen osobností, podle charakteru ulice...

Názvy ulic tu nejsou odjakživa. Od kdy se asi ulice pojmenovávaly?

Přečti si text z knihy Příběh Mnichova Hradiště (str. 171–172):

Zatímco v Praze byly uliční názvy zavedeny již v říjnu 1787, v Mnichově Hradišti se tato problematika řešila až o století později. O tom, že ulice ve městě budou úředně pojmenovány, bylo rozhodnuto 30. října 1883. ... Ze zápisů plyne, že některé názvy byly zcela tradiční a o jejich užití nebylo sporu, o jiných se diskutovalo.

K definitivnímu ustálení názvů ulic došlo až v průběhu roku 1886. Některá z nich byla motivována polohou, resp. směrem (Sobotecká, Mladoboleslavská, Klášterská, Turnovská, Zámecká – vedla směrem k zámku, Na Poříčí – směřovala k oblasti zvané Poříč, Polní – svědčící o pronikání zástavby do polí, Nádražní ulička – vedoucí směrem k nádraží), či výrazným objektem, který se v ní nacházel (Svatojakubská – podle kostela sv. Jakuba, Svatojánská – podle sochy sv. Jana Nepomuckého...). Některé ulice dostaly jméno podle vlastnosti (Dlouhá, Hluboká, Příčná, Příkrá, Na Stupních) či funkce (Na Bělidlech – bělilo se zde prádlo, Sirková – patrně podle výroby zápalek). Jiné názvy odkazovaly na osobnosti spjaté s městem (Arnoldova, Budovcova, Davidova – podle hospodářského správce knížete Rohana; Nigrinovo návrší – jednalo se o místního děkana, který založil nadaci pro chudé studenty). Ulice pojmenované po českých velíkánech byly v menšině (Palackého). Příznačné je, že náměstí (označované také často jako rynek) pojmenováno nebylo.

Vzápětí začaly vznikat i nové ulice. K prvním z nich patřila Svatováclavská (podle sochy sv. Václava) a Nádražní (vedoucí k nádraží, dnes ulice Jana Švermy). Oblasti, v nichž se nacházely vilové čtvrti, byly většinou pojmenovány po významných českých osobnostech kulturního či politického života (Svatopluka Čecha, Smetanova, Komenského, Riegrova, Žižkova), pouze ulice vedoucí k městským sadům dostala jméno Sadová.

Kdy tedy došlo k definitivnímu ustálení názvů ulic?

Podle čeho se ulice původně nejčastěji pojmenovávaly?

Pojmenování ulic

Na schůzce letopisecké komise jsi pochopil, že ostatní členové komise by rádi novou ulici pojmenovali po nějaké významné osobě či historické události. Zjisti pomocí plánu města/mapy, po kom již ulice v obci pojmenovány jsou.

U osob a událostí, které znáš, si udělej *.

Koho bys pro pojmenování ulice vybral? Proč by si zasloužil, aby se po něm ulice pojmenovala? (Ulici lze pojmenovat jen po nežijících osobách!)

Na další schůzce se někteří členové letopisecké komise vyjádřili, že by raději od pojmenování ulice podle rodáků upustili. Hledej tedy jinou cestu, jak ulici pojmenovat. Inspirovat se můžeš v úvodním textu o tom, jak se ulice v obci původně pojmenovávaly. Jeden z členů letopisecké komise připomněl, že když se v roce 2010 hledaly názvy pro některé z ulic v Hněvousicích, většina názvů souvisela s polohou, směrem, případně se stromy spjatými s danou ulicí. Lidé v anketě konané v roce 2007 navrhovali např.:

Západní	Ke Kaštánkům	Krkonošská	Kaštanová	Káčovská	V Polích
Žitná	Travní	Jizerská	Severní	Ještědská	Ořechová
Topolová	Hradecká	U Hněvousic	Na Vršku	Podolská	Valdštejnská

Rada města doporučila zastupitelstvu ke schválení tyto názvy ulic:

U Statku Nad Strání Na Vršku Ještědská Pojizerská

Podívej se do mapy, jak to dopadlo, co zastupitelé odhlasovali. Jak se ulice v Hněvousicích jmenují?

Další z členů letopisecké komise zavzpomínal, že v roce 2017 navrhovali za komisi názvy pro další vzniklé ulice, a to:

Podolská K Arnošticům K Bažantnici pojmenování po Josefu Kočím, který žil v Hněvousicích

Ředitelka místního muzea tehdy ještě navrhla: Nad Jezem, Nad Ostrovem, Hradecká.

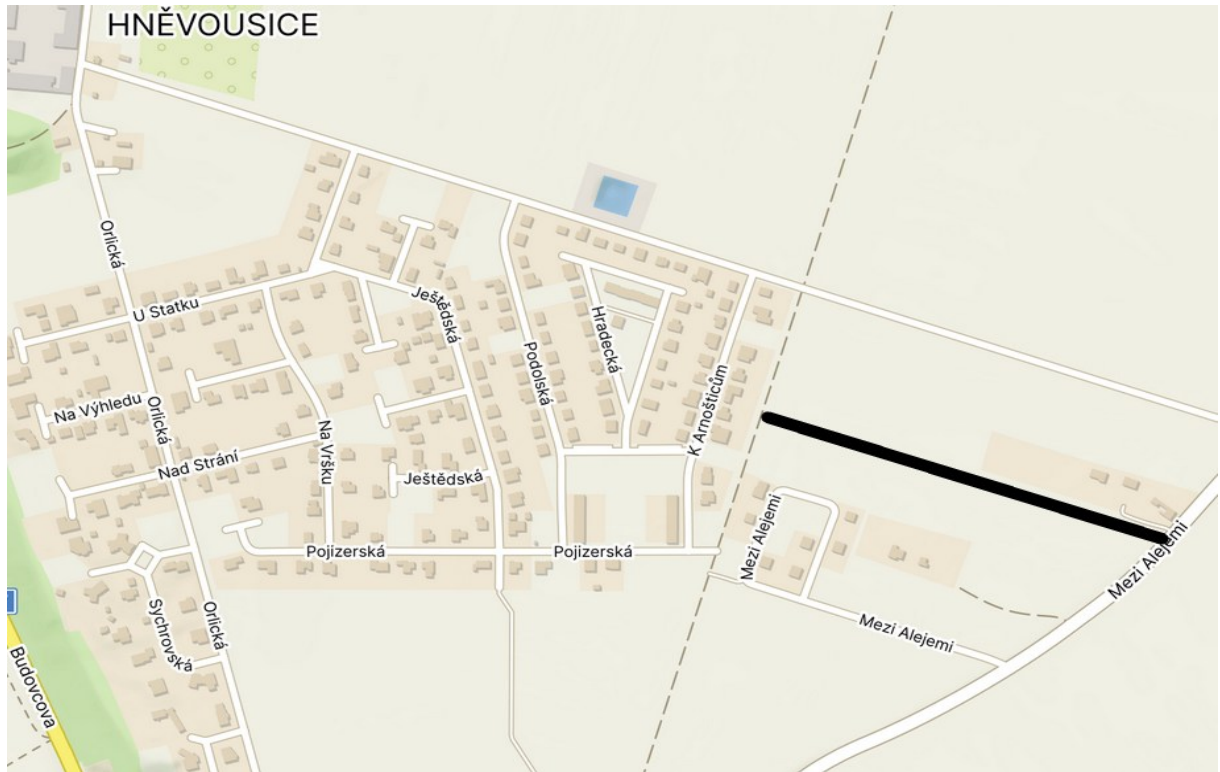
Pomocí mapy zjisti, jak to dopadlo. Ulice se nazývají:

Shrnutí: Podle čeho se v posledních letech pojmenovávaly ulice?

Pojmenování ulic

Tvým úkolem je nyní navrhnout název ulice, která je na mapě vyznačena plnou černou čarou. Zvaž již navrhované a schválené názvy ulic.

Mezi pravidla pro pojmenování ulic platí i to, že v obci by neměly být podobně znějící názvy, nelze pojmenovávat po žijících osobách.

Zdroj: Mapy.com (<https://mapy.com/cs/zakladni?x=14.9727696&y=50.5347155&z=16>)

Podej jako člen letopisecké a muzejní komise návrh:

Návrh:

Zdůvodnění:

35. PORUŠOVÁNÍ PRÁV

Porušuji zákon, když si nekoupím parkovací lístek? A co když jdu na červenou? Mohu obchod zažalovat, když mi nechce přijmout platbu platební kartou? Co je porušení práva, kde to zjistím a jak zjednat při porušení práva nápravu?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-008 Rozpozná na příkladech různých životních situací porušování práv, zákonů a smluv a navrhne, jak situace řešit. CAS-VKO-002-ZV9-007 Pracuje s ukázkami konkrétních právních textů, jako je Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zákony, různé typy smluv.
Vzdělávací cíl:	S pomocí konkrétních právních textů doloží příklady (ne)porušování práv v obci. Navrhne, jak situaci řešit.
Ověřitelný výstup:	Popis životní situace, její zhodnocení z hlediska porušení, či neporušení práva a návrh na její řešení
Klíčová slova:	Právní povinnost, porušení práva, právní texty
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	2 vyučovací hodiny (Ize zkrátit, vynechat fotografování v terénu)
Místo:	Učebna/venku (procházka po obci)
Pomůcky:	PL, připojení k internetu, tablet apod., podložka na psaní venku
Zdroje/inspirace:	MINISTERSTVO VNITRA. <i>Sbírka právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů</i> . Online. 2025. Dostupné z: https://sbirkapp.gov.cz/ . [cit. 2025-11-17].
Možné souvislosti:	Příklady předem posbírání učitel a žákům v druhé části hodiny promítne. Učitel může nafotit i příklady, kdy ví, že se o porušení práva nejedná, jen potřebuje příklad, nad kterým budou žáci o tom, zda se (ne)jedná o porušení práva, diskutovat.

Postup: Žák si v PL zodpoví úvodní otázku. Ve dvojici (či sám) následně stanoví u jmenovaných situací, zda došlo, či nedošlo k porušení práva. Při hledání odpovědí využije přiložené nápovědy či vyhledávání ve Sbírce právních předpisů... (viz <https://sbirkapp.gov.cz/>). Následně proběhne společné sdílení odpovědí.

Jako domácí příprava je zadáno: Vyfotografuj porušování práva v naší obci. Žák vyfotografuje v terénu nalezený příklad. Fotografie zašle dle instrukcí učiteli (Teams apod.). Ve škole si žáci ve dvojici posdílejí své nálezy a zpracují odpovědi v PL. Při společném sdílení třídy si žák zapíše minimálně dva další příklady (ne)porušení práva. Učitel promítá fotografie žáků. Žák si shrne zjištění pomocí otevřené věty.

Porušování práv

Došlo k porušení práva?

Co to znamená, když je porušováno něčí právo? Jak to vypadá? Uveď příklady, které tě napadají.

K porušení práva (právní povinnosti), může dojít tak, že:

- někdo konal tak, jak neměl (porušil právem stanovený zákaz);
- někdo nekonal tak, jak měl (něco opomenul).

Jak je definována právní povinnost? Právní povinnosti jsou ty, jež ukládají zákony a další právní předpisy a jejichž plnění vymáhají státní orgány a orgány veřejné správy.

Parafrázuj si tedy vlastními slovy, co to znamená, když někdo poruší právo:

Podívej se na možné příklady porušení právní povinnosti. K situacím mělo dojít v tvé obci či v Mnichově Hradišti.

Udělej křížek (x) k příkladům, ve kterých došlo k porušení právní povinnosti. Případná nápověda je pod příklady. Nařízení a obecní vyhlášky vydané obcí lze vyhledávat např. ve Sbírce právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů (<https://sbirkapp.gov.cz/>). Pokud nelze stanovit, zda došlo k porušení práva, připiš proč.

Pan Novák si nekoupil parkovací lístek.

Paní Novotná nedala parkovací lístek za okénko svého automobilu.

Patnáctiletý Petr přešel na červenou.

Honzík se nepřihlásil a mluvil bez toho, že by mu dal někdo slovo.

Pan Červený našel šátek a nechal si ho.

Paní Červenková našla peněženku a nechala si ji.

Bedřich ráno nepozdravil paní sousedku.

Pan Čížek jel bez platného řidičáku.

Paní Veselá neotevřela svůj obchod přesně v 9:00 h, jak má uvedeno v otevírací době.

Kdosi nasprejoval nevzhledné nápisy na dům na náměstí.

Pan Jiříček zaparkoval těsně před přechodem.

V obchodě mi prodali salám, doma jsem zjistil, že je zkažený.

V obchodě mi špatně vrátili a paní pokladní se mnou nechce o věci diskutovat.

V obchodě nepřijímají platební karty, i když mají na dveřích cedulku s logem mé karty.

Někdo na náměstí chodí s kasičkou na sbírku. Zdá se mi podezřelý.

V ulici běhá na volno pes.

Na náměstí není volně dostupný internet, i když ještě vloni byl.

Soused si stěžuje, že jsem mu snědl třešně, které byly na větvi přesahující na náš pozemek.

Chodník v sousední ulici je už rok rozbitý (chybějící dlažební kostky).

Úředník na MěÚ mi nechce říci, kolik stála oprava kanalizace v obci.

Porušování práv

Nápověda:

- a) Podle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou povinné subjekty povinny poskytovat informace na žádost, ale opět záleží na okolnostech, žádost musí mít určité náležitosti. Některé informace se nemusí poskytovat.
- b) V Mnichově Hradišti existuje vyhláška o veřejném pořádku, podle které je povinnost vodit psy na vodítku v zastavěném území města, což je prakticky celé město. V jiných obcích taková vyhláška nemusí existovat.
- c) Legální sbírka musí být registrovaná a osoby, které vybírají peníze, u sebe musejí mít potvrzení.
- d) Nálezce je povinen nález vrátit majiteli či nahlásit nález na obecním úřadě, neplatí to pouze u věcí tzv. opuštěných, což jsou mimo jiné věci nepatrné hodnoty zanechané na veřejně přístupném místě. Záleží na okolnostech, ale i u šátku se dá předpokládat, že ho spíše někdo ztratil, než že by ho úmyslně odložil s tím, že se ho chce zbavit (pokud tedy nebyl nalezen vedle kontejneru). Takže ponechání šátku by bylo neoprávněné přivlastnění cizí věci.
- e) Nedodržení pravidel pro přecházení ulice je porušení pravidel silničního provozu. Trestní odpovědnost je v ČR od 15 let. Pokud přestupek spáchá osoba starší 15 let, je za něj odpovědná.
- f) V Mnichově Hradišti jsou nařízením vymezena místa, kde je možné parkování za úplatu. Parkovné se platí ve vymezených časech. Dále jsou stanoveny i způsoby platby za parkování. Poplatek lze hradit on-line přes aplikaci nebo zakoupením parkovacího lístku a jeho umístěním za okno automobilu. Nařízení se nevztahuje na vozidla označená parkovacím průkazem pro osoby se zdravotním postižením podle zvláštního právního předpisu.

Projdí se po obci a hledej příklady porušování práv.

Vyfoť je a pošli fotografie dle instrukcí učiteli.

Sdílej svoje zjištění ve dvojici. Která možná porušení práv jsi našel?

Roztříděte si je podle toho, zda se společně domníváte, že došlo či nedošlo k porušení práv. Zjistěte pomocí dostupných materiálů (přístup na internet, tištěné materiály za právní oblasti apod.) odpovědi na následující otázky a úkoly:

Došlo k porušení práva?

Kde mám oporu v zákonu (obecní vyhláška, řád školy, zákony, ústava...)?

Které/čí právo bylo porušeno?

Jak bylo právo porušeno?

Jak lze zjednat nápravu?

Na koho je třeba se případně obrátit?

Porušování práv

Sdílejte svá zjištění.

Zapiš si minimálně 2 příklady, které uvedli spolužáci:

Příklad	Porušení práva ano/ne? Opora v zákoně, popis porušení, možná náprava

Shrnující věta: Když jsem se věnoval/a tématu porušování práv, zjistil/a jsem, že...

36. KOMUNÁLNÍ VOLBY

Kdy budu moci volit? Kde a kam budu volit? Jak to bude celé probíhat? Volby. To je pro někoho spousta otázek. Pojďme na ně hledat odpovědi.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-006 Prozkoumá průběh a výsledky voleb v České republice, rozhodování občanů při volbách a jejich zapojování do veřejného politického dění.
Vzdělávací cíl:	Žák jednoduše popíše, jak probíhají v obci komunální volby.
Ověřitelný výstup:	Závěrečná shrnující věta
Klíčová slova:	Volby, komunální volby, průběh voleb ve volební místnosti
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Informatika (Informatika)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna / venkovní učebna s připojením na internet
Pomůcky:	PL, přístup k internetu, tablet apod.
Zdroje/inspirace:	VOLBY DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ. In: Gov.cz [online]. Praha: 2025 © Digitální a informační agentura [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: https://portal.gov.cz/rozcestniky/volby-do-zastupitelstev-obci-RZC-118 , HRY, NÁZOROVÁ PŘÍMKA. In: CEDU.cz [online]. Praha [cit. 2025-11-08]. Dostupné z: https://cedu.cz/hra/nazorova-primka
Možné souvislosti:	Lze např. pracovat i s materiály Jednoho světa na školách (https://www.jsns.cz/lekce/15272-studentske-volby), zapojit se do Studentských voleb, seznámit žáky s principem volební kalkulačky (https://www.volebnikalkulacka.cz/). Využít lze i webové stránky obce jako zdroj informací ke komunálním volbám nebo zmapovat míru a povahu poskytovaných informací na webu obce, v komunikačních kanálech využívaných obcí apod.

Postup: Žák pracuje s pracovním listem; odpovídá si nejprve na úvodní otázky, dále vyhledává data na portálu gov.cz. V závěrečné fázi sdílí svá zjištění se spolužákem a reflektuje tuto spolupráci pomocí otevřené věty. Pozn.: K závěrečné otevřené větě dodat informaci, aby žáci ideálně popsali, jak spolupráce probíhala, nakolik byla efektivní a proč.

Komunální volby

Kdy, kde a jak mohu volit?

Volby. To je pro někoho spousta otázek. A nejde jen o to si vybrat, koho zvolit. Odpověz si na otázky:

Kdy budu moci volit?

Kam půjdu volit?

Jak to bude probíhat?

Amélii bude za tři týdny patnáct let, bydlí v Mnichově Hradišti v ulici Palackého. V kterých nejbližších volbách bude moci volit? A kdy bude moci být zvolena? Zjisti to na základě práce s portálem veřejné správy: <https://portal.gov.cz/rozcestniky/volby-do-zastupitelstev-obci-RZC-118>, se zákonem o volbách do zastupitelstev obcí či Listinou základních práv a svobod ČR.

Amélie může volit v komunálních volbách, když dovrší věk let. Aktivní volební právo (může volit) bude mít ve volbách v roce: Pasivní volební právo (může být zvolena) bude mít ve volbách v roce:

A co ostatní volby? Vytvoř časovou osu následujících voleb (komunální, krajské, do Poslanecké sněmovny ČR, do Senátu ČR, prezidentské, evropské). Zanes na osu roky, kdy volby mají proběhnout. Označ, kterých se bude moci Amélie účastnit s aktivním volebním právem (např. modře) a s pasivním (např. zeleně).

Amélii v souvislosti s volbami napadly následující otázky. Pomoz najít odpovědi pro Amélii i sebe.

Kde zjistím, do kterého volebního okrsku spadám?

Moje volební místnost je, Améliina volební místnost je

Kdy a jak získám hlasovací lístky?

Jak zjistím, kdo ve volbách kandiduje?

Seřaď do správného pořadí jednotlivé kroky (připiš k větám číslice ve správném pořadí od 1 do 5).

Hlasovací lístek v úřední obálce vhodí před okrskovou volební komisí do volební schránky.

Volič po příchodu do volební místnosti předložením platného občanského průkazu nebo cestovního pasu prokáže svoji totožnost a státní občanství ČR.

Následně začíná sčítání hlasovacích lístků.

Po skončení doby určené pro hlasování je volební místnost uzavřena.

Volič se odebere do prostoru určeného pro úpravu hlasovacích lístků (za plentu).

Po zapsání na seznam voličů získá prázdnou volební obálku, a pokud o to zažádá, získá i hlasovací lístky.

Co si máš tedy vzít s sebou?

Sepiš si shrnutí zjištěného pomocí jedné věty, kdy, kde a jak (co vzít s sebou) můžeš volit právě ty:

Své odpovědi sdílej se spolužákem, doplň či uprav si je dle potřeby.

Poté si doplň větu: Spolupráce se spolužákem:

37. ÚČAST V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH

Proč někteří lidé chodí ke komunálním volbám pravidelně a někteří se jich neúčastní? A jak to máš v tuhle chvíli právě ty? Pojďme se podívat na důvody, vyzkoušet debatu s pevně stanovenými rolemi a zjistit, zda jsme změnilí svůj názor.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-006 Prozkoumá průběh a výsledky voleb v České republice, rozhodování občanů při volbách a jejich zapojování do veřejného politického dění. UAK-HTD-001-ZV9-004 Využívá postupy a prostředky divadla k vlastní tvorbě, prozkoumávání témat, mezilidských vztahů a situací, poznávání sebe sama.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě práce s příklady objasní, proč by se (ne)zúčastnil komunálních voleb.
Ověřitelný výstup:	Aktivní účast v debatě, zdůvodnění pozice (pohybu) na škále Proč (ne)půjdu ke komunálním volbám?
Klíčová slova:	Komunální volby, účast ve volbách, názorová škála, debata s pevně danými rolemi
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, případně podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	Simulační a rolové hry: ČINČERA, Jan; KLÁPŠTĚ, Petr a MAIER, Karel. <i>Hry a výchova k občanské společnosti</i> . V Praze: BEZK, 2005. ISBN 80-239-5144-0.
Možné souvislosti:	Lze udělat velkou diskusi s celou třídou, takže žáky nedělím na malé podskupiny, jen na dvě velké (ano x ne).

Postup: Žáci se rozdělí na polovinu (na dvě skupiny A, B). Každý dostane pracovní list A, nebo B, v kterém si žáci vyplní úvodní názorovou škálu. Učitel ukáže, kde je v učebně pomyslná názorová škála, žáci se na ni reálně postaví dle svého vlastního názoru. Následně se skupiny A a B dále dělí na další podskupiny, a to tak, aby v podskupinách bylo ideálně 5 osob. V rámci nové podskupiny je 1 pozorovatel, ostatní jsou řečníci. Vždy musí být minimálně dva řečníci a jeden pozorovatel. Každý v podskupině pracuje s PL, připravují se na debatu dle instrukcí v PL. Po cca 5 minutách přípravy dojde k debatě. Proti sobě sedí dvě podskupiny (např. čtyři hájící ANO a čtyři hájící stanovisko NE). Pozorovatelé sedí mimo tuto řadu. Žáky je třeba rozdělit tak, aby vždy seděli proti sobě ti, kteří mají naložované odlišné názorové stanovisko a aby nebyly skupiny příliš početné (ideálně tedy dvě podskupiny proti sobě). Následuje diskuse po dobu např. 5 minut. Žáci hájí vyložené a připravené stanovisko (ano x ne). Dodržují pravidla diskuse, která je třeba připomenout. Po debatách ve skupinách následuje individuální reflexe v PL. Poté společná reflexe třídy, ve které sdílejí své postřehy všichni společně. Na závěr pak závěrečná názorová škála. Každý se postaví na pomyslnou čáru podle toho, co odpovídá jeho názoru na otázku: Zúčastním se komunálních voleb, až budu moci? Žáci objasní, proč zůstali na původním místě či se nějak posunuli, jaké je jejich aktuální stanovisko. Pozn.: Je třeba nakopírovat PL tak, že z jedné strany mají jednu z variant (A, B), z druhé strany vyzkoušej si debatu...

Účast v komunálních volbách

Proč (ne)půjdeš ke komunálním volbám? Varianta A

- Komunální volby. Volby ve tvé obci. Volby, z kterých vzejde místní zastupitelstvo a starosta obce. Půjdeš volit, až budeš moci? Zobraž svoje současné stanovisko na názorové škále:

ANO

NE

- Připiš zdůvodnění svého názoru:
- Na pomyslné názorové přímce na zemi se postav tak, jak to odpovídá tvé současné odpovědi na úvodní otázku.
- Začni se do textů. Podtrhni si (připiš na okraj) důvody, které lidi vedou k (ne)účasti ve volbách.

Účast ve volbách:

Paní Nováková: Dávám najevo, kterým místním stranám a lidem věřím, s kterým programem se ztotožňuji. Volby jsou příležitostí projevit důvěru v určité politické síly a jejich programy i v konkrétní lidi ze svého okolí.

Pan Syrůček: Zajímá mě, jaké dopady bude mít místní politika na můj život. Volím ty, kteří slibují zlepšení v oblastech, které jsou pro ně důležité (např. nová škola, dostupný zubař, zeleň, nízká daň z nemovitosti...).

Paní Veselá: Jsem nespokojená se současným stavem obce, chci volit změnu a dát šanci novým politickým uskupením, novým lidem, co v obci žijí.

Pan Trojniček: Účast ve volbách vnímám jako svou občanskou povinnost. Jsem občan, obyvatel obce a chci se tím, že jdu k volbám, podílet na tom, jak se nám v obci bude dařit. Podporuji tím legitimitu demokracie.

Paní Součková: Mám to kousek, času mě to taky příliš nestojí.

Pan Rosůlek: Víím, že každý hlas je důležitý, a v komunálních volbách to platí taky.

Paní Smutná: Tím, že jdu aktivně volit, bráním kupčení s hlasy – rozhoduji se tak, jak chci, ne podle toho, kdo mi co dal.

Pan Nožička: Ještě jsem nevolil a letos již můžu. Jako dítě jsem chodil s rodiči, víím, jak to probíhá a kam mám jít.

Paní Vlkavská: Díky mému hlasu mohu změnit politické směřování obce, nastavit jiný kurz (např. místo populistů, co slibují kde co, zvolit zodpovědné, kteří dokáží říkat i nepříjemné věci a řídit se dlouhodobými cíli).

Pan Šimůnek: Svým hlasem dávám najevo, že mi vadí, co se nyní děje v obci. Protestuji proti jejímu vedení.

Proč lidé chodí volit? Připiš důvod k výše uvedenému příkladu: blízkost volební místnosti a časová nenáročnost, změna stávající situace, pocit občanské odpovědnosti, eliminace kupčení s hlasy, vědomí důležitosti každého hlasu, možnost ovlivnit směřování obce, protest proti stávající politice, důvěra v systém (legitimita demokracie), vyjádření názoru, zájem o politiku (dění v obci), znalost způsobu hlasování.

Posdílejte si ve skupině důvody, proč lidé chodí, či nechodí volit v komunálních volbách.

Účast v komunálních volbách

Proč (ne)půjdu ke komunálním volbám? Varianta B

- Komunální volby. Volby ve tvé obci. Volby, z kterých vzejde místní zastupitelstvo a starosta obce. Půjdeš volit, až budeš moci? Zobraz svoje současné stanovisko na názorové škále:

ANO

NE

-
- Připiš zdůvodnění svého názoru:
 - Na pomyslné názorové přímce na zemi se postav tak, jak to odpovídá tvé současné odpovědi na úvodní otázku.
 - Začni se do textů. Podtrhni si (připiš na okraj) důvody, které lidi vedou k (ne)účasti ve volbách.

Účast ve volbách:

Pan Koníček: Nechodím volit, nezajímám se o to, co se v obci děje. Využiji svůj čas jinak. Ono to nějak dopadne.

Paní Prácheňská: Nevěřím v současný politický systém, starostou se může stát i ten, kdo nedostal nejvíce hlasů. Volby nic nezmění, stejně tam budou sedět zase ti stejní spoluobčané.

Pan Mrkvička: Můj hlas v naší obci nic nezmění, a proto je zbytečné se voleb účastnit.

Paní Vomáčková: Slyšela jsem, že v sousední obci se kupčilo s hlasy, starostovi lidé dávali peníze za to, když bude opět zvolen. Nevěřím proto volbám. Lidí se nechají podplácet.

Pan Nohýnek: Nepůjdu volit, protože nemám v obci trvalé bydliště.

Paní Motýlková: Nepůjdu volit, protože jsem dlouhodobě nemocná, upoutaná na lůžko.

Pan Ryšavý: Nikoho z kandidátů neznám, neznám místní, nevím, jak si vybrat.

Paní Slunečná: Tím, že tam nepůjdu, dám najevo, že protestuji proti tomu, jak je u nás obec vedená. Je to můj protest proti současnému vedení obce.

Pan Malý: Není koho volit, z kandidujících stran a hnutí si nevyberu. V naší obci kandidují stále titíž občané, souseda volit nechci.

Paní Malinová: Je to náročné, musím si připravit občanku, dojít tam. Cesta mi přijde dlouhá. Jen aby nepršelo.

Pan Kuliferda: Ještě jsem tam nikdy nebyl a mám trochu obavy, jak to u voleb chodí. Nevím, kam mám jít.

Proč lidé nechodí volit? Nezájem o politiku, nedůvěra v danou instituci či politický systém, pocit marnosti (bezmoc, ztráta vlivu), kupčení s hlasy, protest, trvalé bydliště, nemoc/úraz, nedostatečná informovanost (neznalost), pocit absence vhodných politických subjektů, nejistota z nové situace a její neznalost, nepohodlí a organizační překážky.

- Posdílejte si ve skupině důvody, proč lidé chodí, či nechodí volit v komunálních volbách.

Účast v komunálních volbách

Vyzkoušejte si debatu na téma Volit v komunálních volbách má cenu. Tvůj nalosovaný názor je:.....

Rozdělte si ve své podskupině role:

Role pozorovatele: sledovat průběh debaty, zapisovat si množství použitých argumentů a jejich kvalitu, schopnost týmu reagovat na protistranu, zapojit všechny členy skupiny, používat spisovnou slovní zásobu, nebýt slovně ani jinak agresivní.

Role debatujících: připravit si argumenty na obhajobu vylosovaného stanoviska, reagovat na protistranu pomocí odpovídajících věcných argumentů, přinášet do diskuse další argumenty, zapojit všechny členy skupiny.

Připravte si ve skupině argumenty (využijte dodané příklady).
Debatujte např. 5 minut.

Po debatě si shrňte, jak debata probíhala, zapisuj si poznámky.

Jak podle tebe debata probíhala?	Jak viděli debatu pozorovatelé?	Jak viděli debatu ostatní debatující?
----------------------------------	---------------------------------	---------------------------------------

Odpověz si sám za sebe:

Hájil jsi názor, který vnitřně zastáváš?	Jak ti při debatování bylo?	Co sis vzhledem k tématu uvědomil?
--	-----------------------------	------------------------------------

Znovu si zahraj názorovou škálu z úvodu pracovního listu. Jinou barvou tužky označ své současné místo na úvodní přímce pracovního listu.

Změnil jsem místo, protože... ..

Zůstal jsem stát na totožném místě, protože... ..

Postav se se spolužáky i reálně na pomyslnou čáru tak, jak to odpovídá tvému názoru na otázku:

Půjdu volit v komunálních volbách, až budu moci?

Objasni svůj pohyb (setrvání) na přímce (Původně jsem byl..., protože... Nyní jsem..., protože. Zůstal jsem na místě, protože...).

A uzavři si lekci větou: V tuto chvíli si myslím, že se zúčastním/nezúčastním voleb, protože...

38. AKTIVNÍ OBČANSTVÍ

Co je palčivým problémem obce nebo jejího okolí? A co bych s tím mohl jako aktivní občan udělat? Jak a co napsat zastupitelům? Které možnosti občanské participace se nabízejí? A co z nich je pro mě realizovatelné?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-006 Prozkoumá průběh a výsledky voleb v České republice, rozhodování občanů při volbách a jejich zapojování do veřejného politického dění.
Vzdělávací cíl:	Žák vybere na základě práce s příklady zapojování do veřejného politického a občanského dění příklad občanské participace, který by byl vhodný pro vybraný komunální problém.
Ověřitelný výstup:	Zdůvodnění výběru vhodné aktivity sloužící k řešení vybraného problému
Klíčová slova:	Aktivní občanství, občanská participace, samospráva, zastupitelstvo města, rada města, veřejný problém
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a komunikace (Český jazyk a komunikace), Informatika (Informatika)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna
Pomůcky:	PL, přístup na internet
Zdroje/inspirace:	<p>Metodiky/projekty rozvíjející aktivní občanství:</p> <p>ČLOVĚK V TÍSNI. <i>Active Citizens</i>. Online. HTTPS://WWW.CLOVEKVTISNI.CZ. Člověk v tísní. 2025. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/metodika-programu-active-citizens-1252pub. [cit. 2025-11-17].</p> <p>ČLOVĚK V TÍSNI. <i>Světová škola</i>. Online. Světová škola. 2024, 2025. Dostupné z: https://www.svetovaskola.cz/. [cit. 2025-02-06].</p> <p>Environmentální tematiku rozvíjí se svými projekty např. TEREZA. <i>Tereza</i>. Online. Tereza. 2023. Dostupné z: https://terezanet.cz/. [cit. 2025-02-06].</p>
Možné souvislosti:	Po skončení lekce je možné se pustit do reálného řešení vybraného projektu, např. formou půlročního projektu.

Postup: Žák si nejprve brainstormingem sepiše, které palčivé problémy v obci registruje. Ve dvojici si následně připraví kostru e-mailu pro místní samosprávu, zjistí, kdy a za jakých podmínek by se mohli objednat na jednání zastupitelstva či rady města. Z příkladů vybírá, které další možnosti občanské participace by se k řešení jejich problému hodily. U vybraného řešení zjistí pomocí práce s daty na internetu či AI jeho vhodnost a realizovatelnost. Zapiše si, kde informace získal (zdrojuje). Svě závěry sdílí s dalšími dvojicemi. Ze sdílení si zapiše, které příklady občanské participace ho zaujaly a čím.

Aktivní občanství

Jak mohu ovlivnit věci ve své obci? (Když volit nestačí)

Co je palčivým problémem obce nebo jejího okolí? Co by měla současná či budoucí obecní samospráva řešit? Zapiš si minimálně 2 aktuální problémy obce.

Ve dvojici si posdíte nápady a vyberte jeden z problémů. Ví už o problému místní samospráva? Řeší ho už nějakým způsobem? Co pro řešení udělala?

Zjistěte o problému více.

Obrať se na místní samosprávu:

Starosta, místostarosta, zastupitel, radní (člen rady města)

Napiš o něm e-mail svému starostovi, místostarostovi, zastupiteli/zastupitelce či radní/mu. Vystihni v e-mailu, co je podstatou problému, proč je podle tebe třeba problém řešit. Dotaž se na to, zda již samospráva problém řeší. Připrav si základní kostru e-mailu, hlavní myšlenky, které chceš sdělit.

Jednání zastupitelstva města, rady města

Nezapomeň, že můžeš případně vystoupit se svým dotazem na jednání zastupitelstva města, případně požádat o možnost promluvit jako host na jednání rady města.

Zjisti si z webových stránek města či jiného oficiálního kanálu obce, kdy se koná nejbližší jednání a zda a koho je třeba požádat o možnost hovořit na zastupitelstvu města (ZaMe) či na radě města (RaMe).

	Nejbližší termín	Nutnost se ohlásit na jednání? A/N	Kontakt na odpovědnou osobu
Veřejné zasedání ZaMe			
Jednání RaMe			

Podívej se na další možnosti občanské participace, tedy toho, jak zlepšit některé věci ve své obci. Projdi si následující příklady. Jako občan můžeš udělat např. následující.

- Zapojit se do participativních projektů města (vyjádřit svůj názor na záměr obce, podat návrhy).
- Zapojit se do participativního rozpočtu města (navrhnout projekt, který město zafinancuje).
- Zapojit se do veřejných diskusí i on-line diskusí (sociální sítě).
- Stát se dobrovolníkem (pomoc v místních školách a dalších vzdělávacích institucích, domově seniorů...).
- Zapojovat se do komunitního života (např. uspořádání Férové snídaně, Uklidíme Česko apod.).
- Založit spolek (např. na ochranu životního prostředí, vzdělávací, kulturní, zaměřený na sociální služby...).
- Sepsat petici či on-line petici.
- Uspořádat shromáždění.
- Medializovat situaci: článek do místního periodika, na FB města...

Aktivní občanství

- j) Uspořádat happening.
- k) Iniciovat konání místního referenda.
- l) Jít volit v komunálních volbách.
- m) Kandidovat v komunálních volbách.
- n) Další možnost občanské participace:

Co by se hodilo k řešení tebou vybraného problému?

Myslím si, že v mém případě by bylo vhodné:

protože.....

Dokázal bys vybranou aktivitu i zrealizovat? Zjisti, které kroky musíš podniknout, aby se ti vybraná aktivita podařila. Pracuj např. se zdroji na internetu či s pomocí AI.

Kde jsem získal informace?.....

Zjistil jsem, že vybraná aktivita je (ne)vhodná, protože...

Znázorni na škále míru náročnosti aktivity. 0 ----- 100 %

S čím bys případně potřeboval pomoci?

Sdílej své závěry s výběrem aktivit s ostatními. Shrň řešené téma/problém a aktivitu, jejíž realizovatelnost jsi prověřoval.

Sleduj i sdílení ostatních.

Z uvedených příkladů mě zaujalo...

protože...

39. PŘEDVOLEBNÍ KAMPAŇ

Co se dozvídáme z materiálů předvolební kampaně? Jak vypadá předvolební marketing v naší obci? Hledejme příklady v terénu i na internetu a podrobme je analýze!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-006 Prozkoumá průběh a výsledky voleb v České republice, rozhodování občanů při volbách a jejich zapojování do veřejného politického dění.
Vzdělávací cíl:	Žák dle pokynů analyzuje předvolební kampaň komunálních voleb, čímž se seznamuje s aktuálními politickými tématy a ujasňuje si i své politické názory.
Ověřitelný výstup:	Analýza vybraného příkladu předvolebního marketingu
Klíčová slova:	Komunální volby, předvolební kampaň, politický marketing, analýza
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura), Umění a kultura (Výtvarná a filmová výchova), Informatika (Informatika)
Čas:	1 vyučovací hodina (případná domácí příprava či čas pro pobyt venku viz postup)
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, přístup na internet, případně nafocené příklady probíhající předvolební kampaně
Zdroje/inspirace:	
Možné souvislosti:	Hledání příkladů probíhající předvolební kampaně lze zadat za domácí přípravu před hodinou, dle situace je možné v rámci hodiny vyrazit do terénu.

Postup: Žák v PL odpoví na úvodní otázku. Následně ve dvojici vyhledá příklady probíhající předvolební kampaně ke komunálním volbám. Vyhledávat je lze i přímo v terénu – je třeba žáky poučit o bezpečnosti a způsobu práce mimo školu. Případně lze úkol vyhledávání příkladů předvolební kampaně zadat jako domácí přípravu. V naložované skupině si zvolí jeden konkrétní materiál, který společně analyzují (rozdělí si otázky – kdo a co bude zjišťovat). Následně posílají skupiny výsledky své analýzy. V závěrečné části si každý dopíše otevřené věty.

Předvolební kampaň

Co vyčteme z materiálů předvolební kampaně?

Jak poznáš, že se v tvé obci blíží volby?

Kdy začíná předvolební kampaň?

Co je jejím cílem?

Zmapuj ve dvojici pomocí přístupu na internet či procházky po obci (dle instrukcí učitele) způsoby volebního marketingu současných komunálních voleb (propagační materiály stran kandidujících v komunálních volbách, využití sociálních sítí, propagační předměty apod.). Co se v komunálních volbách aktuálně využívá?

Ve skupině si posdílejte zjištěné informace. Vyberte si některý z aktuálních příkladů volebního marketingu místní strany či uskupení, které v obci kandidují: předvolební letáčky ve schránkách, plakáty, videa a fotografie, sociální sítě, kontaktní kampaň, propagační materiály (balonky, guláš...) ad.

U vybraného materiálu hledejte odpověď na následující otázky – využijte volný list papíru pro zaznamenání svých odpovědí. Otázky si rozdělte ve skupině.

- Co zaujalo jako první?
- Které jazykové a obrazové prostředky materiál využívá?
- Které obrazové prostředky materiál využívá?
- Které barvy a s kterým možným účelem byly použity?
- Která slova/slogan jsou použity? Co slogan vyjadřuje? Co slova evokují?
- Na kterou cílovou skupinu se materiál zaměřuje? (věk, sociální skupina, pohlaví...)
- Nakolik jsou předvolební slogany realizovatelné? (Např. slibují to, co patří např. do kompetence senátu.)
- Na které hodnoty cílí?
- Které emoce materiál vyvolává?

Sdílejte zjištěné informace s ostatními skupinami.

Dokonči otevřené věty:

Zjistil/a jsem

Překvapilo mě.....

Potřeboval/a bych se ještě.....

Přemýšlím nad

40. ROZKOPANÉ NÁMĚSTÍ

Jak probíhá jednání zastupitelstva? Jaký prostor na něm má běžný občan? V čem tkví výhody demokracie a která úskalí demokracie má? To vše zkusíme zjistit a zároveň zažít v rámci simulační hry.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-005 Zhodnotí na příkladech ze života občanů přednosti, úskalí a dopady demokratické a autokratické formy vlády. CAS-VKO-002-ZV9-009 Prozkoumá činnost státní správy a samosprávy při řešení životních situací občana a při řešení lokálních výzev a problémů. CAS-VKO-002-ZV9-010 Kriticky posuzuje dění ve svém regionu, v České republice a ve světě.
Vzdělávací cíl:	Žák si formou simulační hry zažije pluralitu názorů při projednávání určitého problému na jednání zastupitelstva. Posoudí přednosti a úskalí demokratické formy vlády v obci.
Ověřitelný výstup:	Aktivní účast v simulační hře, vyplněná/realizovaná reflexe
Klíčová slova:	Simulační hra, jednání zastupitelstva obce/města, dění v regionu, demokracie
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a komunikace (Český jazyk a komunikace), Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
Čas:	1–2 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna/prostor, kde zasedá místní zastupitelstvo
Pomůcky:	PL, uspořádání prostoru do simulace zastupitelstva
Zdroje/inspirace:	ČINČERA, Jan; KLÁPŠTĚ, Petr a MAIER, Karel. <i>Hry a výchova k občanské společnosti</i> . V Praze: BEZK, 2005. ISBN 80-239-5144-0.
Možné souvislosti:	Dohodnout se se zastupiteli či starostou na jejich reálné účasti ve hře (hrají jiné role, než sami zastávají reálně).

Postup: Je třeba, aby se učitel/průvodce hrou s hrou předem dostatečně seznámil, znal role, které se ve hře objevují, dokázal reagovat na případnou nečinnost žáků, pomoci jim se zapojením do hry.

Prostor: Místnost je připravena tak, že v jedné části sedí zastupitelé či členové městského úřadu, zaměstnanci města. V popředí sedí starosta, místostarostka, radní pan Vomáčka, radní paní Novotná, zastupitelé: pan Vokáč, paní Šulcová, paní Pěnkavová, zastupitelka paní Nevrlá, která je zároveň vedoucí výboru pro rozvoj a územní plánování.

Kousek stranou sedí: vedoucí finančního odboru, projektový manažer, šéfredaktor radničních novin, PR pracovnice, vedoucí odboru investic, architekt města.

V druhé části naproti jsou židle pro hosty zastupitelstva. Zde sedí ostatní. I prostorovým uspořádáním se snažíme simulovat jednání zastupitelstva města. Ideální je domluvit simulaci v místě, kde reálně jednání zastupitelstva probíhá.

Rozkopené náměstí

Úvod: Žáci si zahrají simulační hru na téma Rozkopené náměstí. Učitel/průvodce hrou žákům rozdá jednotlivé role. Žáci si přečtou svoji roli, ideálně si nalepí i samolepku se svým jménem či funkcí na tričko (nebo lze použít visačku na jméno). Průvodce hrou si většinou nechává též jednu roli, aby v rámci ní mohl reagovat. Některý z žáků je podavačem mikrofonu.

Předem je dobré se domluvit na roli **starosty**, případně i místostarosty s žáky, kteří náročnější roli vyžadující improvizaci a komunikační schopnosti zvládnou.

Vhodné je určit i **roli pozorovatele**, který sleduje, jak hra probíhá, a na konci sdílí svá zjištění.

Průvodce hrou žákům vysvětlí, v jaké situaci se nacházíme (úvodní slovo).

Blíží se jednání zastupitelstva. Z ohlasů na sociálních sítích víme, že se na zastupitelstvo chystají nejen zastupitelé, ale i občané obce, kteří nejsou spokojeni s právě probíhajícími změnami. Vedení města totiž revitalizuje náměstí, došlo k vykácení velké části vzrostlé zeleně, po obvodu náměstí jsou výkopy, na náměstí se téměř nedá najet autem, provoz je značně omezen. Rozkopené náměstí, obava z nemožnosti si na náměstí zaparkovat, vykácení stromů, které někteří znali celý život. Na zastupitelstvu se nyní bude rozhodovat o tom, že na centrální plochu náměstí ještě dodatečně schválí vodní prvek. Chcete se vyjádřit k celkové spokojenosti či nespokojenosti s probíhající revitalizací i k zamýšlenému dalšímu navýšení rozpočtu, ke kterému dojde kvůli novým vodním prvkům. Přišli jste proto na zastupitelstvo.

Kdo nám na jednání ZaMe dorazil? V řadách zastupitelů vidíme: (představí se jednotlivé postavy pokynutím či stoupnutím).

Na jednání zastupitelstva dorazili i zaměstnanci města (představí se též, aby všichni věděli, kdo je přítomen). Na zasedání se přišli podívat a svůj názor vyjádřit i občané obce (pokynout směrem k občanům).

A nyní již předávám slovo panu starostovi.

Následně začíná jednání zastupitelstva. Úvodní formální část je připravená formou scénáře. Žáci zde vidí kroky, které jsou zařazovány na každé zasedání zastupitelstva. Průvodce hrou do hry zasahuje (posouvá ji) v případě, že by diskuse vázla. V závěru upozorní na končící zastupitelstvo (aby starosta jednání ukončil).

Jednotliví žáci se zapojují do diskuse. Dobré je ponechat žákům prostor, pouze udílet slovo. Pokud by hra stagnovala, je dobré ponouknout některé hráče, upozornit je, že by se měli ozvat (např. víme, že přišel na jednání i pan..., který... Pojdte nám říci svůj názor.)

Slovo předává starosta, který dbá též na to, aby byla dodržována pravidla slušného chování.

Rozkopané náměstí

Scénář hry

Starosta: Vážení, nyní začíná zasedání zastupitelstva města, které je nahráváno. Vzhledem ke kvalitě nahrávky vždy vyčkejte, než vám bude předáno slovo a mikrofon. Děkuji. Vítám vás na dnešním jednání zastupitelstva obce.

Nejprve proběhne volba návrhové komise, která bude počítat při hlasování jednotlivé hlasy. Navržena je paní Pěnkavová.

Souhlasí navržená, tedy paní Pěnkavová?

Paní Pěnkavová: Ano.

Navržená se nyní při hlasování zdrží hlasování.

Hlasujeme nyní (hlasování zastupitelů). Kdo je ze zastupitelů:

Pro: _____ Proti: _____ Zdržel se: _____

Starosta tentokrát sečte hlasy: Pro je..., proti..., zdržel se hlasování...

Návrh byl přijat.

Dále proběhne kontrola zápisu z minula. Byl zápis ověřen?

Ověřovatelka z minula, paní Novotná: Ano, zápis jsem ověřila.

Starosta: My zvolíme ověřovatele na dnešní zápis. Navržen je pan Vokáč. Má někdo jiný návrh?

Souhlasíte s funkcí ověřovatele?

Ověřovatel, pan Vokáč: Ano, souhlasím.

Starosta: Hlasujeme o funkci ověřovatele pro dnešní zápis teď. Kdo je...

Pro: _____ Proti: _____ Zdržel se: _____

Paní Pěnkavová řekne počet sečtených hlasů: pro..., proti..., zdržel se...

Starosta: Návrh byl přijat.

Nyní přecházíme k dalšímu bodu programu: tím je schválení programu jednání, který byl předem zaslán zastupitelům a zveřejněn na webových stránkách města. Kdo je pro schválení programu?

Pro: _____ Proti: _____ Zdržel se: _____

(Zastupitelé schválí.)

Paní Pěnkavová řekne počet sečtených hlasů: pro..., proti..., zdržel se...

Starosta: Návrh byl přijat.

Starosta: Následujícím bodem jednání dnešního zastupitelstva je schválení navržených vodních prvků pro revitalizované náměstí

Poprosím paní místostarostku o shrnutí.

Paní místostarostka: Vzhledem k tomu, že původní návrh na revitalizaci náměstí bohužel opominul vodní prvky, snažíme se nyní do prostoru náměstí nějakou vodu zakomponovat. Do podkladů pro jednání vám bylo zasláno vše potřebné. Jde o to, oživit prostor náměstí, dopřát občanům nějaký příjemný vodní prvek, který jistě nejen v letních měsících potěší.

Starosta: Víme, že akce revitalizace náměstí vzbuzuje mnoho emocí. Proto jsme se rozhodli, že interpelace občanů, vaši diskusi, zařadíme ještě před hlasováním o vodních prvcích. Protože se jednání ZaMe nahrává, prosím, hlase se o slovo a vyčkejte na mikrofon. Pokud máte potřebu, můžeme diskutovat nejen o vodních prvcích, ale o celkovém průběhu revitalizace.

Proběhne diskuse. Průvodce hrou si zaznamenává, jak diskuse probíhá, zda se neodbíhá od tématu apod.

Rozkopené náměstí

Starosta ví, že diskuse má trvat určitý vymezený čas (např. max. 20 minut). Poté ji ukončí.

Po diskusi:

Starosta poděkuje za diskusi.

Starosta na základě jednání zváží, zda je či není třeba navrhnout:

- a) usnesení o odložení hlasování o vodních prvcích na náměstí,
- b) usnesení o hlasování o vodních prvcích na náměstí,
- c) jakékoli další usnesení, které vzešlo z jednání (průvodce hrou může na základě sledování hry usnesení navrhnout).

Starosta: Na základě proběhlého jednání navrhuji: (řekne, co navrhuje).

Starosta: Kdo je pro, proti, zdržel se?

Proběhne hlasování.

Paní Pěnkavová řekne počet sečtených hlasů: pro..., proti..., zdržel se...

Starosta: Návrh byl přijat/nepřijat.

Starosta: Program byl vyčerpán, má ještě někdo něco do bodu Různé?

Ne, v tom případě děkuji za vaši účast a těším se na viděnou na dalším zasedání zastupitelstva města.

Jednáním tedy hra končí. **Je třeba sejmout roli** – sundat si visačku či samolepku se svou rolí a odložit ji.

Rozkopené náměstí – reflexe

Dle situace a povahy skupiny provedeme písemnou či ústní reflexi:

Jak jste se cítili? Jaké to bylo? Jedno slovo

Jak vnímali hru pozorovatelé?

Je proběhlá simulace jednání zastupitelstva příkladem demokracie?

Proč to je/není demokracie?

Co vnímáš jako výhody či úskalí demokracie?

Lze probrat např. i následující, využít např. přítomnosti starosty, zastupitelů, porovnat s realitou.

Jak probíhá jednání zastupitelstva? Kdo poskytuje odborná stanoviska pro jednání zastupitelstva?

Rozkopané náměstí

Rozkopané náměstí – role

Průvodce hrou: učitel, připraveno 30 osob, další možnosti: pozorovatelé hry

<p>Starosta města Podporovatel revitalizace, bydlí 5 minut chůze od náměstí v rodinné domě.</p>	<p>Místostarostka Bydlí na okraji města, dojíždí do práce autem.</p>	<p>Radní pan Vomáčka (a zároveň zastupitel) Je v RaMe již třetím volebním obdobím, snaží se sledovat dění ve městě. Řídí firmu, která kromě jiného zajišťuje opravy městského osvětlení.</p>	<p>Zastupitelka paní Šulcová Na jednání je připravena, pročetla si veškeré materiály, dokumentaci, která byla zastupitelům zaslána, chodí na všechna jednání, aktivně sleduje dění v obci i na sociálních sítích.</p>	<p>Radní paní Novotná Má dceru na místní základní škole, na náměstí si občas nakupuje, těší se na výsledek revitalizace, doufá, že náměstí rozkvetne (obrazně i doslova).</p>
<p>Zastupitel Vokáč Příliš nesleduje dění ve městě, podklady na ZaMe si spíše nečte, narychlo se zeptá, co se projednává, občas na ZaMe dorazí, občas ne.</p>	<p>Vedoucí výboru pro rozvoj a územní plánování Profesně je geodetka, bydlí v místní části, má dvě děti na základní škole. Výbor má jen poradní funkci.</p>	<p>Projektový manažer Podával dle zadání projekt na revitalizaci města, sleduje průběh realizace, připravoval projektovou žádost (na revitalizaci získalo město dotaci téměř 12 % z celkových nákladů).</p>	<p>Vedoucí odboru investic Má na starost veškeré investice ve městě, jejich naplánování, spadá pod něj projektový manažer.</p>	<p>Paní Tučková PR města Odpovědná za PR města, spravuje sociální sítě, připravovala setkání s veřejností před tím, než byla vypsána architektonická soutěž, i představení výsledků soutěže i představení výsledného návrhu.</p>
<p>Architekt města Byl při počátečních návrzích, výběrovém řízení na zhotovitele náměstí, příští týden bude končit, odchází učit na univerzitu.</p>	<p>Zastupitelka paní Pěnkavová Má obchod kousek od náměstí, bydlí v místní části obce.</p>	<p>Šéfredaktor pan Slepíčka Stará se o radniční noviny, je zaměstnanec města.</p>	<p>Vedoucí finančního odboru Pečlivě hlídá rozpočet města, rozvážně přistupuje k financím.</p>	<p>Pan Růžička Bydlí v sousední vsi, na náměstí si cestou do práce chodí kupovat noviny, ve městě pracuje. Je člen komise RaMe pro památkovou péči.</p>

Rozkopané náměstí

<p>Paní Bíglová Nyní na rodičovské dovolené, s dětmi (dva a čtyři roky), často chodí na dětská hřiště a do přírody kolem města. Dříve byla v zastupitelstvu.</p>	<p>Pan Novák Bydlí na náměstí, je architektem, byl členem výběrové komise při architektonické soutěži na návrh náměstí, pracuje v sousedním městě.</p>	<p>Petra Novotná Chodí přes náměstí do školy, žákyně 8.B.</p>	<p>Paní Veselá Má na náměstí obchod potravin (zdravá výživa), zákazníci dříve parkovali před jejím obchodem. Bojí se, že jí klesnou tržby.</p>	<p>Paní Nožičková Seniorka, které se po nově instalované kamenné dlažbě špatně chodí, jezdí autobusem do vedlejšího města, kde jednou za týden navštěvuje kamarádku.</p>
<p>Pan Pšenička Bydlí na okraji obce, do centra v podstatě moc nechodí. Ráno odjede do práce a večer se vrací. Zajímá ho ale, co se ve městě děje.</p>	<p>Novinářka paní Jirků Žije a pracuje v sousedním městě, tematicky se zabývá děním v okolních obcích a správou obcí, sleduje to, jak obce komunikují s veřejností, jak hospodaří s veřejnými prostředky. Je zaměstnanec redakce v sousedním městě.</p>	<p>Vedoucí informačního centra Bydlí na okraji města, zaměstnanec města.</p>	<p>Pepa Kocmánek Chodí na gymnázium ve městě.</p>	<p>Pan Kocmánek Stará se o zeleň ve městě, město si jej najímá na péči o zeleň.</p>
<p>Pan Kandráč Bydlí v blízkém okolí náměstí, bývalý starosta města.</p>	<p>Pan Šestý Senior, bydlí v místní části města, na náměstí si jednou za týden kupuje noviny.</p>	<p>Paní Tománková Má děti studující na univerzitě, organizuje ve městě akce na podporu ohrožených zvířat.</p>	<p>Pan Kopeček Pracuje ve městě jako malíř pokojů, jeho vášní je sběr nerostů a hornin.</p>	<p>Jana Štátková Právě skončila základní školu ve městě, zajímá ji historie, půjde na místní gymnázium.</p>

41. DOPIS, DENÍK A DEMOKRACIE

Jak zasáhne do osudu člověka dopis či deník? Jaký vliv má politický režim na to, co můžu napsat do deníku či dopisu? A jak to všechno souvisí se mnou a s osudy Jany Renée Friesové?

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-005 Zhodnotí na příkladech ze života občanů přednosti, úskalí a dopady demokratické a autokratické formy vlády.
Vzdělávací cíl:	Žák na konkrétních případech vysvětlí, jak se projevuje demokratická a autokratická forma vlády. Porovná vliv demokratické a autokratické vlády na život občana.
Ověřitelný výstup:	Deníkový záznam, Vennův diagram
Klíčová slova:	Demokracie, nacismus, komunismus, deník, dopis, Jana Renée Friesová
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Dějepis)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, nakopírované texty, losovátka
Zdroje/inspiratione:	FRIISOVÁ, Jana Renée. <i>Pevnost mého mládí</i> . Praha: Trizonia, 1997. ISBN 80-85573-73-3.
Možné souvislosti:	Navštívit místní muzeum a zkoumat materiály, které dokumentují všední život lidí v době nesvobody.

Postup: Žák pracuje s pracovním listem (nerozdávat na úvod část s deníkovými záznamy). Nejprve si žáci samostatně zodpoví úvodní otázku v PL. Následně se rozlosují do skupin po 5 osobách (např. podle různobarevných písmen ze slova DENÍK: každá barva = nová skupina), složí si tedy slovo deník z odpovídající barvy písmen. Ve skupině (nalosované dle barev) si rozeberou texty nadepsané jako části D, E, N, Í, K. Každý žák si přečte ve skupině svůj úryvek z díla Jany Renée Friesové, označuje si v textu místa svědčící o tom, že dívka nežila v demokratické zemi, klíčová slova přepisuje na okraj textu. Po četbě zreflektují své emoce pomocí metody Jedno slovo. Následně sdílejí vzájemně své texty a poznámky. Poté si vypisují příklady toho, jak zasáhly nedemokratické poměry v zemi do života dívky, zhodnotí vliv vlády na život občanů. Dále vytvoří deníkový záznam obsahující prvky demokracie. V závěru se vrací k důvodům psaní deníků: proč si ho psala dívka a proč si ho píšeme dnes.

Dopis, deník a demokracie

Co (ne)svěřit deníku či dopisu?

Deník. Co si do něj lidé píšou? A proč si ho píšou?

Deníku člověk často svěřuje i to, co druhým v určitém okamžiku nechce či nemůže říci. V kterých situacích se člověk nesvěří ani deníku?

Začni se do úryvků z deníku a vzpomínek třináctileté Jany Renée Friesové, která strávila část dětství v Mnichově Hradišti. Označuj v něm místa, která svědčí o tom, zda Jana Renée Friesová žila ve svobodné (demokratické) zemi či nikoliv. Připisuj si klíčová slova na okraj.

Co tě po dočtení úryvků napadá? Jedno slovo:

Sdílej si části textů s ostatními členy skupiny postupně podle písmen z názvů částí. Připisuj si poznámky k částem, které četli spolužáci.

Jak do života Jany Renée Friesové konkrétně zasáhly politické poměry v zemi?

Nacisté za druhé světové války

Komunisté po druhé světové válce

Dopiš otevřené věty:

Renée byla při psaní deníku opatrná/neopatrná, protože...

Renée byla při nakládání s dopisem opatrná/neopatrná, protože...

Jana Renée Friesová zachytila ve své knize doby, kdy žila/nežila v demokratické zemi. Svědčí o tom např. ...

Dopis, deník a demokracie

Jaký vliv má na život lidí to, zda je v zemi demokratická či autokratická vláda? Označ na škále a svoji volbu zdůvodni:

Téměř žádný

Zcela zásadní

Vysvětlení:

Shrň si, co je charakteristické pro demokratickou a co pro autokratickou vládu v zemi.

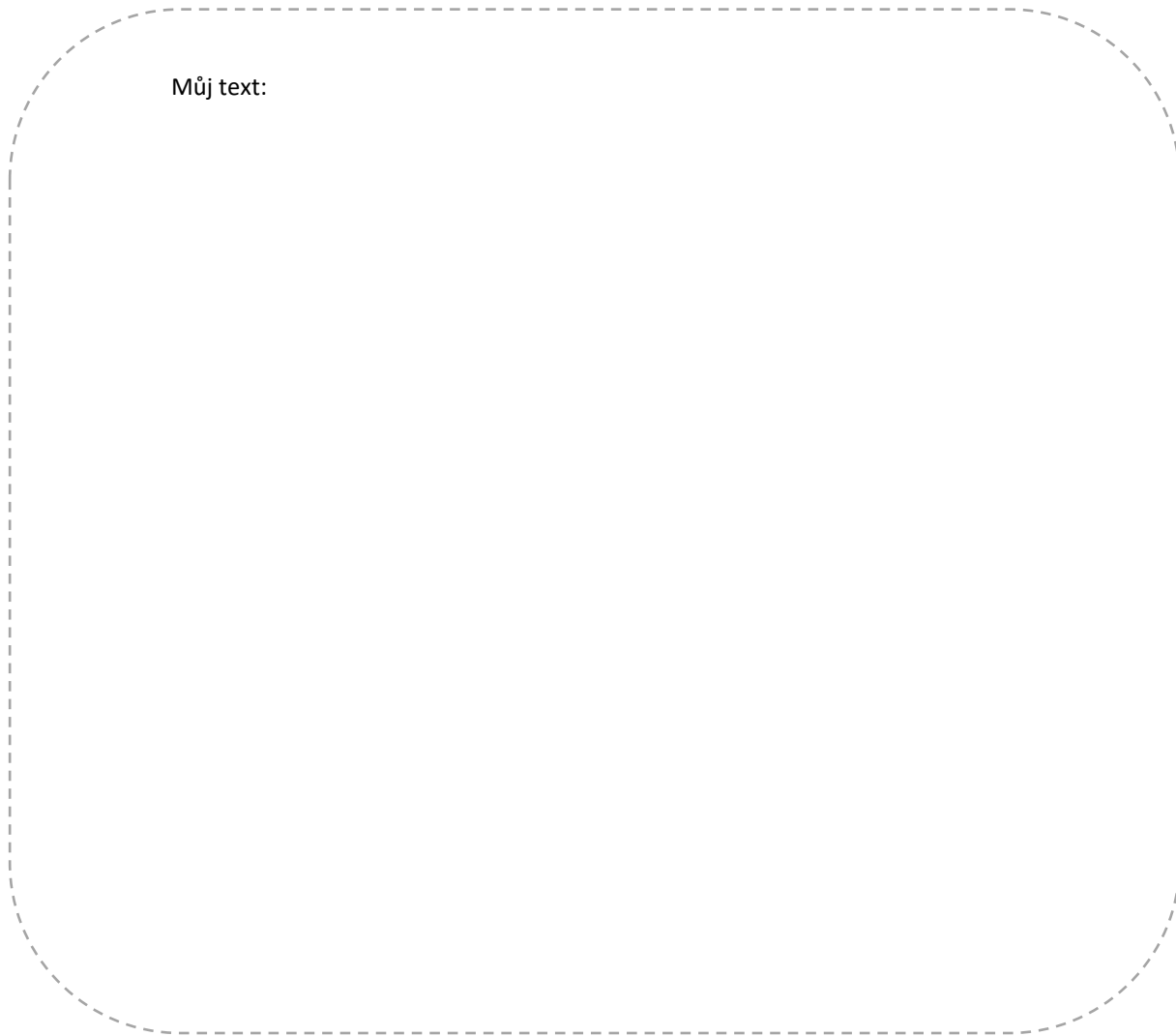
Práva a svobody	Autokratická vláda	Demokratická vláda
Svoboda projevu (slova) a shromažďování		
Svobodné volby		
Dělbba moci (zákonodárná, výkonná, soudní)		
Právní stát (dodržování práva)		
Dodržování lidských práv		
Svoboda pohybu		

Na základě svých znalostí o tom, jak funguje demokratický stát, vytvoř svůj deníkový záznam, z kterého bude patrné, že žiješ v demokratické zemi. Pokud je to možné, vytvoř reálný záznam, který vychází z tvého současného života v obci. Není-li to možné, vytvoř záznam fiktivní. Pozn.: I demokracie může mít svá úskalí.

Deníkový záznam bude:

1. Smysluplný a srozumitelný text.
2. V rozsahu min. 50 slov.
3. Bude obsahovat minimálně 5 příkladů demokracie z běžného života.
4. Ve svém textu označ podtrhnutím jednotlivé příklady demokracie.
5. Doplň poznámkou na okraj, které prvky demokracie se v tvém textu objevily.

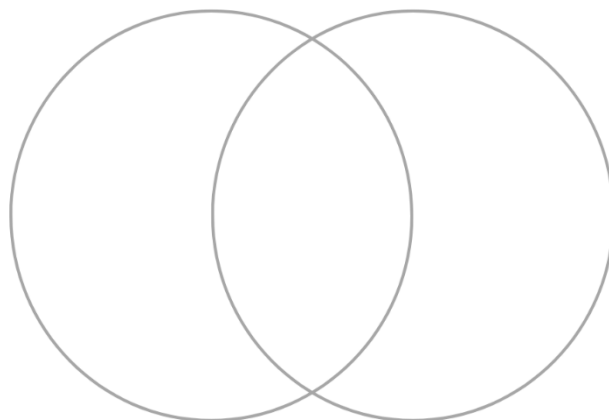
Můj text:

Porovnej pomocí Vennova diagramu, proč si lidé píšou deník dnes a proč si ho psala Jana Renée Friesová:

Proč si psala deník Jana Renée Friesová?

A proč a jak si ho píšou lidé dnes?

Z Vennova diagramu mi vyplývá...

Dopis, deník a demokracie

Část D

18. 9. 1940 Tento deník jsem dostala již dávno, ale nemohla jsem se dlouho rozhodnout psát. Teď psaním deníku získávám přítele, s kterým si mohu povídat, co a kolik chci, a který nic nezradí. Milý deníku, měl bys šťastnou přítelkyni, kdyby... kdyby nebyly tak těžké doby, jako jsou nyní. Je mi 13 let. Začalo to dnem 15. března 1939. Toho dne obsadili naši zemi Němci a čím dál a dál je to horší. Nyní, jelikož jsem neárijka, nesmím chodit do školy ani do biografu. Můj tatínek dostal do obchodu komisaře, tzv. treuhändra, a jsou s mamičkou rozčileni (čemuž se nedivím) – a já to často odnesu. Učím se nyní doma a učí mne podle školních knížek jeden náš známý, pan Winternitz.

29. 9. 1940 Včera jsem se k psaní nedostala, ale celkem nic se nepříhodilo. Naši jeli ráno do Hradce Králové, aby se tam setkali s dědou. Teď v Hradišti být nesmím, ale moc mi to nevádí. Tady v Josefově mám zase maminku a tátu a mohu víc lítat venku.

12. 10. 1940 Pan Winternitz moc úspěšný s vyučováním mé osoby nebyl, a tak mi naši rodiče nového učitele, placeného. Je to student jaroměřského gymnázia. Bylo to a je strašně riskantní učit teď v roce 1940 v židovské rodině.

15. 1. 1941 Nepsala jsem dlouho, že ani nevím, čím začít dřív. Především o mém přátelství s Jarčou Torskou. Bývaly jsem kamarádky na život a na smrt, ale teď k nám nesmí chodit. ... Vzala jsem na vědomí nové nařízení: „Kdo se bude stýkat s Židy, odeberou se mu šatenky, děti nebudou smět chodit do školy a budou muset nosit hvězdu.“

20. 9. 1941 Jsem šťastná, že služebná Milka od nás musí odejít. ... Milka byla velice rozhodná a energická. V dobách, kdy jsme ztratili půdu pod nohama, jsme měli v bytě člověka, kterého jsme neznali, který byl prudký, urážlivý a útočný. Mamka s tátou mi tajně řekli, že se jí bojí a že se pokusí se jí zbavit. ... A pak začala zdálky, ale srozumitelně vyhrožovat, že když nedostane to nebo ono, včetně různých máminých šatů a punčoch, že nás udá – „a pojedete!“.

Nařízení, které zakazovalo Židům mít služku, nás Milky zbavilo. Ještě nějaký čas se rodiče báli, jestli přece jen toho na nás neví příliš mnoho. Nebezpečné bylo i mít potraviny mimo přiděl, a to nebylo možné před ní skrýt. Lidé z okolních vesnic, kteří vždy tátu měli moc rádi, nás opravdu dobře zásobovali. Až do odchodu do Terezína jsme měli vždy všeho dostatek.

Dopis, deník a demokracie

Část E

27. 11. 1941 Tatíček je zavřený na gestapu v Hradci.

30. 1. 1942 Páni Němci na nás vymysleli další trest: Zákaz jízdy za hranice okresu. A tak se stalo, že nás odřízli od babičky a od dědy. ... Vánoce v naší rodině bývaly ty nejkrásnější dny v roce. ... A pak jsem vymyslela, že do Hradiště bych mohla jet tajně za nimi já. Pojedu bez hvězdy, a tak budu nenápadná. ... Štědrý den jsem byla ještě doma, aby zase našim nebylo smutno, a na Štěpána jsme jely. Maminka se totiž rozhodla, že to riskne a pojede na pár dní se mnou.

Pozn. Jany Renée Friesové: Opatrnost při psaní, minimální uvádění jmen atd. byly způsobeny autocenzurou – ze strachu, abych nikomu neublížila, kdyby se deník dostal do nepovoláných rukou. (s. 47)

NENÍ NIC NA SVĚTĚ...

Po těch památných Vánocích jsme dědečka dlouho neviděli. V srpnu 1942 konečně přijel. Večer jsme šli spolu za náš dům do polí. A pak děda promluvil svým melodickým hlasem: „Není nic na světě, co bych neudělal, abych tě uchránil toho, co teď musíš žít, moje holčičko. Ale není v mé moci si s tebou vyměnit život a místo, na které tě život staví.“ A pak mi ukazoval Kasiopeu... „V lednu bývá podobně jasné nebe, na němž se hvězdy třpytí tak jako dnes. Víc souhvězdí ti nepředstavím, nepamatovala by sis je. Příště. V lednu.“

Ale žádný leden nebyl. V prosinci téhož roku mne dědeček držel na kolenou ve vlaku, který nás vzal – tátu, mámu a mne – na seřadiště do Hradce Králové a odtud na cestu, o které jsme nevěděli, kde končí. ... Už nikdy jsme se nesetkali.

Část N

NÁVRAT DOMŮ?! KDE JE DOMOV?

Jak by si někdo mohl nepomyslet, jak veliké štěstí bylo přežít tu potopu, když tolik jiných zahynulo. Ale bohužel tak jednoduché to nebylo. ...

Rozhodla jsem se jet tam, odkud jsme byli s rodiči deportováni: domů, do Josefova nad Metují. To jsem už věděla, že babička pravděpodobně zahynula a děda byl zastřelen, prý 1. května 1944. Na dům v Mnichově Hradišti, dům, v kterém jsem se svými prarodiči žila sladké sny svého dětství, jsem nechtěla ani pomyslet. (s. 203)

HAMBURSKÁ KASÁRNA (II.)

Koncem června 1952 jsem měla skládat druhou státní zkoušku na Novinářské fakultě Vysoké školy politické a sociální. Téměř čtyři roky jsem na této škole procházela se svým „buržoazním“ třídním původem celkem bez problémů. ... V dubnu 1952, pár měsíců před závěrečnou zkouškou, však nejistota a tlak zesílily. ... Atmosféra kolem mne začala z ničeho nic houstnout. V těchto letech, která se smutně proslavila různými politickými procesy, vládly ve škole studentské výbory KSČ a v nich zasedali mí kamarádi, s nimiž jsem sedávala ve stejných lavicích na přednáškách, jezdila na pracovní brigády budovat „stavby socialismu“ a pomáhat při žních. ...

Konečně mě pozvali a posudek mi byl tlumočen. Řekli mi, že národní výbor v Josefově nedoporučuje, abych složila státní zkoušku a tím dokončila studium na vysoké škole. Moje matka prý okradla socialistický stát o půl milionu...

„Ukradených“ půl milionu jsem mohla vysvětlit ihned. Maminka si je půjčila na obnovení obchodu v roce 1946, do roku 1948 tento dluh splatila. Jen to učinila, byl její obchod, zničený nacisty a jí obnovený, zabrán komunisty.

...

Dopis, deník a demokracie

Část I

A pak jsem byla předvolána před komisí do pracovny rektora školy. ... Objevil se dopis. Je dva roky starý, adresovaný mně. ... Dopis, který jsem před dvěma lety zapomněla založený v knize půjčené z fakultní knihovny. Když jej nedávno knihovnice našla, přesvědčena, že koná svou povinnost, nevrátila jej mně, ale odevzdala jej na kádrové oddělení fakulty. ...

Konečně jsem věděla, o co jde. Byl to dopis Milana Platovského, mé první velké lásky, s nímž jsem se navždy loučila před jeho transportem v Hamburských kasárnách. Milan se náhodnými cestami osudu vrátil z koncentračního tábora. Nevrátil se však ke mně. ... Válka rozbila kde co, rozbila i velmi silný cit. Milan emigroval. Jakási nitka oboustranného pouta však zůstala. Psali jsme si i po únoru 1948, kdy psát si s emigrantem nebylo příliš bezpečné. ...

Pozn.: Na fakultě si dopis interpretovali tak, že Jana Renée Fiesová byla po druhé světové válce v Hamburku (zmatení pojmem Hamburská kasárna) a měla vztah s americkým vojákem.

Ve studentském výboru KSČ byli lidé, kteří mne měli rádi – alespoň jsem si to myslela. ... Vyslechli mne pozorně a nakonec rozhodli. ... zevrubně zdůvodni, jak jsi toho člověka poznala a jak ti takový člověk mohl být blízký. ... Udělala jsem to. V té falešné zповědi jsem uvedla, že kdybych byla věděla, jaký Milan opravdu je, nemohla bych ho mít ráda.

Asi to bylo přesvědčivé, protože jsem nebyla vyhozena, školu jsem dokončila a za lež, kterou jsem tam napsala, se při vzpomínce stydím.

Část K

Pozn.: Když autorka žádala v roce 1974 o výjezdní doložku, nedostala ji.

A tak jsem znovu zažívala onen skličující pocit občana druhé kategorie, o němž někdo někde rozhoduje, aniž by musel svá rozhodnutí zdůvodnit a aniž by postižený měl možnost dovolat se spravedlnosti.

Pozn.: Z koncentračního tábora se vrátila i autorčina sestřenice s podobným jménem (Erna Friesová). Podoba jmen zapříčinila, že Erna byla vyhozena z práce u dokumentárního filmu a pracovala na různých statcích. Složku Renée Friesové omylem přiřadili i k Erně a zmíněný dopis Milana Platovského osudově zasáhl i do života Erny. Opět zafungoval omyl, že byla po válce v Hamburku a měla vztah s americkým vojákem.

Hamburská kasárna, tragické místo terezínského ghetta, ještě po letech vyvolávala v mém srdci oprávněně strach. Ačkoli se v nich odehrály děje, které režírovala nacistická totalitní mašinerie, další totalitní režim a jeho Státní bezpečnost dokázaly přinejmenším poznamenat dva lidské životy strachem a obavami. (s. 220)

42. DĚNÍ V OBCI

Která témata jsou v obci aktuální? Co se děje? Zmapujme si témata v různých zdrojích a jedno z témat podrobme hlubší analýze pomocí metody crime board!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAS-VKO-002-ZV9-011 Kriticky posuzuje dění ve svém regionu, v České republice a ve světě.
Vzdělávací cíl:	Žák vyhledá příklady aktuálního dění z obce. Na konkrétním příkladu aktuálního dění ukáže odlišné pohledy a různou argumentaci, se kterými se seznámil v rozmanitých informačních zdrojích.
Ověřitelný výstup:	Vytvoření a prezentace crime board k lokálnímu aktuálnímu problému
Klíčová slova:	Dění v obci, zdroje informací, argumentace, crime board
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura), Informatika (Informatika)
Čas:	2–3 vyučovací hodiny
Místo:	Učebna/venku v obci
Pomůcky:	PL, přístup k internetu, tablety apod.
Zdroje /inspirace:	Příklad Crime boardu: TAJNÝ UČITEL. <i>Zázračná metoda – Crime Board</i> . Online. 2018. Dostupné z: https://tajnyucitel.wordpress.com/2018/05/27/zazracna-metoda-crime-board/ . [cit. 2025-12-30].
Možné souvislosti:	Žákovský komunitní projekt na základě zpracovaného tématu. Pokud je to možné/vhodné, žáci v terénu zjistí aktuální stav sledovaného problému.

Postup: Žák si nejprve sám zapřemýšlí nad tím, která témata jsou nyní v obci aktuální. Následně ve skupině vyhledává ve vybraném zdroji aktuální témata a zapisuje si je. Společně si za skupinu data posílají (na papír, vybrané digitální prostředí apod.). Žák si individuálně odpoví na to, která témata dominují a která ho zajímají. Ve skupině se pak dohodnou na tématu, kterému se budou věnovat. (Téma lze i vylosovat.) Skupinovým úkolem je vytvořit crime board k vybranému tématu. Práci ve skupině je třeba si rozdělit. Po vytvoření si skupiny představují své práce (lze prezentací před třídou či formou tiché galerie). Nakonec si každý sám zreflektuje proběhlou práci.

Dění v obci

Co se děje v obci?

Co se podle tebe děje v obci? Která témata jsou mezi občany města/obce nyní aktuální?

A jak zjistíš, co se v obci děje? Kterými tématy aktuálně obec žije?

Mezi mé zdroje patří...

Využít se dají i tyto zdroje...

Vylosuj si, který zdroj budeš v rámci své skupiny zpracovávat.

Ve zdroji najdi, která místní témata jsou nyní v obci aktuální (minimálně 5 témat). Témata jsou zmiňována či přímo řešena. Připiš si svá zjištění do odpovídající části tabulky.

Zdroj	Témata
Zápisy z rady města (RaMe)	
Zápisy ze zastupitelstva města (ZaMe)	
Webové stránky obce	
Obecní periodikum	
Sociální síť obce (FB starosty, obce...)	
Rozhovory rodičů, lidí (o čem se mluví)	

Témata sepište společně na papír či do digitálního prostředí.

Která témata dominují více zdrojům?

Která témata tě zajímají?

Dění v obci

Vyberte či vylosujte si za skupinu téma, kterému se budete věnovat.

Vybrané aktuální téma:.....

Tvořte si crime board se zjištěnými informacemi (tedy to, co jste o problému zjistili z různých zdrojů). Pro inspiraci se podívejte do vyhledávače, jak crime board vypadá. Následně si vhodně rozdělte práci.

- Připisujte si i zdroje (odkud co máte).
- Hleďte i to, jak k tématu přistupují jinde, jak a kde ho řeší či již vyřešili (v jiné obci, v jiném státě...).
- Propojte si souvislosti – jak vaše téma souvisí s dalšími událostmi v obci, regionu, ve světě.
- Využijte i grafickou stránku – podtrhávejte, barevně označujte apod.
- Najděte souvislost s tzv. velkými celospolečenskými tématy.
- Materiály si logicky/tematicky uspořádejte, abyste o nich mohli v souvislostech hovořit.

Zaměřte se na to:

- Kdo jsou aktéři tématu?
- Jak je téma řešeno v tvé obci a jak jinde?
- Jaké jsou úhly pohledu na danou událost (jak ji vnímají obyvatelé města, zastupitelé...)?
- Které informace považujete za podstatné?
- Které zdroje jsou pro vás (ne)podstatné?
- Jakou argumentaci různí aktéři použili (manipulace...)?
- Jaká je nyní aktuální fáze problému?

Představte svoji práci ostatním.

Zreflektuj si zjištěné a průběh práce:

Co se podle prezentovaných crime boardů děje v obci?

Kterému tématu by ses chtěl dlouhodobě věnovat / podílet se na jeho řešení?

Proč právě toto téma?

Zaměř se i na zdroje a argumentaci:

Mezi seriózní zdroje patří například...

Nejpřesvědčivější pro nás byla argumentace...

Na práci s crime boardem pro mě bylo nejnáročnější...

Uvědomil/a jsem si

43. MĚSTO V BUDOUCNU

Co změnit v obci či v okolí školy, aby se nám dobře žilo i v době klimatické změny? Zkusme navrhnout opatření, která povedou k zmírnění klimatické změny či k přizpůsobení se změnám. A vymyslet, jak opatření prosadit.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	PTU-000-000-ZV9-003 Vybírá, plánuje, realizuje a vyhodnotí společně se spolužáky nebo dalšími lidmi opatření potřebná pro posílení udržitelnosti v místní komunitě či ve světě. GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání světa. CAS-VKO-002-ZV9-012 Vytváří návrh společensky prospěšné akce a do některé se aktivně zapojuje.
Vzdělávací cíl:	Žák navrhne s ohledem na mitigační a adaptační opatření pro vybrané místo v obci, jak by mělo místo vypadat v blízké budoucnosti a jak by mohl takový vývoj podpořit.
Ověřitelný výstup:	Náčrtek okolí školy se zakomponovanými mitigačními a adaptačními opatřeními a s nápady, jak pomoci prosazení jejich realizace
Klíčová slova:	Obec v budoucnosti, mitigační a adaptační opatření, Bedřich Ženíšek
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a příroda (Přírodopis), Člověk a příroda (Chemie), Člověk a příroda (Fyzika)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště: kresba Bedřicha Ženíška BENEŠOVÁ, Radka. Mitigace a adaptace ve vašem městě. Online. Učím o klimatu. 10. 11. 2023. Dostupné z: https://ucimoklimatu.cz/vyukove-materialy/mitigace-a-adaptace-ve-vasem-meste . [cit. 2025-11-12]. FAKTA O KLIMATU In: faktaoklimatu.cz [online]. © 2025 Otevřená data o klimatu, z. ú., 2025 [cit. 2025-11-02]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/
Možné souvislosti:	Zakreslovat návrhy opatření do mapového pole, vybrat si konkrétní opatření a dotázat se na možnost jeho realizace vedení města či příslušného odboru životního prostředí. Využít lze i videa České televize: https://edu.ceskatelevize.cz/ .

Postup: Žák v roli pracovníka odboru životního prostředí přemýšlí nad tím, jak by se asi žilo v obci zachycené na obrázku Bedřicha Ženíška s ohledem na klimatickou změnu. Následně ve skupině vytvoří náčrtek toho, jak by mělo vypadat vybrané místo v obci při zohlednění potřeby adaptačních a mitigačních opatření. Vhodnými místy jsou např. náměstí, okolí školy apod. Následně zhodnotí adekvátnost návrhu vzhledem k zmíněným opatřením, navrhne cesty, jak prosadit jejich realizaci, představí svoji práci ostatním. V závěrečné části si stoupne k dílu, který by si vybral do budoucna jako místo připravené na probíhající klimatickou změnu (s vhodně využitými mitigačními a adaptačními opatřeními).

Udržitelné místo

Jak se změní město v budoucnu?

Pracuješ na místním odboru životního prostředí, zaměřuješ se na udržitelnost. Vedení města navrhuješ, které změny provádět, aby obec fungovala i v době klimatické změny, zabýváš se tím, jak by měla vypadat s ohledem na udržitelnost. Při své práci jsi ve fotoarchivu Muzea města Mnichovo Hradiště narazil na kresbu mnichovohradištského malíře Bedřicha Ženíška, který si v roce 1910 představoval budoucnost Mnichova Hradiště takto:

Legenda: 1. Hotel U Hroznu 2. Hotel U Zlaté hvězdy 3. Nádraží české vzduchoplavecké společnosti 4. Sokolovna 5. Městská záložna 6. Městská spořitelna 7. Dívčí škola 8. Továrna farmaceutik 9. Kasárna pečoty, bývalá škola 10. Radnice 11. Památník míst 12. Památná socha Panny Marie

Nápisy na vozech: Továrna na papír Bělá. K. C. Menzel, Obecní vůz č. 1, A. Mendal Velkoobchod vín, I. Kompert Mnichovohradištská obuv, Palackého třída – Hoškovice předměstí, elektrifikované dráhy města Mnichovo Hradiště, J. Poláček, továrna na leštidla

Jak by se asi v takovém městě žilo? Svoji odpověď zdůvodni tím, co lze vyčíst z obrázku.

Co bys z jeho obrázku přenesl do dnešní doby s ohledem na klimatickou změnu? Označ to v obrázku. Vysvětli, proč jsi vybral právě toto.

A co bys tu nechtěl? Svoji odpověď zdůvodni:

Udržitelné místo

Jak by měla podle tebe obec vypadat v budoucnu (např. ve tvých šedesáti letech), aby byl život v ní udržitelný s ohledem na změnu klimatu? Zohleď následující adaptační a mitigační opatření.

Mitigační opatření	Adaptační opatření
= vedou k zmírnění či zpomalení klimatické změny	= vedou k přizpůsobení se změnám, snižují zranitelnost obyvatel, infrastruktury, ekosystémů
Doprava: podpora bezpečné cyklo dopravy, bezpečnost chodců, vhodně rozmístěné zastávky veřejné dopravy, dobíjecí stanice pro elektromobily	Voda: vodní prvky (fontána, kašna...), protipovodňové bariéry, propustné materiály, nádrže na dešťovou vodu, polder, retenční nádrž, náhradní zdroj vody, závlaha odpadní vodou
Energetika: využívání obnovitelných zdrojů, úsporná osvětlení, nízkoenergetické/pasivní budovy	Světlé nátěry
Ekonomika: místa pro recyklaci, podpora bazarů a secondhandů, místních produktů (regionální, sezonní...) a bezobalových obchodů	Zeleň: lesopark, zelená střecha, městská zeleň, zelená fasáda, šetrná údržba travnatých ploch

Zdroj: BENEŠOVÁ, Radka. *Mitigace a adaptace ve vašem městě*. Online. Ucim o klimatu. 10. 11. 2023. Dostupné z: <https://ucimoklimatu.cz/vyukove-materialy/mitigace-a-adaptace-ve-vasem-meste>. [cit. 2025-11-12].

Další info: FAKTA O KLIMATU In: faktaoklimatu.cz [online]. © 2025 Otevřená data o klimatu, z. ú., 2025 [cit. 2025-11-02]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/>

Tvým úkolem na odboru životního prostředí je načrtnout a popsat svoji představu toho, jak by mělo vybrané místo vypadat v budoucnu, jako to udělal Bedřich Ženíšek. Ty se ale primárně zaměříš na to, jak zakomponovat do návrhu adaptační a mitigační opatření. Nejsi na to sám, pomůžou ti kolegové z týmu. Využij volný list papíru.

Po vytvoření návrhu si odpovězte na otázky:

- Co jste navrhli?
- Proč právě toto?
- Jak by navržená řešení mohla pomoci obyvatelům města a místu jako celku?
- Co by bylo vhodné zrealizovat v dalších částech města?
- Jsou to návrhy pro vzdálenou budoucnost, nebo by bylo vhodné je realizovat v brzké době?
- Co můžeme udělat pro realizaci návrhů?

Vystavte svoje díla spolu s díly ostatních skupin. Představte své dílo – odpovězte na otázky výše.

Po prezentaci děl si stoupni již sám za sebe k vyobrazení, ve kterém bys chtěl žít. Zdůvodni svoji volbu.

44. UDRŽITELNÉ MÍSTO

Jak je obec připravena na klimatickou změnu? Je naše obec udržitelným místem? Zjistěme to!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	PTP-UDR-000-ZV9-003 Vybírá, plánuje, realizuje a vyhodnotí společně se spolužáky nebo dalšími lidmi opatření potřebná pro posílení udržitelnosti v místní komunitě či ve světě. CAS-VKO-002-ZV9-012 Inicjuje společensky prospěšnou akci a zapojuje se do ní.
Vzdělávací cíl:	Žák zmapuje situaci ve své obci v oblasti udržitelnosti. Plánuje akci pro posílení udržitelnosti v místní komunitě. Zapojí se do její realizace. Průběh a výsledek akce zreflektuje.
Ověřitelný výstup:	Žákovský projekt (jeho části, celek i reflexe procesu)
Klíčová slova:	Udržitelnost, projektové vyučování, aktivní občanství, klimatická změna
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk a příroda (Přírodopis), Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura), Člověk a příroda (Chemie), Člověk a příroda (Fyzika)
Čas:	1 vyučovací hodina na zmapování, 1 vyučovací hodina práce v terénu + možný navazující projekt
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, plán obce, kartičky s názvy oblastí pro naložování do skupin, podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	ČLOVĚK V TÍSNI. <i>Active Citizens</i> . Online. HTTPS://WWW.CLOVEKVTISNI.CZ . Člověk v tísní. 2025. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/metodika-programu-active-citizens-1252pub . [cit. 2025-11-17].
Možné souvislosti:	Lze využít jen první část na mapování situace v obci, nerealizovat celý projekt. Komplexnější je celoroční projekt zaměřený na aktivní občanství např. v programu Active Citizens či Ekoškola (https://ekoskola.cz/). Další tipy na lekce zaměřené na klimatickou změnu např. zde: Učím o klimatu. <i>Domovská stránka</i> [online]. [cit. 2025-10-07]. Dostupné z: https://ucimoklimatu.cz/ Vybrat si lze jen úvodní část zmapování situace.

Udržitelné místo

Postup: Žák v úvodu odhadne aktuální situaci v obci z hlediska udržitelnosti. Následně si vylosuje oblast, na které bude pracovat (témata Doprava, Energetika, Potraviny, Voda, Zeleň, Odpady). Vznikne tedy šest skupin, ideálně po 4 žácích (při počtu 24 žáků), případně po 5 (při 30 žácích ve třídě).

Do PL si nalepí nalosovanou oblast (je třeba předem žákům nakopírovat). Žáci si ve skupině přečtou zadání oblasti, případně si dopíší další body/otázky, které potřebují zpracovat do úvodního zmapování situace ve své oblasti (např. Zeleň, Hospodaření s vodou...). Zapíší si, co již vědí či si myslí, že vědí.

Pracují dále dle možností s webovými stránkami obce a dalšími možnými e-zdroji.

Následuje práce v terénu (nebo práce ve skupině po vyučování) – do mapy a pracovního listu si zaznamenají stav související s jejich oblastí, pořizují si fotodokumentaci. Dle povahy oblasti je dále třeba dohledat informace např. na webových stránkách města či se dotázat příslušného odboru městského/obecního úřadu. Ve škole (např. po týdnu) si žáci sdílejí zjištěné, doplňují si informace tak, aby je měl každý kompletní (1 vyučovací hodina).

V další části žáci představí ostatním skupinám, co zjistili, jaký je v dané oblasti z jejich pohledu stav (1 vyučovací hodina).

Následuje výběr problému, na který se jako skupina zaměří (viz PL Výběr problému), hledání řešení (stejnomený PL), návrh projektu (opět PL), rozdělení rolí v týmu (PL), výběr partnerů (PL), plán akce (PL), rozpočet akce (PL), realizace a reflexe (PL) spojená s oslavou.

Kartičky oblastí – k rozstříhání a nalosování

Doprava	Udržitelná energetika	Potraviny	Hospodaření s vodou	Veřejná zeleň	Nakládání s odpady
Doprava	Udržitelná energetika	Potraviny	Hospodaření s vodou	Veřejná zeleň	Nakládání s odpady
Doprava	Udržitelná energetika	Potraviny	Hospodaření s vodou	Veřejná zeleň	Nakládání s odpady
Doprava	Udržitelná energetika	Potraviny	Hospodaření s vodou	Veřejná zeleň	Nakládání s odpady
Doprava	Udržitelná energetika	Potraviny	Hospodaření s vodou	Veřejná zeleň	Nakládání s odpady

Udržitelné místo

Jak je na tom naše obec s udržitelností?

Klimatická změna. Co dělat pro to, aby se v naší obci dobře žilo i v době klimatické změny? I obec může na proměny reagovat. Jak je podle tvého odhadu nyní obec připravena na změny související s probíhající klimatickou změnou? Uveď příklady toho, co již obec podle tebe dělá.

Zmapuj si ve skupině situaci ve vybrané části obce. Moje oblast je (nalep si ji):

Zapiš si, co víš, či si myslíš, že víš.

Zjisti informace např. z webových stránek města.

Co jsem zjišťoval?	Kde jsem to zjišťoval?	Co jsem zjistil?

Udržitelné místo

Texty s oblastmi k nakopírování

Doprava (veřejná doprava, pěší doprava, cyklodoprava)

Zmapujte výskyt následujících prvků:

cenově dostupná a snadno dosažitelná veřejná doprava ve městě a v místních částech;

umístění zastávek hromadné dopravy na místech, kde je využívá značné množství lidí;

podpora pro pěší a cyklodopravy v obci (bezpečná jízda obcí, možnost odložit si kolo, pruh pro cyklisty apod.);

podpora pro pěší a cyklodopravy do místních částí;

nabíjecí stanice pro elektromobily? (pozn. elektromobilita s sebou přináší i negativa).

Další nápady na zmapování:

Udržitelná energetika

Zmapujte výskyt následujících prvků:

úsporné a šetrné osvětlení (světelný smog, žluté světlo, pozor na modré světlo – škodí hmyzu...);

solární energetika (panely umístěné např. na parkoviště, na střeších či fasádách domů);

zateplení soukromých a veřejných budov (budov ve vlastnictví obce);

hospodaření obce s energiemi, jaké má strategie směřující k udržitelnosti;

energetická třída budov vlastněných obcí;

šetření zdrojů v obecních budovách;

plány udržitelnosti škol v obci.

Další nápady na zmapování:

Udržitelné místo

Potravin

Zmapujte výskyt následujících prvků:

možnost nákupu regionálních potravin;

možnost nákupu sezonních potravin;

dostupnost místního bedýnkování;

dostupnost komunitní zahrady (komunitní zemědělství);

způsob, jak školní jídelny využívají místní zdroje.

Jak hospodaří se zbytky jídla?

Jak se hospodaří ve školách se zbytky svačin apod.?

Další nápady na zmapování:

Hospodaření s vodou

Zmapujte výskyt následujících prvků:

vodní prvky v obci (kašna...);

využívání propustných materiálů (dlažeb);

vsakovací nebo mlatový povrch;

poldery;

retenční nádrže;

obnova mokřadů a výsadba stromů jako přirozený prostředek proti záplavám;

akumulační nádrže na dešťovou vodu;

průlehy pro dešťovou vodu;

využívání odpadní vody (např. pro WC).

Další nápady na zmapování:

Udržitelné místo

Veřejná zeleň:

Zmapujte výskyt následujících prvků:

výsadba stromů v dlažbě;

zelená fasáda;

zatrávněné parkování;

parky a lesoparky;

stromy v obci: solitérní stromy, soustromí, aleje;

způsob sečení trávníků (mozaikovitě sečení);

četnost sečení trávníků;

druhá skladba stromů (původní x cizokrajné, rostliny, na které je vázán náš hmyz apod.).

Další nápady na zmapování:

Nakládání s odpady:

Zmapujte výskyt následujících prvků:

třídění odpadů z pohledu obyvatele (na co existují kontejnery, hustota kontejnerů v obci a v místních částech...);

třídění odpadu na školách;

sdílená opravna;

swap a bazarové akce (bleší trhy apod.);

kompostování, bio odpad;

nakládání se zbytky ze školních jídelen;

nakládání se zbytky školních svačin žáků;

splachování toalet dešťovou vodou.

Další nápady na zmapování:

Udržitelné místo

Výběr problému

Nyní je vaším úkolem vybrat si jeden z problémů, na něž se zaměříte – budete se snažit jej řešit.

Podle čeho si vyberete problém, na který se zaměříte? (Např. má největší smysl, jsme schopní jej zvládnout, zajímá nás...)

Problém:

Co se o problému a současné situaci potřebujete ještě dozvědět?

Kde budete hledat informace?

Co jste zjistili?

Kde jste to zjistili?

Podle čeho poznám, že je to vhodný zdroj?

Udržitelné místo

Hledání řešení

Která řešení vás napadají? Přemýšlejte i nad tím, zda jde o řešení krátkodobé, či dlouhodobé, jak je účinné, realizovatelné a co v rámci tohoto řešení můžete udělat vy sami:

Řešení	Jednorázové x dlouhodobé	Je účinné?	Je realizovatelné?	Je v našich silách? Nebo jeho část?

Vyberte řešení – návrh aktivity, která vám přijde smysluplná a zvládnutelná:

Zvažte, s čím řešení souvisí.

Návrh řešení	Jak řešení souvisí s následujícími oblastmi života:			
	Ekonomická oblast (např. finanční náročnost, zaměstnanost ve městě...)	Sociální (např. život komunity)	Environmentální (udržitelnost života, vliv na životní prostředí)	Politická (demokratická rozhodnutí, rozhodnutí zastupitelstva města)

Vybrali jsme řešení

Protože

Udržitelné místo

Návrh projektu

Název projektu:

Členové týmu:

Kapitán/ka týmu (žák/yně):

Koordinátor (učitel/ka):

1. Co konkrétně chceme dělat?

Příklad: Vytvoříme dopolední (dvouhodinovou) dílničku na téma třídění odpadů pro děti v mateřských školách v Mnichově Hradišti.

Co uděláme my?

2. Jak zjistíme, že se nám to povedlo? Jak to změříme?

Př.: Dílničky nabídneme minimálně ve dvou třídách, zúčastní se jich nejméně 30 dětí celkem. Z fotografií bude patrné, že se děti zapojily. Na konci dílničky děti dobře roztřídí odpadky.

Jak zjistíme, že se nám náš projekt povedl?

3. Dokážeme to? Jak moc je náš nápad náročný na realizaci?

Promyslíme např. zamýšlený počet dětí, které se akce zúčastní. Zvládneme vymyslet hrané činnosti na téma třídění odpadu? Budou mít školky o akci zájem? Uvolní nás ze školy na dopoledne, abychom se mohli věnovat dětem? Kdo nám poradí po odborné stránce s přípravou akce?

Náš projekt: Jde udělat to, co jsme vymysleli? Vyber: Ano – ne

Zvládneme to právě my? Třeba s pomocí paní učitelky? (Je realizovatelný?)

Vyber: Ano – ne

4. Která úskalí projekt má? Na co si musíme dát pozor? Kde jsou rizika projektu? Jak se na ně připravit?

Udržitelné místo

Co se může stát/pokazit? (rizika projektu)	Jak je vyřešit? (záložní plán)

5. Má projekt smysl?

Přinese náš projekt něco naší obci? Je dobrý pro lidi nebo pro naše okolí?

Příklad: Ano – je to věc, která je prospěšná. A když dobře vymyslíme hry, děti stráví příjemné dopoledne a ještě se něco naučí (či si to procvičí).

Má náš projekt smysl? Pokud ano, proč:

6. Do kdy jsme schopni projekt zvládnout (realizovat)?

Zkuste odhadnout, do kdy budete schopni projekt dokončit:

7. Co nám teď ještě vrtá hlavou?

Udržitelné místo

Role v týmu

Které role v týmu se ujmeš? Které jsou potřebné? Které se spojí do jedné? Připište si, které role potřebujete a kdo se jich ujme.

Role	Popis	Kdo to je?
Kapitán/ka	Vede tým, vše sleduje, hlídá termíny, činnosti, má přehled. Rozhoduje. Zodpovídá za průběh projektu.	
Hlídač/ka rozpočtu	Ví, kolik peněz tým má (spolupráce s hlídačem pokladny). Ví, zda se utrácí podle rozpočtu. Zapisuje si do tabulky, co se koupilo, v jakém množství, kolik to stálo. Provede závěrečné vyúčtování. Vráť přebytek peněz.	
Hlídač/ka pokladny	Vyzvedne si peníze. Ví, kde peníze jsou a kolik jich v pokladně je. Vydává peníze (v případě, že jsou na projekt uvolněné finance).	
Nákupčí materiálu	Vyzvedne si peníze u hlídače pokladny. Peníze na nákup bedlivě střeží. Koupí, co je třeba. Vezme si účtenky za nákupy. Účtenky odevzdá hlídači rozpočtu.	
Udržovač/ka dobré nálady	Vycítí atmosféru v týmu. Povzbuzuje, když dochází energie. Pomáhá zajišťovat, aby setkání probíhala příjemně (např. vyvětrá, nabídne koláč...).	
Kronikář/ka	Dělá záznamy o tom, co se na jednotlivých schůzkách a setkáních stalo, kdo přišel, co se stihlo, jaká byla nálada v týmu, kdo co zajímavého řekl...	
Novinář/ka / PR	Připravuje texty na FB, do novin, na web školy, města...	
Fotograf/ka	Fotografuje. Řídí se etikou pořizování a zveřejňování snímků. Archivuje snímky.	
Tvůrce videí	Točí videa. Řídí se etikou pořizování a zveřejňování videí. Archivuje videa.	
Správce sociálních sítí (FB...?)	Vkládá materiály od tvůrce článků, fotografa, tvůrce videí. Řídí se etikou, pravidly školy pro chování na sítích (které sociální sítě lze využít v rámci školního projektu apod.).	
Hlídač termínů	Sleduje, zda se akce dějí podle naplánovaného harmonogramu.	
Mluvčí	Hovoří za tým, když je např. potřeba dohodnout akci s ředitelkou školy apod. Píše např. e-maily na městský úřad apod.	
Propagátor	Navrhuje, jak je možné akci zpropagovat. Domlouvá se s fotografem, tvůrcem videí a tvůrcem článků na tom, co a jak zpropagovat.	
Grafik	Navrhuje grafickou podobu pozvánky, poutačů na akci apod.	
Výtvarník/výtvarnice	Vytváří, zdobí, lepí...	

Udržitelné místo

Partneři projektu

Krok 1

Hledej, s kým by ses o návrhu svého řešení mohl poradit. Kdo tématu rozumí? S kým bys při realizaci např. části řešení mohl spolupracovat? (Např. zástupci obce odpovědní za údržbu obecní zeleně, osoba starající se o zeleň v obci apod.)

Vyhledej kontakt na alespoň dvě zmíněné osoby či organizace včetně státní správy a samosprávy.

Krok 2

Domluv si schůzku či si naformuluj e-mail, ve kterém vysvětlíš, proč osobu kontaktuješ.

Zeptej se např. na to:

Jak by ti mohli vybraní partneři projektu pomoci?

Na čem bys mohl spolupracovat ty? Jak by ses mohl zapojit?

Krok 3

Naplánuj si s partnerem akce spolupráci.

Krok 4

Nezapomeň mu poděkovat.

Udržitelné místo

Realizace akce a reflexe

Realizuj společnou akci.

Při přípravě na realizaci se vrať k plánovací tabulce,

kontroluj čerpání rozpočtu,

veď si účetnictví (ukládej účtenky...),

hlídej si termíny,

předávej si informace v týmu,

dokumentuj a medializuj akci.

Reflexe

Vyhodnoť, jak se akce povedla. Zreflektuj, co ses při práci na projektu naučil.

Co se vám vybaví, když si na svůj projekt vzpomenete?

Jak se nám pracovalo?

Co nám pomohlo?

Co bylo nejnáročnější?

Co bychom rádi zažili znovu?

Který okamžik pro nás byl nejdůležitější?

Co bychom příště udělali jinak?

Do čeho bychom se rádi pustili?

Co se tobě na projektu povedlo?

Co ti udělalo při práci na projektu největší radost?

Co ti na projektu přišlo nejzajímavější?

Nezapomeň úspěšnou akci i oslavit!

45. BEZPEČNĚJŠÍ MĚSTO PRO CHODCE A CYKLISTY

Jak přispět v městě/obci k udržitelnosti? Třeba tím, že budeme chodit pěšky nebo využijeme cyklo dopravu. Ale jsou u nás tyto způsoby dopravy bezpečné? Která místa vnímáme jako riziková? A co s nimi uděláme? Sepíšeme návrhy a odešleme je na odbor dopravy!

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	PTU-000-000-ZV9-003 Vybírá, plánuje, realizuje a vyhodnotí společně se spolužáky nebo dalšími lidmi opatření potřebná pro posílení udržitelnosti v místní komunitě či ve světě. CAS-VKO-002-ZV9-012 Vytváří návrh společensky prospěšné akce a do některé se aktivně zapojuje.
Vzdělávací cíl:	Žák se při skupinové práci podílí na návrhu změn v obci, které se týkají bezpečnosti pěší či cyklo dopravy.
Ověřitelný výstup:	Mapa s nebezpečnými místy pro pěší a cyklo dopravu, návrh tří nejproblémovějších míst s návrhem řešení, e-mail odeslaný místnímu odboru dopravy
Klíčová slova:	Bezpečnost na silnici, cesta do školy, cyklo doprava, pěší doprava
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Geografie (Geografie), Člověk, zdraví a bezpečí (Výchova ke zdraví a bezpečí)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/návštěva na odboru dopravy / procházka po obci
Pomůcky:	PL, mapa obce, přístup na internet
Zdroje/inspirace:	Tipy na aktivity na ČT edu: ČESKÁ TELEVIZE. <i>Pěšky do školy: v září i po celý rok</i> . Online. Česká televize. Dostupné z: https://edu.ceskatelevize.cz/namet/pesky-do-skoly . [cit. 2025-11-13]. Tématu pěší dopravy do školy se věnuje: <i>Pěšky do školy. Domovská stránka</i> [online]. [cit. 2025-10-09]. Dostupné z: https://peskydoskoly.cz/
Možné souvislosti:	Sjednat společnou schůzku na odboru dopravy, vydat se přímo na městský úřad za účelem diskuse nad návrhy. Dle možností se vypravit zmapovat aktuální situaci v obci.

Postup: Žák odhadne, nakolik je cesta do školy bezpečná na kole či pěšky. Zakreslí si do mapy trasu, kterou by použil při jízdě na kole či koloběžce. Do mapy označí, která místa mu přijdou nebezpečná pro pěší či pro cyklisty. Následně ve skupině porovná, jak vnímají bezpečnost v obci pro chodce a cyklisty. Všímají si úseků, které mají společně v mapě označené. V případě potřeby si do mapy označí další místa. Po vzájemném sdílení zváží na škále znovu, nakolik je v obci vzhledem k dopravní situaci a podmínkám pro cyklisty a pěší bezpečná cesta do školy. Vyberou si společně tři z označených rizikových míst. Rozdělí si, kdo ze skupiny bude pracovat s mapou (2 žáci) a kdo připraví e-mail (2 žáci). Při práci s digitální mapou (např. [Mapy.com](https://www.mapy.com/)) zjistí polohu místa (bod GPS), zapíše si ho. K daným třem místům navrhnou opatření pro zlepšení situace. Při psaní e-mailu si najdou na stránkách obce kontakt na odbor dopravy, naformulují e-mail se žádostí o řešení dopravní situace v obci a zakomponují i návrhy, které vymysleli spolužáci pracující s mapou. E-mail odešlou, případně si sjednají schůzku. Na závěr zreflektují svoji aktivitu. Např. za týden sdílejí, jak, komu a co bylo na e-maily odesláno.

Udržitelně do školy

Jak udělat město bezpečnější pro chodce a cyklisty?

Představ si, že jdeš do školy pěšky nebo použiješ kolo či koloběžku. Pokud dojíždíš z jiné obce, pracuj s trasou z místa, kde pravidelně vystupuješ z veřejné dopravy (nebo kde bys vystupoval, kdybys veřejnou dopravou ze své obce dojížděl).

Zakroužkuj na škále, jak je podle tebe trasa pro pěší a chodce bezpečná.

velmi bezpečná

spíše bezpečná

spíše nebezpečná

velmi nebezpečná

Zakresli si do mapy trasu, kterou bys použil při jízdě na kole či koloběžce. Představuj si, že ulicemi procházíš nebo projíždíš. Do mapy označ, která místa ti přijdou nebezpečná pro pěší či pro cyklisty.

Ve skupině si nyní porovnejte, jak vnímáte bezpečnost v obci pro chodce a cyklisty. Všimněte si úseků, které máte společně v mapě označené. V případě potřeby si do mapy označ další místa.

Po vzájemném sdílení zvaž znovu, nakolik je v obci vzhledem k dopravní situaci a podmínkám pro cyklisty a pěší bezpečná cesta do školy:

velmi bezpečná

spíše bezpečná

spíše nebezpečná

velmi nebezpečná

Vyberte si společně tři z označených rizikových míst.

Rozdělte si, kdo ze skupiny bude pracovat s mapou a kdo připraví e-mail.

Práce s mapou: S pomocí digitální mapy (např. Mapy.com) zjistěte polohu místa (bod GPS) a zapište si ho. K daným třem místům navrhnete opatření pro zlepšení situace.

Místo s popisem situace	GPS	Návrh opatření
Např. křižovatka pod zámkem (ulice Zámecká a V Lípách) je pro chodce těžko zdolatelná: špatná viditelnost	50.5269969N, 14.9721942E	Instalace přechodu do míst, kde je schodiště vedoucí k tzv. Benešovce

Udržitelně do školy

Příprava e-mailu:

Najdi si na stránkách obce kontakt na odbor dopravy.

Naformuluj e-mail s žádostí o řešení dopravní situace v obci – vysvětli, že se na ně obracíš v rámci školního projektu.

Do e-mailu použij informace těch, kteří pracují s mapou.

E-mail odešli, případně si sjednej schůzku.

Zreflektuj si sám svoji dnešní aktivitu:

O čem v souvislosti s aktivitou přemýšlím?

Bude se mi něco z této lekce hodit v životě?

Co jsem se dnes naučil?

Co mi nebylo jasné?

Na co bych teď potřeboval získat odpověď?

A co pro to udělám?

Po setkání či získání odpovědi z e-mailů:

Co jsem zjistil?

Co komplikuje či znemožňuje, aby místo bylo bezpečnější?

Dají se některá nebezpečná místa řešit pomocí mých návrhů?

46. UDRŽITELNĚ DO ŠKOLY

Jak se mohu dostat do školy? Který z udržitelných způsobů dopravy má pro mě největší benefity? Podrobím ho SWOT analýze a navrhnu, jak to udělat, aby tento způsob dopravy využívalo ještě více lidí.

Vzdělávací oblast (obor):	Geografie (Geografie), Člověk a společnost (Výchova k občanství)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	GEO-GEO-004-ZV9-018 Uplatňuje základní principy udržitelnosti života při vlastním zodpovědném jednání v prostoru. PTU-000-000-ZV9-003 Vybírá, plánuje, realizuje a vyhodnotí společně se spolužáky nebo dalšími lidmi opatření potřebná pro posílení udržitelnosti v místní komunitě či ve světě. CAS-VKO-002-ZV9-012 Vytváří návrh společensky prospěšné akce a do některé se aktivně zapojuje.
Vzdělávací cíl:	Žák na základě zmapování cest do školy různými způsoby dopravy a jejich porovnání provede SWOT analýzu jednoho udržitelného způsobu dopravy. Navrhne, jak podpořit rozšíření daného způsobu dopravy mezi učiteli a spolužáky.
Ověřitelný výstup:	Zakreslení tras do digitální mapy, dle možností realizace některých návrhů
Klíčová slova:	Udržitelná doprava, SWOT analýza, návrh akce, doprava do školy, mapové dovednosti
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk, zdraví a bezpečí (Výchova ke zdraví a bezpečí)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Učebna/venku
Pomůcky:	PL, mapa obce / mapové pole, případně připojení k internetu, tablet apod.
Zdroje/inspirace:	Tipy na aktivity na ČT edu: ČESKÁ TELEVIZE. <i>Pěšky do školy: v září i po celý rok</i> . Online. Česká televize. Dostupné z: https://edu.ceskatelevize.cz/namet/pesky-do-skoly . [cit. 2025-11-13]. Tématu pěší dopravy do školy se věnuje: <i>Pěšky do školy. Domovská stránka</i> [online]. [cit. 2025-10-09]. Dostupné z: https://peskydoskoly.cz/
Možné souvislosti:	Možnost pracovat při měření vzdáleností např. s Mapy.com. Provést šetření vybrané trasy přímo v terénu. Žák si trasy s různými dopravními prostředky projede/projde, zapisuje si své poznámky do dopravního deníku, zreflektuje si je. Ve třídě si posílí své zkušenosti.

Postup: Žák si do analogové mapy / mapového pole zakreslí trasu, kterou by šel do školy, pokud by použil kolo, veřejnou dopravu, auto či šel pěšky. Zapiše si své myšlenky při pohledu na mapu s trasami. Následně porovná trasy pomocí srovnávací tabulky (může využít např. digitální mapy). Vyvodí z ní, který způsob dopravy by s ohledem na benefity pro sebe i pro planetu (udržitelnost) nejraději zvolil. Ve dvojici si vyberou jeden udržitelný způsob dopravy do školy, provedou SWOT analýzu. Na základě provedené SWOT analýzy vyhodnotí vybraný způsob dopravy. Navrhnu minimálně jeden příklad toho, co můžou udělat pro to, aby tento způsob dopravy (či jiný udržitelný) využívalo ještě více žáků a vyučujících. Sdílejí své návrhy s ostatními.

Udržitelně do školy

Jak udržitelně do školy?

Do školy vede většinou více než jen jedna trasa. Často záleží na tom, který dopravní prostředek zvolíš.

Vezmi si plán obce.

Zakresli si do ní trasu, kterou bys šel do školy, pokud bys použil tyto způsoby dopravy:

1. pěší chůze – zeleně,
2. jízda na kole či koloběžce – modře,
3. jízda autem – červeně.

Pokud bydlíš v jiné obci a využíváš např. vlakovou či autobusovou dopravu, zakresli cestu od místa, kde vystoupíš z hromadné dopravy. Žlutou barvou vyznač, kudy hromadná doprava projíždí městem.

Co tě napadá, když se podíváš na mapu, tedy na trasy?

Porovnej trasy pomocí srovnávací tabulky (využít lze digitální mapy, např. Mapy.com):

Trasa	Pěšky (zelená)	Kolo/koloběžka (modrá)	Auto (červená)	Hromadná doprava + pěší/cyklo (žlutá)
Délka v km				
Doba v minutách				
Bezpečnost				
Vliv na životní prostředí, udržitelnost				
Vliv na moji tělesnou a psychickou kondici				
Možné zážitky po cestě				
Vlastní kritérium				

Vyvod' z tabulky závěr: Který způsob dopravy bys s ohledem na benefity pro sebe i pro planetu (udržitelnost) nejraději zvolil?

Udržitelně do školy

Ve dvojici si zvolte jeden z udržitelných způsobů dopravy do školy (cokoli kromě auta, i když i doprava automobilem má za určitých podmínek své opodstatnění). Proveďte SWOT analýzu vybraného druhu dopravy do školy. V několika bodech v T-grafu shrňte, které výhody a nevýhody z jeho využívání plynou. Využijte i informací ze srovnávací tabulky.

SWOT = Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti), Threats (hrozby)

Vybraný způsob dopravy:

Silné stránky vybraného způsobu dopravy (V čem vyniká, v čem je jedinečný?)	Slabé stránky vybraného způsobu dopravy (V čem jsou jeho slabiny, nedostatky?)
Příležitosti (K čemu mi využití daného způsobu dopravy poskytuje příležitost, co díky tomu zažiji...?)	Hrozby (Čeho je třeba se obávat, co mi může zkomplikovat použití dopravního prostředku?)

Na základě provedené SWOT analýzy vyhodnoť vybraný způsob dopravy.

Tento způsob dopravy je pro mě vhodný/nevhodný, protože...

Co můžeš udělat pro to, aby tento způsob dopravy (či jiný udržitelný) využívalo ještě více žáků či vyučujících? Navrhni minimálně jeden příklad.

- Co konkrétně bych mohl udělat?
- Kdy bych to mohl udělat?
- Jak dlouho bych to dělal?
- Kdo by mi s tím mohl pomoci?
- Jak bych poznal, že se mi to podařilo?

Sdílej návrh s ostatními dvojicemi.

Následně si zapiš minimálně 1 podnětný nápad, který se ve sdílení objevil:

47. PÁTRAČKA V OKOLÍ ŠKOLY

Co najdu v okolí školy? Jdu provést základní zmapování toho, co z živé a neživé přírody se vyskytuje v okolí školy.

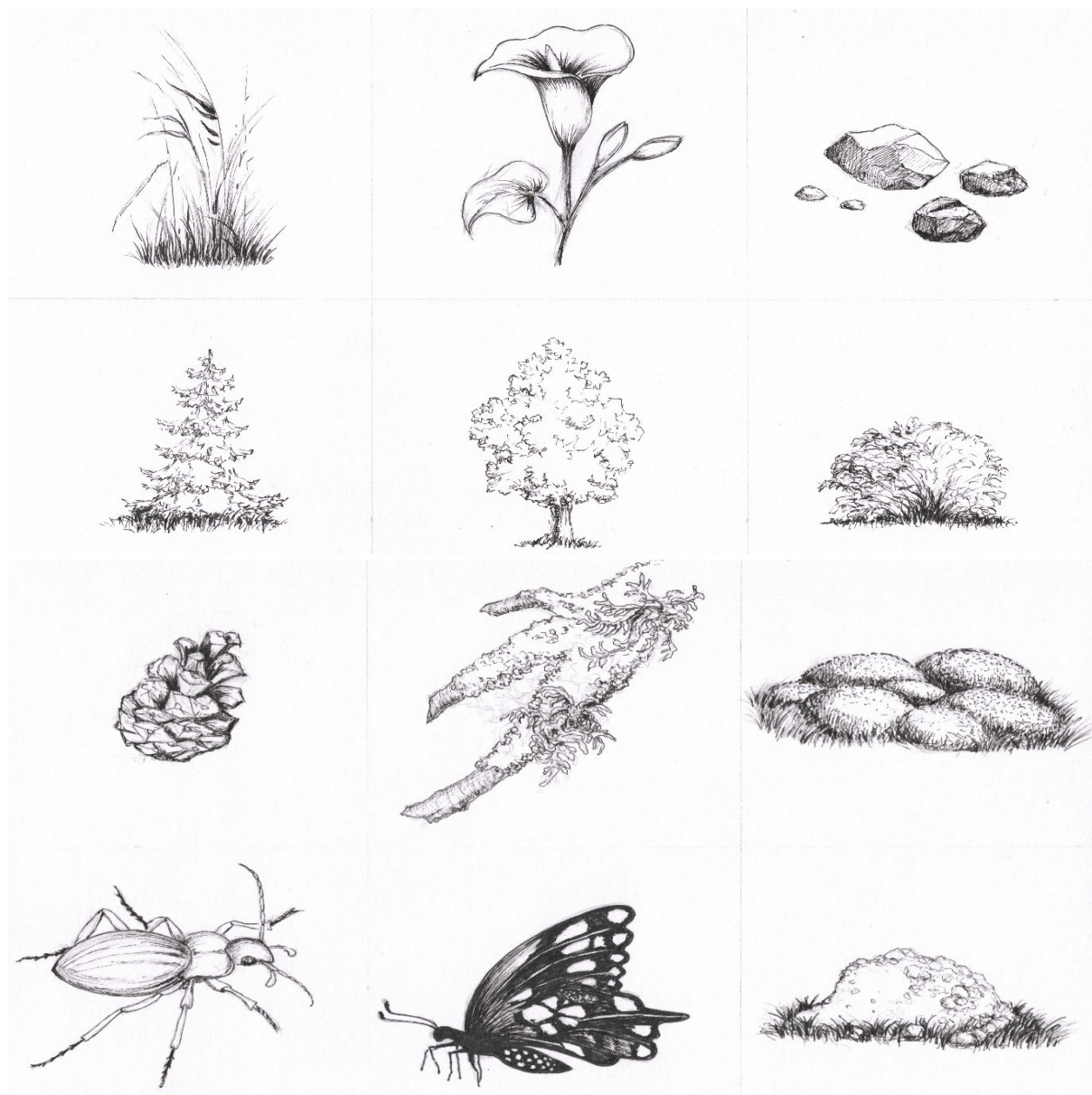
Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-004-ZV9-012 Určí vybrané druhy a zdůvodní jejich zařazení do taxonomických skupin na základě typických znaků a popíše evoluci skupin organismů s použitím vhodných vyobrazení vývoje.
Vzdělávací cíl:	Žák si zmapuje okolí školy z hlediska výskytu živé a neživé přírody. Žák odhaduje výskyt živé a neživé přírody a porovná svůj odhad s realitou.
Ověřitelný výstup:	Zaznamenaný odhad a reálná zjištění, věta na závěr pátračky
Klíčová slova:	Živá a neživá příroda, bingo, taxonomické skupiny
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Matematika a její aplikace (Matematika)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Okolí školy
Pomůcky:	PL, podložka na psaní, případně určovací klíče a obdobné digitální zdroje (při digitální verzi i tablet apod.)
Zdroje/inspirace:	Dle potřeby lze dohledat na internetu další možné kartičky s hledačkami či si je dle sledované oblasti vytvořit. Variovat je možné i zadání (podrobnosti, které mají např. žáci zjistit, zaznamenat si je).
Možné souvislosti:	Pátrat lze ve dvojici.

Postup: Žáci pracují s pracovním listem. V úvodu je dobré si zpřesnit, co jednotlivá zobrazení představují, co tedy žáci hledají. Žák dle zadání učitele hledá v okolí školy (na vytyčeném území) příklady fauny, flory, minerálů apod. V pracovním listu (obrázkové bingo) si křížkem označí to, co předpokládá, že u školy nalezne. Následně hledá v terénu. Pokud druh zobrazený v pracovním listě nalezne, připiše si ke kresbě název dle pokynů učitele (zařazení do taxonomických skupin apod.). V závěru zreflektuje svoji úspěšnost odhadu i úspěšnost vyhledávání.

Pátračka v okolí školy

Pátračka v okolí

Zmapuj si okolí školy. Označ si křížkem to, co předpokládáš, že v okolí školy nalezneš. Hledat budeš: travinu, kvetoucí rostlinu, nerost či horninu, listnatý a jehličnatý strom, keř, šišku, lišejník, mech, brouka, motýla, drobný hmyz žijící v hlíně. Puš se do hledání. Připiš si k obrázku název toho, co jsi našel.

Odhad se mi podařil na: 0 %

50 %

100 %

Nalézt vyobrazené se mi podařilo na:

0 %

50 %

100 %

Z tematicky zaměřené pátračky mi vyplývá...

48. PÁTRÁNÍ PO JARU S ALFA BOXEM

Už je tady jaro? A jak to dalo vědět? Bereme alfa box a vyřídíme vnímat jeho první projevy do okolí školy.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-004-ZV9-014 Reflektuje svůj vztah k přírodě na základě aktivit podporujících environmentální senzitivitu, ocenění rozmanitosti a chápání evoluční příbuznosti lidí a ostatních organismů.
Vzdělávací cíl:	Žák vnímá první projevy jara v okolí školy.
Ověřitelný výstup:	Alfa box a reflexe
Klíčová slova:	Alfa box, projevy jara, vnímání místa, pátračka
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Okolí školy
Pomůcky:	PL, podložka na psaní
Zdroje/inspirace:	<i>FLOW LEARNING – JAK HO ZAŽÍT S DĚTMI</i> . Online. In: HTTPS://UCIMESEVENKU.CZ . Učíme se venku. Dostupné z: https://ucimesevenku.cz/flow-learning-jak-ho-zazit-s-detmi/ . [cit. 2025-11-13].
Možné souvislosti:	Do alfa boxu nepíší, ale např. si udělají frotáž kmene, nalepí si páskou list stromu apod. Další možností je, že žáci nosí na připravený velký karton s nakresleným alfa boxem přírodniny. Následně je zase vrátí do přírody. Lze navázat psaním líčení, volným psaním. Alfa box lze využít na jakékoliv téma (k pojmu přepisují definici). Příklad alfa boxu: KRITICKÉ MYŠLENÍ, Z. S. <i>Kritické listky 8</i> . Online. Kritickemysleni.cz . 2016. Dostupné z: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Kriticke_listky_8.pdf . [cit. 2025-12-31].

Postup: Učitel vybídne žáky, aby se dívali kolem sebe z různých úhlů, využili různé smysly. Žák na vytyčeném místě hledá příklady toho, že začíná jaro. To, co najde, řadí podle začínající hlásky: např. P = pupen, na jaře raší pupeny, např. jabloní, V = včela medonosná, po zimě vyletěla z úlu atd. Po zhruba deseti minutách si zreflektuje svoji práci. Následně vytvoří dvojici a sdílí se spolužákem, co našli, co v nich nalezené vyvolává ad. Po sdílení si odpovědí na závěrečné věty.

Pátrání po jaru s alfa boxem

Kde a jak se už objevilo jaro?

Dívej se kolem sebe z různých úhlů, využij různé smysly, vnímej místo, nalaď se na něj.

Hledej na vytyčeném prostoru příklady toho, že začíná jaro. To, co najdeš, zařaď podle začínající hlásky: např. P = pupen, na jaře raší pupeny lísek, V = včela medonosná, po zimě vyletěla z úlu atd.

A	B	C, Č	D, Ď
E	F	G	H
CH	I	J	K
L	M	N	O
P	R, Ř	S, Š	T
U	V, W	X, Y	Z, Ž

Pátrání po jaru s alfa boxem

Zreflektuj svoji práci:

Dokázal jsem se naladit na místo?

Podle čeho jsem to poznal?

Zaměřil jsem svoji pozornost na dnešní úkol?

Jak jsem to poznal?

Podařilo se mi nalézt známky toho, že začíná jaro?

Jak jsem to poznal?

Co ve mně nalezené vyvolává?

Vytvoř si dvojici a sdílej to, co jsi našel, jak se ti pracovalo a k čemu jsi došel při reflexi.

Po sdílení si odpověz:

Zaměřil jsem svoji pozornost na dnešní úkol?

Jak jsem to poznal?

Dokázal jsem sdílet svoje prožitky z dnešní práce?

Jak jsem to poznal?

Vnímám jsem to, co přidával můj spolužák/čka?

Jak jsem to poznal?

Jak se mi dnes celkově pracovalo?

Proč mi dnešní práce ne/vyhovovala?

49. STÁŘÍ STROMŮ

Chodíme kolem nich každý den, (pozorujeme je z okna při méně záživných hodinách), hrajeme si (nebo jsme si hráli) mezi nimi na schovávanou, jsme svědky jejich roční proměny, víme, že tu jsou, co pamatujeme... ale jak je to vlastně dlouho? Kdy byly vysazeny? Jak jsou vysoké? Stromy u naší školy. Zkusme to zjistit.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-002-ZV9-006 Zapojí se do péče o přírodu ve svém okolí nebo do aktivit pro její obnovu. CAP-PRI-004-ZV9-011 Vysvětlí, jak vlastnosti vybraného organismu souvisejí s jeho vývojem a umožňují mu přežít a rozmnožit se. CAP-PRI-004-ZV9-012 Určí vybrané druhy a zdůvodní jejich zařazení do taxonomických skupin na základě typických znaků a popíše evoluci skupin organismů s použitím vhodných vyobrazení vývoje.
Vzdělávací cíl:	1. Žák identifikuje vybraný strom v areálu školy podle morfologických znaků a dostupných pomůcek (např. QR kódy), pojmenuje ho rodovým a druhovým jménem a rozliší, zda patří mezi naho-/krytosemenné rostliny. 2. Žák aplikuje jednoduché metody měření v terénu. 3. Žák si uvědomuje význam stromů a jejich role v ekosystému školy a města.
Ověřitelný výstup:	1. hod – vyplněná modrá část PL (rozhava – příprava na další hodinu) 2. hod – připravené pomůcky na terénní práci, doplněná praktická část PL
Klíčová slova:	Určování rostlin, naho-/krytosemenné, pozorování v terénu, výška a stáří stromu
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	2 vyučovací hodiny (1 + 1 nebo dvouhodinovka)
Místo:	1. hod – učebna / venkovní učebna, 2. hod – areál školního parku
Pomůcky:	Provázek / krejčovský metr/pásmo, tužka/propiska, atlas dřevin / aplikace v mobilu, PL, mobil, kalkulačka
Zdroje/inspirace:	Výpočet stáří stromu (zjednodušená verze – tabulka) – dostupné z: http://www.velkykluk.cz/ruzne/urcovani_stari_stromu/index.htm [citováno 2025-08-28]
Možné souvislosti:	Pokud by aktivita probíhala v časném létě či době podzimu, lze PL doplnit frotáží borky/listu stromu, příp. v rámci třídy vytvořit listové leporelo, pexeso z částí rostlin apod.

Postup: První hodinu se žáci rozdělí do skupin (2–3 žáci) a seznámí se se zadáním práce – v rámci rozhavy si zopakují základní fakta o naho-/krytosemenných rostlinách, připomenou si nejčastější druhy stromů, na základě jednoduchých návodů si ujasní základní postup při praktickém získávání informací o vybraném stromu, domluví si zajištění potřebných pomůcek, pokusí se dohledat historii okolí školy.

Druhá hodina probíhá již v prostoru školního parku a s využitím přípravy zjišťují a doplňují konkrétní hodnoty u vybraného stromu. Zjednodušenou verzí (pouze měření, bez výpočtu) může být použita hotová tabulka – viz odkaz zdroj. V závěru hodiny se všechny práce viditelně rozvěsí/nalepí a každá skupina stručně shrne své pozorování (tabulka v PL) + každý žák zaznamená svůj AHA moment z hodiny.

Stáří stromů

Semenné rostliny v areálu školy

Členové skupiny:

1. **Vyberte 1 strom** nacházející se v areálu školy a **zakroužkujte ho v mapce** (druhá strana).
2. Určete, zda patří mezi **Naho-** nebo **Krytosemenné**
=

Zdůvodnění volby:
.....

3. Pokuste se ho **pojmenovat** (pomoci by mohly destičky s QR kódy, kterými jsou některé stromy na kmenech opatřeny) – **rodové a druhové jméno** stromu:
.....
4. **Vliv okolí** – popište a zdůvodněte **vzhled/tvar stromu** (proč, vlivem koho/čeho vypadá tak, jak vypadá):
.....
.....
.....
5. Zjistěte **přibližné STÁŘÍ (S) vybraného stromu:** (ve výšce hrudníku/krku – asi 1,3 m nad zemí – oviňte provázek kolem stromu a následně změřte metrem. Zjištěný **obvod** dosadíte do vzorce a vypočítáte hledané S).

obvod (O) kmene = [POZOR v mm!]

Výpočet stáří stromu:

Borovice: $S_{bo} = (O_{bo} / 13) - 6$

Buk: $S_{bu} = (O_{bu} / 16) - 2,5$

Jedle: $S_j = (O_j / 14) - 3$

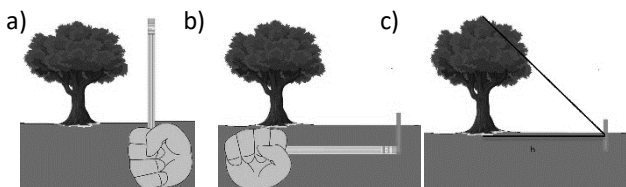
Smrk: $S_s = (O_s / 13) - 3,5$

Ostatní: $S_o = O_o / 25,4$

S = let

6. Zjistěte **přibližnou VÝŠKU (h) stromu** – postupujte podle obrázků:

h = cm

ROZVAHA – na co se zaměřit, co bude hrát roli, důležité souvislosti:

2. Jak můžeme **rozlišit naho-/krytosemenné rostliny?**
.....
.....
.....

3. Které stromy u školy **poznáte?**
.....
.....
.....

4. Co vše **ovlivňuje tvar/vzhled stromu?**
.....
.....
.....

5. **Stáří stromu: ODHAD**
.....
.....
.....

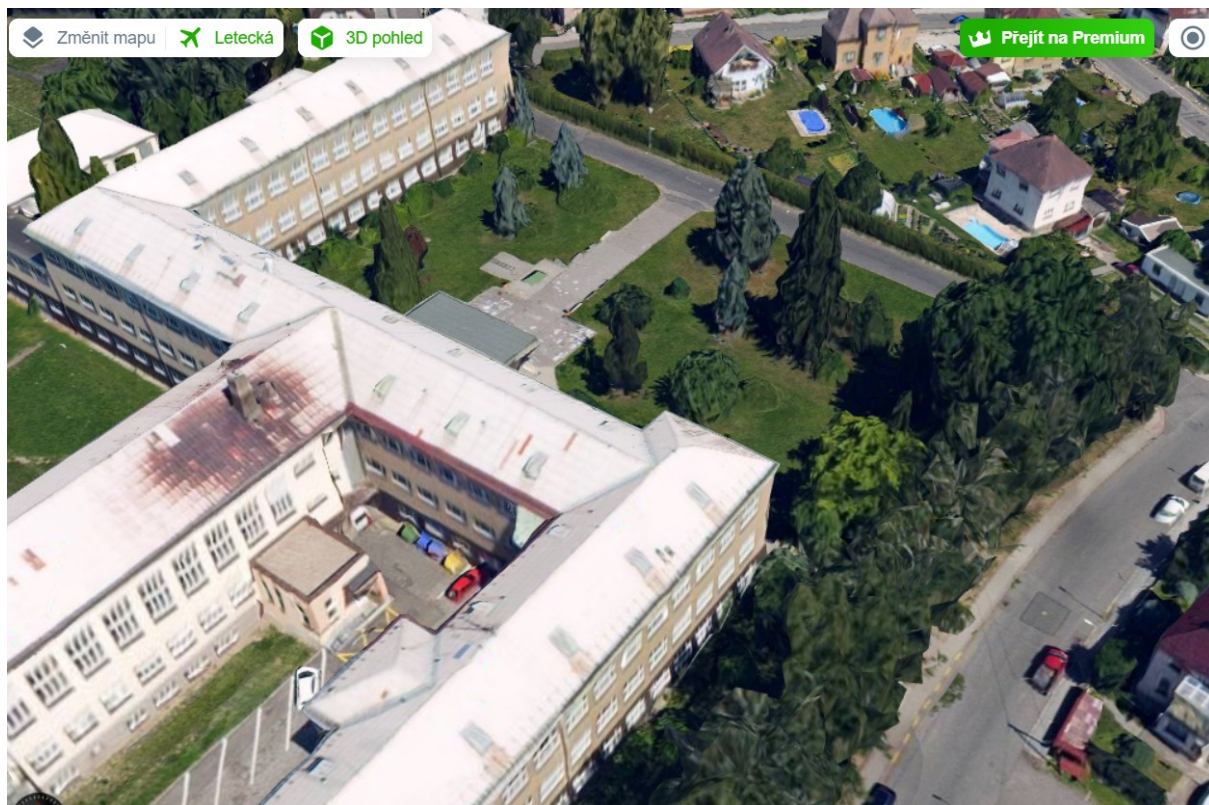
Proč si to myslíte?
.....
.....
.....

6. **Výška stromu** – jak budeme postupovat, co si potřebujeme přinést, zajistit:
.....
.....
.....

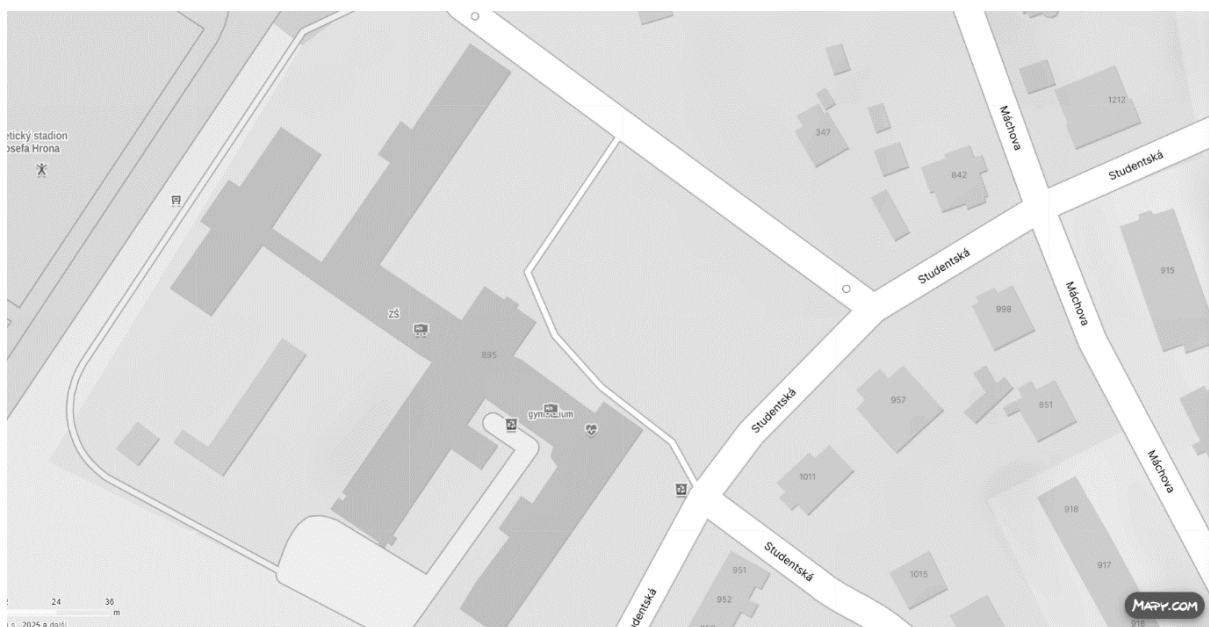
obr. dostupné z: <https://www.pixabay.com> [staženo 2025-07-11] - upraveno

Stáří stromů

Zakresli umístění vybraného stromu do mapky areálu školy:

Dostupné z: <https://www.mapy.com> [staženo 2025-07-05]

Dostupné z: <https://www.mapy.com> [staženo 2025-07-05]

Stáří stromů

Reflexe skupiny:

Poznámky, připomínky, **zhodnocení práce ve skupině** (šlo/nešlo, povedlo se/drhlo – proč):

.....

.....

.....

Každý člen skupiny:

Můj AHA moment = co mě překvapilo, co jsem nečekal(a), co si z hodiny „odnáším“:

..... -

..... -

..... -

Můj AHA moment = co mě překvapilo, co jsem nečekal(a), co si z hodiny „odnáším“:

..... -

..... -

..... -

Můj AHA moment = co mě překvapilo, co jsem nečekal(a), co si z hodiny „odnáším“:

..... -

..... -

..... -

Můj AHA moment = co mě překvapilo, co jsem nečekal(a), co si z hodiny „odnáším“:

..... -

..... -

..... -

50. ZELENÉ MĚSTO

Městská zeleň je klíčová pro zdravý život ve městech. Díky městské zeleni a pravidelné péči o ni mohou být naše města krásnější a zdravější místa k životu.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-002-ZV9-008 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů. CAP-PRI-002-ZV9-005 Podílí se na návrhu způsobu obnovy nebo ochrany cenného nebo člověkem narušeného území v regionu a posoudí možné dopady navrženého opatření.
Vzdělávací cíl:	1. S využitím obrázků a praktických ukázek žák popíše význam zeleně pro život ve městě. 2. Žák navrhne úpravy vedoucí, v souvislosti s městskou zelení, k možnému zlepšení života ve svém okolí. 3. Žák pro svou práci aktivně využívá digitální technologie.
Ověřitelný výstup:	Vyplněný PL, příp. fotografie
Klíčová slova:	Městská zeleň, teplota, klima, klimatické změny
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a příroda (Fyzika), Člověk a příroda (Chemie)
Čas:	2 vyučovací hodiny (lépe jednotlivě, v mezičase doplnění vlastních fotografií apod.)
Místo:	Učebna, venkovní učebna, venkovní areál školy
Pomůcky:	Čidla Vernier – Go Direct O2 gas senzor, GO Direct CO2 senzor; teploměry, tablet (příp. termokamery), vizualizér Obrázky/série obrázků, PL, psací potřeby
Zdroje/inspirace:	Zapůjčení termokamer – https://www.edu.labir.cz/termokamera/pujcit – nutné bezplatné přihlášení školy do registru. Fotografie: Terezie Nohýnková
Možné souvislosti:	Pokud škola nemá k dispozici měřicí čidla a termokamery, lze práci provést pouze s využitím obrázků.

Postup: Var. A. Žáci se rozdělí do skupin po 3–4 členech. Každá skupina dostane obrázek/sérii obrázků a pracovní list (kostru práce), který budou postupně v průběhu 1. hodiny doplňovat. Nejdříve se zaměří na část FAKTA, OTÁZKY a vyvození své DOMNĚNKY související s daným obrázkem. V další části poté vyhledávají a zajišťují DŮKAZY, kterými svou domněnku potvrdí či vyvrátí. Důkazy by měly obsahovat i praktické výstupy – např. vlastní fotografie (historický vzhled místa vs. současný, před revitalizací a po ní), které použijí v závěru práce. 2. hodina je věnována závěrečné reflexi, kdy se svými výsledky a závěry seznámí ostatní.

Var. B. Žáci se rozdělí do trojic/čtveřic. Každá skupina dostane pomůcky (obrázek/sérii obrázků, měřicí čidla CO₂, O₂, teploměr, termokameru...) a pracovní list, kde je připravena výzkumná otázka. Žáci s využitím různých (min. 2–3) zdrojů hledají odpověď, kterou podpoří i vlastním praktickým výstupem (měřením, fotografií). V závěrečné reflexi seznámí se svými výsledky a závěry ostatní. Na prezentování práce využijí vizualizér.

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... (varianta A)

Protokol SKUPINY

1) VSTUPNÍ INFORMACE

co jednoznačně víme

(lze vyčíst z obrázku, vzorku...):

.....
.....
.....
.....
.....

2) OTÁZKY

co nás k obrázku/vzorku napadá, čím si

nejsme jistí:

.....
.....
.....
.....
.....

3) DOMNĚNKA (předpoklad – hypotéza – vychází z jedné z předešlých otázek):

.....
.....

4) DŮKAZY – informace dokládající naši domněnku, doplnění konkrétním výstupem:

.....
.....
.....
.....

5) ZÁVĚR – potvrzení/vyvrácení domněnky:

.....
.....

Poznámky:

.....
.....

Nové otázky:

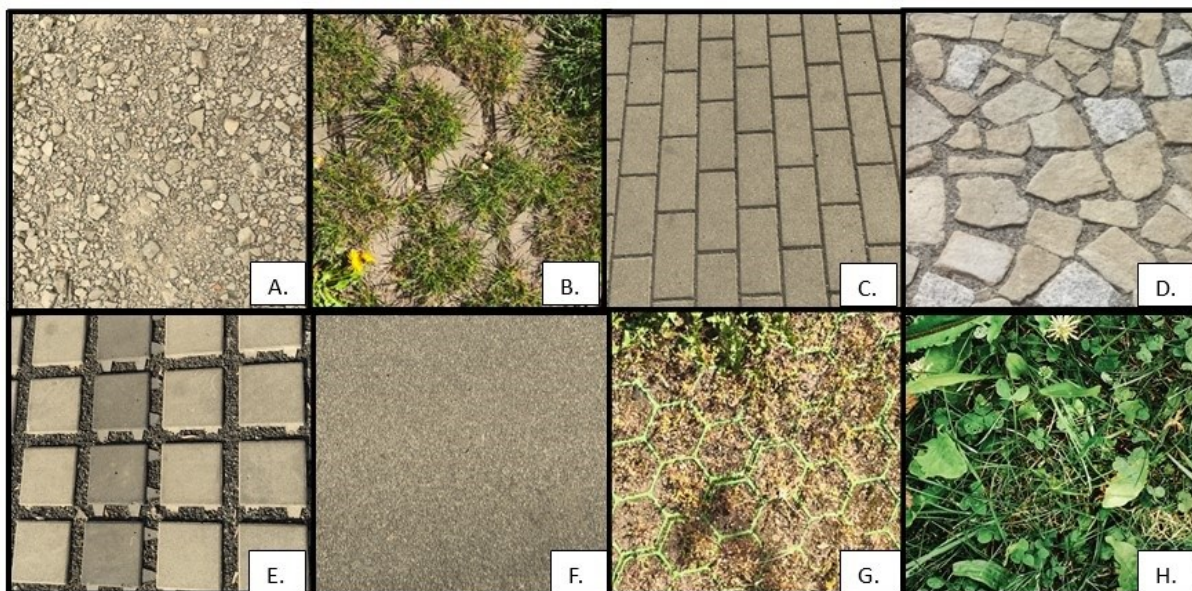
NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....
.....

Zelené město

Vstupní obrázky:

1. MĚSTSKÉ POVRCHY (v Mnichově Hradišti)

Příklady nejčastějších povrchů:

A. propustný štěrk, B. betonové zatravňovací rošty, C. betonová dlažba, D. zapuštěné kamenné bloky (prosypané štěrkem), E. propustné dlaždice, F. nepropustný asfalt, G. plastové zatravňovací rošty, H. travní porost

(Seřazení povrchů podle propustnosti: H, G, B, A, D, E, C, F)

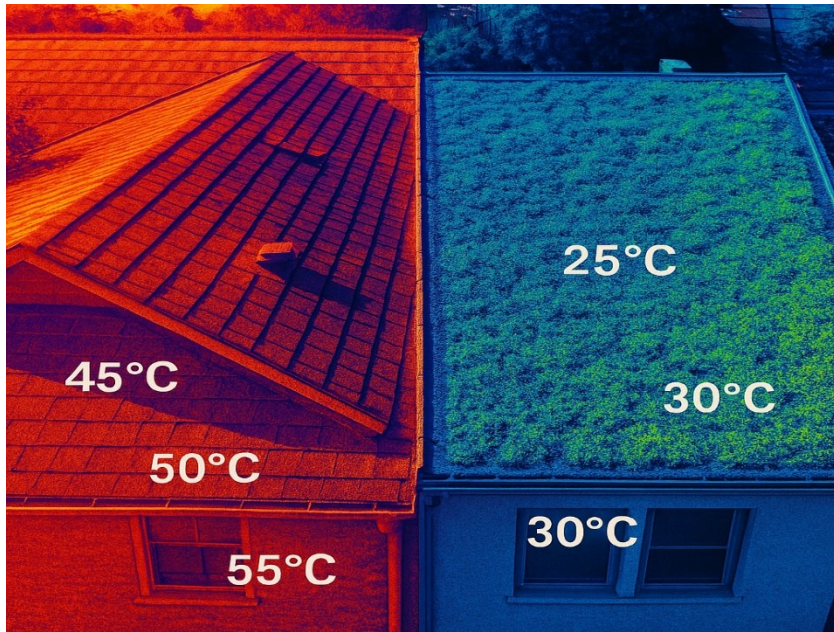
Fotografie: Terezie Nohýnková (2025)

2. TEPLOTA TRAVNÍHO POROSTU – FORMY ÚPRAVY

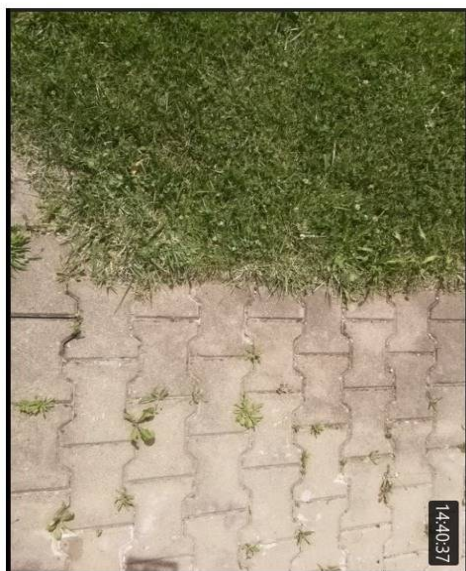
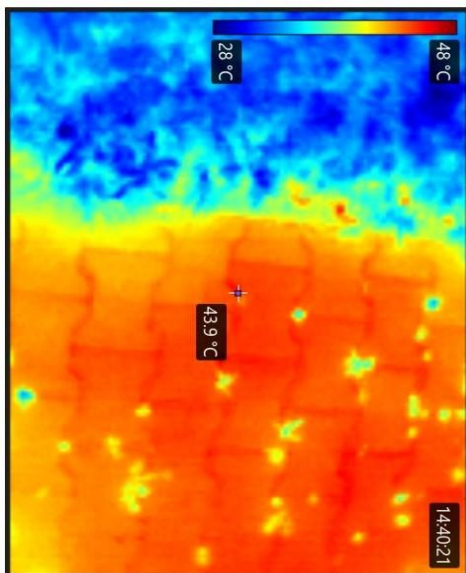
Fotografie: Luboš Dvořáček (2024)

3. ZELENÉ STŘECHY

Všechny 3 obrázky generovány AI [Chat GPT, 2025]

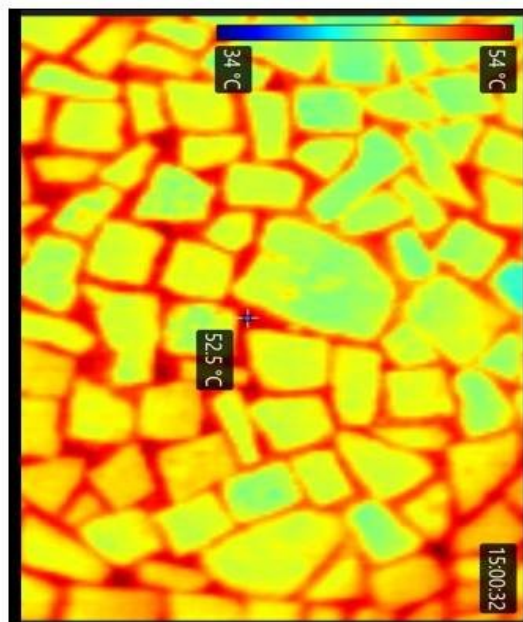
4. SNÍMKY Z TERMOKAMERY

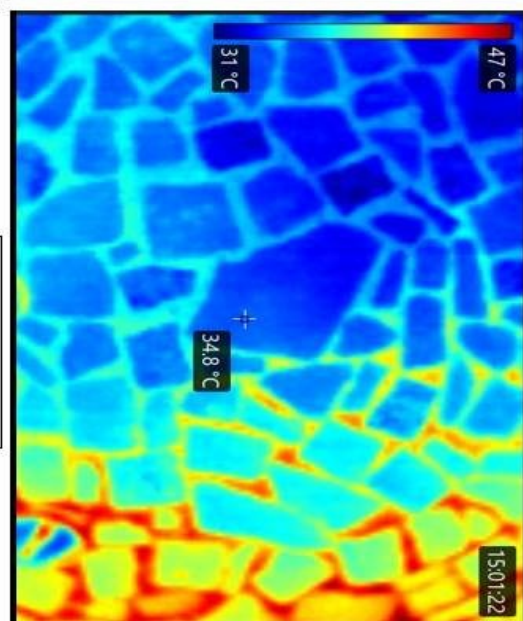
Fotografie – termokamera: Terezie Nohýnková (2025)

B.

na přímém slunci

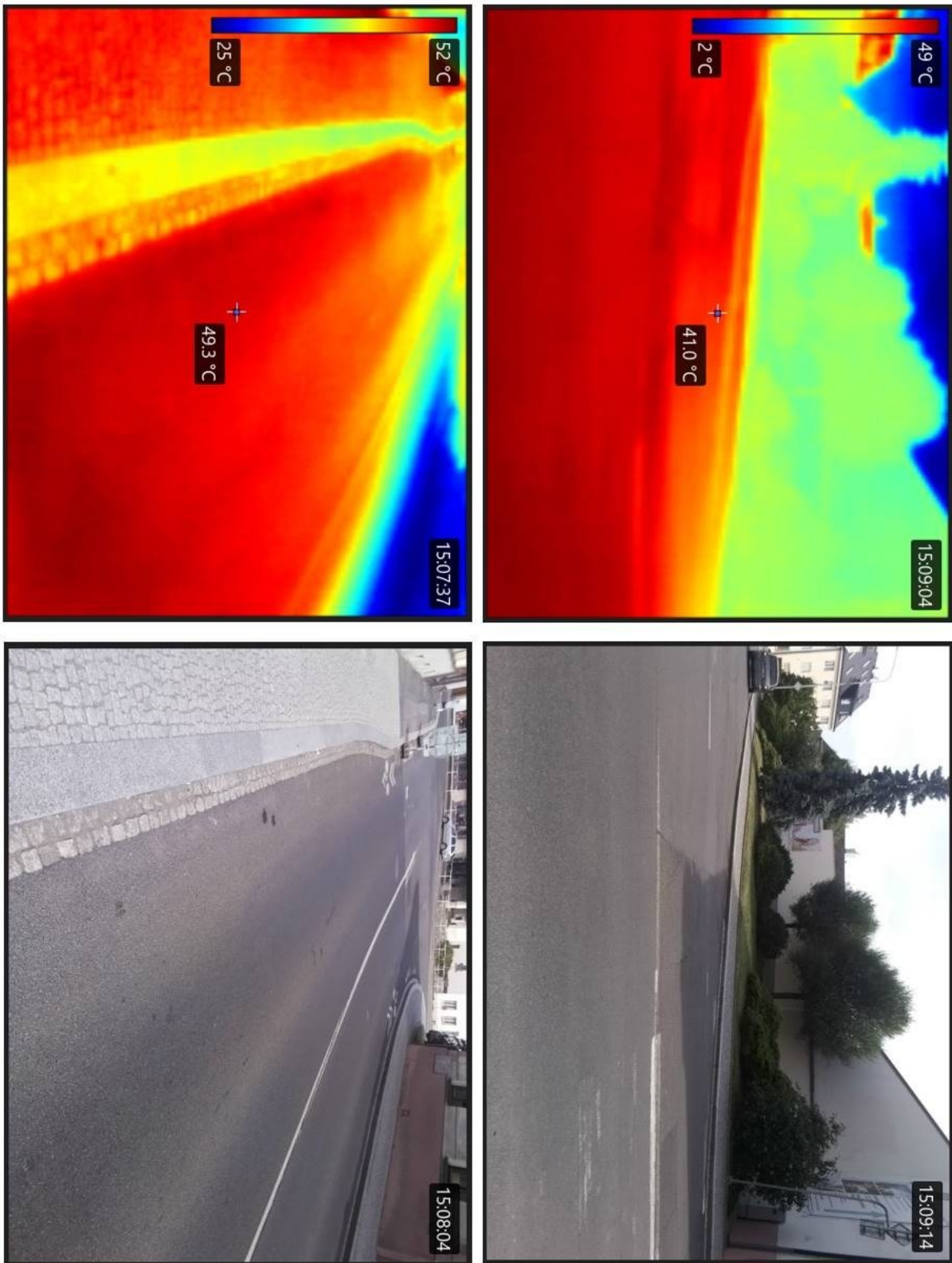
ve stínu

Fotografie – termokamera: Terezie Nohýnková (2025)

Zelené město

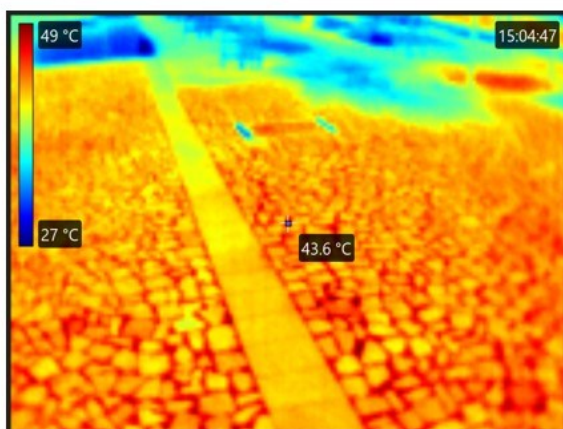
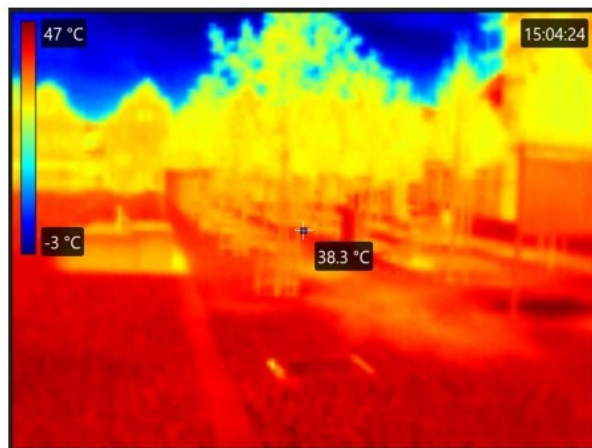
C.

Fotografie – termokamera: Terezie Nohýnková (2025)

Zelené město

D.

detail přechodu povrchu

Fotografie – termokamera: Terezie Nohýnková (2025)

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším CO₂ (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Jaký význam má pro přírodu CO₂ v atmosféře? (dohledej v dostupných zdrojích)

.....
.....
.....
.....

2. Zapojením čidla zjistěte, jaké množství CO₂ je ve vzduchu:

- a) při výdechu
- b) ve třídě
- c) venku – dlážděná plocha před školou
- d) venku – ve školním parčíku (mezi stromy)

(Pozor! ČIDLO měří množství CO₂ v jednotkách ppm, převedte na běžněji používaná %.)

➤ **VÝSLEDKY MĚŘENÍ ZDŮVODNĚTE** (jak to, že jsou stejné/odlišné).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....
.....
.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším O₂ (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Jaký význam má pro přírodu O₂ v atmosféře, v půdě? (dohledej v dostupných zdrojích)

.....

2. Zapojením čidla zjistíte, jaké množství O₂ je ve vzduchu:

a) ve třídě (pro nádech)

b) při výdechu

c) venku – dlážděná plocha před školou

d) venku – ve školním parčíku (mezi stromy)

➤ **VÝSLEDKY MĚŘENÍ ZDŮVODNĚTE** (proč, jak to, že jsou stejné/odlišné).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....

.....

.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším vodu (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Jaké jsou možnosti, jak se lze ve městě vypořádat s dešťovou vodou? Z vlastní zkušenosti či s využitím zdrojů uveď alespoň 3–4 příklady.

.....
.....
.....

2. a) Prostudujte obrázek a upořádejte typy povrchů sestupně podle množství (příp. obtížnosti) vsakování vody (první vsakuje nejlépe/nejrychleji, poslední nejméně/nevsakuje);

b) pokuste se jednotlivé typy povrchů ve městě lokalizovat (nafotťe místo výskytu).

Fotografie: Luboš Dvořáček (2024)

.....
.....
.....

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....
.....
.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším teplotu 1. (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Z odkazu níže zjistěte, jak se vyvíjela průměrná teplota v Mnichově Hradišti v aktuálním měsíci za posledních cca 50 let.

(https://www.meteoblue.com/cs/climate-change/mnichovo-hradi%C5%A1t%C4%9B_%C4%8Cesko_3070451)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. a) S pomocí teploměru změřte aktuální teplotu na místě, kde je zeleň (trávník), na místě s umělým pokryvem (asfalt, dlažba...) a teplotu vzduchu. Měření proveďte opakovaně (min. 2x) a místo při měření vyfoťte.

b) Porovnejte naměřené hodnoty a vyvoďte závěr.

c) Zprůměrujte naměřené hodnoty a porovnejte s dlouhodobým průměrem teploty v aktuálním měsíci.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....
.....
.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším teplotu 2. (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Z vlastní zkušenosti a z dostupných zdrojů uveďte 4–5 příkladů VÝZNAMŮ MĚSTSKÝCH TRÁVNÍKŮ.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Proč se v Mnichově Hradišti sekají městské trávníky na různou/odlišnou výšku? Zdůvodněte přínosy, ale i možná negativa tohoto způsobu úpravy městské zeleně.

Fotografie: Luboš Dvořáček (2024)

.....

.....

.....

.....

.....

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....

.....

.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším teplotu 3. (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

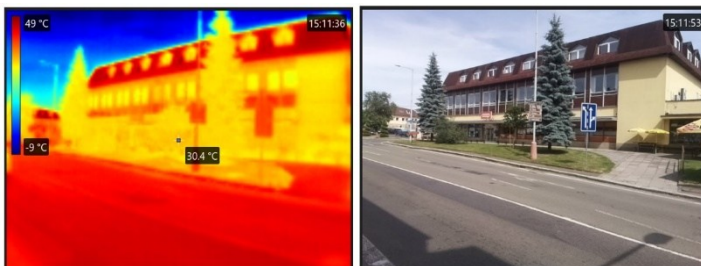
1. Zelené střechy jsou jedním z prvků, kterými můžeme docílit zlepšení klimatických vlastností měst (snížení prašnosti, hluku, teploty, zvýšení vlhkosti apod.). Vyhledejte z dostupných zdrojů nejméně 4 další způsoby, kterými lze ve městě na zastavěné ploše (obchody, bytové domy, sídla firem aj.) navýšit množství zeleně a podpořit zlepšení klimatických vlastností ve městech. Máme/využíváme některou z možností v Mnichově Hradišti? Doložte fotografiemi.

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

2. Určitě poznáváte místo v MH z fotografie. Navrhněte, jaká opatření z předešlého úkolu by u něj mohla být použita pro zlepšení/zpříjemnění pobytu v letních měsících v něm.

Fotografie: T. Nohýnková, (2025)

Závěrečné shrnutí

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

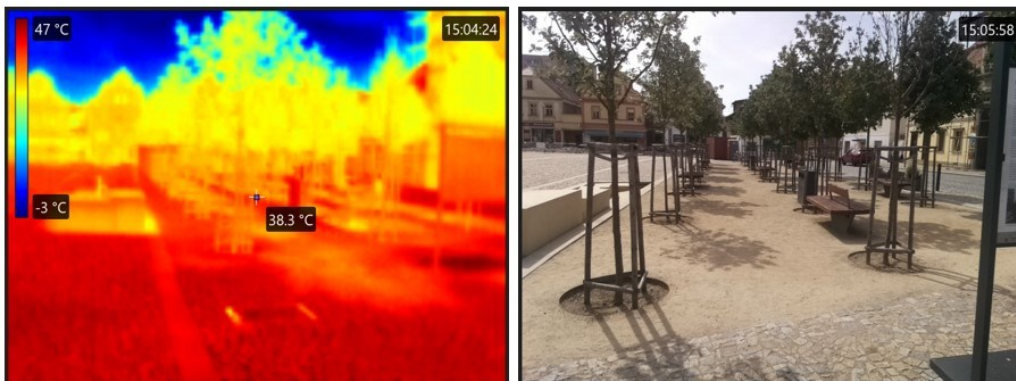
.....
.....
.....

VIDÍM MĚSTO ZELENÉ ... a řeším teplotu 4. (varianta B)

Protokol SKUPINY

Výzkumné otázky:

1. Jednou z možností, jak zjistit aktuální teplotní situaci určitého místa, je použití termokamery. S využitím obrázku určete nejteplejší místo snímané části náměstí. Zdůvodněte, proč, čím je to způsobeno.

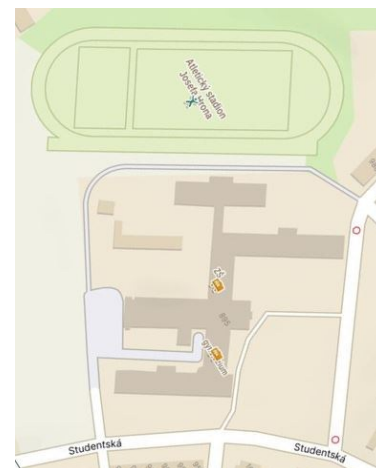

Fotografie: Terezie Nohýnková (2025)

.....
.....
.....
.....

2. Na základě předešlého úkolu odhadněte a následně měřením termokamerou zjistěte, která místa v areálu školy patří mezi nejteplejší a která mezi nejchladnější. Svůj odhad i samotné měření zakreslete do mapky a podložte snímky z termokamery.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Závěrečné shrnutí

Dostupné z: <https://www.mapy.com> [staženo 2025-08-14]

NÁVRH ZÁPISU do sešitu pro ostatní skupiny:

.....
.....
.....

51. ABRAKA DABRA MORFOLOGIE

Morfologie je cizí, odborný výraz pro docela známé věci – popisuje a studuje tvar a strukturu rostlin, jejich jednotlivých částí (orgánů), což jsou kořen, stonek, list a květ. Právě odlišnosti nebo naopak podobnosti jednotlivých částí určují, do jaké skupiny daná rostlina patří – jestli je jednoděložná nebo dvouděložná, naho- nebo krytosemenná, bylina nebo dřevina. V naší lekci se zaměříme na nácvik základního rozlišování stylem „kouknu a vidím“.

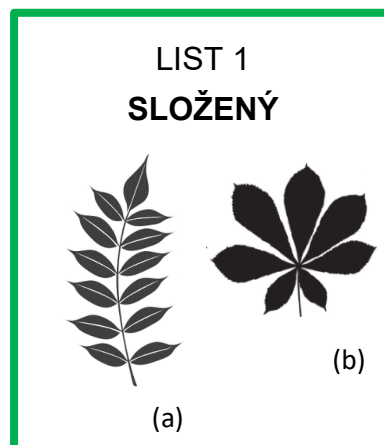
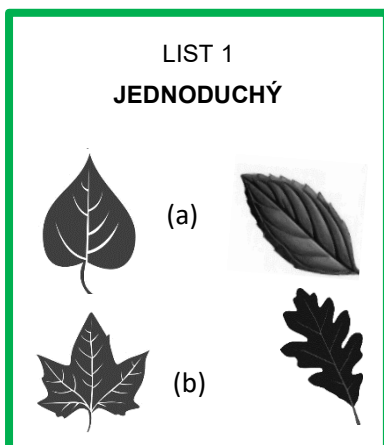
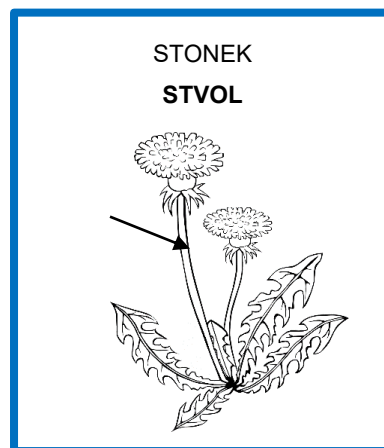
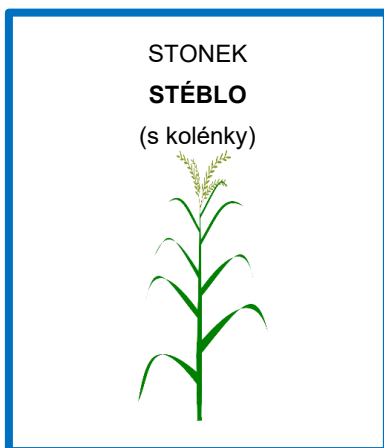
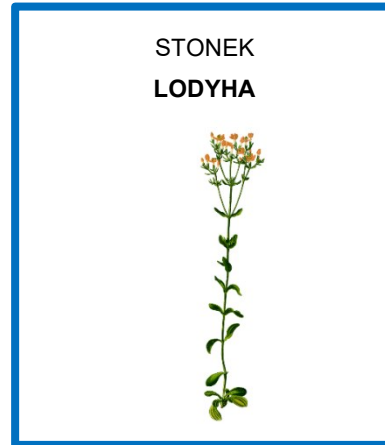
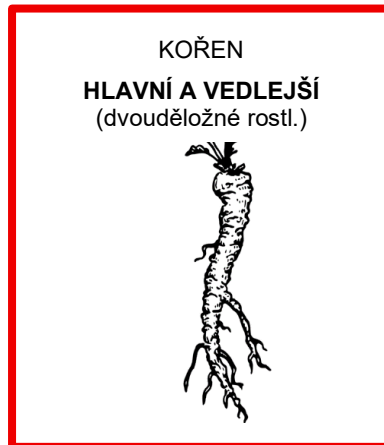
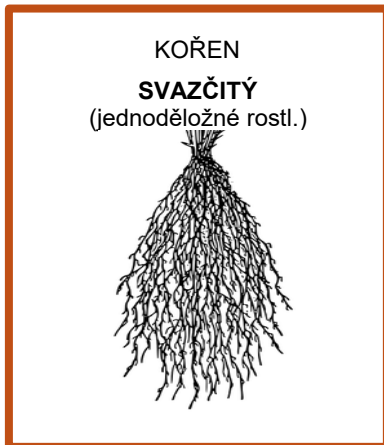
Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-001-ZV9-003 Objasní základní vnější a vnitřní stavbu vybraných organismů včetně člověka a fungování těla jako celku s vysvětlením funkce orgánů a orgánových soustav pomocí modelu.
Vzdělávací cíl:	1. Žák u vybrané rostliny s pomocí jednoduchého atlasu rozliší základní typy orgánů a rozhodne, do jaké skupiny, v rámci základního třídění rostlin, patří. (2. Správně manipuluje s rostlinou při sběru a přípravě herbářové položky.)
Ověřitelný výstup:	Vyplněný PL, odevzdaný „mobil“ s reflexí
Klíčová slova:	Orgány rostlin, kořen, stonek, list, květ, byliny, dřevina, naho-krytosemenné, jedno-dvouděložné
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	1 vyučovací hodina, (var. 2 vyuč. hodiny – tvorba herbáře)
Místo:	Zahrada/park/les (var. učebna)
Pomůcky:	Zjednodušený atlas pro určení typů orgánů rostlin, mobil, pracovní list k zápisu, podložka pro psaní, průhledná lepicí páska, nůžky
Zdroje/inspirace:	Obrázky atlasu: https://www.pixabay.com [staženo 2025-02-17, 2025-02-28] – upr. Inspirace k textu – dostupné z: https://www.wikipedie.cz [2025-07-14] – upraveno
Možné souvislosti:	Tvorba herbáře, tvorba/dotvoření vlastního atlasu – vymazání rubové strany a vlastní dohledání informací žáky Je možné udělat i dřívější přípravu – vybranou rostlinu zpracovat jako klasickou herbářovou položku nebo nafotit jednotlivé části rostliny v detailu a použít je formou digitálního herbáře např. při nepříznivém počasí nebo časovém presu.

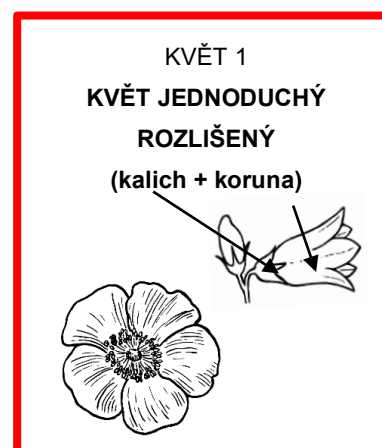
Postup: Jednotlivci či dvojice žáků si najdou/zvolí/vyberou rostlinu, kterou opatrně, a pokud možno celou i s kořeny, vytrhnou a vlepí na připravený papír. S využitím jednoduchého obrazového atlasu rozliší a určí jednotlivé typy orgánů a následně rozhodnou, do jakých základních skupin ji mohou přiřadit. V závěrečném přehledu práce všech skupin/jednotlivců (vyvěšení všech prací) by pro žáka mělo jasně vyplynout, jak lze podle viditelných znaků určit, zda je rostlina bylinou či dřevinou, jestli patří mezi jedno – nebo dvouděložné a naho- či krytosemenné.

Abraka dabra morfologie

ABRAKA DABRA MORFOLOGIE

- jednoduchý **obrazový atlas** pro určení typů orgánů rostliny (LÍČ – typ/název + obrázek, RUB – funkce + popis)

**STONEK
LODYHA**

POPIS: nadzemní stonek bylin **olistěný** po celé své délce

FUNKCE: 1. nese listy (a květy); 2. rozvádí vodu + minerální látky; 3. podílí se na fotosyntéze; 4. umožňuje nepohlavní rozmnožování

**KOŘEN
HLAVNÍ A VEDLEJŠÍ
(dvouděložné rostliny)**

POPIS: jeden hlavní kořen silnější než ostatní vedlejší, postranní

FUNKCE: 1. upevnění v půdě; 2. příjem vody s rozpuštěnými látkami; 3. ukládání zásobních látek

**KOŘEN SVAZČITÝ
(jednoděložné rostliny)**

POPIS: kořeny všechny +/- stejně dlouhé a silné

(= náhradní kořeny vyrůstající poté, co hlavní kořen přestane růst)

FUNKCE: 1. upevnění v půdě; 2. příjem vody s rozpuštěnými látkami; 3. ukládání zásobních látek

**STONEK
ODDENEK**

POPIS: nezelený bezlistý **podzemní** stonek bylin

FUNKCE: 1. rozvádí vodu a minerální látky; 2. zásobní (ukládání živin); 3. umožňuje nepohlavní rozmnožování

**STONEK
STVOL**

POPIS: nadzemní **bezlistý** stonek bylin (listy v přízemní růžici)

FUNKCE: 1. nese květy; 2. rozvádí vodu a minerální látky; 3. podílí se na fotosyntéze

**STONEK
STÉBLO
(s kolénky)**

POPIS: nadzemní **dutý** stonek bylin **s kolénky**

FUNKCE: 1. nese listy (a květy); 2. rozvádí vodu a minerální látky; 3. podílí se na fotosyntéze; 4. umožňuje nepohlavní rozmnožování

**LIST 2
žilnatina
SOUBĚŽNÁ
(jednoděložné rostliny)**

POPIS: +/- stejné žilky (cévní svazky) vedoucí vedle sebe celou délkou čepele listu

FUNKCE: **rozvod živin** (z listů ke kořenům) **a vody** (od kořenů k listům)

**LIST 1
SLOŽENÝ**

POPIS: základní orgán rostlin tvořený **čepelí** složenou ze samostatných lístků – zpeřené (a) nebo dlanitě zpeřené/složené (b), **a řapíkem**

FUNKCE: 1. fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím

**LIST 1
JEDNODUCHÝ**

POPIS: základní orgán rostlin tvořený celistvou nečleněnou **čepelí** (a) – srdčitá, čárkovitá aj., nebo čepelí se zářezy (b) **a řapíkem**

FUNKCE: 1. fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím; 4. umožňuje nepohlavní rozmnožování

LIST 3
rozmístění na stonku
STŘÍDAVÉ

POPIS: *listy* vyrůstající na stonku **jednotlivě, postupně, střídavě**

FUNKCE: 1. fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím; 4. umožňují nepohlavní rozmnožování

LIST 3
rozmístění na stonku
VSTŘÍCNÉ

POPIS: *listy* vyrůstající na stonku **ve dvojici** (naproti sobě)

FUNKCE: 1. probíhá zde fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím; 4. umožňují nepohlavní rozmnožování

LIST 2
žilnatina
ZPEŘENÁ/DLANITÁ
(dvouděložné rostliny)

POPIS: **1 hlavní** žilka (cévní svazek), ze které se na obě strany větví další a další, drobnější žilky

FUNKCE: **rozvod živin** (z listů ke kořenům) **a vody** (od kořenů k listům)

KVĚT 1
KVĚT JEDNODUCHÝ
ROZLIŠENÝ
(kalich + koruna)

POPIS: **pohlavní** orgán rostlin, obsahuje tyčinky ♂ a pestík ♀ (v květu oboje nebo samostatně); květní obal rozčleněný na kalich a korunu (často barevné lístky)

FUNKCE: pohlavní rozmnožování

LIST 3
rozmístění na stonku
PŘÍZEMNÍ RŮŽICE

POPIS: **několik listů** vyrůstajících u země z **jednoho místa** u stonku typu stvol

FUNKCE: 1. fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím; 4. umožňují nepohlavní rozmnožování

LIST 3
rozmístění na stonku
PŘESLENITÉ

POPIS: několik listů vyrůstajících na stonku z jednoho místa současně

FUNKCE: 1. fotosyntéza; 2. odpařování vody; 3. výměna plynů s okolím; 4. umožňují nepohlavní rozmnožování

KVĚT 2
KVĚTENSTVÍ
VRCHOLIČNATÉ

POPIS: **soubor květů** vyrůstající na společném stonku – **postranní stonky vždy přerůstají stonku hlavní**

FUNKCE: zajišťuje pohlavní rozmnožování rostliny (vznik semen v plodech – souboru plodů = plodenství)

KVĚT 2
KVĚTENSTVÍ
HROZNOVITÉ

POPIS: soubor květů vyrůstající na společném stonku – hlavní stonky nikdy nepřerůstají stonky boční

FUNKCE: zajišťuje pohlavní rozmnožování rostliny (vznik semen v plodech – souboru plodů = plodenství)

KVĚT 1
KVĚT JEDNODUCHÝ
NEROZLIŠENÝ
(okvěti)

POPIS: **pohlavní** orgán rostlin, obsahuje tyčinky ♂ a pestík ♀ (v květu oboje nebo samostatně); jednotné, nerozlišené květní obaly

FUNKCE: zajišťuje pohlavní rozmnožování rostliny (vznik semen)

obecné znaky

NAHOSEMENNÉ ROSTLINY

HLAVNÍ ZNAKY:

- **netvoří květy a plody** – semena volně ložena v šišticích
- **hl. dřeviny** (stromy, keře)
- **listy často přeměněné v jehlice**
(= **JEHLIČNANY + cykasy, jinany**)

obecné znaky

DVOUDĚLOŽNÉ ROSTLINY

Skupina (třída)
krytosemenných rostlin –
HLAVNÍ ZNAKY:

- **kořen hlavní a vedlejší**
- **zpeřená žilnatina**
- **květy = kalich a koruna**
(2 děloha v semeni – klíči
2 děložními lístky)
- **cévní svazky do kruhu**

obecné znaky

JEDNODĚLOŽNÉ ROSTLINY

Skupina (třída)
krytosemenných rostlin –
HLAVNÍ ZNAKY:

- **svazčité kořeny**
- **souběžná žilnatina**
- **květy = okvěti**
(1 děloha v semeni – klíči
1 děložním lístkem)
- **rozptýlené cévní svazky**

obecné znaky

DŘEVINY

CHARAKTERISTIKA:

- **vytrvalé rostliny**, které mají **dřevnatý stonek** a schopnost druhotného tloustnutí (přírůstky dřeva každý rok)
- Dělí se na:
- stromy, keře a polokeře
 - jehličnaté a listnaté

obecné znaky

BYLINY

CHARAKTERISTIKA:

- rostlina s **dužnatým, měkkým, zeleným, nezdřevnatělým stonkem**
- v zimě stonek zcela nebo částečně odumírá, ale kořeny zůstávají naživu = nové výhony v dalším roce (jednoleté, dvouleté, trvalky)

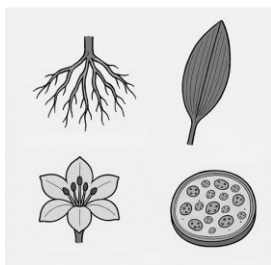
obecné znaky

KRYTOSEMENNÉ ROSTLINY

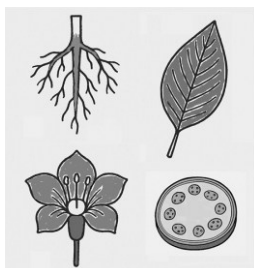
HLAVNÍ ZNAKY:

- **tvoří květy/květenství**
- **semena jsou ukryta v plodu**
- **zastoupeny byliny i dřevy** (stromy a keře)
- zjednodušeně = „listnaté“ rostliny

obecné znaky
**JEDNODĚLOŽNÉ
ROSTLINY**

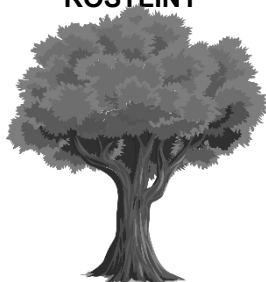
obecné znaky
**DVOUDĚLOŽNÉ
ROSTLINY**

obecné znaky
NAHOSEMENNÉ ROSTLINY

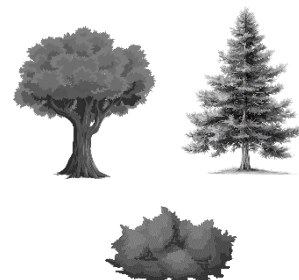
obecné znaky
**KRYTOSEMENNÉ
ROSTLINY**

obecné znaky
BYLINY

obecné znaky
DŘEVINY

Abraka dabra morfologie

Pracovní list ABRAKA DABRA MORFOLOGIE

Jména členů skupiny:

Vybraná rostlina:

(pokud nepoznáte, využijte atlas, aplikaci PlantNet aj.)

Určené části rostliny:

Vlepená rostlina:

Květ/květenství:

Typ -

List:

Typ -

Žilnatina -

Rozmístění (na stonku) -

Stonk:

Typ -

Kořen:

Typ -

Poznámka:

Závěr: Vybraná rostlina patří podle uvedených znaků mezi:

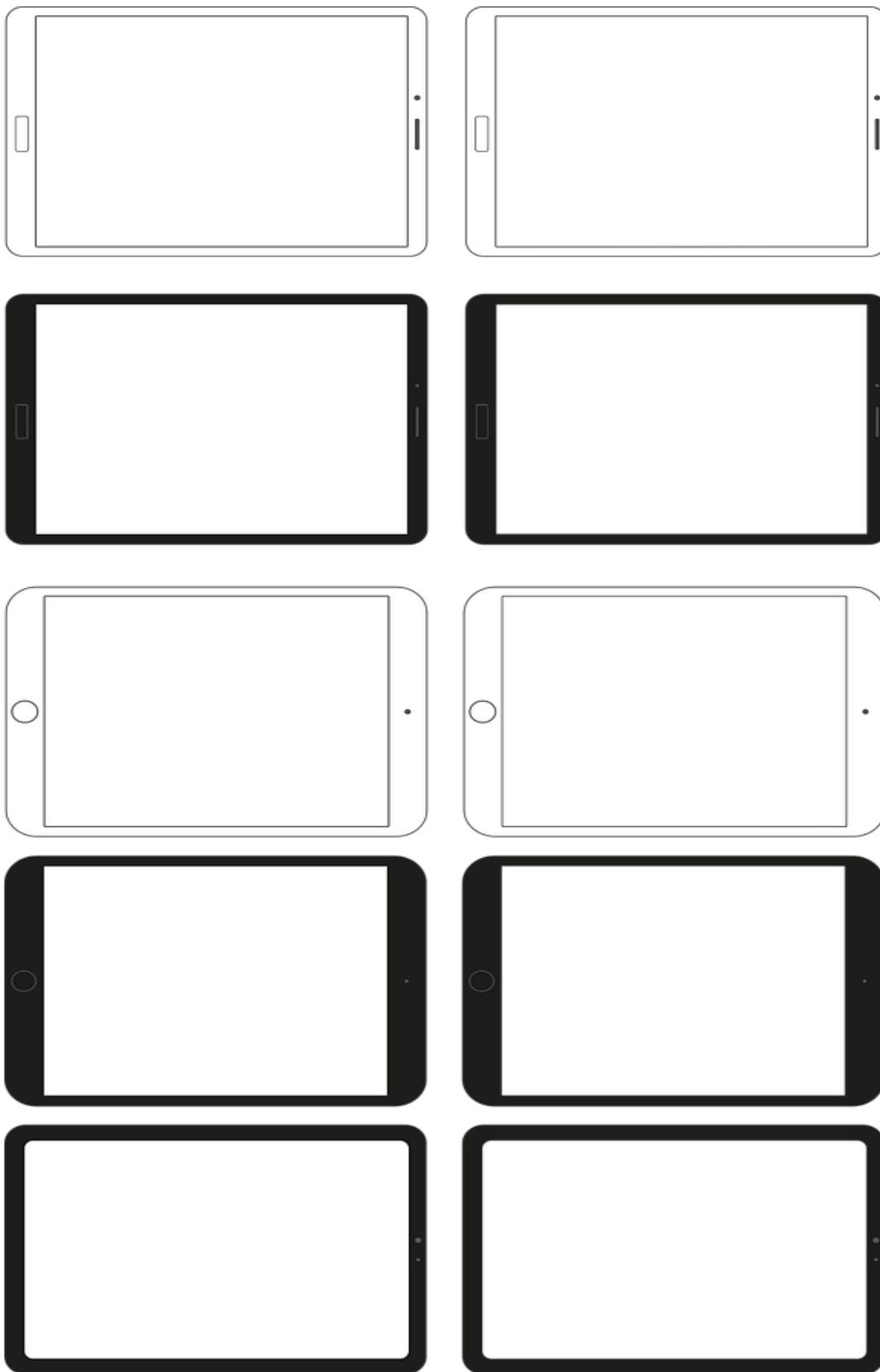
BYLINY – DŘEVINY

NAHOSEMENNÉ – KRYTOSEMENNÉ

JEDNODĚLOŽNÉ – DVOUDĚLOŽNÉ

Abraka dabra morfologie

Reflexe: pro každého žáka – shrň dnešní výuku do SMS (dostupné z: <https://www.pixabay.com> [staženo 2025-08-12])

52. BIOTOPOVÝ STROM

Mohlo by se zdát, že staré nebo suché stromy už nejsou k ničemu. Ale opak je pravdou! Biotopové stromy bývají hodně staré nebo velké. Někdy už jsou dokonce mrtvé, ale pořád stojí. Mají dutiny v kmenech, praskliny, odlupující se kůru nebo větve, které už dávno upadly. A právě to je dělá tak výjimečnými. Takový strom je jako hotel pro přírodu – každý si tam najde své místo. Jsou domovem pro spoustu živočichů a rostlin. Dokonce i voda, která se drží v prasklinách nebo dutinách, může být domovem pro malé organismy! A to vše až do chvíle, kdy se strom úplně rozpadne a stane se součástí půdy.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	<p>CAP-PRI-002-ZV9-005 Vytvoří model vztahů mezi organismy navzájem a prostředím v ekosystému na základě vlastního pozorování a práce s informačními zdroji.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-007 Objasní roli přírodních procesů v příčinách, dopadech a opatřeních týkajících se změn klimatu.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-008 Prozkoumá fungování prostředí jako systémů, určí v nich významné prvky a vztahy mezi nimi a navrhne, jak s nimi udržitelně nakládat.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-010 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů.</p> <p>CAP-PRI-004-ZV9-014 Reflektuje svůj vztah k přírodě na základě aktivit podporujících environmentální senzitivitu, ocenění rozmanitosti a chápání evoluční příbuznosti lidí a ostatních organismů.</p>
Vzdělávací cíl:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žák vysvětlí, proč strom není jen rostlina, ale celý ekosystém. 2. Žák pozoruje přírodu a zaznamenává změny v čase. 3. Žák rozliší základní vztahy mezi organismy (symbióza, parazitismus, predace, mutualismus) a stručně je charakterizuje. 4. Žák rozvíjí schopnost prezentovat přírodovědné poznatky vizuálně a srozumitelně.
Ověřitelný výstup:	Plakát nebo leporelo biotopového stromu
Klíčová slova:	Biotop, ekosystém, symbióza, mutualismus, parazitismus, predace, biodiverzita, opadavý/stálezelený strom, půdní edafon, třídění organismů, kmen, koruna, borka, biodiverzita
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Umění a kultura (Výtvarná a filmová výchova)
Čas:	Roční projekt
Místo:	Les/louka/zahrada/park + učebna
Pomůcky:	Pozorovací deník nebo PL – záznamový arch, mobilní telefon/tablet, lupa, dalekohled, atlasy/klíče k určování organismů, barevné papíry, fixy, lepidlo, psací potřeby
Zdroje/inspirace:	<p>Inspirace k úvodnímu textu: Dostupné z: https://lesycr.cz/pece-o-les/ochrana-prirody-u-lcr/biotopove-stromy/ [citováno 2025-08-25]</p> <p>Dostupné z: https://lesodiverzita.cz/ [citováno 2025-08-25]</p>
Možné souvislosti:	Lekce Stáří stromů (zjišťování výšky a stáří stromu)

Biotopový strom

Postup: 1. Úvodní lekce (září) – krátká informace o tom, co je biotopový strom + kontrola porozumění – kartičky rozstříhat a seskládat správné dvojice. Následuje společná vycházka do přírody (školní zahrada, park, les), kde si žák (nebo dvojice/skupina) vybere jeden konkrétní strom. Zaznamená, o jaký druh se jedná (pokud neznají, určí s pomocí učitele nebo aplikace – př. PlantNet), příp. zjistí přibližnou výšku a stáří (viz lekce Vyrůstla malá jedlička...), popíše místo, kde roste (okolní prostředí, světelné podmínky, vlhkost).

2. Pozorování během roku (září–květen) – žáci navštíví strom 3–4x v průběhu školního roku a zaznamenají si (fotografují nebo kreslí) změny (listy, květy, plody, přítomnost živočichů, stop, hnízd, hub, lišejníků, mechů, semenáčků, nor, doupat, dutin apod.) do pozorovacího deníku/PL.

3. Závěrečná práce – plakát nebo leporelo (květen–červen) – každý žák/dvojice/skupina vytvoří shrnující plakát nebo leporelo, kde bude: název stromu a jeho základní charakteristika, fotografie nebo kresba stromu, organismy, které na něm byly pozorovány, včetně popisků s názvem, vztahu ke stromu (např. „mravenec – žije v dutině stromu, chová mšice, získává medovici“, „lišejník na borce – vzájemně prospěšné soužití, ...“). Kalendář s poznámkami, co se kdy u stromu dělo, příp. další poznámky vycházející z pozorovacího deníku/PL (bude součástí výsledného hodnocení práce).

Vstupní text pro učitele, žáky:

CO JE BIOTOPOVÝ STROM?

Biotopové stromy jsou nejčastěji charakterizovány jako jedinci velkých rozměrů nebo vysokého stáří. Často se jedná i o stromy již odumřelé, ale stále stojící. Typickými znaky těchto stromů jsou trouchnivějící dutiny v kmeni či koruně, hnízdní dutiny vytvořené ptáky, hluboce rozbrázděná borka, praskliny a další strukturální defekty. Tyto stromy mají zásadní význam pro biodiverzitu a ochranu přírody.

Stromy ve fázi dožívání nebo již suchá torza poskytují ideální podmínky pro mnoho dalších organismů, které se podílejí na lesním koloběhu. Osídlení hmyzem rozkládajícím dřevo či houbami lze chápat jako jinou formu „oživení“ stromu. Tekoucí míza, odlupující se kůra, vodou naplněné dutiny po ulomených větvích, mrtvé dřevo v koruně nebo drobné otvory v kmeni – to vše slouží jako útočiště a zdroj potravy až do úplného rozpadu stromu.

Biotopové stromy jsou tedy nenahraditelnou součástí lesního ekosystému a klíčovým prvkem pro podporu a zachování biologické rozmanitosti (biodiverzity). Je však důležité zdůraznit, že jejich význam nekončí pouze v lesích – i ve městském prostředí jsou staré a mohutné stromy cenným prvkem. V těchto případech je však nezbytné zajistit, aby nepředstavovaly žádné bezpečnostní riziko pro okolí. Ve městech jsou však často tyto stromy, z důvodu bezpečnosti, ošetřovány nevhodným způsobem (např. ořezávání větví, odstraňování dutin), a mohou tak ztratit svůj potenciál pro rozvoj biotopu. Platí tedy, že i když starší stromy obvykle mají vyšší potenciál pro rozvoj biotopu, samotná staroba nezaručuje, že strom bude biotopovým. Rozhodující je především jeho stav a schopnost vytvářet mikrostanoviště pro různé druhy organismů. Také v lesích, kde se praktikuje intenzivní hospodaření, jsou stromy často káceny dříve, než dosáhnou dostatečného stáří a velikosti, aby se mohly stát plnohodnotnými biotopovými stromy.

Biotopový strom

Kontrola porozumění: Přiřaď správnou odpověď:

1. Jaké znaky jsou typické pro biotopové stromy?	A. Ne, rozhodující je stav stromu a jeho schopnost vytvářet mikrostanoviště. Starší stromy mají vyšší potenciál, ale samotné stáří nestačí.
2. Proč jsou biotopové stromy důležité pro druhovou pestrost (biodiverzitu)?	B. Slouží jako prostředí pro hmyz rozkládající dřevo, houby a další organismy. I když jsou mrtvé, mohou být „oživeny“ díky těmto formám života.
3. Jaký význam mají odumřelé nebo dožívající stromy pro ostatní organismy?	C. Starý strom má vyšší potenciál stát se biotopovým, ale samotné stáří nestačí. Rozhodující je jeho stav a schopnost vytvářet mikrostanoviště pro různé druhy organismů.
4. Jaké riziko představuje nevhodná péče o staré stromy ve městech?	D. Zásahy, jako ořezávání větví nebo odstraňování dutin, mohou snížit možnost stát se biotopovými stromy a tím omezují jejich ekologický přínos.
5. Proč se v intenzivně obhospodařovaných lesích často nevyskytují biotopové stromy?	E. Typické jsou trouchnivějící dutiny v kmeni či koruně, hnízdní dutiny vytvořené ptáky, hluboce rozbrázděná borka, praskliny a další strukturální defekty.
6. Je stáří stromu jediným faktorem určujícím jeho potenciál stát se biotopovým stromem? Vysvětli.	F. V biotopových stromech se nejčastěji vyskytuje hmyz rozkládající dřevo, houby a další organismy, které se podílejí na lesním koloběhu.
7. Jaké mikrostanoviště mohou biotopové stromy poskytovat? Uveď alespoň tři příklady.	G. Stromy jsou často káceny dříve, než dosáhnou potřebného stáří a velikosti, takže nemají šanci se stát biotopovými.
8. Jaký je rozdíl mezi starým stromem a biotopovým stromem?	H. Poskytují útočiště a zdroj potravy pro mnoho druhů organismů, čímž podporují biologickou rozmanitost a přirozený koloběh látek v lese.
9. V čem je ve městě riziko výskytu starých stromů?	I. Například odlupující se kůra, vodou naplněné dutiny, mrtvé dřevo v koruně, drobné otvory v kmeni.
10. Jaké organismy mohou osidlovat biotopové stromy?	J. Staré, poškozené či suché větve mohou opadávat a ohrozit zdraví či život člověka.

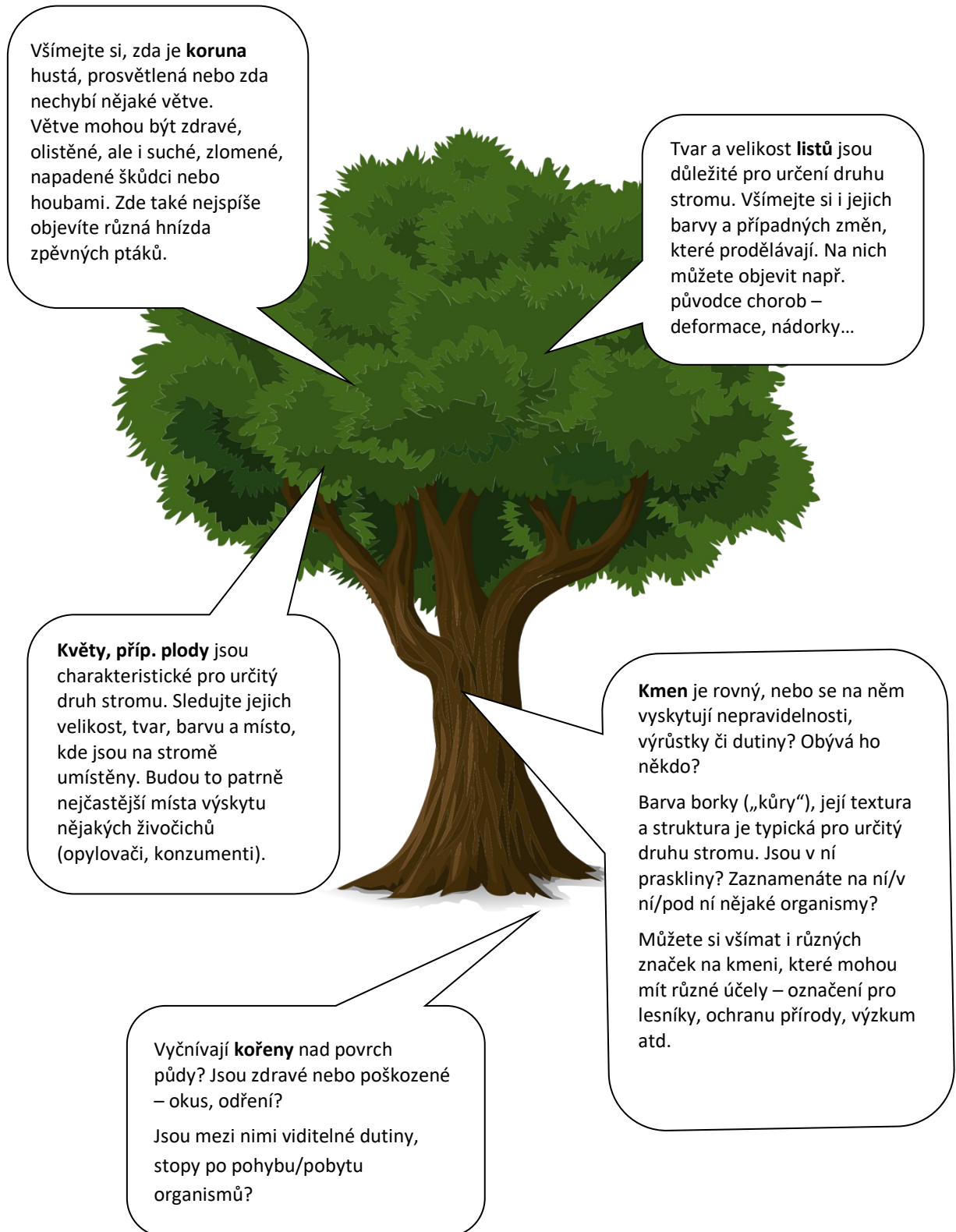
(ŘEŠENÍ: 1-E, 2-H, 3-B, 4-D, 5-G, 6-A, 7-I, 8-C, 9-J, 10-F)

Biotopový strom

Příloha 1.

Přípravná část (podpora pro pozorování) – **Na co se zaměřit?**

(obr. stromu – <https://www.pixabay.com> – staženo 2025-01-20)

VSTUPNÍ INFORMACE o vybraném stromu (příloha 2)

Rodové a druhové jméno:

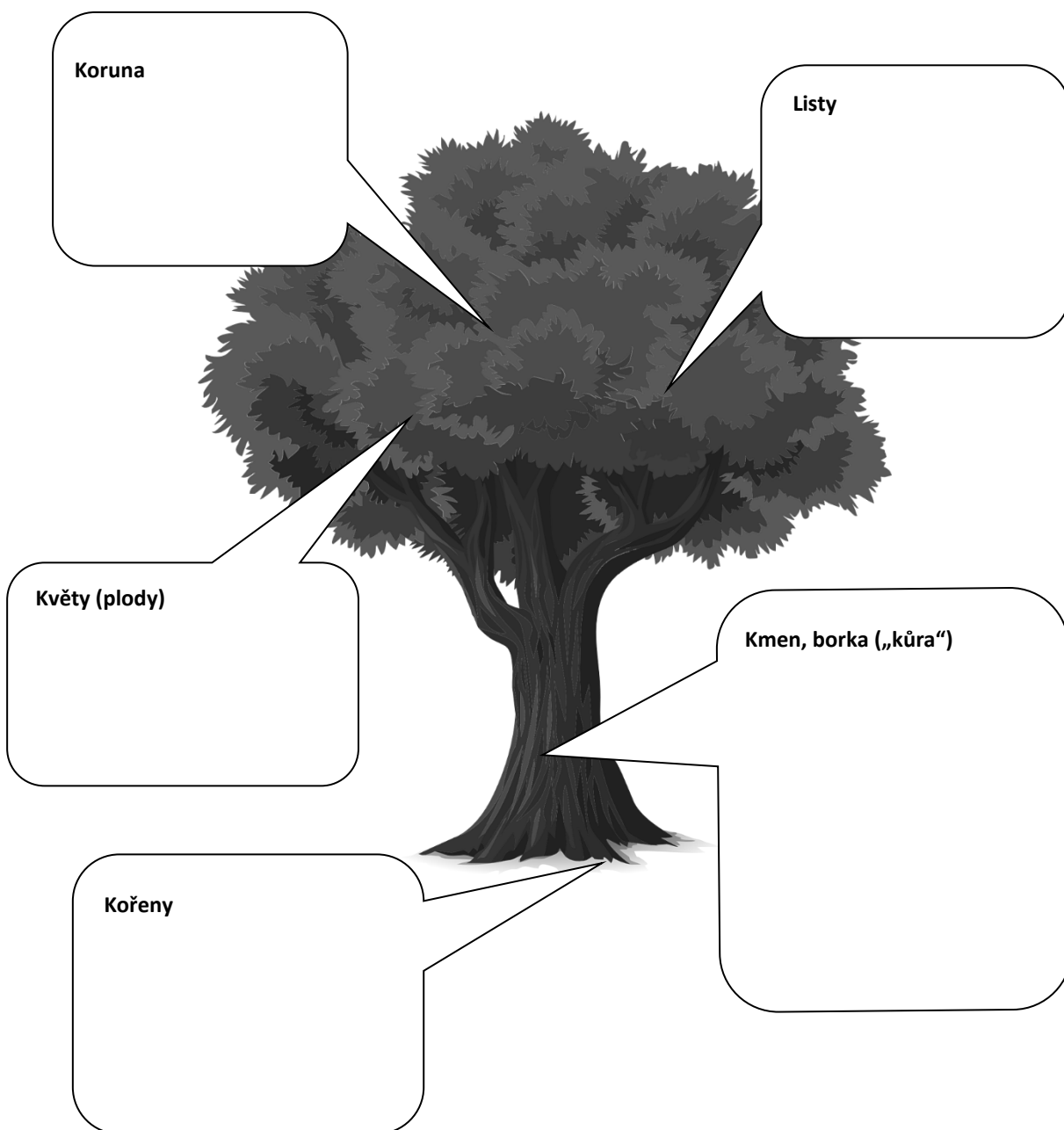
Umístění (lokalita):

Obvod kmene: **přibližné stáří:** **přibližná výška:**.....

(dostupné z: http://www.velkykluk.cz/ruzne/urcovani_stari_stromu/index.htm)

Podmínky prostředí:

Vlastní poznámky:

Biotopový strom

POZOROVACÍ DENÍK: 1. – 2. – 3. – 4. pozorování

Datum pozorování:.....

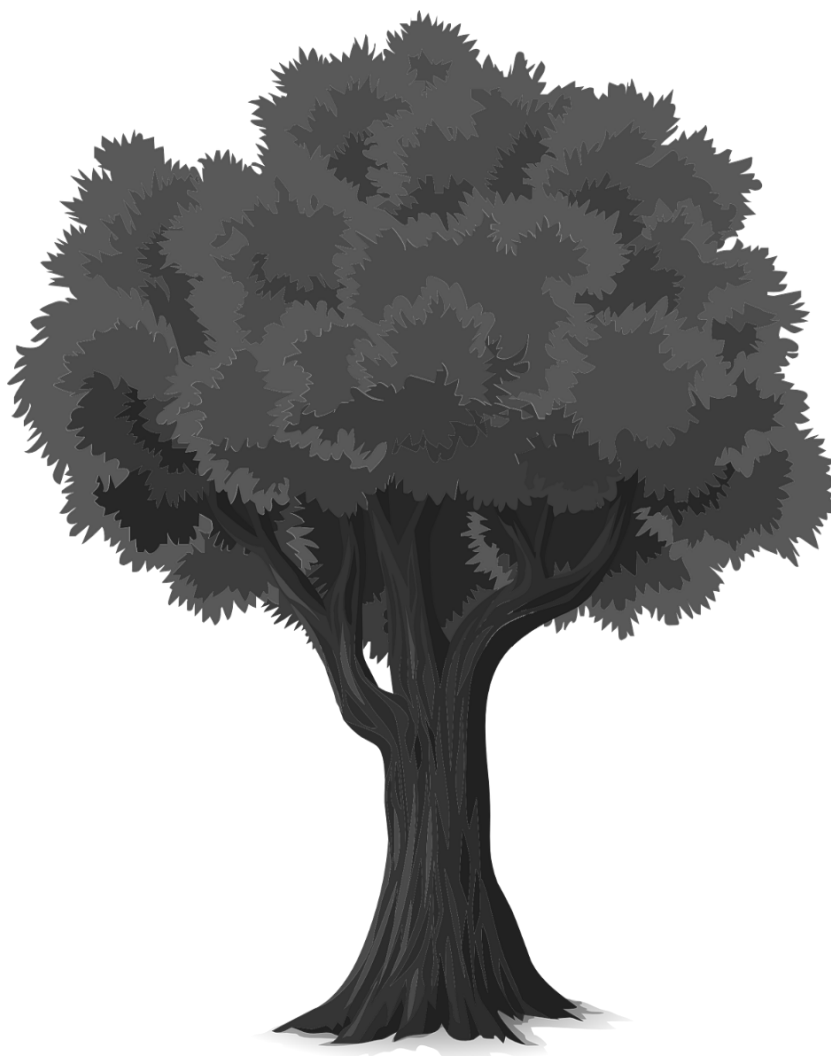
Počasí:.....

Změny na stromě:.....

.....

.....

Pozorované organismy: druh, místo výskytu, počet jedinců – zaznamenat do obrázku

Vlastní poznámky:

.....

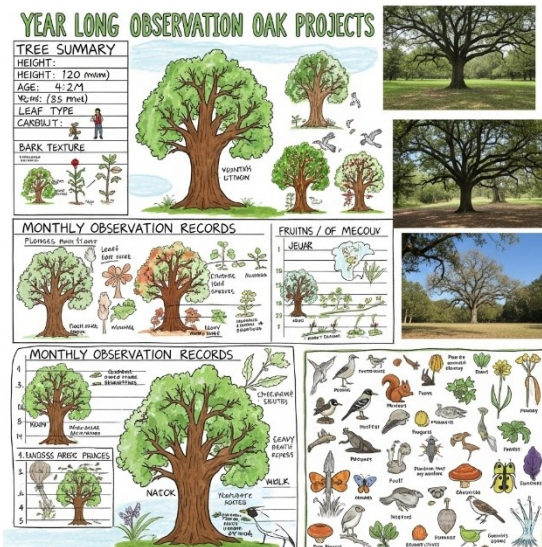
.....

.....

Biotopový strom

Příloha 3.

Možné výstupy

Všechny obrázky generovány AI [Chat GPT, 2025]

53. LIŠEJNÍK: FASCINUJÍCÍ KOČKOPES

Lišejníky jsou fascinující a neobvyklé organismy, které spojují vlastnosti hub a řas či sinic, čímž vytvářejí jedinečnou formu života. Tato výuková lekce vás seznámí se světem lišejníků, jejich složením, různými typy stélek a místy, kde se v přírodě vyskytují. Dozvíte se, jaký význam mají pro ekosystémy a jak ovlivňují životy lidí, od indikátorů čistoty ovzduší až po jejich využití v tradiční medicíně a kosmetice. Připravte se na objevování tajemství těchto pozoruhodných organismů, které na první pohled mohou vypadat nenápadně, ale jejich role v přírodě je nenahraditelná.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	<p>CAP-PRI-001-ZV9-001 Rozpozná složení organismů z buněk s použitím mikroskopu a při další práci s informačními zdroji objasní funkci buňky jako komplexního živého celku.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-005 Vytvoří model vztahů mezi organismy navzájem a prostředím v ekosystému na základě vlastního pozorování a práce s informačními zdroji.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-008 Prozkoumá fungování prostředí jako systémů, určí v nich významné prvky a vztahy mezi nimi a navrhne, jak s nimi udržitelně nakládat.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-010 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů.</p>
Vzdělávací cíl:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žák pozná lišejník mezi ostatními organismy. 2. Žák vysvětlí význam jednotlivých částí lišejníku. 3. Žák rozliší 3 základní typy stélek, zdůvodní význam lišejníků v přírodě a posoudí kvalitu ovzduší na základě výskytu lišejníků.
Ověřitelný výstup:	PL – zápis všech odpovědí
Klíčová slova:	Podvojný organismus, stélka, pionýrský druh, bioindikátor
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	2 vyučovací hodiny (dvouhodinovka nebo 2 samostatné hodiny)
Místo:	Vnitřní nebo venkovní učebna, příp. návazná přírodovědná vycházka
Pomůcky:	PL, psací potřeby, ukázky lišejníků, lupa, výukové texty a obrázky
Zdroje/inspirace:	Vstupní text – dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Li%C5%A1ejn%C3%ADk [2025-07-05] – upraveno, zkráceno
Možné souvislosti:	Var. 2 doporučuji zařadit až po probrání tématu Výživa hub – viz lekce Výživa hub.

Postup: Var. 1 Práce s textem: Žáky rozdělíme do 4 (8) skupin (po 2–3). Každá skupina dostane část vstupního textu (A, B, C, D) a přehled PL s otázkami. Ze své části textu skupina vypíše odpovědi. Před závěrečnou prezentací se mohou skupiny se stejným textem sejit a porovnat správnost odpovědí, příp. při prezentování ostatním se vzájemně doplňují.

Var. 2 Badatelský přístup: Dvojice žáků dostane jeden z trojice PL a vzorky lišejníků. Prozkoumají, prohlédnou a formulují svou domněnku – odpověď na badatelskou otázku. Poté dostanou k dispozici text (část A.) a vyhledají v něm relevantní odpověď (důkaz). Tou svou domněnku buď potvrdí, nebo vyvrátí. V závěrečné fázi svou práci zhodnotí.

Lišejník: fascinující kočkopes

LIŠEJNÍK – fascinující „kočkopes“

Vstupní texty do skupin:

A. Lišejníky jsou organismy, ve kterých jsou v symbiotickém soužití houby s řasou nebo sinicemi. Často osídlují nově vzniklá nebo ještě neosídlená stanoviště. Patří proto k tzv. pionýrským druhům. Houbová vlákna lišejníků pronikají do podkladu a vlivem uvolňovaných kyselých látek rozrušují tvrdý povrch kamenů a skal. Tím vznikají prvotní půdy, kde už mohou vyklíčit výtrusy nebo semena vyšších rostlin, např. bylin či dokonce dřevin. Toto rozrušování povrchů ale může, např. na povrchu soch, vadit a způsobovat výrazné škody – jak z historického, tak ekonomického hlediska. Lišejníky rostoucí na dřevinách nejsou nikdy parazity, nekonzumují žádnou část rostliny ani ji netráví. Využívají se samostatně, autotrofně. Samotné tělo lišejníku tvoří vlákna hub, mezi kterými jsou buňky řasy. Řasa fotosyntetizuje, houba svými vlákny (podhoubím) čerpá vodu s minerálními látkami ze srážek.

B. Lišejníky najdeme téměř všude s výjimkou volného oceánu. Odolávají výkyvům teplot i sucha. Přežijí i v extrémních podmínkách. Byly například objeveny pouhých 300 kilometrů od zemského pólu. Lupenitý lišejník *terčovník pohledný* byl nalezen i v nadmořské výšce 7000 m n. m. Korovitý lišejník *misnička jedlá* se vyskytuje na poušti Sahara.

Nejčastěji je nalzáme na kamenech a skalách (*pupkovka*), na půdě (*hávnatka*, *pukléřka*), na stromech a keřích (*terčovka*). To jsou místa, kde je malá konkurence vyšších rostlin, proti nimž se lišejníky například v hustém lesním podrostu neprosadí.

Lišejníky jsou považovány za nejpomaleji rostoucí organismy, přestože v českých podmínkách rostou téměř celoročně (i pod bodem mrazu). Nejpomaleji rostou druhy s korovitou stélkou. Například *mapovník zeměpisný* roste rychlostí 0,06 až 1 mm za rok, keříčkovitá *dutohlávka* roste rychleji, asi 2,5 mm za rok. Některé keříčkovité lišejníky rostou až 15 mm za rok.

C. Dnes se lišejníky užívají také k určování stáří usazenin a jako bioindikátory (ukazatelé) čistoty ovzduší – jsou citlivé na látky znečišťující vzduch. Nejcitlivější jsou obecně druhy s keříčkovitou stélkou (provazovka, vousatec, větvičnick aj.), tolerantní jsou korovité typy, jako např. misničky (rod *Lecanora*). Některé druhy lišejníků rostou ve více než jedné oblasti. Lišejníkům škodí zejména oxid siřičitý z výfukových plynů aut a továren (tepelných elektráren). Na místech s vysokou koncentrací SO₂ roste jen málo lišejníků – výsledkem je tzv. „lišejníková poušť“. Oxid siřičitý narušuje vnitřní prostředí buněk lišejníků, znemožňuje fotosyntézu a má vliv na rozmnožování. To probíhá 2 způsoby – nepohlavně rozpadem stélky (nejčastější) a pohlavně přes výtrusy vytvářené v plodnicích hub.

Mapováním výskytu lišejníků lze v určité oblasti vymezit plochy silného a slabého znečištění ovzduší a zároveň určit, jaký vliv na pohyb průmyslových látek v ovzduší má směr větru, nadmořská výška a utváření terénu. Podle zastoupení lišejníků na určitém místě (stanovišti) lze určit stupeň znečištění ovzduší:

VELMI ZNEČIŠTĚNÝ VZDUCH: lišejníků je jen několik druhů a jsou to výhradně korovité typy.

STŘEDNĚ ZNEČIŠTĚNÝ VZDUCH: mnoho druhů korovitých lišejníků a některé lupenité.

ČISTÝ VZDUCH: mnoho druhů lišejníků všech tří skupin, dokonce i citlivé keříčkovité lišejníky.

D. Lišejníky jsou důležitým zdrojem potravy pro některé živočichy, zejména pro soby polární, ale také pro dobytek a mnoho druhů housenek motýlů.

Používají se, nebo se používaly, i k výrobě léků, alkoholu, kosmetiky, parfémů, jako barviva textilních vláken (např. skotských kiltů). V chemickém průmyslu se z nich získávají látky potřebné pro zpracování kůží, pro lákání zvěře při lovu nebo jako složky repelentu proti hmyzu. Často slouží i k dekoraci (věnce, obrazy...) či různým magickým rituálům.

Lišejník: fascinující kočkopes

Varianta 1. – Otázky k textu:

1. Kde se nejčastěji **vyskytují** lišejníky?

.....

2. **Ve kterém ekosystému** nenajdeme **žádného zástupce** lišejníků?

.....

3. Čím se vyznačují **PIONÝRSKÉ DRUHY** organismů, mezi které lišejníky patří?

.....

4. Proč je někde výskyt lišejníku vnímán negativně – **jak mohou škodit**?

.....

5. Lišejníky jsou **podvojně organismy** – proč? Jak se to projevuje?

.....

6. Které **3 typy stélek** u lišejníků rozlišujeme? U každé zapiš 1 zástupce.

..... -

..... -

..... -

7. Co znamená pojem **BIOINDIKÁTOR** (ukazatel) čistoty ovzduší?

.....

8. Které **typy stélek** jsou **nejvíce** a které **nejméně odolné** vůči čistotě ovzduší?

nejodolnější –

nejméně odolné –

9. Jakým způsobem se lišejníky **nejčastěji a nejsnáze rozmnožují**?

.....

10. Lišejníky jsou nezbytnou složkou přírody, využívá je i člověk. Zapiš **hlavní význam** v přírodě

a **3 konkrétní příklady využití** člověkem:

v PŘÍRODĚ –

pro ČLOVĚKA –

Co nás zaujalo (co jsme nevěděli, zajímavost):

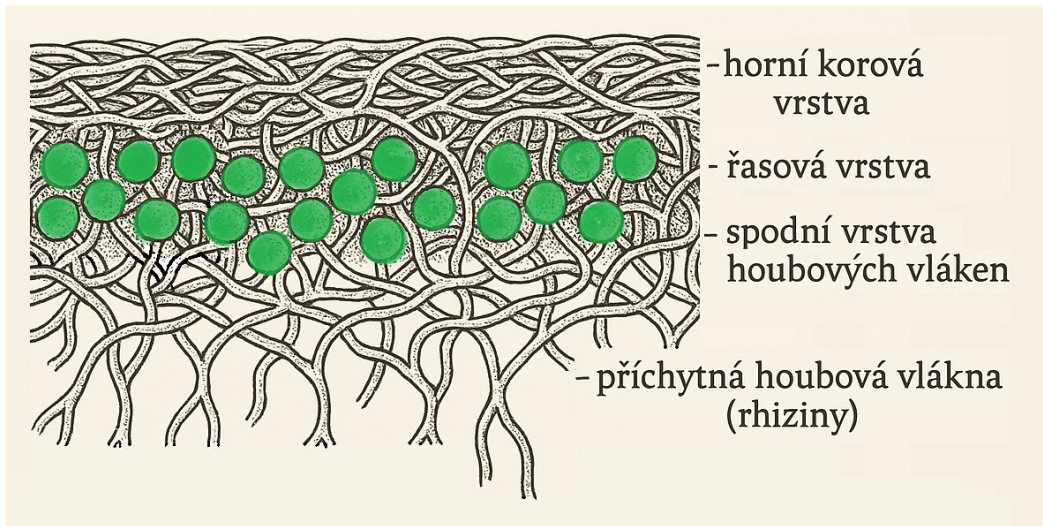
.....

.....

Lišejník: fascinující kočkopes

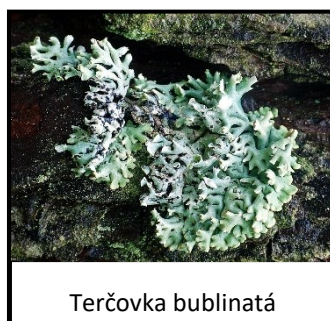
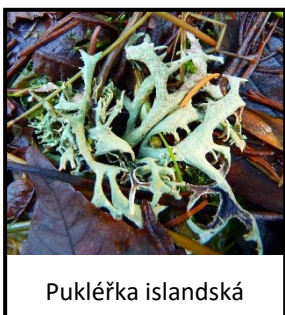
Varianta 1. – Příloha

Doprovodný obrázek k textu A.:

Obr. dostupný z: <https://www.pixabay.com> [staženo 2025-03-17] – upraveno

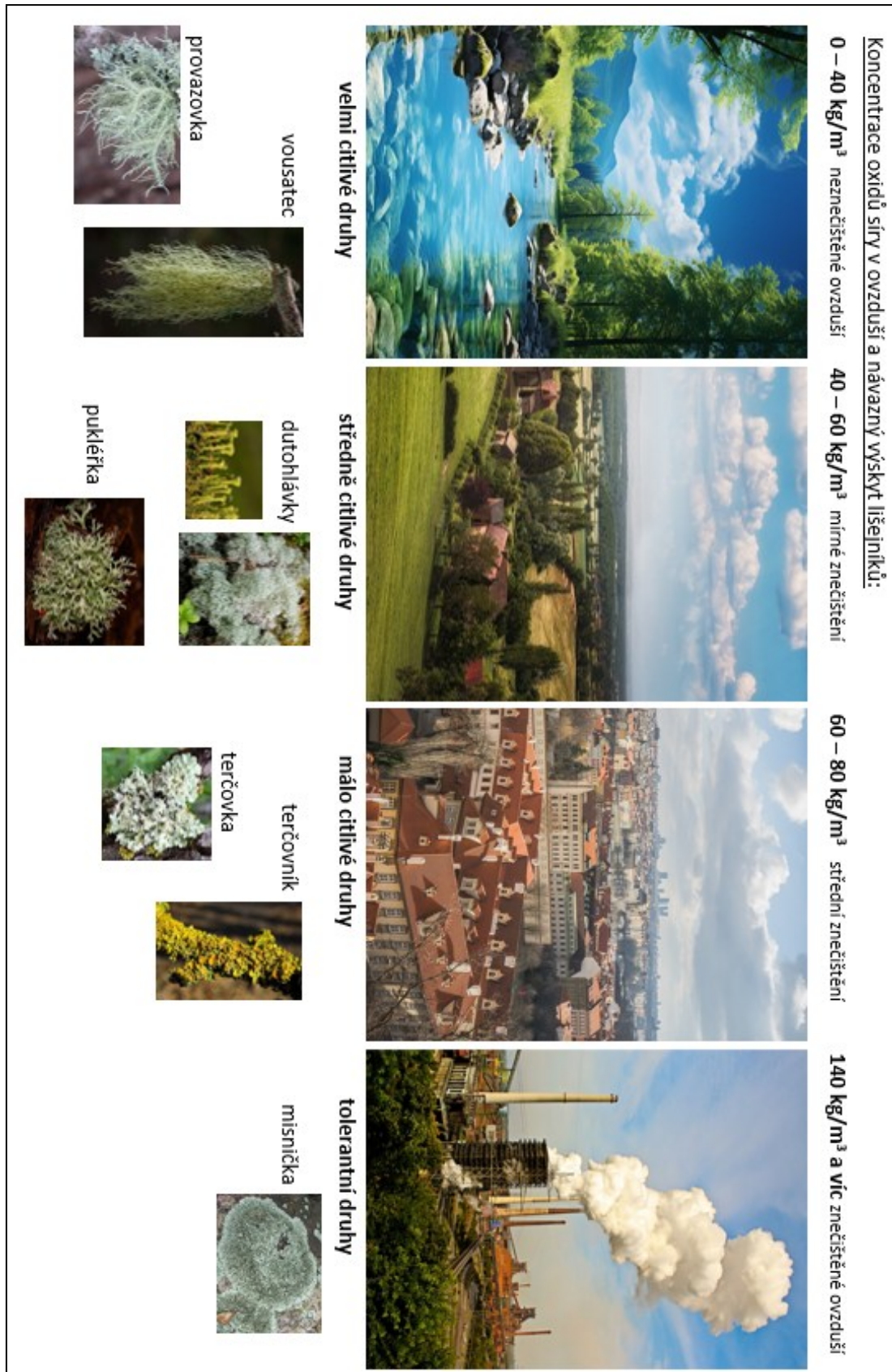
Doprovodný obrázek k textu B.:

Všechny obr. dostupné z: <https://www.pixabay.com> [staženo 2025-07-14]

Lišejník: fascinující kočkopes

Doprovodný obrázek k textu C.:

Obr. generován AI [Chat GPT, 2025] – upraveno; inspirace z časopisu ABC č.17/2000 (autor: Podle projektu Modré z nebe – zajímá tě, co dýcháš? – sdružení pro ekologickou výchovu TEREZA, dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/casopis-abc/1169/lisejniky-a-znecestene-ovzdusi.html>)

Lišejník: fascinující kočkopes

Varianta 2.

Protokol SKUPINY

Úkol: Prohlédněte si obrázky a předložené vzorky organismů nazývané LIŠEJNÍKY a zvažte svou odpověď na následující otázku:

Foto: Terezie Nohýnková (2025)

1) OTÁZKA – Patří lišejníky mezi PARAZITICKÉ organismy?

2) ODPOVĚĎ – DOMNĚNKA (předpoklad): **Myslíme si, že ANO – NE, protože**

.....
.....

3) Přečtěte si předložený text (část A.) a **najděte DŮKAZY** – svou domněnku **POTVRĎTE**, nebo **VYVRAŤTE**:

.....
.....
.....
.....

4) **ZÁVĚR** – Vyhodnoťte svou domněnku a zdůvodněte:

.....
.....

Protokol SKUPINY

Prohlédněte si obrázky a předložené vzorky organismů nazývané LIŠEJNÍKY a zvažte svou odpověď na následující otázku:

Foto: Terezie Nohýnková (2025)

1) OTÁZKA – Patří lišejníky mezi SYMBIOTICKÉ organismy?

2) ODPOVĚĎ – DOMNĚNKA (předpoklad): **Myslíme si, že ANO – NE, protože**

.....

.....

.....

3) Přečtěte si předložený text (část A.) a **najděte DŮKAZY** – svou domněnku **POTVRĎTE**, nebo **VYVRAŤTE**:

.....

.....

.....

.....

4) ZÁVĚR – Vyhodnoťte svou domněnku a zdůvodněte:

.....

.....

Protokol SKUPINY

Prohlédněte si obrázky a předložené vzorky organismů nazývané LIŠEJNÍKY a zvažte svou odpověď na následující otázku:

Foto: Terezie Nohýnková (2025)

1) OTÁZKA – Patří lišejníky mezi HNILOŽIJNÉ organismy?

2) ODPOVĚĎ – DOMNĚNKA (předpoklad): **Myslíme si, že ANO – NE, protože**

.....
.....

3) Přečtete si předložený text (část A.) a **najděte DŮKAZY** – svou domněnku **POTVRĎTE**, nebo **VYVRAŤTE**:

.....
.....
.....
.....

4) **ZÁVĚR** – Vyhodnoťte svou domněnku a zdůvodněte:

.....
.....

Závěrečná reflexe:

jedna věc, kterou nechci zapomenout:

.....

dvě klíčová slova hodiny:

.....

tři nové informace:

.....

.....

.....

Závěrečná reflexe:

jedna věc, kterou nechci zapomenout:

.....

dvě klíčová slova hodiny:

.....

tři nové informace:

.....

.....

.....

54. HOUBY V LESE

Houby získávají živiny všelijak... My se zaměříme na 3 hlavní způsoby a zjistíme, jak jimi výrazně ovlivňují své okolí. Třeba že bez saprofytických hub by se mrtvé rostliny a živočichové nerozkládali tak rychle, bez parazitických hub by nebyla příroda tak dynamická a bez mykorhizních hub by mnoho rostlin nemohlo růst tak dobře, jak roste dnes.

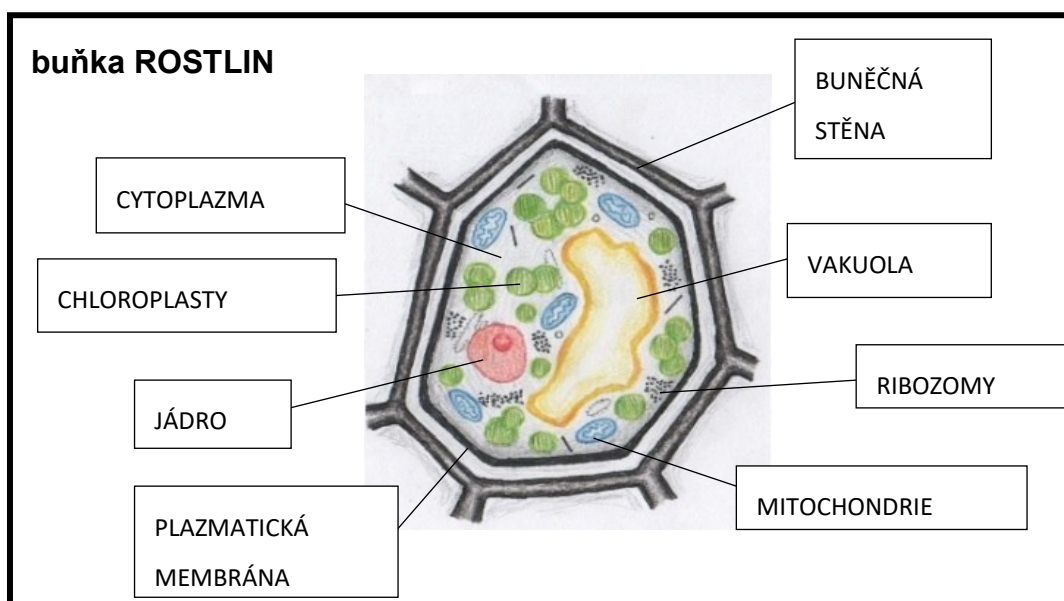
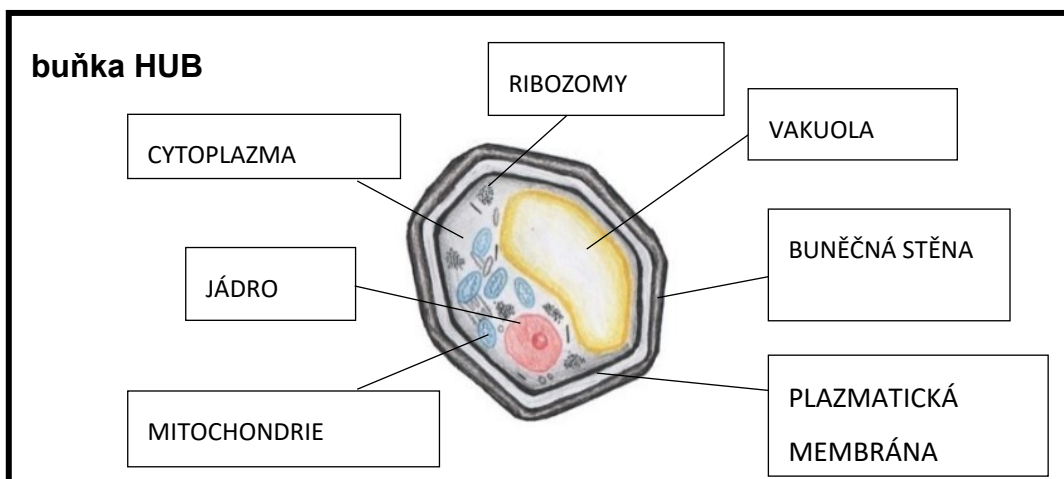
Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	<p>CAP-PRI-001-ZV9-001 Rozpozná složení organismů z buněk s použitím mikroskopu a při další práci s informačními zdroji objasní funkci buňky jako komplexního živého celku.</p> <p>CAP-PRI-001-ZV9-003 Objasní základní vnější a vnitřní stavbu vybraných organismů včetně člověka a fungování těla jako celku s vysvětlením funkce orgánů a orgánových soustav pomocí modelu.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-004 Vytvoří zjednodušující model vztahů mezi organismy navzájem a prostředím v ekosystému na základě vlastního pozorování a práce s informačními zdroji a na konkrétních příkladech posoudí udržitelnost využívání ekosystému člověkem.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-008 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů.</p>
Vzdělávací cíl:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žák s využitím obrázku vysvětlí, jakým způsobem houby získávají živiny. 2. Žák vyhodnotí, jaký má daný způsob výživy význam pro daný ekosystém.
Ověřitelný výstup:	Doplněný PL, příp. vlastní fotografie
Klíčová slova:	Buňka, živiny, fotosyntéza, heterotrofní výživa, symbióza, mykorhiza, mutualismus, parazitismus, cizopasnictví, saprofytismus, hniložinnost, edafon
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	2 vyučovací hodiny (dvouhodinovka nebo 2 samostatné hodiny)
Místo:	Vhodnější je venkovní prostor (les, lesopark – možnost vyhledání praktické ukázky, souvislosti, důsledků), ale práci lze vypracovat i v učebně
Pomůcky:	PL pro skupiny, psací potřeby, podložka na psaní, lupa, klíč k určování hub, var. atlas hub (papírová forma nebo aplikace v mobilu), tabulka hodnocení, mikroskopy a soupravy pro mikroskopování.
Zdroje/inspirace:	Viz odkazy u obrázků

Postup: Skupinová práce – vyučující rozdělí žáky na skupiny (po třech až čtyřech žácích). Každá skupina dostane k dispozici vstupní část PL a k tomu jednu z variant A., B., C. S pomocí textu v příloze (var. QR kód), učebnice nebo internetu dohledají chybějící informace. Pokud práce probíhá venku, mohou ji doplnit aktuálními fotografiemi dokumentujícími typ, kterému se věnují (ke vstupní části např. mohou vytvořit mikroskopické preparáty rostlinné a houbové buňky a vyfotit). Po ukončení stanoveného času (cca 30–40 min) skupiny vyplní lístek se svým skupinovým hodnocením. Následně prezentují své výsledky ostatním (pokud se danému typu věnovalo více skupin, mohou se doplňovat, příp. nejdříve porovnat své závěry, nalezené informace).

Houby v lese

Porovnej buňku těla hub s buňkou rostlin:

(vstupní infotabulka pro všechny skupiny)

Ilustrace: Buňky – Karolína Nohýnková (2025)

Stejně části:

Hlavní rozdíl:

➤ Závěr: Houby musí přijímat hotové živiny = HETEROTROFNÍ VÝŽIVA

Zdůvodni proč:

Houby v lese

Skupina A.

Řadu hub nacházíme V TĚSNÉ BLÍZKOSTI určitých STROMŮ.

- Vypiš 3 otázky, které tě k obrázku napadají.

.....

.....

.....

.....

.....

Ilustrace: Karolína Nohýnková (2025)

Jedná se o tzv. MYKORHIZU = vzájemně prospěšné SOUŽITÍ a

(..... poskytuje živiny, přivádí vodu)

- Zapiš alespoň 4 příklady takových stromů a hub (podle stromu, u kterého žijí, mají i jméno) – využij přílohu, atlas hub nebo aplikaci:

.....

.....

? Jak člověk může v lesích podpořit druhovou pestrost mykorrhizních hub?

.....

- Vyhledej, jak JINAK se (častěji) **ODBORNĚ** takové **vzájemně prospěšné soužití mezi různými organismy** nazývá, zapiš alespoň další 2 příklady:

Odborný název:

Další příklady:

.....

Obr. generován AI [Chat GPT, 2025]

Obr. generován AI [Chat GPT, 2025]

Houby v lese

Skupina B.

Některé houby ROSTOU NA STROMECH nebo pařezech.

Proč? Jak je to možné?

= vodu s rozpuštěnými živinami získávají z

.....

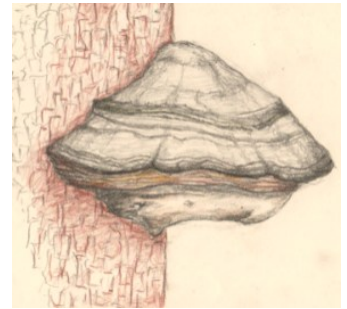
➤ Proč se nazývají **dřevokazné houby**? Jak se projevují?

.....

.....

.....

Ilustrace: Karolína Nohýnková (2025)

Česky se tento způsob získávání živin nazývá **CIZOPASNICTVÍ**.

➤ Dohledej častěji používaný odbornější výraz:

➤ Zapiš alespoň **2 příklady** takových hub – využij přílohu, atlas hub nebo aplikaci:

.....

Houby s tímto způsobem zisku živin nalézáme i v domácnostech.

➤ *Jak se obecně označují a kde je např. můžeme nalézt?*

.....

.....

➤ *Jaká jsou v souvislosti s jejich výskytem na potravinách doporučení?*

.....

.....

Dostupné z: <https://www.pixabay.com/> [staženo 2025-

➤ *Mohou mít i nějaký pozitivní význam?*

.....

.....

Dostupné z:
<https://www.pixabay.com/> [staženo
2025-07-03]

Houby v lese

Skupina C.

Některé houby rostou VOLNĚ NA PASECE, V LESE V MECHU, DALEKO OD VŠECH STROMŮ.

Jak to, že nepotřebují ke svému životu stromy?

.....

.....

.....

Ilustrace: Karolína
Nohýnková [2025]

- Vodu s rozpuštěnými živinami získávají z
= pomáhají **rozkládat látky v přírodě**, umožňují vznik (nejúrodnější vrstva půdy)

Česky se tento způsob zisku živin u hub označuje **HNILOŽIJNOST** – hniložijná výživa (odborně saprotrofie – saprofytické houby).

- Zapiš alespoň **4 příklady** takových hub – využij přílohu, atlas hub nebo aplikaci:

.....

.....

*Humus nevytváří jen houby, na jeho vzniku se podílejí i **někteří živočichové** – např.?*

.....

Obr. generován AI [Chat GPT, 2025]

- *Při vzniku humusu hrají roli i **neživé přírodní podmínky** – dohledej, které jsou pro vznik humusu nejdůležitější:*

.....

.....

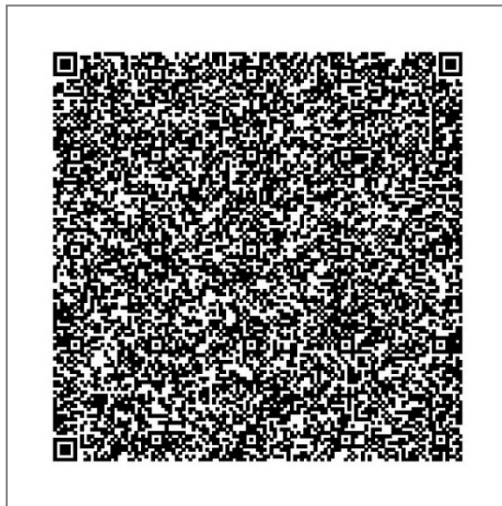
Houby v lese

Příloha 1.

Výživa hub – A.

Prospěšné soužití hub s kořeny rostlin/stromů je označováno jako mykorrhiza. Odborně, a v trochu širší souvislosti, se používá i pojem symbióza. Houba přijímá od rostlin různé organické látky (především cukry) a naopak rostlině (stromu) pomáhá svými houbovými vlákny, která oplétají kořeny rostlin, přijímat vodu s rozpuštěnými minerálními látkami.

Mykorrhizní houby jsou nejčastěji ty, jejichž jméno je přímo s daným stromem spjaté – např. hřib dubový, kozák březový, křemenáč osikový aj.

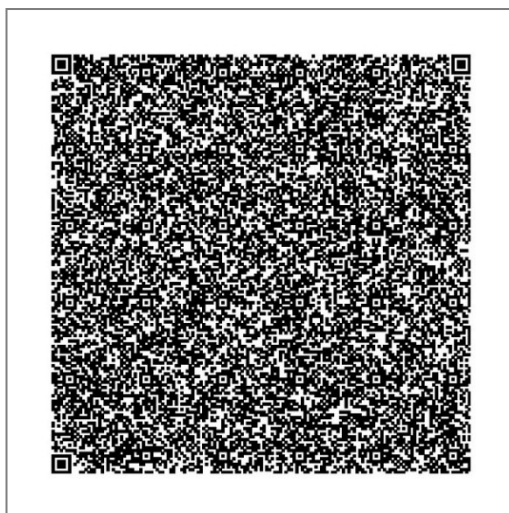

Příloha 2.

Výživa hub – B.

Parazitické (cizopasně) houby se často označují také jako dřevokazné houby, protože rozkládají živé nebo mrtvé dřevo a získávají z něj vodu s rozpuštěnými živinami (cukry). Způsobují tak oslabení stromů (jsou náchylnější na napadení škůdci, častěji podléhají chorobám), nebo jejich smrt.

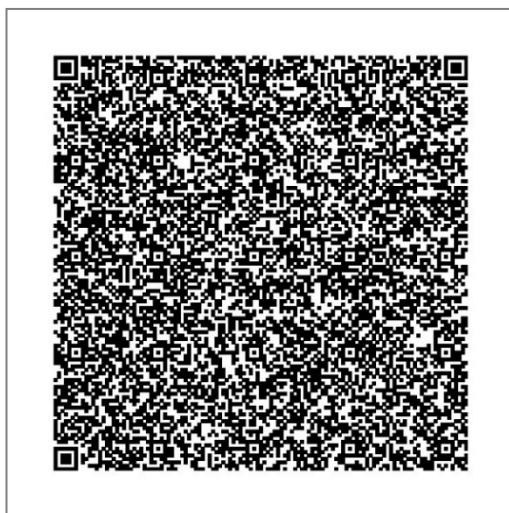
Nejvíce zástupců pochází ze skupiny chorošovitých hub. Většina druhů je nejedlých (trouduatec kopytovitý), ale jsou mezi nimi i jedlé druhy, například sírovec žlutooranžový či různé druhy hlív (např. hlíva ústříčná). Hojně rozšířenou jedlou dřevokaznou houbou je také václavka smrková. Je považována za jednu z nejvíce nebezpečných škůdců hospodářských lesů. V lidských sídlech škodí např. dřevomorka domácí nebo různé druhy plísní, které parazitují na potravinách, ale třeba i na lidském těle.

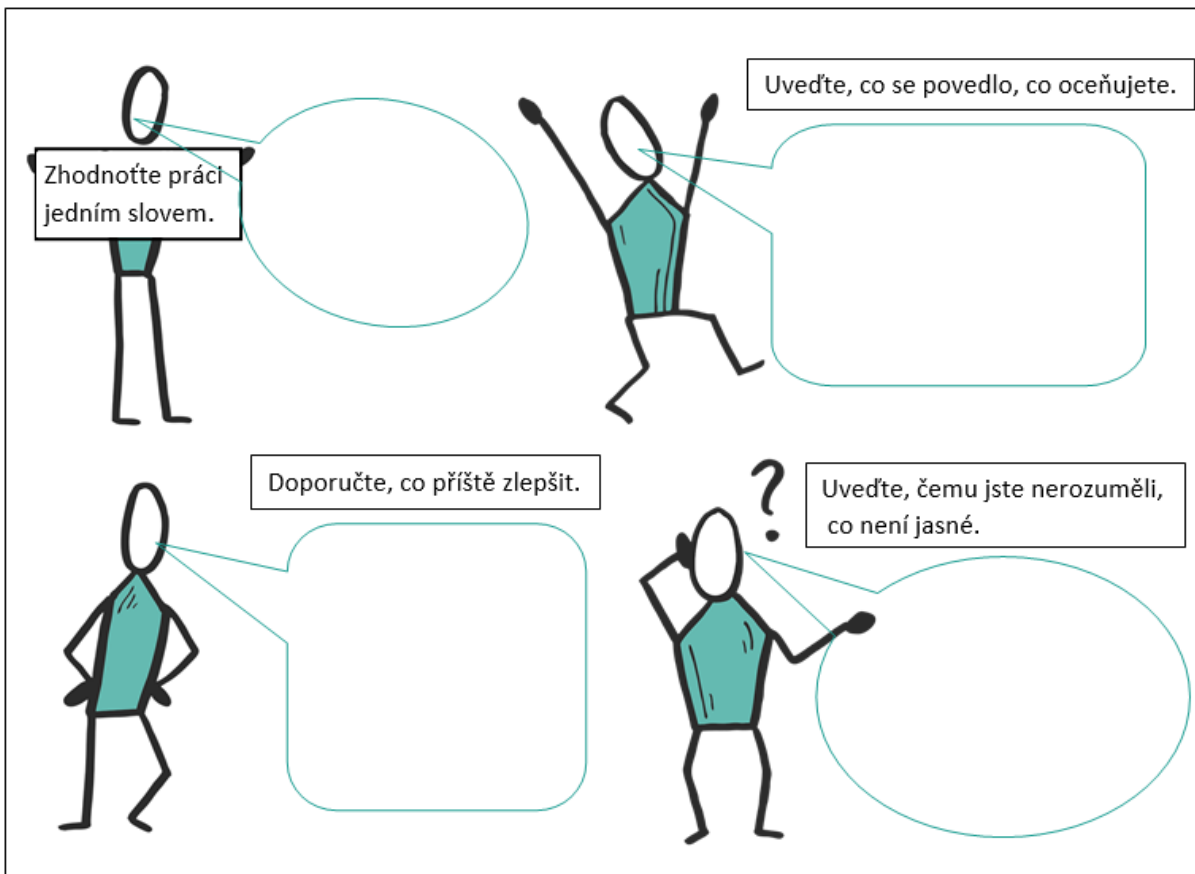
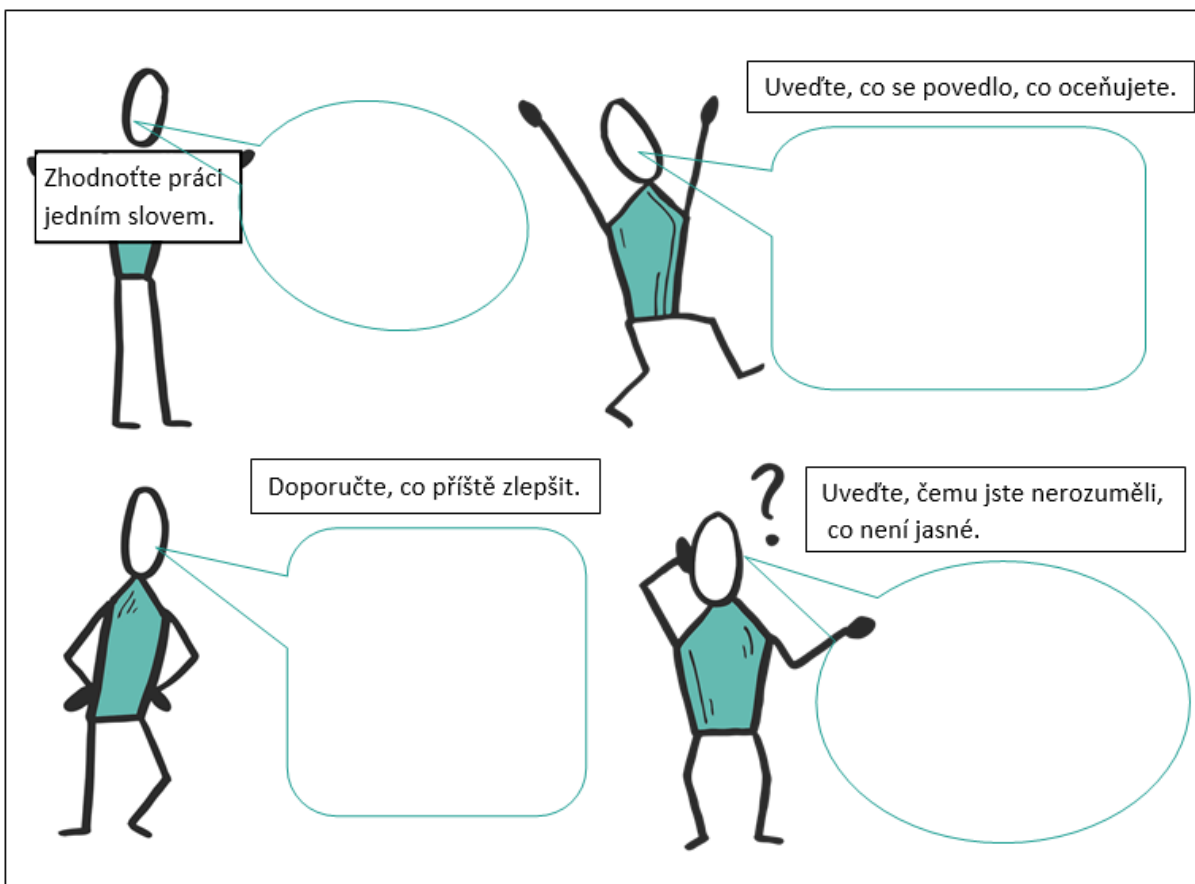

Příloha 3.

Výživa hub – C.

Výživa související se získáváním vody s rozpuštěnými živinami (cukry) z odumřelých zbytků různých organismů se označuje jako hniložijná (nebo také saprofytická). Houby látky přijímají z půdy svým podhoubím, ale zároveň se také podílejí na rozkládání látek v přírodě. Umožňují tak vznik humusu, který využívají ke své výživě i jiné organismy. Tyto houby nacházíme především na pasekách, loukách a zahradách, ale také v lesích (např. žampion ovčí, muchomůrka červená, bedla vysoká aj.).

Naše houby

Příloha 2: Doporučená návaznost - **PRETEST (PREQUEL), PŘÍP. SHRNUTÍ, OPAKOVÁNÍ:**

A. V následujících otázkách zakroužkuj SPRÁVNOU ODPOVĚĎ (vždy jednu):

- 1. Buňky hub:**
 - a) obsahují málo chloroplastů
 - b) obsahují hodně chloroplastů
 - c) neobsahují chloroplasty
 - d) mají chloroplasty jen v plodnicích

- 2. Symbiotická výživa hub znamená:**
 - a) přes podhoubí
 - b) houby v soužití s dřevinou
 - c) odebrání živin stromu
 - d) rozmnožování hub

- 3. Houby jsou organismy:**
 - a) patří mezi rostliny
 - b) které nemají schopnost fotosyntézy
 - c) pouze parazitické
 - d) nebuněčné

- 4. Choroše patří mezi:**
 - a) parazitické houby
 - b) symbiotické houby
 - c) hniložijné houby
 - d) lišejníky

- 5. Příkladem hniložijné houby je:**
 - a) kozák březový
 - b) choroš troudnatec
 - c) liška obecná
 - d) hřib smrkový

ŘEŠENÍ:

PRETEST (PREQUEL), PŘÍP. SHRNUTÍ, OPAKOVÁNÍ:

A. V následujících otázkách zakroužkuj SPRÁVNOU ODPOVĚĎ (vždy jednu):

- 1. Buňky hub:**
 - a) obsahují málo chloroplastů
 - b) obsahují hodně chloroplastů
 - c) neobsahují chloroplasty**
 - d) mají chloroplasty jen v plodnicích

- 2. Symbiotická výživa hub znamená:**
 - a) přes podhoubí
 - b) houby v soužití s dřevinou**
 - c) odebrání živin stromu
 - d) rozmnožování hub

- 3. Houby jsou organismy:**
 - a) patří mezi rostliny
 - b) které nemají schopnost fotosyntézy**
 - c) pouze parazitické
 - d) nebuněčné

- 4. Choroše patří mezi:**
 - a) parazitické houby**
 - b) symbiotické houby
 - c) hniložijné houby
 - d) lišejníky

- 5. Příkladem hniložijné houby je:**
 - a) kozák březový
 - b) choroš troudnatec
 - c) liška obecná**
 - d) hřib smrkový

Naše houby

B. Škrtni, co DO ŘADY LOGICKY NEPATŘÍ, a vysvětli, PROČ (čím se liší od ostatních pojmů):

(POZOR: Správných odpovědí může být víc, záleží na zdůvodnění!)

1. hřib dubový – cytoplazma – chloroplasty – buněčná stěna

.....

2. houby – rostliny – voda – živočichové

.....

3. kozák březový – liška obecná – křemenáč osikový – klouzek modřínový

.....

4. hniložijnost – parazitismus – fotosyntéza – symbióza

.....

5. mykorrhiza – voda – cukr – bedla vysoká – smrk

.....

ŘEŠENÍ (např.):

B. Škrtni, co DO ŘADY LOGICKY NEPATŘÍ, a vysvětli PROČ:

1. hřib dubový – cytoplazma – ~~chloroplasty~~ – buněčná stěna
– NEJSOU SOUČÁSTÍ BUNĚK HUB

2. houby – rostliny – ~~voda~~ – živočichové
– NEPATŘÍ MEZI ZÁKLADNÍ SKUPINY ORGANISMŮ (JE TO NEŽIVÁ PODMÍNKA ŽIVOTA)

3. kozák březový – ~~liška obecná~~ – křemenáč osikový – klouzek modřínový
– PODLE JMÉNA JI NEŘADÍME MEZI MYKORHIZNÍ HOUBY (PATŘÍ K SAPROFYTICKÝM)

4. hniložijnost – parazitismus – ~~fotosyntéza~~ – symbióza
– NENÍ ZPŮSOB ZÍSKÁVÁNÍ ŽIVIN U HUB

5. mykorrhiza – voda – cukr – ~~bedla vysoká~~ – smrk
– NEPATŘÍ DO SKUPINY MYKORHIZNÍCH HUB

55. NAŠE HOUBY

Kdo by neznal houby! A kdo by si rád nehrál? V této lekci obojí propojíme. Vyzkoušíte si vaše znalosti v rozpoznávání našich nejběžnějších druhů hub formou sestavování kartiček domina a tvořivost a kreativitu uplatníte při vytváření lesní diorámy.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-004-ZV9-012 Určí vybrané druhy a zdůvodní jejich zařazení do taxonomických skupin na základě typických znaků a popíše evoluci skupin organismů s použitím vhodných vyobrazení vývoje. CAP-PRI-002-ZV9-004 Vytvoří zjednodušující model vztahů mezi organismy navzájem a prostředím v ekosystému na základě vlastního pozorování a práce s informačními zdroji a na konkrétních příkladech posoudí udržitelnost využívání ekosystému člověkem.
Vzdělávací cíl:	1. Žák rozpozná základní běžné druhy hub a rozliší běžné jedlé, ale také nejčastější jedovaté druhy hub. 2. Žák vytvoří model, ve kterém uspořádá a rozloží vybrané druhy hub do jejich přirozeného, běžného prostředí výskytu.
Ověřitelný výstup:	Správně sestavené kartičky domina, vytvoření modelu lesní diorámy
Klíčová slova:	Druhy hub, dioráma, les
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Umění a kultura (Výtvarná a filmová výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina (+ domácí příprava)
Místo:	Venkovní i vnitřní prostory, kde lze zajistit rovnou plochu/podložku; ke 2. vzdělávacímu cíli je vhodné zajistit potřebný materiál buď přímo venku, nebo si žáci připraví předem a přinesou do učebny
Pomůcky:	Zalaminované kartičky domina, krabice (od bot), přírodní pomůcky – větvičky, mech, hrabanka, obr. pozadí lesa, hub na špejli (příp. tavná pistole), modely hub aj.
Zdroje/inspirace:	Ilustrace hub – Karolína Nohýnková (2025).
Možné souvislosti:	Lekce Houby v lese

Postup: 1. Žáci se rozdělí do skupin po 2–3 žácích a procvičují rozpoznávání základních druhů našich hub. Sestavují karty domina od STARTU po KONEC. Vzájemnou kontrolu mohou provést výměnou skupin, příp. využitím učebnice.

2. Ve skupinkách (2–3) žáci připraví model (diorámu) výskytu hub. Ten navazuje na předchozí téma Výživa hub. Pro tvorbu diorámy mohou žáci použít kartonový základ (např. krabice od bot), na pozadí např. vygenerovat obrázek lesa nebo nějaký detail z něj a celé to ukotvit a doplnit přírodninami podle výběru (mech, písek, větvičky...). Do připraveného základu poté umístí obrázky hub z přílohy (zalaminované, připevněné tavnou pistolí či na špejli apod.). Při závěrečné reflexi představí své výtvořky ostatním, vhodný je komentář, kdy zdůvodní umístění daných druhů hub.

START	LIŠKA OBEČNÁ	MUCHOMŮRKA ZELENÁ	CHOROŠ TROUDNATEC
			
KOZÁK BŘEZOVÝ	MUCHOMŮRKA ČERVENÁ	SMRŽ OBEČNÝ	BEDLA VYSOKÁ
			
RYZEC PRAVÝ	HŘIB DUBOVÝ	HLÍVA ÚSTRÍČNÁ	KLOUZEK OBEČNÝ
			
KŘEMENÁČ OSIKOVÝ	MUCHOMŮRKA RŮŽOVKA	HOLUBINKA NAZELENALÁ	MUCHOMŮRKA TYGROVANÁ
			KONEC

Naše houby

Dioráma – příklady zpracování:

Všechny obrázky generovány AI [Chat GPT, 2025]

56. NEZKROTNÁ JIZERA

Do Nezkrotná (a nezkcrocená), jedinečná, nezbytná, živel, hybná síla pro přírodu i člověka... To vše jsou pojmy, které mají jediného společného jmenovatele – vodu. V našem lokálním pojetí potom řeku Jizeru. Pokusme se v tomto projektovém dnu dát těmto slovům konkrétní obsah.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	<p>CAP-CHE-002-ZV9-008 Vytvoří model koloběhu vody v přírodě a zahrne do něj vliv lidské činnosti i význam pro živé organismy.</p> <p>CAP-CHE-003-ZV9-011 Navrhne a provede pozorování, demonstrace a pokusy včetně záznamu, zpracování a prezentace jejich výsledků.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-006 Zapojí se do péče o přírodu ve svém okolí nebo do aktivit pro její obnovu.</p> <p>CAP-PRI-002-ZV9-008 Zhodnotí význam přírody pro život člověka na základě vědeckých důkazů a s využitím konkrétních příkladů.</p> <p>GEO-GEO-001-ZV9-001 Kriticky využívá mapy a další zdroje geografických dat pro vlastní učení i každodenní poznávání světa.</p>
Vzdělávací cíl:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Do konce projektového dne žáci vytvoří literární útvar vhodný pro otištění v místním tisku a vložení na webové stránky školy. 2. Do konce projektového dne žáci vytvoří a následně prezentují model koryta řeky Jizery (splavené části) se znázorněnými zadanými body. 3. Do konce projektového dne žáci vytvoří a následně prezentují funkční model zařízení využívajícího vodu jako hnací sílu pro činnost strojů, zařízení, např. vodní mlýnek. 4. Do konce projektového dne žáci vytvoří a následně prezentují funkční model zařízení minimalizujícího znečišťování vody, např. pískový filtr, kořenovou čistíčku aj. 5. Do konce projektového dne žáci vytvoří a následně (druhý den) představí prezentaci zachycující průběh celého projektu dané skupiny, včetně prací ostatních podskupin.
Ověřitelný výstup:	Článek v místním tisku, fotografie z projektu, zpráva na webu školy, funkční model zařízení využívající vodu jako pohon, funkční model zařízení minimalizující znečišťování vody, model části toku Jizery
Klíčová slova:	Projekt, tok řeky, vodáctví, čistírna odpadních vod, vodní energie, historie toku Jizery, modelace krajiny tokem řeky
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a příroda (Fyzika), Člověk a příroda (Chemie), Člověk a společnost (Dějepis), Geografie (Geografie), Umění a kultura (Výtvarná a filmová výchova)
Čas:	8 vyučovacích hodin (projektový den) + 2 vyuč. hodiny (prezentace)
Místo:	Čistírna odpadních vod, vodní elektrárna, tok řeky, okolí školy, učebna, učebna IT
Pomůcky:	Viz příloha 2., 3.
Zdroje/inspirace:	viz odkazy a citace u obrázků a map

Postup: Viz Příloha 1. (Milá skupino... předat zástupcům třídy cca 3 dny až týden před projektovým dnem) a Příloha 2.

Nezkrotná Jizera

Milá skupino A,

propozice, které právě obdržel zástupce vaší třídy, se týkají projektového dne s tematickým zaměřením VODA, který pro celý ročník proběhne dne od 8.00 do 14.55 hodin. Kromě areálu školy se vypravíte i do městské části Mnichova Hradiště Hněvousice a poznáte Jizeru nejen ze břehu.

Tato **přípravná část** zahrnuje především **3 hlavní úkoly**:

1. Seznámit se s tématem/zaměřením a průběhem projektového dne vaší skupiny.
2. Rozdělit se podle svých schopností na podskupiny s různým výstupem.
3. Provést teoretickou přípravu pro splnění zadaných výstupů (doporučena konzultace s garantem).

Základním tématem vaší skupiny je:

NEZKROTNÁ (a nezkrocená) JIZERA – živel, hybná síla pro přírodu i člověka.

V duchu tohoto tématu je vaším cílem u konkrétních příkladů zjistit, ověřit, zhodnotit a prezentovat, jakým způsobem člověk vodu využívá, ale také to, jak o vodu pečuje.

Harmonogram projektového dne:

Sraz v 8.00 na pláži u Jizery

8.30 návštěva malé vodní elektrárny Hněvousice

9.30 vodácká část – splavení Jizery na kánoích (od jezu u Vostrova k pláži Na Kamínkách)

11.00 Jizera historická, zeměpisná – práce s mapami

Přesun do školy, zpracování tématu dle podskupinového zadání

Závěrečná reflexe

Druhý den (1. a 2. vyuč. hodina) – představení prací ostatním skupinám

Rozdělení do podskupin a její výstup:

1. 1–2x podskupina PREZENTAČNÍ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zaznamená v přehledné prezentaci (požadavky viz část Presentace k projektu) – garant: p. uč.
2. 1–2x podskupina NOVINÁŘSKÁ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zachytí formou vhodnou pro vydání v místním tisku (požadavky viz část Do novin) – garant: p. uč.
3. 2x podskupina TVŮRČÍ (2x 4 žáci) – k tématu projektového dne vyrobí funkční model zařízení využívajícího vodu jako pohon, např. vodní mlýnek (požadavky viz část Malé vodní dílko) – garant: p. uč.

Teoretická příprava

Podle zaměření zadané skupiny zajistit pro samotný průběh projektového dne potřebné pomůcky a vybavení. Možná (a vhodná) je konzultace s garantem podskupinového úkolu.

Těšíme se na vás.

Tým učitelů 2. stupně

Nezkrotná Jizera

Milá skupino B,

propozice, které právě obdržel zástupce vaší třídy, se týkají projektového dne s tematickým zaměřením VODA, který pro celý ročník proběhne dne od 8.00 do 14.55 hodin. Kromě areálu školy se vypravíte i do městských částí Mnichova Hradiště Haškov a Hněvousice a poznáte Jizeru nejen ze břehu.

Tato **přípravná část** zahrnuje především **3 hlavní úkoly**:

1. Seznámit se s tématem/zaměřením a průběhem projektového dne vaší skupiny.
2. Rozdělit se podle svých schopností na podskupiny s různým výstupem.
3. Provést teoretickou přípravu pro splnění zadaných výstupů – konzultace s garantem.

Základním tématem vaší skupiny je:

JEDINEČNÁ VODA – NEZBYTNÁ pro přírodu i člověka.

V duchu tohoto tématu je vaším cílem u konkrétních příkladů zjistit, ověřit, zhodnotit a prezentovat, jakým způsobem člověk vodu využívá, ale také to, jak o vodu pečuje.

Harmonogram projektového dne:

Sraz v 8.00 hod před školou

Přesun na Haškov – v 9.00 h návštěva čistírny odpadních vod

Přechod k jezu v Hněvousicích a v 11.15 h splavení Jizery na kánoích (od jezu k pláži Na Kamínkách)

Přesun do školy, zpracování tématu dle podskupinového zadání

Závěrečná reflexe

Druhý den (1. a 2. vyuč. hodina) – představení prací ostatním skupinám

Rozdělení do podskupin a jejich cíl:

1. 1–2x podskupina PREZENTAČNÍ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zaznamená v přehledné prezentaci (požadavky viz část Presentace k projektu)
2. 1–2x podskupina NOVINÁŘSKÁ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zachytí formou vhodnou pro vydání v místním tisku (požadavky viz část Do novin)
3. 2x podskupina TVŮRČÍ (2x 4 žáci) – k tématu projektového dne vyrobí funkční model zařízení minimalizujícího znečišťování vody, např. pískový filtr, kořenovou čističku (požadavky viz část Půl zdraví)

Teoretická příprava

Podle zaměření zadané skupiny zajistit pro samotný průběh projektového dne potřebné pomůcky a vybavení. Možná (a vhodná) je konzultace s garantem podskupinového úkolu.

Těšíme se na vás.

Tým učitelů 2. stupně

Nezkrotná Jizera

Milá skupino C,

propozice, které právě obdržel zástupce vaší třídy, se týkají projektového dne s tematickým zaměřením VODA, který pro celý 9. ročník proběhne dne od 8.00 do 14.55 hodin. Kromě areálu školy se vypravíte i do městské části Mnichova Hradiště Hněvousice a poznáte Jizeru nejen ze břehu.

Tato **přípravná část** zahrnuje především **3 hlavní úkoly**:

1. Seznámit se s tématem a průběhem projektového dne vaší skupiny.
2. Rozdělit se podle svých schopností na podskupiny s různým výstupem.
3. Provést teoretickou přípravu pro splnění zadaných výstupů – konzultace s garantem.

Základním tématem vaší skupiny je:

NEZKROTNÁ (a nezkrocená) JIZERA – živel, hybná síla pro přírodu i člověka.

V duchu tohoto tématu je vaším cílem u konkrétních příkladů zjistit, ověřit, zhodnotit a prezentovat, jakým způsobem člověk vodu využívá, ale také to, jak o vodu pečuje.

Harmonogram projektového dne:

Sraz v 8.00 h u školy

Přesun do Hněvousic cestou přes protipovodňový val – Jizera historická a zeměpisná

9.45 h návštěva malé vodní elektrárny Hněvousice

10.30 h splavení Jizery na kánoích (od jezu u Vostrova k pláži Na Kamínkách)

Přesun do školy, zpracování tématu dle podskupinového zadání

Závěrečná reflexe

Druhý den (1. a 2. vyuč. hodina) – představení prací ostatním skupinám

Rozdělení do podskupin a jejich cíle:

1. 1–2x podskupina PREZENTAČNÍ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zaznamená v přehledné prezentaci (požadavky viz část Prezentace k projektu)
2. 1–2x podskupina NOVINÁŘSKÁ (1–2x 4 žáci) – celý projektový den zachytí literární formou vhodnou pro vydání v místním tisku (požadavky viz část Do novin)
3. 2x podskupina TVŮRČÍ (2x 4 žáci) – k tématu projektového dne vyrobí model navštíveného (poznatého) úseku toku Jizery (požadavky viz část Krycí název polystyren)

Teoretická příprava

Podle zaměření zadané skupiny zajistit pro samotný průběh projektového dne potřebné pomůcky a vybavení. Možná (a vhodná) je konzultace s garantem podskupinového úkolu.

Těšíme se na vás.

Tým učitelů 2. stupně

PŘÍLOHA 2. (předáno společně s přílohou 1.)

Projektový den VODA = část: DO NOVIN

- podskupina **NOVINÁŘSKÁ** = zadání výstupu
- **garant** – vyučující českého jazyka

Cíl skupiny: Do konce projektového dne žáci vytvoří literární útvar vhodný pro otisk v místním tisku a vložení na webovou stránku školy.

Požadovaná kritéria:

Přípravná fáze:

1. Vyhledat příklady literárních útvarů vhodných k použití v tisku a na webovou stránku.
2. Vyhodnotit, který z útvarů by byl nevhodnější pro dané účely; doporučení – konzultace s vyučujícím-garantem.
3. Rozdělit role (kdo za co, tj. kterou část, bude odpovídat), připravit teoretické podklady ke zpracování zadaného tématu, zvážit využití technických prostředků k zachycení průběhu dne (fotoaparát, mobil, psací potřeby...).

Projektový den:

1. V části dne věnované práci jednotlivých podskupin (cca 13–14.30 h) vytvořit vybraný literární útvar a přednést jej vyučujícímu-garantovi.
2. Připravit vytvořený útvar k prezentaci pro ostatní skupiny.

Prezentace práce:

Přednést vytvořený literární útvar ostatním skupinám.

Projektový den VODA = část: KRYCÍ NÁZEV POLYSTYREN

- podskupina **TVŮRČÍ** = zadání výstupu
- **garant** – vyučující zeměpisu / výtvarné výchovy

Cíl skupiny: Do konce projektového dne žáci vytvoří a prezentují model koryta řeky Jizery (splavené části) se znázorněnými zadanými body (viz dále).

Požadovaná kritéria:

Přípravná fáze:

1. Vyhledat základní informace o charakteristice vodních toků, zaměřit se na požadované body a pojmy – **násepný/výsepný běh, vodní eroze, meandr, šířka/hloubka toku, vrstevnice, jez, slepé rameno, soutok, přítok.**
2. Vyhodnotit, které z pojmů budou použity k praktickému zhotovení modelu toku, konzultace s vyučujícím-garantem.
3. Připravit potřebné pomůcky na výrobu modelu toku.

Projektový den:

1. V části dne věnované práci jednotlivých podskupin (cca 13–14.30 h) vytvořit model a předvést jej vyučujícímu-garantovi.
2. Připravit model k prezentaci pro ostatní skupiny (mluvčí skupiny popíše průběh příprav, výroby, příp. potíže při realizaci).

Prezentace práce:

Předvést komentovanou ukázkou modelu toku Jizery (splavené části).

Nezkrotná Jizera

Projektový den VODA = **část: MALÉ VODNÍ DÍLKO**

- podskupina TVŮRČÍ = zadání výstupu
- garant – vyučující fyziky

Cíl skupiny: Do konce projektového dne žáci vytvoří a vyzkouší funkční model zařízení

využívajícího vodu, jako hnací sílu pro činnost strojů, zařízení, např. vodní mlýnek.

Požadovaná kritéria:

Přípravná fáze:

1. Vyhledat příklady zařízení umožňujících využít proudění vody pro pohon jednoduchých strojů a zařízení.
2. Vyhodnotit, který z příkladů by mohl být použit k praktickému zhotovení pro modelové použití, konzultace s vyučujícím-garantem.
3. Připravit potřebné pomůcky na výrobu funkčního modelu.

Projektový den:

1. V části dne věnované práci jednotlivých podskupin (cca 13–14.30 h) vytvořit vybraný model jednoduchého zařízení a předvést jeho funkčnost vyučujícímu-garantovi.
2. Připravit model k prezentaci pro ostatní skupiny, mluvčí skupiny popíše průběh příprav, výroby, příp. potíže při realizaci.

Prezentace práce:

Předvést komentovanou ukázkou jednoduchého zařízení využívajícího proud vody jako pohon.

Projektový den VODA = **část: PŮL ZDRAVÍ**

- podskupina TVŮRČÍ = zadání výstupu
- garant – vyučující přírodopisu/chemie

Cíl skupiny: Do konce projektového dne žáci vytvoří a vyzkouší funkční model zařízení

minimalizující znečištění vody, např. pískový filtr, kořenová čistička apod.

Požadovaná kritéria:

Přípravná fáze:

1. Vyhledat příklady zařízení umožňujících pročistit užitkovou vodu od různých nečistot (běžné přírodní znečištění – bahno, části rostlin apod.).
2. Vyhodnotit, který z příkladů by mohl být použit k praktickému zhotovení pro modelové použití, konzultace s vyučujícím-garantem.
3. Připravit potřebné pomůcky na výrobu funkčního modelu.

Projektový den:

1. V části dne věnované práci jednotlivých podskupin (cca 13–14.30 h) vytvořit vybraný model čisticího zařízení a předvést jeho funkčnost vyučujícímu-garantovi.
2. Připravit model k prezentaci pro ostatní skupiny, mluvčí skupiny popíše průběh příprav, výroby, příp. potíže při realizaci.

Prezentace práce:

Předvést komentovanou ukázkou přečištění znečištěné vody přes vyrobený model filtru nebo kořenové čističky.

Projektový den VODA = *část: PREZENTACE PROJEKTU*

- podskupina PREZENTAČNÍ = zadání výstupu
- garant – vyučující občanské/mediální výchovy

Cíl skupiny: 1. Do konce projektového dne žáci vytvoří prezentaci zachycující průběh celého projektu dané skupiny, včetně prací ostatních podskupin.
2. Představení společné práce a získaných informací ostatním pracovním skupinám.

Požadovaná kritéria:

Přípravná fáze:

1. Domluvit rozdělení rolí a úkolů v rámci podskupiny (kdo za co, kterou část, bude odpovídat).
2. Zajištění základních pomůcek (papír + psací potřeby – psaní postřehů, poznámek; fotoaparát/mobil – zdokumentování fotkami, videem...).

Projektový den:

1. Prezentace vytvořená v PowerPointu bude mít nejméně 7 slidů (pozor na množství textu na slidech, informace v bodech, kvalitní obrázky – vaše reálné fotografie).
2. Tématem prezentace je váš celodenní projekt. Měla by obsahovat:
 - název práce a jména autorů (+ třída);
 - seznámení s jednotlivými dílčími tématy a představení konkrétních prací vaší skupiny, informace o exkurzi, o tvorbě praktické části projektu;
 - zdroje čerpání informací (příp. odkazy na internetové stránky).

Prezentace práce

Prezentování práce ostatním v rozmezí 2–5 minut.

Vývoj toku Jizery na historických mapách (část Mnichovo Hradiště-Hněvousice), 1764–1783

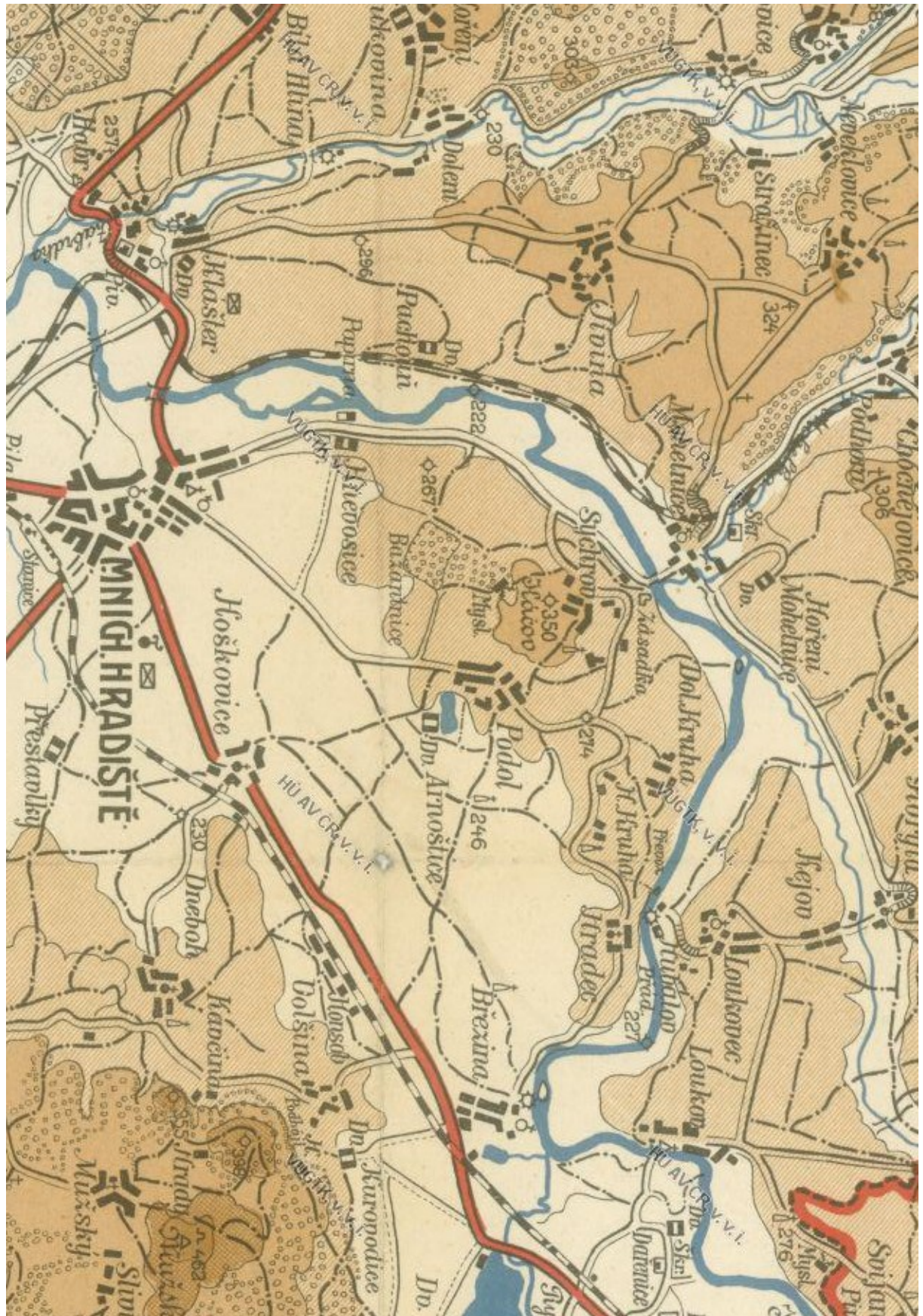
I. vojenské mapování. In: Virtuální mapová sbírka Chartae-Antiquae.cz [online]. Zdíby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i. [cit. 2025-11-12]. Dostupné z: <https://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/12784>

Nezkrotná Jizera

1836–1852

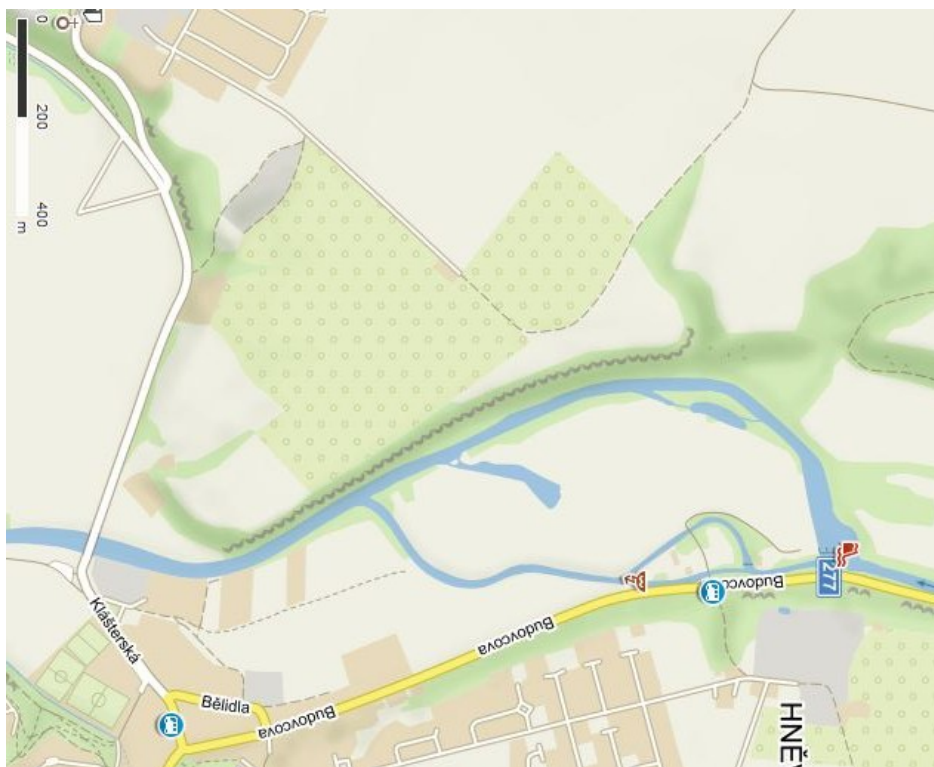
II. vojenské mapování. In: Virtuální mapová sbírka Chartae-Antiquae.cz [online]. Zdíby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i. [cit. 2025-11-12]. Dostupné z: <https://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/13177>

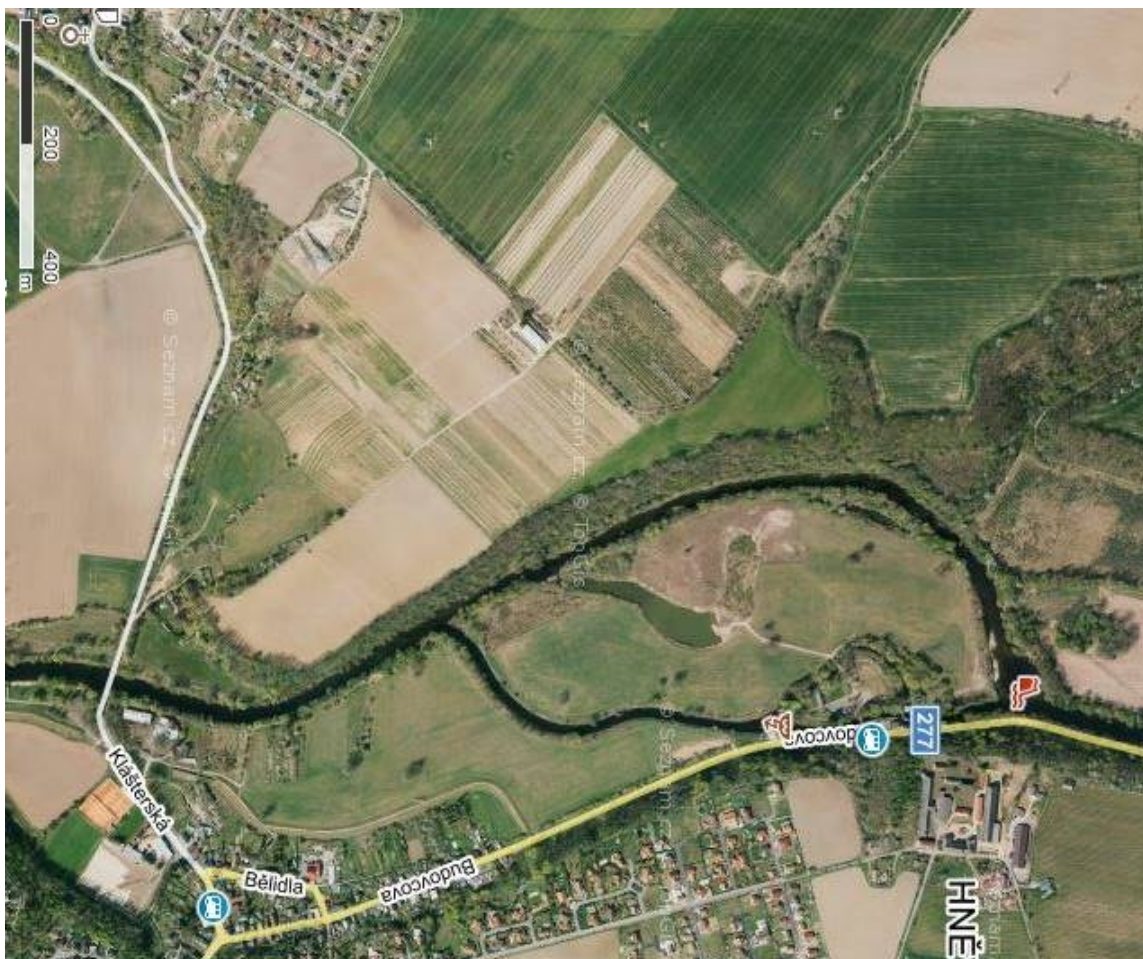
Okres mnichovohradištský. In: Virtuální mapová sbírka Chartae-Antiquae.cz [online]. Zdiby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i. [cit. 2025-11-12]. Dostupné z: <https://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/11358>

Nezkrotná Jizera

Současnost

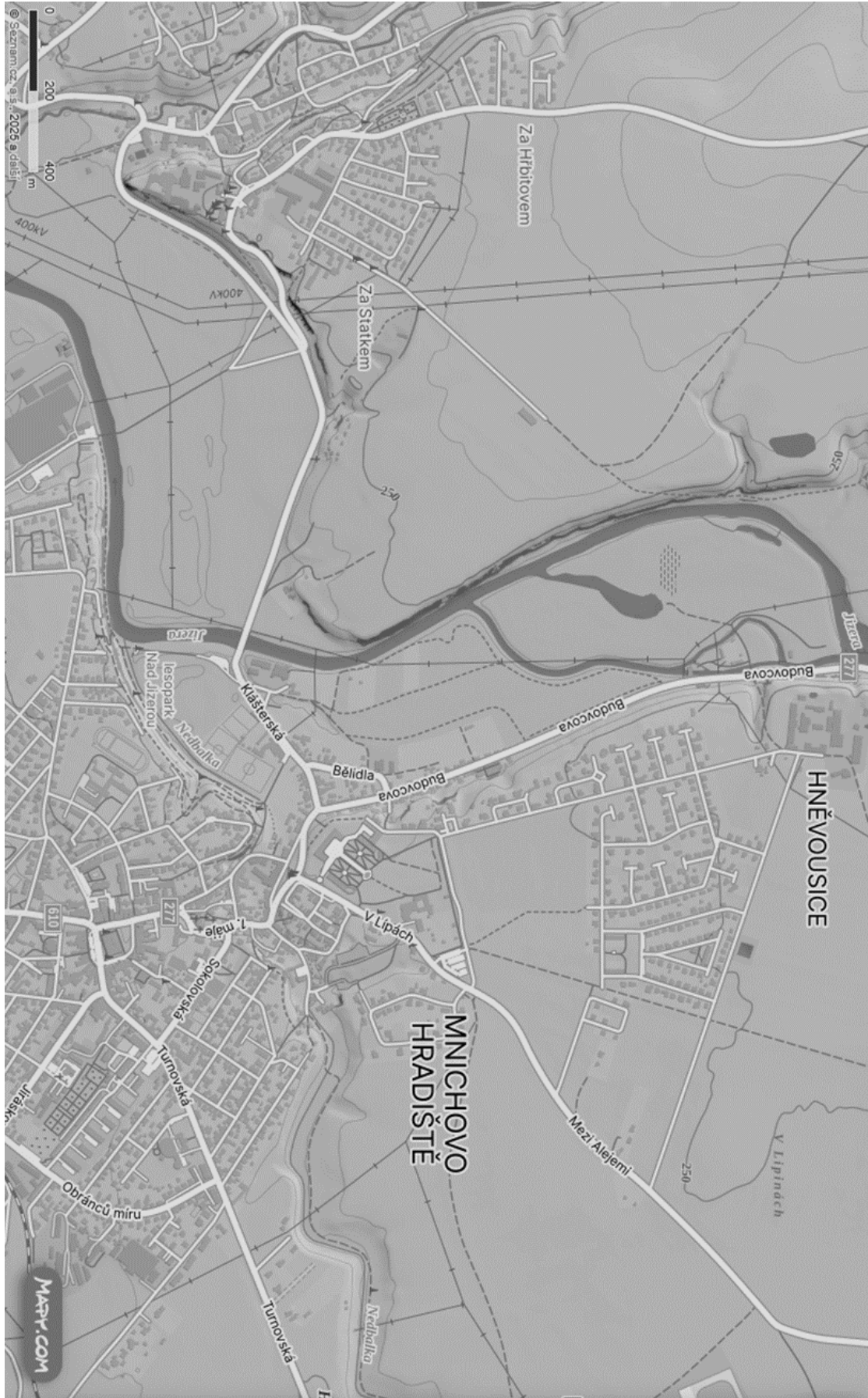
Mapy.com Dostupné z: <https://www.mapy.com>, [staženo 2021-05-14]

Mapy.com Dostupné z: <https://www.mapy.com>, [staženo 2021-05-14]

Nezkrotná Jizera

Mapa k zakreslení trasy dle zadaného harmonogramu skup. A, C

Mapy.com Dostupné z: <https://www.mapy.com>, [staženo 2025-07-11]

Nezkrotná Jizera

Mapa k zakreslení trasy dle zadaného harmonogramu skup. B

Mapy.com Dostupné z: <https://www.mapy.com>, [staženo 2025-07-11]

Nezkrotná Jizera

Příloha 4.

Závěrečná reflexe

 <p>Jednou z věcí, které jsem se dnes naučila/ dozvěděla, je...</p>	 <p>Za „bonbonek“ dnešního dne považuji...</p>	 <p>Jaká otázka tě k dnešnímu dni napadla/ napadla?</p>
 <p>Pro příště bych změnil/a...</p>	 <p>3 důležité momenty dnešního dne...</p>	 <p>Z toho, co jsem dnes dělal/a, mě nejvíc potěšilo...</p>
 <p>Z dnešního dne si rozhodně budu pamatovat...</p>	 <p>Nejužitečnějším poznatkem, který si z tohoto dne odnáším, je...</p>	 <p>(Trochu) mě mrzí, že...</p>

57. POKLADY Z JIZERY

Řeky jsou skvělým zdrojem informací o geologii oblasti, která se nachází proti jejich proudu. Přinášejí nám kameny z jednotlivých částí jejich povodí, a my tak můžeme alespoň částečně odhadnout geologickou stavbu míst, odkud řeka přitéká. Pojďme se podívat, co nám Jizera přinesla, a poslechnout si příběhy jednotlivých kamenů.

Vzdělávací oblast (obor):	Člověk a příroda (Přírodopis)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	CAP-PRI-005-ZV9-015 Odvozuje význam minerálů, hornin a půdy na základě charakteristik zjištěných z informačních zdrojů a pomocí zkoumání jejich vlastností. CAP-PRI-005-ZV9-016 Vysvětlí vztah mezi pohyby litosférických desek a vznikem a přeměnou hornin na základě studia informačních zdrojů a modelů.
Vzdělávací cíl:	Žák si uvědomí, že řeka nese rozmanité vzorky/kameny, které jsou záznamem o geologii oblasti, která se nachází proti proudu. Žák rozpozná základní horniny.
Ověřitelný výstup:	Žák přiřadí vzorky hornin a minerálů z Jizery k jednotlivým příběhům podle popisu jejich vzhledu. Žák prezentuje informace o vylosovaném vzorku.
Klíčová slova:	Horniny, nerosty, řeka, vnímání místa, vztah k místu
Příklad rozvíjených KK:	
Čas:	1 vyučovací hodina (při práci se vzorky v učebně); delší časová dotace pro práci v terénu
Místo:	Učebna. Ideální je s příběhy pracovat přímo u vodního toku. Zde je samozřejmě nutné zajistit bezpečný pohyb žáků u vody. Ideální jsou náplavy pod jezy (například u jezu v Haškově či Hněvousicích, vhodná náplava s velkým množstvím druhů hornin a minerálů je u jezu v Dolánkách u Turnova).
Pomůcky:	Vzorky hornin/materiálu z Jizery (možno zapůjčit připravené pro výuku – v případě zájmu se ozvěte na michala.mydlarova@gmail.com). Vytištěné příběhy kamenů.
Zdroje/inspirace:	Texty: Jakub Mertlík a Michala Mydlářová; fotografie: Jakub Mertlík, 2025; [1] Jizerské hory – geologický vývoj/ Jizerské hory Mts – geological evolution: [online]. Praha: Česká geologická služba. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=dKp9JnY_Fzs ; [2] Zelazniewicz et al. 2004, The eastern continuation of the Cadomian orogen: U–Pb zircon evidence from Saxo-Thuringian granitoids in south-western Poland and the northern Czech Republic, https://link.springer.com/article/10.1007/s00531-004-0418-3 ; [3] https://www.czech-tim.cz/archiv-tim-v-pdf/specialni-vydani-tim/rozhovor-s-martinem-souckem/ ; [4] Pražská galerie, 2015, https://prazskagalerie.cz/cs/category/odborne-clanky/petr-novy/po-stopach-slavnych-sklarskych-rodu-riedelove/ ; [5] RNDr. Václav Vávra, Jílové u Držkova, https://pruvodce.geol.cechy.sci.muni.cz/Jilove/Jilove.htm ; [6] https://pruvodce.geol.cechy.sci.muni.cz/regionalni_geol/krkon_jizer_kryst.htm ; [7] Geovědní mapy 1 : 50 000 [online]. Praha: Česká geologická služba [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://mapy.geology.cz/geocr50/ ; [8] Ulrychová 2018, Suroviny Jičinska využitelné v pravěku a středověku, https://ulrychova-archeolog.webnode.cz/news/suroviny-jicinska-vyuzitelne-v

Poklady z Jizery

	<p>praveku-a-stredoveku1/ https://ulrychova-archeolog.webnode.cz/news/suroviny-jicinska-vyuzitelne-v-praveku-a-stredoveku1/; [9] Databáze významných geologických lokalit: 1997 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/1997/; [10] Databáze významných geologických lokalit: 44 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/44/; [11] Databáze významných geologických lokalit: 557 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/557/; [12] Databáze významných geologických lokalit: 2770 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/2770/; [13] Databáze významných geologických lokalit: 1636 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/1636/; [14] Databáze významných geologických lokalit: 1208 [online]. Praha: Česká geologická služba, 1998 [cit. 2025-10-13]. Dostupné z: https://lokality.geology.cz/1208/.</p>
Možné souvislosti:	<p>Vše se sem nevešlo! Podrobněji rozpracovanou metodiku s více informacemi o horninách a fotografiemi dalších vzorků vám rádi zašleme. Stačí se ozvat na michala.mydlarova@gmail.com.</p>

Postup:

Žáci se rozlosují do skupin. K rozlosování do skupin lze použít sáček s malými vzorky oblázků (4 druhy, ideálně: pískovec, čedič, melafyr a žula). Možno zapůjčit připravenou sadu. Každý žák si vylosuje jeden vzorek a rozdělí se do skupin podle stejných typů hornin. Ve skupině proběhne rychlý brainstorming na téma, co vím o daných vzorcích. Následně pak skupiny své domněnky představí ostatním.

Učitel připraví sbírku vzorků hornin, minerálů a dalších předmětů z vodního toku. Dá žákům prostor, aby si vzorky prohlédli. Zeptá se, co všechny vzorky spojuje? Co mají společné? Případně je za pomoci dalších otázek navede k jejich oblému tvaru a opět se doptává, proč takový tvar mají. Cílem je uvědomění, že kameny a další předměty, které jsou dlouhou dobu ve vodním toku, se ohlazují.

Každá skupina žáků si vylosuje dva příběhy kamenů/vzorků a přečte si je. Následně se žáci domluví a podle popisu vzhledu (je dobré si v textu označit) se snaží identifikovat vzorky, které náleží k jejich příběhu. Vybírají je ze sbírky, kterou pro ně připravil učitel. V terénu mohou hledat přímo u řeky. Přibližné ověření vzhledu je možné podle přiložených fotografií.

Poté každá skupina představí ostatním příběh svých kamenů. Učitel se na závěr každé prezentace zeptá, zda žáci již někdy v Jizeře či jiném vodním toku podobný vzorek viděli.

Když už žáci znají všechny příběhy, zkusí každá skupina najít stejný typ vzorku, jako jsou jejich drobné oblázky, které si vylosovali na začátku lekce. V rychlém brainstormingu shrnou informace, které si o hornině/vzorku pamatují z příběhu. Tyto informace můžou ještě pro zopakování přednést ostatním.

Na závěr může učitel otevřít debatu na téma: Co se s kameny v řece stane dál? Učitel žáky navede na myšlenku pozvolného omílání a úbytku hmoty až do fáze štěrku, písku a zániku (rozpuštění minerálů). Nebo se mohou uložit ve formě štěrkopísků – další eroze, zpevnění nebo těžba a využití na stavbách.

Tip:

Dobré je mít připravenou i hromádku vzorků (stejných hornin), které nejsou omleté z vodního toku. Žáci je mohou přiřadit k „říčním“ vzorkům pro porovnání.

Výsledky: příběh 1. žula, 2. fylit, 3. zelená břidlice, 4. rula, 5. melafyr (s acháty), 6. pískovec, 7. čedič, 8. struska (odpad ze sklářské výroby) – „umělé kameny“

Poklady z Jizery

1. příběh

Svůj vznik jsem započal jako tavenina hluboko pod povrchem. Když jsem nabral dostatečnou sílu, vydal jsem se v podobě velké obrácené kapky k povrchu a vměstnal jsem se mezi starší horniny. Protože jsem byl stále velmi horký (kolem 1000 °C), tak jsem některé horniny v blízkém okolí změnil k nepoznání. Díky tomu, že jsem se dostal blíže k povrchu, jsem začal pomalu chladnout. Trvalo to velmi dlouho. Než jsem úplně vychladl, tak uplynulo několik milionů let.

To, co se nacházelo nade mnou, již odnesl čas. Nebo spíš voda a vítr. I do mě se teď tyto živly zakusují. Oproti ostatním horninám pomalu, ale i tak je to znát. Například během druhohor jsem tvořil nádherné vysoké hory podobné Alpám. Ale to už je také dávná minulost. Dnes mě znáte v podobě zaoblených vrcholů Jizerských hor a Krkonoš. Mráz a změny teplot mě trhají na menší balvany a kameny. Ty se kutálí ze strání do potoků, odkud jsou vodou unášeny dál a dál. Hlavně na jaře, když taje sníh, nebo když v létě nebo na podzim přijde silná bouřka.

Díky tomu, že se skládám z mnoha různých minerálů, jsem často strakatý – jednotlivá zrníčka bývají relativně velká a lze je dobře rozlišit. Bílé a růžové flíčky tvoří živce, šedivé křemen a černé tmavé slídy nebo jiné černé minerály. Navíc mívám docela drsný povrch, protože každý minerál se rozpadá a obrušuje jinak rychle. Podle mě jsem nejhezčí ze všech valounů – kromě té barvy mám většinou i dokonalý tvar – krásně zakulacený, bez větších výstupků.

2. příběh

Můj příběh začíná jako jeden z prvních. Vše začalo v hlubokém moři. Statisíce až miliony let se zde usazovaly jemné kaly. Bylo jich opravdu velké množství. Živočichů zde asi moc nežilo, jen pár trilobitů a možná něco dalšího, toto období si už moc dobře nepamatují. Jak kalů a dalšího materiálu přibývalo, dostávaly se spodní vrstvy do stále větších hloubek. Během cesty se kaly velmi změnilly. Postupně se zpevnily na jílovce, jílovité břidlice a přeměna pokračovala. V hloubce jsem získal nazelenalý odstín, případně našedlou nebo nahnědlou barvu, štípu se na tenké desky a trochu se třpytím.

Na povrch jsem se dostal během variského vrásnění, kdy vznikaly dnešní Jizerské hory a Krkonoše. Do mé blízkosti se v té době vměstnávalo obrovské množství žhavého magmatu. Celá krajina se díky tomu velmi zdvihla. Nadloží postupně erodovalo, a nakonec jsem zůstal na mnoha místech úplně odkrytý.

To, že se dám štípat na velké a velmi tenké desky, lidé často využívali. Těžili mě na stovkách míst v různých jámách a menších lomech.

Moji dokonalou vrstevnatost ale často kazí různé čočky a žilky bílého křemene. Když jsem byl v těch největších hloubkách, začal unikat původní křemen v podobě kapiček podobných potu. Ne vždy měl volnou cestu, a tak se začal na některých místech shromažďovat (tzv. sekreční křemen).

Tím, že jsem se dostal na povrch a jsme relativně měkký, rychle se do mě zařizly hluboké kaňony potoků a řek. Nejčastěji mě v Jizeře najdete na povrchu světlého sekrečního křemene jako našedlou, lehce se třpytící vrstvu.

Mimo Jizeru se se mnou můžete setkat v celém podhůří Jizerských hor a Krkonoš – od Železného Brodu po Tanvald a od Ještědu po Vrchlabí.

3. příběh

Mnoho lidí o mně nikdy neslyšelo. Ani se jim nedivím. V rámci České republiky i Evropy nejsem moc běžný, ale v Jizeře je mě více než dost.

Můj původ začíná v moři během starších prvohor. V tomto období zde rozhodně nebyl klid. V celém okolí probíhala sopečná činnost. Z jednotlivých podmořských sopek vytékaly proudy čedičových láv, které ve vodě velmi rychle chladly. Býval jsem právě tímto čedičem. Kromě čediče se v těchto mořích ukládaly i jemnozrnné mořské kaly. Během dlouhé geologické doby jsem byl přikryt vrstvami různých dalších hornin.

Během variského vrásnění se do mé blízkosti začaly tlačit velké masy žulového magmatu. Bylo zde horko a byl jsem pod velkým tlakem. Tyto podmínky mě opravdu poznamenaly. Jako čedič jsem býval černý, teď mám barvu spíše nazelenalou. Moje valouny v řece mají většinou plochý, zakulacený tvar. Neobsahují zrníčka, která by se třpytila.

Vrásnění také vedlo k výzdvihu celé krajiny. Díky tomu a následné erozi jsem se tak ocitl na povrchu. Protože jsem relativně měkký, tak se v průběhu času do mě zařízla hluboká údolí a kaňony, z jejichž svahů se pomalu sypu do vodních toků, které mě unášejí dále po proudu.

Mimo Jizeru se se mnou můžete setkat v okolí Železného Brodu – třeba na vlakové zastávce Návárov.

4. příběh

Řadím se k těm nejstarším horninám, které nalézáte v řece. Zažil jsem toho opravdu dost. Vše začalo, když ve velkých hloubkách došlo k roztavení starších hornin. Toto magma se dostalo k povrchu, kde pomalu vychladlo. V té době jsem už vypadal docela podobně jako dnes. Byl jsem hezky strakatý. Tyto flíčky byly tvořené různými minerály – světlé křemeny, živci, světlými slídami, tmavé pak tmavými slídami nebo jinými minerály.

Později došlo k variskému vrásnění, během kterého se na mě začaly okolní horniny tlačit. To mě dost poznamenalo. Musel jsem se vyššímu tlaku a teplotám podřídit. Postupně se z mých jednotlivých flíčků staly spíše linky. Ale ani ty nezůstaly rovné – zkroutily se.

Společně s horninou, ze které jsem později vznikl, tvoříme v řece jedny z nejhezčích valounů – větší než ostatní, kulatější než ostatní, strakaté... jen ty proužky nás odlišují.

Mimo říční náplavy se nacházím v podhůří Jizerských hor a Krkonoš, kde tvořím některé skály v hlubokých údolích. Změny teplot, led a kořeny rostlin mě trhají na kusy. Jednotlivé kameny se valí ze svahů a padají do vody, která je postupně zakulacuje a unáší je dál do světa.

Poklady z Jizery

5. příběh

Můj příběh začíná v mladších prvohorách, v období zvaném perm. Vznikl jsem díky sopkám. V té době docházelo k velkým výlevům lávy, která byla plná bublin různých plynů. Postupem času se tyto bubliny vyplnily různými minerály. Jako je třeba kalcit, chlorit, a hlavně různými formami křemene – chalcedonu, klasického křemene a jeho barevnými odrůdami – záhnědou nebo ametystem. Střídáním tenkých vrstviček chalcedonu a dalších minerálů vznikají pestrobarevné acháty. Tyto vyplněné dutinky se označují jako pecky (mandle).

Do Jizery mě přinesla říčka Libuňka, částečně jsem se do Jizery dokutálel sám v místech, kde se do mě Jizera zařizla, zbytek přinesla Mohelka z blízkého okolí Hodkovic.

Mám hnědou, někdy načervenalou barvu, moje valouny jsou různých tvarů a často ve mně můžete pozorovat prázdné nebo vyplněné dutinky.

V řekách se nejlépe zachovávají samostatné pecky – chalcedony a acháty. Díky jejich značné tvrdosti se nerozpadnou ani při dlouhém transportu, a tak se stává, že je Jizera odnese do Labe a Labem jsou unášeny až do Německa.

Mimo řek se se mnou můžete setkat například na Kozákově (ve Votrubcově lomu), jižně od Lomnice nad Popelkou nebo v okolí Nové Paky.

6. příběh

Kdysi dávno, během druhohor v období zvaném křída, se zde nacházelo teplé moře. Do něj přitékaly řeky z ostrova, ležícího několik desítek kilometrů severněji. Tyto vodní toky přinášely jednotlivá zrníčka křemenného písku, větší valouny, jemný prach, jílu a další materiál, který se zde postupně usazoval. Jsem tvořený právě těmito zrníčky. Jak šel čas, postupně se nade mnou usazovaly další a další vrstvy tohoto materiálu. Tlakem nadloží a dalšími procesy jsem se postupem času zpevnil. Z jednotlivých zrnků se tedy stal pevný kámen. Později jsem byl vyzdvihnut nad hladinu moře.

Když jsem se ocitl na suchu, začaly se do mě zakusovat jednotlivé potoky a řeky. Moje nejsvrchnější vrstvy místy úplně zmizely, jinde se zachovaly osamocené ploché vrcholy. Níže položené vrstvy ale zůstaly všude.

Díky tomu, že se množství a charakter těchto úlomků postupně proměňovaly, mám na různých lokalitách různou podobu. Na březích Jizery bývám béžový, s menšími zrníčky, lámu se na nepravidelné kusy nebo se rozpadám na menší šupiny. Ve skalních městech Českého ráje nebo v okolí Ralska jsem hrubozrnnější a daleko více rozpadavý – sypou se ze mě jednotlivá zrníčka písku. Proto mě v podobě hezkých valounů naleznete opravdu málokdy.

Když budete poctivě hledat, zjistíte, že často obsahují i stopy dávného života – schránky amonitů, plžů, mlžů nebo vyplněné chodbičky korýšů a dalších živočichů žijících na mořském dně.

Poklady z Jizery

7. příběh

Z výtvorů přírody jsem jeden z nejmladších, v geologickém čase jsem takové dítě.

Všechno to začalo ve velkých hloubkách. Vznikl jsem částečným roztavením zemského pláště. V podobě malých obrácených kapek a následně puklinami jsem rychle stoupal k povrchu. Navíc jsem s sebou vzal i neroztavené části pláště – zelenou horninu peridotit, skládající se převážně z olivínů. Když jsem dorazil k povrchu, nastartoval jsem činnost některé ze sopek.

Jednou z prvních událostí bylo vyplnění žil v okolí Ralska, později jsem se dral na povrch na vrchu Baba u Kosmonos, dále na Troskách, Mužském, Vyskři, Zebíně a mnoha dalších místech. Nejmladší jsem na Kozákově. Tam jsem utuhl teprve před 4 miliony let.

Když jsem se dostal na povrch, často jsem se ocitl v kontaktu s vrstvami jílu, a protože jsem byl velmi horký (až 1200 °C), tak jsem ty jíly vypálil na tvrdý kámen. Vytvořil jsem tak něco jako přírodní keramiku. Dnes se tato hornina označuje jako porcelanit.

Jsem černý, pocitově jsem dost těžký, protože obsahuji docela velké množství minerálů železa. Často ve mně můžete narazit na zelené olivíny, ty ale rychle zvětrávají, tak místo nich možná uvidíte jen takové žlutozelené skvrny.

8. příběh

Mezi valouny v řece jsou i věci, které nejsou výtvořem přírody – můžeme zde rozeznat omluté zbytky cihel, kusy betonu nebo asfaltu z různých staveb. Kromě toho jsou zde další materiály velmi významné v historii Pojizeří.

Během 18. a 19. století se u nás začal velmi rychle rozrůstat sklářský průmysl. Se sklem se pracovalo v mnoha staveních, a ještě dnes lze tyto budovy jednoduše identifikovat podle typických komínů. Vedle nich vznikaly i velké sklárny v údolích. Při výrobě skleněných korálků i užitkového skla vzniká velké množství odpadu. Ne všechno šlo recyklovat. Tento odpad byl ponecháván volně v krajině, byl sypán na cesty nebo do potoků. Dnes můžeme napříč Pojizeřím narazit na zbytky těchto skel. Buď na ostrohranné kusy v místech, kde byly ponechány, nebo přenesené a omluté potoky a řekami.

Já jsem jiný než běžné klasické sklo. Jsem jeden z odpadů z výroby. Vznikám z neroztavených zbytků a různých nečistot, které plavou na roztavené sklovině. Skláři mě pak sbírají a zahazují. Částečně mě šlo využívat jako hnojivo – obsahuji totiž mnoho důležitých látek, ale většinou jsem skončil jen někde na hromadě za sklárnou, odkud to nebylo daleko do vodních toků.

Jsem často modrý nebo modrošedý, mohu být jak světlý, tak tmavý a vyznačuji se velkým množstvím bublin. Po rozbití často sklo připomínám.

Poklady z Jizery

Struska (odpad ze sklářské výroby) 8. příběh

Fylit se sekrečním křemenem 2. příběh

Žula 1. příběh

Zelená břidlice 3. příběh

Rula 4. příběh

Melafyr 5. příběh

Pískovec 6. příběh

Čedič 7. příběh

58. S OTOU PAVLEM U JIZERY

Sednout si na břeh řeky, číst si, nechat se unést příběhem i přírodou a při tom rozvíjet své čtenářské strategie.

Vzdělávací oblast (obor):	Jazyk a komunikace (Český jazyk a literatura)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-012 Používá záměrně a promyšleně postupy a strategie umožňující vnímat, chápat a interpretovat text.
Vzdělávací cíl:	Žák si na příkladu práce s povídkou Oty Pavla Zlatí úhoři uvědomuje souvislost tématu s jeho osobními zkušenostmi, klade si otázky související s obsahem textu, zjišťuje skrytý význam textu a na základě přečteného si vytváří nové poznatky.
Ověřitelný výstup:	Odpovědi v pracovním listě, reflexe
Klíčová slova:	Ota Pavel, Zlatí úhoři, povídka Černá štika, Jizera, čtení venku, čtenářské strategie
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
Čas:	1 vyučovací hodina
Místo:	Břeh řeky (např. Jizera Na Kamínkách v Mnichově Hradišti)
Pomůcky:	PL, případně vydání Zlatých úhořů (na ukázkou)
Zdroje/inspirace:	PAVEL, Ota. <i>Zlatí úhoři</i> . Praha: Československý spisovatel, 1985.
Možné souvislosti:	Povídku lze zdramatizovat.

Postup: Žáci postupují podle pracovního listu. Před čtením si zodpovědí evokační otázku, dále pracují dle pokynů v pracovním listě. Po čtení a zodpovězení otázek pracují ve skupině, kde sdílejí své odpovědi. Reflexi si píšou samostatně. Pokud nám to situace dovolí, na konci lekce se vrátíme k vodě, pokocháme se jejím proudem, svlažíme si ruce či nohy a spolu s ostatními, kteří se čtení a přemýšlení věnovali s námi, si popovídáme o dnešním čtení.

U vody dbáme na zvýšenou bezpečnost!

Co přináší řeka?

Ota Pavel: Černá štika (povídka z knihy Zlatí úhoři)

Před čtením

Pokud to situace dovolí, sáhneme si na vodu, necháme ruku v proudu a pokocháme se plynoucím tokem. Po chvíli se posadíme na břeh řeky. Nacítíme se na místo. Co tě ještě před čtením napadá?

Proč asi člověk občas po něčem touží, ale nakonec může být i rád, že se mu jeho přání nevyplní? Pokusíme se na tuto otázku odpovědět v několika větách.

.....

.....

.....

.....

Čtení: Nyní se pustíme do čtení. Sledujeme, jak se příběh vyvíjí, co hlavní hrdina zažívá, jak se při tom cítí.

Ota Pavel: Černá štika

Bylo mi tak kolem šesti let. Bráškové mě do své společnosti moc nebrali. Nebyl jsem jich hoden. Přihlížel jsem jejich radovánkám z dálky. Většinou jsem si na břehu řeky Berounky jenom cucal palec.

Nejraději chodil Hugo s Jirkou na ostrůvek, kde chytali do ruky ryby v zelených řasách. Hugo byl hezký a jemný. Jirka byl pořízek a lump, s kdekým se pral.

Na ostrůvku rostly dlouhé, čarokrásné zelené řasy, které se podobaly rozpleteným vlasům říčního vodníka Oskara. Ty vlasy mu vlály po proudu, jako by ležel utopený ve žlutém písku. Občas na řasách rostly kvítky, nevím už, jakou měly barvu, snad růžovobílou jako nevěsty. Bylo tu mělko a v řasách se pásly jak na louce buchanky a беруšky vodní. Parmy s ostatními rybami sem přijížděly a čapaly po broučkách a mlaskaly přitom jak prasátka. V té době nastoupili bratři jen v trenýrkách a promakávali řasy, až sáhli na studené tělo ryby. Ryba strnula, pak vyrazila, bráška se vzpamatoval a skočil po ní, minul se, voda stříkala, bráška křičel. Jako rodeo.

Jednou objevili v řasách obrovskou rybu, původně mysleli, že je to splavený kmen. Byla to ale černá štika, zajela sem za rybičkami a nemohla ven. Když se rozjela, podobala se torpédu. Voda lítala na všechny strany. Hugo hulákal:

„Nečum a pojd' nám s ní pomoct!“

Najednou jsem jim byl do brej. Ale mně se tam nechtělo. Došel jsem pomalu mezi řasy. Štika křižovala, dojela až ke mně a zastavila se. Viděl jsem, jak oddychuje, dívá se na mě krutýma očima a má v pootevřené hubě plno zubů. Chce mě sežrat. Začala se natahovat. Rozjela se. Skočila. Přenesla se přes mělčinu a zmizela v hloubce. Jirka mi řekl:

„Pitomče! Měl jsi ji na dosah! Jen ji za krkem zmáčknout!“

Ve skutečnosti jsme si všichni oddychli, že je fuč. Bráškové si na ni také nesáhli. A ta příhoda jako by byla předurčením, jako by ta obrovská štika byla naší sudičkou. Chytí někdo z nás v životě skutečně velkou rybu? Možná, že nám to nebude dopřáno, protože jsme tenkrát nebyli stateční.

S Otou Pavlem u Jizery

Po čtení

Označíme si v textu (např. podtržením) stěžejní (ty nejdůležitější) věty nebo jejich části.

Odověz si na následující otázky a své odpovědi sdílej ve skupině.

O čem sis na začátku čtení myslel, že povídka bude?

Potvrdila, či vyvrátila se tvá původní myšlenka? Vysvětli:

Které otázky tě po čtení napadají?

Kterým slovem bys shrnul svůj čtenářský zážitek?

Která souvislost z tvého života tě při čtení či dočtení napadla?

Co nového ses dozvěděl?

Které poselství povídka přináší?

Reflexe: otevřené věty

Dnešní čtení a práce s textem pro mě byly.....,

protože.....

Rád/a bych znovu.....,

protože.....

59. JAK VZNIKLA JIZERA

Vydáme se na literární procházku, projdeme se krajinou podél Jizery a začteme se do pověsti o této řece.

Vzdělávací oblast (obor):	Jazyk a komunikace (Český jazyk a literatura), Umění a kultura (Hudební, taneční a dramatická výchova)
RVP: možné očekávané výsledky učení:	JJK-CJL-001-ZV9-015 Interpretuje literární díla a díla z oblasti dalších druhů umění. UAK-HTD-002-ZV9-007 Využívá získané zkušenosti a znalosti k vlastnímu výkladu uměleckého díla a jeho základní analýze.
Vzdělávací cíl:	Žák i s využitím metod dramatické výchovy prohlubuje svoje porozumění uměleckému textu (dílu), konkrétně pověsti Jak vznikla Jizera.
Ověřitelný výstup:	Sehraná scéna, vypracovaný PL
Klíčová slova:	Pověst, Jizera, provinění a trest, čtení s porozuměním, literární procházka, dramatizace
Příklad rozvíjených KK:	
Mezioborovost:	Člověk a společnost (Výchova k občanství), Člověk a příroda (Přírodopis)
Čas:	Samotná lekce 2 vyučovací hodiny (i s cestou ze školy v Mnichově Hradišti). Ideálně lekci realizovat při dopolední či celodenní procházce. Pokud zvolíme místo poblíž školy, v Mnichově Hradišti asi nejbližší posezení Na Kamínkách.
Místo:	Okolí Jizery, břeh Jizery
Pomůcky:	PL, psací potřeby
Zdroje/inspirace:	FOLPRECHT, Jaroslav. <i>Známé i neznámé pověsti, písně a báje z Českého ráje</i> . 2., dopl. vyd. Turnov: Presstar, 2005. (upraveno pro vzdělávací účely) Pověst je ke stažení například zde: Jak vznikla Jizera: https://www.ceskyraj.cz/info/legendy-a-povesti/jak-vznikla-jizera/
Možné souvislosti:	Procházku lze spojit i s dalšími aktivitami, jež lze s ohledem na faunu, flóru atd. v přírodě realizovat – např. poznávání stop zvířete, rozlišování korun stromů, jejich kůry, šišek, jednotlivých rostlin atd. – aktivity lze nalézt například na stránkách https://ucimesevenku.cz/ . Navázat lze geologickým tématem – prací s odborným textem o vzniku Krkonoš apod., využít lze i lekce učebnice: Poklady Jizery či Nezkrotná Jizera.

Postup: Učitel si zvolí trasu vedoucí k Jizeře či kolem Jizery. Pokud zvolíme půldenní či celodenní putování, doporučujeme zařadit i další libovolné aktivity vhodné pro pobyt venku viz www.ucimesevenku.cz. Stačí však si jen užívat pobyt v přírodě, kochat se krajinou, naslouchat řeči lesa apod.

Žáci/děti se vydají na procházku. Na vhodném místě po cestě (vyhřátý kámen, zem apod.) či až u Jizery se pustí do čtení a práce s pracovním listem. Zodpoví si otázky před čtením. Po čtení tvoří obrázkovou osnovu, charakterizují hlavní hrdiny, doporučují jim případné změny jednání. Následně pověst zdramatizují. Při reflexi s pomocí kamínků uvedou, komu a proč by je po vzoru Krakonoše věnovali. Do reflexe je ještě možné zařadit reflexi celého dne (doby pobytu venku) či části, kdy připravovali dramatizaci pověsti (Co pro vás bylo obtížné? Co jste zvládli dobře? apod.).

Jak vznikla Jizera

Jak vznikla Jizera?

Před čtením

Co děláme, když se na někoho hněváme?

Co to znamená, když někomu odpustíme?

Při čtení: Všiměj si, co se v příběhu stane, jak kdo reaguje.

Jak vznikla Jizera (Jaroslav Folprecht: Znamé i neznámé pověsti, písně a báje z Českého ráje)

V našich severních horách žil kdysi starý kouzelník. Ten měl syna jménem Krakonoš. Pod kouzelníkovým zámekem tekla bublající potůček a v něm přebývaly víly, jejichž královna se jmenovala Jizera. Starý Krakonoš rád každého večera víly navštěvoval a těšil se z jejich tanečních vystoupení – rejů.

Jednoho dne však zpozoroval starý kouzelník, že se mu z jeho klenotnice ztrácejí nějaké vzácné drahokamy. Dlouho pátral po tom, kdo mu je asi mohl brát a odnášet. Pak přistihl svého syna Krakonoše, jak z klenotnice vybírá ty nejkrásnější kusy a strká si je do kapes. I ptal se ho, pro koho to chystá. Ale mladý Krakonoš neodpovídal. Teprve po dlouhém naléhání svému otci prozradil, že ty šperky nosí půvabné královně víl, kterou si zamiloval.

Kouzelník se zle rozhněval, neboť spanilé vodní víly pokládal za své nepřítelkyně. I vyřkl zaklínací formuli a v té chvíli se Krakonoš proměnil ve vysoké hory a královna víl v prudkou řeku. Ostatní její družky se staly různými potůčky a potoky. Starý kouzelník pak zmizel z našeho kraje.

Od té doby na východu naší zemi uzavírají hory zvané Krkonoše, z vedlejšího hřebetu hor Jizerských pak stéká ona řeka, která protéká i kolem Mnichova Hradiště a Bakova a nazývá se Jizera. Nedaleko jejich břehů pak lze někdy nalézt vzácné kameny, to jsou ty drahokamy, které zamilovaný Krakonoš nosil své královně víl.

Jak vznikla Jizera

Po čtení: Pověst zdramatizujte – připravte si krátké představení, ve kterém podstatu pověsti ztvárníte, zachytíte podstatu pověsti.

Nejprve si připrav obrázkovou či bodovou osnovu děje. U obrázkové osnovy si pod každé políčko napiš jeho název.

Dále si přehledně vypiš hlavní a vedlejší postavy:

.....

.....

.....

Připiš k postavám, co se jim stalo a jak se chovaly, co prožívaly.

Co byste jim poradili, aby udělali jinak? Postavu oslovte a napište svůj nápad:

.....

.....

.....

Připravte si dramatizaci pověsti. Pokud chcete, můžete děj či závěr variovat.

Jak vznikla Jizera

Reflexe

Na břehu Jizery najděte tři kamínky – pomyslné drahokamy. Komu a proč byste je darovali?

.....

.....

.....

Na břehu Jizery najděte tři kamínky – pomyslné drahokamy. Komu a proč byste je darovali?

.....

.....

.....

Na břehu Jizery najděte tři kamínky – pomyslné drahokamy. Komu a proč byste je darovali?

.....

.....

.....

Na břehu Jizery najděte tři kamínky – pomyslné drahokamy. Komu a proč byste je darovali?

.....

.....

.....

Na břehu Jizery najděte tři kamínky – pomyslné drahokamy. Komu a proč byste je darovali?

.....

.....

.....

SEZNAM FOTOGRAFIÍ Z FOTOARCHIVU MUZEA MĚSTA MNICHOVO HRADIŠTĚ

Uvedeny jsou popisky jednotlivých fotografií pro možné dohledání ve fotoarchivu Muzea města Mnichovo Hradiště.

Lekce 12:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č.: 1812/22, 2963, př. č. 14/2023).

Fond 2. světová válka.

Lekce 14:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 4797).

Lekce 17:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 4632/5, 2981/2, 3024, 4463/12, př. č.: Z-10/2015/1, Z-5/2015/3, 625/2006c/8, Z-5/2021/1, 600/2006b/19).

Fond Spolky v Mnichově Hradišti.

Lekce 18:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 4463/10, př. č.: 2/2022/6, Z-5/2015/1, 545/2006).

Lekce 21:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 2981/2, př. č.: Z-10/2019/1, Z-10/2015/1).

Fond Školství.

Lekce 22:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (expozice lékárna).

Fond Písemná pozůstalost Marie Tolarové (rodina Sekerova, rodina Stoupova, inv. č. 176, herbář z let 1840–1841, Květena z okolí Mnichova Hradiště II., autor Václav Jan Sekera).

Lekce 23:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (př. č. 51/75/43, 51/75/111, Z-5/2015/3, Z-5/2021/1).

Fotograf Václav Vopat, odstřel komínu LIAZ, 22. 10. 2022.

Lekce 24:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 748/11, př. č. 1222/2016/27, 600/2006c/21, Z-4/2025/5).

Lekce 25:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 303, 1812/49, 2981, 4632/5, 1054/2, 2991, 1812/44, př. č. 9/2025/1).

Lekce 26:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 1191, 4314, 1732, př. č.: 600/2006a/5, 600/2006c/21).

Fond 2. světová válka.

Lekce 28:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 1813/57, 506, př. č. 600/2006d/7).

Lekce 30:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (př. č. 600/2006a/5).

Lekce 43:

Fotoarchiv Muzea města Mnichovo Hradiště (inv. č. 1757).

Autory zde uvedených fotografií jsou: Bedřich Ženíšek, Heinrich Eckert, Hypolit a Václav Vopat, Jan Hozák, Jan Touš, Antonín Herbst.

Tabulka lekcí a vzdělávacích oborů a oblastí

TABULKA LEKCÍ A VZDĚLÁVACÍCH OBORŮ A OBLASTÍ

Název lekce	Jazyk a jaz. komunikace		Matematika...	Infomatika	Člověk a společnost		Geografie	Člověk a příroda			Umění a kultura		Člověk, zdraví a bezpečí		Člověk, jeho osobnost a svět práce	
	Český jazyk a liter.	Angl./dal. cizí jazyk	Matematika	Infomatika	Dějepis	Výchova k obč.	Geografie	Fyzika	Chemie	Přírodopis	Výt. a film. vých.	Hudební...	Výchova ke zdraví...	Těl. výchova	Osobn. a soc. vých.	Polytech. výchova...
Obec na myšlenkové mapě						XX	XX									
Bedekr naší obce	X					XX	XX									
Pocitová mapa obce						XX	XX								X	
Pocitová mapa a komunita						XX	XX								X	
Mentální mapa školy						X	XX									
Vnímání domova						XX	XX								X	
Kartograf			XX			X	XX									
Místo všemi smysly	XX					X	X								X	
V roli heraldika						XX	XX				X					
Rozházené znaky obcí					X	XX	XX									
Vznik názvů našich obcí	XX				X	X										
Kněžmost, nebo Fürstenbruek	XX	X			XX	X										
Městečko poblíž kláštera					XX	X	X									
Zmizelý klášter					XX	X										

Název lekce	Jazyk a jaz. komunikace		Matematika...	Infomatika	Člověk a společnost		Geografie	Člověk a příroda			Umění a kultura		Člověk, zdraví a bezpečí		Člověk, jeho osobnost a svět práce	
	Český jazyk a liter.	Angl./dal. cizí jazyk	Matematika	Infomatika	Dějepis	Výchova k obč.	Geografie	Fyzika	Chemie	Přírodopis	Výtv. a film. vých.	Hudební...	Výchova ke zdraví...	Těl. výchova	Osobn. a soc. vých.	Polytech. výchova...

Město z ptací perspektivy					XX	X	XX									
Proměna Dvorců	X	X			XX	X	XX									
Život v Hradišti na sklonku 19. století	XX				XX	X										
Nákup chleba					XX	XX						X				
Řemesla a povolání...					X	X									XX	
Cestička do školy					XX	XX									X	
Školy a školičky					XX	X										
Rodáci					XX	XX									X	
Bourání a stavění					XX	X	X									
Od Ptáčnickova domu k platanům					XX	X										
Proměněné náměstí					XX	X	X									
Masaryk, Gottwald a...					XX	X										
Václav Budovec z Budova: od studenta k..	XX				XX	X						X				
Budovec na náměstí					XX	XX	X									

Název lekce	Jazyk a jaz. komunikace		Matematika...	Infomatika	Člověk a společnost		Geografie	Člověk a příroda			Umění a kultura		Člověk, zdraví a bezpečí		Člověk, jeho osobnost a svět práce	
	Český jazyk a liter.	Angl./dal. cizí jazyk	Matematika	Infomatika	Dějepis	Výchova k obč.	Geografie	Fyzika	Chemie	Přírodopis	Výt. a film. vých.	Hudební...	Výchova ke zdraví...	Těl. výchova	Osobn. a soc. vých.	Polytech. výchova...

Sochy na náměstí v Mn. Hradišti					XX	X											
Sgrafito na radnici					XX	XX											
Zeleň na náměstí			XX			X	X			XX							
Kam pro občanský průkaz						XX											
Obecní/městský úřad a...						XX						XX					
Pojmenování ulic	XX				X	XX	X										
Porušování práv						XX											
Komunální volby				X		XX											
Účast v komunálních volbách	X					XX						XX					
Aktivní občanství	X			X		XX											
Předvolební kampaň	X			X		XX				X							
Rozkopené náměstí	X					XX						X					
Dopis, deník a demokracie					X	XX											
Děni v obci	X				X	XX											

Název lekce	Jazyk a jaz. komunikace		Matematika...	Infomatika	Člověk a společnost		Geografie	Člověk a příroda			Umění a kultura		Člověk, zdraví a bezpečí		Člověk, jeho osobnost a svět práce	
	Český jazyk a liter.	Angl./dal. cizí jazyk	Matematika	Infomatika	Dějepis	Výchova k obč.	Geografie	Fyzika	Chemie	Přírodopis	Výt. a film. vých.	Hudební...	Výchova ke zdraví...	Těl. výchova	Osobn. a soc. vých.	Polytech. výchova...

Město v budoucnu						XX	XX	X	X	X						
Udržitelné místo	X					XX	X	X	X	X						
Bezpečnější město...						XX	X						X			
Udržitelně do školy						XX	XX						X			
Pátračka v okolí školy			X							XX						
Pátrání po jaru...	X									XX						
Stáří stromů										XX						
Zelené město								X	X	XX						
Abraka dabra morfologie										XX						
Biotopový strom										XX	X					
Lišejník...										XX						
Houby v lese										XX						
Naše houby										XX	X					
Nezkrotná Jizera					X		X	X	X	XX	X					
Poklady z Jizery										XX						
S Otou Pavlem u Jizery	XX											X				
Jak vznikla Jizera	XX					X				X		XX				

Vysvětlivky: XX – cíle lekce jsou z tohoto vzdělávacího oboru/oblasti

X – lekce souvisí s těmito vzdělávacími obory/oblastmi

Regionální učebnice Mnichovohradištsko

Iva Štrojsová, Terezie Nohýnková, Michala Mydlářová

Editorka: Iva Štrojsová

Jazyková korektura: Markéta Tomášová

Grafická úprava: Eduard Wojnar

Tisk: Tiskárna a knihárna Zaplatílek, Vesec, Turnov

Rok vydání: 2025, 1. vydání

Vydalo:

Město Mnichovo Hradištsě

MAP IV Mnichovohradištsko

CZ.02.02.XX/00/23_017/0008161

Masarykovo náměstí 1

295 01 Mnichovo Hradištsě

ISBN: 978-80-907994-4-8

Tento materiál je dostupný pod licencí Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Regionální učebnice Mnichovohradištsko

Iva Štrojsová

Terezie Nohýnková

Michala Mydlářová

Spolufinancováno
Evropskou unií

Publikace vznikla v rámci projektu MAP IV Mnichovohradištsko,
registrační číslo projektu CZ.02.02.XX/00/23_017/0008161.

Realizátorem projektu je město Mnichovo Hradiště.

ISBN: 978-80-907994-4-8

Tento materiál je dostupný pod licencí Creative Commons Attribution 4.0 International
(CC BY 4.0). <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

